

LA-YIA YĒKPĒ NANĪSIA,

WŌTENGA

MENDE-BELA TI KENYĒ-LĒI HŪ.

---

*Nyegingo gōma Inglisi ma, na nyegi lo Nyēwo ngi
kōloi kenyē wēkēsia ma.*

LONDON :

PRINTED FOR THE
BRITISH AND FOREIGN BIBLE SOCIETY

BY R. CLAY, SONS, AND TAYLOR, PRINTERS,

BREAD STREET HILL.

1872.

NJĪA-YĒKPĒĪ NA MATI NYĒGINI.

NGU I.

Mbōnda goloji Jisu Kristi va, Davidi ngi hindō-lōi, Abrami ngi hindō-lōi.

2 *Abrami i Isaku lē; Isaku i Jakobi lē; Jakobi i Judasi lē, ke ngi ndēngesia.*

3 *Judasi ta Tamar ti Faresi ke Zara lē; ke Faresi i Esromi lē; Esromi i Arami lē;*

4 *Arami i Aminadabi lē; Aminadabi i Nasoni lē; Nasoni i Salmoni lē;*

5 *Salmoni ta Rakabi ti Buzi lē; Buzi ta Rutu ti Obedi lē; Obedi i Jesi lē;*

6 *Jesi i māhēi Davidi lē. Māhēi Davidi i Solomoni lē ta na wō Uriasi nyāhēi i lē.*

7 *Solomoni i Roboami lē; Roboami i Abia lē; Abia i Asa lē;*

8 *Asa i Josafati lē; Josafati i Jorami lē; Jorami i Oziasi lē;*

9 *Oziasi i Joatami lē; Joatami i Akasi lē; Akasi i Esekiasi lē;*

10 *Esekiasi i Manasi lē; Manasi i Amoni lē; Amoni i Joasiasi lē;*

11 *Joasiasi i Jekoniasi lē, ke ngi ndēngesia, ikpēlēi na ma tiye lini a tiē Babiloni hū:*

12 *Na wōma tiye wāni a tiē Babiloni hū, Jekoniasi i Salatieli lē; Salatieli i Zorobabeli lē;*

13 *Zorobabeli i Abiudi lē; Abiudi i Eliakimi lē; Eliakimi i Azori lē;*

14 *Azori i Sadoki lē; Sadoki i Akimi lē; Akimi i Eliudi lē;*

15 *Eliudi i Eleazari lē; Eleazari i Matani lē; Matani i Jakobi lē;*

16 *Jakobi i Josufu lē, Maria ngi hīni, na Jisu lēni, na ta tōli a Kristi.*

17 *Fālē mbōndesia gbi ti hijē Abrahami ma, ti tō Davidi ma, mbōnda pū mahū nānia lē; ti hijē Davidi ma ti tō ikēlēmēi ma, tiye lini a tiē Babiloni hū, mbōnda pū mahū nānia lē; ti hijē kēlēmēi ma tiye lini a tiē Babiloni hū, ti tō Kristi ma, mbōnda pū mahū nānia lē.*

18 *Ke Jisu Kristi ngi lēi gili ni lo iye na. Kina Josufu iye Jisu ngi njēi Maria bōyani, ta lā ā sōloi wē, iye kōhū lo a Ngéwo ngi yāfēi.*

19 *Ke Josufu ngi hīni tōnya-mo a ngiē, i lōni, i ngi gbīa fōfō hū; iye lōi lo, i gbēlē ngi ma ndōwu hū.*

20 *Ke kina iye gīlima a hindēi jtsia, kpē le, ke Ndēmoi ngi anjeli i wā ngi yē hēnga hū, ye, Josufu*

bia Davidi ngi hindō-lōi abiē; bā lūa a bi nyāhēi Maria jōla, gbāmailē na ngi hū, Ngéwo yāfēi lo iye ndēni.

21 Ke a hindō-lō lē lo, bi ngi bijēi dōli a Jisu, gbāmailē i ngi nūngēsia bāō lo ti hinda nyāmutsia va.

22 Ke ji gbi lo iye wēni, kō na i wēlē Ndēmōi iye ndēni wō profettsia ma, ye :

23 Kpēle, tēnīna yēla a gō lo, a hindō-lō lē lo, ta ngi bijēi dōli a Immanueli, na ta tōli a : Ngéwo lo mu wōma.

24 Ke Josufu i wūnga njī hū, i pēlē, kina Ndēmōi ngi anjeli iye ndēni la ngi ma, ke i ngi nyāhēi wūmbua.

25 Ke iye ngi gōni ngtye i ngi hindō-lōi, ihālagēi, lēni pēn, i ngi bijēi dōli a Jisu.

NGŪ II.

Kina nā tiye Jisu lēni Betlehemi Judia lōloi hū māhēi Herodi gbēlēmēi, ke kpēle, nēmahū-lē-bela ti hijēa kō, ti wā Jerusalemi ;

2 Tē : Na lo mī ti ngi lēni Jewutsia ti māhēi ? gbāmailē mu ngi dūmbēkēi doa kō yāka, mu wā, mu wā ngi ma.

3 Kina māhēi Herodi hindēi jtsia mēnini ke ngi lī i hēlēa ta Jerusalemia gbi.

4 Ke kina iye wēlani a almamtsia, ke kolo-nyēgi-belēsia nūngēsia va yāndola, i ti mōli, ye : mī lo ti Kristi lē na ?

5 *Ke ti ndēnga ngi ma, tē: Betlehemi Judia lōloi hū, gbāmailē nī lo profiti iye nyégini:*

6 *Ke bia Betlehemi Juda lōloi hū: bia ī lē kŭlōi abiē Samānga lāa Juda va, bi hū lo māha a gbāna lo, na a ye nya nūngēi Israeli mahū.*

7 *Ke Herodi kina iye nēmahū-lē-belésia wažni ndōwu hū, i ti mōli pānda wānda, ye: mī gbē lo dūmbēlēkēi i geni?*

8 *Ke i ti lōnga Betlehemi hū, ye: A li, wu ndōlāi wōkoli pānda, ke kina wu ngi doa lo, wu wa gboma nya yē, nya bē, ngi li, nga vā ngi ma.*

9 *Kina tiye māhēi la-yiēi mēnini ke ti yā: ke kpēle, dūmbēlēkēi tiye toni ko yāka, ke i yā ti lūgo ngtye i wāni, i dō hindēi mahū ndōlāi iye na.*

10 *Ke kina tiye dūmbēkēi toni ti gōhū nēingo yelē gbon.*

11 *Ke kina tiye wāni pēlē bu, ti ndōlāi do, ke Maria ngi njē, ti wōmbi gbàkpà, ti vā ngi ma; kina ti ti gbatetsia la-wōni, ti ngi bōya a kāni, ke kpējē bōnda, ke mō.*

12 *Ke ti lāhingo ye lē a Ngéwo hēnga hū, tā yāma gboma Herodi yē, ke ti yā ti-nda lōloi hū a pēlē wēka.*

13 *Ke kina tiye yāmani, kpēle ke Ndēmōi ngi anjeli i wā Josufu yē hēnga hū, ye: hijē, bi ndōlāi wūmbu, ke ngi njē, wu li Masari hū, bi ye na, ngtye nga wa gboma bi wē a ngō; gbāmailē Herodi i ndōlāi wōkoli lo, ngi wā va.*

14 *Kina iye hijēni, i ndōlāi wūmbu, ke ngi njē a kpindi i li Masari hū.*

15 *I ye na lo ngtye Herodi i hāni. Kō na a wē Ndēmōi i ndēni profiti ma, ye: Masari hū lo ngi nya hindō-lōi walēni na.*

16 *Kina na Herodi i toni, ke nēmahū-lē-belésia ti ngi gbōwai lo, i lī lēwē nytko gbi, i nūnga lō, ti ndēngésia gbi wā, tiye Betlehemi hū, ke itātésia gbi hū, nāsia wō ti vō fēlē, ke nāsia tī hitini nī, tōnga ikpēmēi ma iye nēmahū-lē belésia mōlini.*

17 *Ta lo na wō iye wēni na profiti, Jerimi, iye ndēni wō, ye:*

18 *Rama hū lo ti ngō mēnini na, kpaō, ke ngōlo: Rakeli a wō ngi lēngésia va, ē lūma ti ngi nēpo, gbāmailē tī na.*

19 *Ke kina Herodi iye hāni, kpēle, ke Ndēmōi ngi anjeli i wā hēnga hū Josufu yē Masari hū.*

20 *Ye: hijē, bi ndōlāi wūmbu, ke ngi njē, bi li Israeli lōloi hū; gbāmailē nāsia ti hānga, tiye ndōlāi ngi lēvui lō.*

21 *Ke i hijēnga, i ndōlāi wūmbu, ke ngi njē, i li Israeli lōloi hū.*

22 *Ke kina iye mēnini ke Arkilau i wōtēa a māha Judia hū ngi kēi Herodi hēmbēi hū, i lūai lo a lila na; ke ngi lāhingo ye lē a Ngēwo hēnga hū, i wōtēi lo, i li Galili gakésia ma;*

23 *Ke i wā, i hēi tā-wāi hū, ta tōli a Nazareti,*

ko na a wēlē profittsia tiye ndēni wo, te: ta ngi walē a Nazareti-mo.

NGŪ III.

Ifōlōi nāsia ma lo Johani, Baptisi-moi, i wāni, a njiēi lē Judia wōlēi hū ;

2 *Ye: a gili wu wōtē, gbāmailē Ngēlē-gōhū genyēi hū ī kūha ma.*

3 *Gbāmailē ji lo wo, profiti Isaiya i ndēni, ye: yēla wō a gbā ngōlēi hū, ye: a Ndēmōi ngi wēlēi hūgbāte, wu ngi wēletsia wōna.*

4 *Kē Johani yakpē na ngi gōlēi ti kpāteni a kameli ngi yōmbō lo, kē hūa-gōloi ngi hāmēi; ngi mēhāni kōdōnga yelē, kē ndōgbo gōmi.*

5 *Kē Jerusalemia gbi, kē nūnga Judia hū gbi, ti yā ngi yē, kē na hui yāka gbi Jordani gbēlānga.*

6 *Kē iye ti baptisini Jordani hū lo, ta gayē ti hinda nyāmutsia.*

7 *Kē kina i Faristsia, kē Saddustsia ti gbōtōma doni, ta wa ngi baptisima gama, i ndē ti ma, ye, o kālī bōndēi ji, yē lo wu lāhingo, wa wēla ndr-dēwē ma, a wāma?*

8 *A wu wē-hindēsia ge hō māhōungo pōtēla va.*

9 *Kē wā gili wu ndē wu vūltsia hū, wē: mu Abrami jōa, a mu kē la, gbāmailē nge wu ma, Ngēwo a gū lo a kotui jtsia gbātēla a ndēnga Abrami wē.*

10 *Kē kōnui lo na bē lāni ngūlutsia ti hāpēi ma;*

Fālē ngūlui gbi lo, ē wuā a ngūlui-wuā yēkpē, ta tēwē lo, ti pili ngombui ya.

11 *A tōnya ngi wu baptisima wē lo a nja pōtē va, kē na i wāma nya wōma, i gbāyani nya ma, ngi gōkésia bē ngi gbēkpēni mbūmbu va, a wu baptisima wē lo a Ngēwo ngi yāfēi kē ngombu.*

12 *Ngī vēlēi ngi yēya lo, a ngi lōloi mayēla lo fō, i ngi bēi yāndo ngi wēlēi bu, kē a mbā-gūi mo lo a ngombui na ē lūfē.*

13 *Kē Jisu i hijēnga Galili, i wa Jordani gbēla ; kō Johani a ngi baptisi wē ma.*

14 *Kē Johani a ngi magāli, yē : ngi lōni, bi nya baptisi wē, i yē na hō, bi wā nya yē ?*

15 *Kē Jisu i ndēnga ngi ma, yē : gbē i wē ñi na, gbāmailē māhōuni mu tōnya-hinda gbi wē ; kē i lūma.*

16 *Kina iye Jisu baptisini, hū ī lembini, kē Jisu i gbā njēi gbēlā ; kē kpēlē kē ngēlē-gōhū la-wōa ngi yē, kē i tonga Ngēwo ngi vūli ngi yāfēi i yiē bē kina bōmukūlō, i hēi ngi ma.*

17 *Kē kpēlē, kē ngō i gbā ngēlē-gōhū, yē : ji lo nya līma hindō-lōi, na nya lī lēingo ngi ma.*

NGŪ IV.

Na wōma kē ngāfēi i yā a Jisu ngōlē hū kō Devili a ngi gōle.

2 *Kē kina iye sūi hōu fōlō nū fēlē gboyongo, kē kpindi nū fēlē gboyongo, na wōma kē ndōlē ngi hōua.*

3 Ke kina nū-gōle-moi iye wāni ngi yē, i ndē ngi ma, ye: ina bi Ngéwo ngi hindō-lōi lo abiē, pē, kotui jtsia ti wōtē a kpohū.

4 Ke i pōtēa, i ndē, ye: nyégingo lē, nūmu ē hēi lēkē kpohū va, ngtye ma njiēi na gbi, a gbā Ngéwo ngi la.

5 Ke Devilī i yā a ngiē mālua dā-wāi hū, i ngi hēi kā-wé-bu imbōlōi wū-mba.

6 Ke i ndēa ngi ma, ye: ina bi Ngéwo ngi hindō-lōi lo abiē, gbija; gbāmailē nyégingo lē: a ngi anjeltsia lāhi lo bi va, ta bi lē ti yēya lo, ko ku yēla ma bē bā bi gō hō kōtu ma.

7 Ke Jisu i ndēa ngi ma, ye: nyégingo lē gboma: bā Ndēmōi, bi Yéwoi gōle.

8 Ke Devilī i yā a ngiē gboma ngtyē gūhā wā mahū, i kēnyēi hū gbi ge a ngiē i ndōloi hū, ke hāni nyāndē nyāndetsia gbi hū.

9 Ke i ndēa ngi ma, ye: hāni jtsia gbi lo nga fēma bi wē, ina ba wōmbi gbàkpà lo, bi hē nya ma.

10 Ke Jisu i ndēa ngi ma, ye: gbā nya wōma, Satana, gbāmailē nyégingo lē, ba hē lo, Ndēmōi bi Yéwoi ma, ta yakpē lo, ba kpē-gbā ngiē.

11 Na wōma ke Devilī i gbā ngi ma, ke kpēle ke anjeltsia ti wā, ti kpē-gbā ngi wē.

12 Ke kina Jisu iye mēnini ke ti Johani wua kpindi wēbu, i hijē na, i li Galili.

13 Ke kina iye gbiāni Nazareti; i wā, i hēi

Kaferni hū, na gbōyēi gbēla, Zabuloni, ke Neftali gāketsia ma.

14 *Ko na a wa dēma profiti Isaya iye ndēni wō, ye:*

15 *Zabuloni lōloi, ke Neftali lōloi gbōyē yākēi ma, Jordani wōma, kafetsia ti Galili,*

16 *Nūngēi ndsia na tiye hēi kpindi hū, tiye hēmu-vō wā doi lo, ke ndsia na tiye hēi hā gēnyēi hū, ke hā ngi nēngēi hū, tiyē lo hēmu-vōi, i gbā ndsia.*

17 *I hijē igbēmēi na ma Jisu, i tātōa a njia yēkpēi lēla, ye: a wōtē, gbāmailē ngēlē-gōhū gēnyēi i la gūhā.*

18 *Ke kina Jisu iye jīama Galili gbōyēi gbēlānga, i ndēnga fēlēa do, Simoni, ta tōli a Pita, ke Anderu ngi ndē, ti nyē-bōmēi gūla gbōyēi hū, gbāmailē nyē-gbē-bela lo ti ye.*

19 *Ke i ndēa ti ma, ye: a tō nya wōma, nga pē wu wōtē lo a nūnga gbē-bela.*

20 *Ke ti ti bōmēsia lōa ke-yakpē, ke ti tō ngi wōma.*

21 *Ke kina iye hijēma mīandō, i ndēnga wēkā fēlēa do, Jakobi, Zebedi ngi lōi, ke Johani ngi ndēi, ti ndéndé hū ta Zebedi ti ke, ta ti bōmēsia gbāte, ke i ti walēa.*

22 *Ke ti gbā ke-yakpē ndéndé hū, ti ti ke lō, ti tō ngi wōma.*

23 *Ke Jisu iye jijiai lo Galili gbi, a ti gāra*

kāwésia hū, a njīa yēkpēi lē ngēlē-gōhū gēnyēi hū va, a higbē-gegetsia gbi bāwō, tiye nūngésia ma.

24 *Kē ngi dōwoi i Siria wō fa: kē ti wā a higbē-bela gbi ngi yē, nāsia tiye higbēi-gege hū, ti kpāle hū, kē nāsia ngāfa nyāmu iye ti hū, kē nāsia ti ye gbōwāngo, kē nāsia nānga higbēi iye ti ma, i ti bāwō.*

25 *Kē fāhā gbōtōa ti tōnga ngi wōma: ta hījē Galili, ta hījē Dikapoli, ta hījē Jerusalemi, ta hījē Judia, ta hījē Jordani wōma.*

NGŪ V.

Kē kina i nūnga gbōtōtsia doni kē i li ngtyē yēla mahū, kē kina iye hēini kē ngi wōma-belésia ti wā ngi yē.

2 *Kē i ngi la wōa, i ti gā, ye:*

3 *Nāsia ti betēngo lē ti nyāningo ngāfa hū, gbāmailē tia lo, ti wō a ngēlē-gōhū gēnyēi.*

4 *Nāsia ti betēngo lē ta wō, gbāmailē ti lī nēpo lo.*

5 *Nāsia ti betēngo lē, ti lī lēlingo, gbāmailē ti hēi lo ndoēi hū.*

6 *Nāsia ti betēngo lē, ndōle a ti hōu, kē ti bōlōi hū a bē, tōnya hindēi va, gbāmailē ti gō a vē lo.*

7 *Nāsia ti betēngo lē, ta mānuma wē, gbāmailē ta mānuma jō lo.*

8 *Nāsia ti betēngo lē, ti lī magōlēngo, gbāmailē ta Ngéwo do lo.*

9 *Ndsia ti betēngo lē hūhōu-bēla a tiē, gbāmailē ta ti waž lo a Ngēwo ngi lēnga.*

10 *Násia ti betēngo lē, ta ti yāfa, tōnya hinda wē va, gbāmailē ti nda lo ngēlē-gōhū gēnyéi.*

11 *Wu betēngo a ye lē, kina nūnga ta wū beḷe nyānima, ta wu yāfa, ta njia nyāmu. gbōtōa lē wu ma, ta nde-gōla wu ma, nya va.*

12 *A gōhūne, wu gāhū a gbā, gbāmailē wu bōya-hāni wōlōngo lē ngēlē-gōhū; gbāmailē nī lo ti profitisia yāfani ti wu lūgo wō.*

13 *Wua lo kpōlōi a wuē ndōloi va; ke ina kpōlōi i ngi nēni lōa-lo-hū, mī lo na a nēni jō na gboma? ī lā gbēkpēni hāni gbi va, ngtye ma ta pili, ti nyīmima a gōwo.*

14 *Wua lo hēmu-vōi a wuē ndōloi va. Tā-wāi na hēingo ngtye wū-mba, ē gū a lōwula.*

15 *Ta bao nūnga tē hēmu lōnga ta pū mōla bu, ke ta hēi hāni dēngo lo ma, ta lo a hēmūi ge a ndasia gbi taye pē-bu.*

16 *A pē wu hēmutsia ti vō nūnga lūgo, kō ta wu yēngē yēkpetsia do, ti wu Ke lātō i ngēlē-gōhū.*

17 *Wā gili, wē, ngi wāi sāwēi nyāni va lo, o profitisia; ngi wāni nyāni ma, ke ngi wāi pē va lo.*

18 *Gbāmailē a tōnya nge wu ma, ngtye ngēlē-gōhū, ke ndōloi ta dēwē, kina be sāwēi wūlō a gbiāma, ngtye ti gbi a wē.*

19 *Fālē, nūmui gbi a sāwēi ikūlō be nyānima, i nūnga gāra nī, ta ngi wale a ikūlō wūlōi lo ngēiē-*

gōhū gēnyéi hū ; ke nūmui gbi a pē, i ti gara, ta sē lo, ta ngi walē a nūmu wā ngēlē-gōhū gēnyéi hū.

20 *Gbāmailē nge wu ma, ngtyema wu lōnya hinda wēlēi a dēwē, kolo-nyēgtsia ke Faristsia ti tōnya hinda wēlēi ma, wē fō ngēlē-gōhū gēnyéi hū kūlō bē.*

21 *Wu wēla a mēnila ti ndēni wō nāsia ma ngōva ma, tē : Bā nūmu wā ; ke nūmui gbi lo a nūmu wā, a ngi vūli wili lo njā wā māwēlēi hū.*

22 *Ke nya ngi wu ma, nge, nūmui na gbi lo a lī dēwē ngi ndēi na gbāma, a vūli lo kpundē jēli hū ; ke nūmui na gbi lo a ndē ngi ndēi ma, yē : Raka, a ngi vūli lo kpundē nyāmānga yēya ; ke nūmui na gbi lo a ndē ngi ndēi ma : bia gbōwa-moi, a vūli jehennama kpundē yombui hū.*

23 *Fālē bi wā lo a bi jā-hāni hēmēi labu, bi gili na ke hinda gbi lo bi mbāi lī ma bi va ;*

24 *Bi jā-hāni lō hēmēi lābu, bi li wu hūla pēi wa bi mbāi, ba la wa bi bi jā-hāni vē.*

25 *Wu wō iye yēla wā bi dōmangoi ke-yakpē, ke kina lē wa ta wa yē pēlēi hū, kō kui gbi lo ma bi dōmangoi a bi vē lo nyāmēi wē ; nyāmēi i bi vē ko-gūbēi wē, ke ti bi wuā kpindi wē bu :*

26 *Tōnya lē, nya lo nge bi ma, bi yē pēni gbi, bē gbā na, ke ba wēla a kpēi gbāala gbi.*

27 *Wu wēla a mēnila ke kina tiye ndēni wō nāsia ma ngōva ma, tē : Bā pōē-gbā :*

28 *Ke nya nge wu ma, nge, nūmui na gbi lo, a nyāhā gbē, i lō a ngiē gboñ ngi nēmahū, i wēla bē a pōē-gbīala ngi nēmahū.*

29 *Ma bi yēja yāmēr i pēa lo, bi hinda nyāmu wē, kpīa na, bi pili; gbāmailē i fīsa bi va, bi yāmeṣsia yēlagē bē i lōhu, kina bē bi gbūhēi gbi a li jehennama.*

30 *Ma bi yēja lōkōi i pēa lo, bi hinda nyāmu wē: tēwē nga, bi pili; gbāmailē i fīsa bi va, bi bēkēsia yēlagē bē i lōhū, kina bē bi gbūhēi gbi a li jehennama.*

31 *Tiye ndēi lo wō, tē, nūmui na gbi lo, a gbēlē nyāhēi ma, gbē i gbēlēma gōlo nyégingo vē ngiē.*

32 *Ke nya nge wu ma, nge, nūmui na gbi lo, a gbēlē ngi nyāhēi ma, ngīye ma pōē-gbīala va, i pēnga i pōē-gbīa; ke nūmui na gbi lo, a ngi jō na i gbēlēa ma, i pōē-gbīa.*

33 *Wu wēla wō a mēnila gbōma ngōva ma tiye ndēni, tē: bā ndē-jōndū wua, ke na wē Ndēmōi yē, kina biye gbōlōi la.*

34 *Ke nya nge wu ma, nge, wā sōndū gbi wua, ngēlē-gōhū ma, gbāmailē Ngéwo ngi hēmēi mīa.*

35 *Q ndōloi ma, gbāmailē ngi gowo hēi-wūlu mia. Q Jerusalemi ma, gbāmailē māhēi ngi dā-wāi mia.*

36 *Bā sōndū wua bē bi wūi ma, gbāmailē bē gūa pēla ngūndia yēla bē i gōlē o i deli.*

37 *Kẹ a pẹ wu la-yiṣia ti wõtẹ: I-I, Sāṓ, Sāṓ, gbāmailẹ hāni gbi lo i dẹwẹa lo jṣia ma, i hijẹa hinda nyāmu lo ma.*

38 *Wuyẹ wẹlai lo a mēnila, kina tiyẹ ndēni, tẹ: ngāma ngāma va, kẹ ngongolu ngongolu va;*

39 *Kẹ nya nge wu ma, nge, wā hinda nyāmu hūnyo. Kẹ nūmūi na gbi lo a bi lẹwẹ bi yẹja bāi ma, ipẹkẹi bẹ bi wõtẹ ngi yẹ.*

40 *Kẹ ina nūmui gbi lo, i bi mayta gẹa lo sēmẹ bu, i bi gūmbẹi wūmbu, bi. lōma bẹ vẹ ngi yẹ.*

41 *Kẹ nūmui gbi lo a kponda bi ma wu j̄a yẹla gā, wa ta a fẹlẹ gā.*

42 *Nūmui na go a bi veli; kẹ nūmui na, a wa, a siya wẹma bi yẹ, bā wōvẹ ngi ma.*

43 *Wuyẹ wẹlai lo a mēnila, tiyẹ ndēni, tẹ, bi lō a bi hẹinyoi, bi dōlo a bi gonyoi:*

44 *Kẹ nya nge wu ma, nge, a lō a wu gonyoṣia, wu nā bētẹ ta wu yẹli, wu hinda yẹkpẹ wẹ a tiẹ, nā ti dōngo a wuẹ, wu hẹ ti va, nā ta wu hōu nyā-mungo, kẹ ta wu yāfa.*

45 *Ta lo wa wẹ a wū Kẹi lẹngeṣia na ngẹlẹ-gōhū; gbāmailẹ ta lo a pẹ fōlōi i vō nūnga nyāmuṣia, kẹ nūnga yẹkpẹṣia ma; a njẹ dẹwẹ tōnya-belṣia ma, kẹ kāfa-belṣia ma.*

46 *Gbāmailẹ ina wu lōa lo a nā ti lōngo a wuẹ, gbẹ latō lo wa sō lo? kẹ nāvō-yāndo-belṣia ti vūli bẹ, ti na sẹ bẹ wẹma?*

47 *Ma wu vā lo lẹkẹ wu ndẹngeṣia ma bẹ, gbo lo*

wa pē i dēwē nūnga wēkētsia ma? ke nāvō-yāndo-belésia be ti pēma nī.

48 *Fālē a wōtē tōnya-bela, kina wu Kēi dōnyango la, na i ngēlē-gōhū.*

NGŪ VI.

A pē pānda, wā mbāō-hāni vē nūnga yāma, ko wēi ti wu do, ina na i lē, wē mawā gbi jō wu Kēi yēya, na i ngēlē-gōhū.

2 *Fālē, kina bi yā bi bāō-hāni vēma, bā būlu ve bi lūgo, kina bāya-belésia ta pē kā-wésia bu, ke pēlésia ma, ko wēi nūnga ti ti lātō. Fālē nya nge wu ma, ta ti nda mawāi jō lo.*

3 *Ke bia, bi mbāō-hāni vēma, bā pē bi gowoi i ko na, bi yēja lōkōi a pē.*

4 *Ke bi bāō-hāntsia ta ye ndōwu, ke bi Kēi na a ndo ndōwu hū lo, ta vūli lo, a bi pāwa fōfō hū.*

5 *Ke kina bi yā hēma, bā wē kina bāya-belésia ti na, gbāmailē ti lōngo a dōla hē-wē va kā-wésia bū, ke pēlēi ikūndotsia hū, ko wēi nūnga ti do. Tōnya lē nya nge wu ma, ta ti nda mawāi jō lo.*

6 *Ke bia, kina bi yā hēma, wa bi gūndoi hū, ke kina bi bi gūndoi gbōwa lo, hē bi Kēi yē, na i ndōwu hū, ke bi Kēi na, a tūwo lo ndōwu, a bi pāwa lo fōfō hū.*

7 *Ke kina wu ya hēma, wā njia gbōtō lē gbāma, kina kafrtsia ta pēla; gbāmailē ta gili, tē, ta ti wō mēni lo, ti yā gbōtō lēla va.*

8 *Fālē wā wē kina ti na ; gbāmailē wu Kéi i ko lo gbe hānia lo, wu lōi lo, wā la ngi mōli.*

9 *Nī nyōko lo wa lā hē wē, wē : Mu Kéi na ngēlē-gōhū ; Pē ti bi bijéi hōu mbēlē hōu.*

10 *Pē bi gēnyéi i wa. Pē bi līma hindéi i wē ndōloi hū, kina a wēlē la ngēlē-gōhū.*

11 *Mu go a fōlōi ji a mu mēhāni ku gbi ma.*

12 *Ké bi mānu mu ma a mu hinda nyāmutsia, kina ma mānu nāsia ma, ta hinda nyāmu wē amuē.*

13 *Ké bā pē mu li hūgo hū ; ké mu gbā hinda nyāmu-mo yēya, ji va kēnyéi bi wō lo, ké kpāyéi, ké tōwoi, kūnafo. Amin.*

14 *Gbāmailē ina wu mānu lo nūnga ma a ti hinda nyāmutsia, wu Kéi ngēlē-gōhū, a mānu lo wua bē ma.*

15 *Ké ina wū mānuni nūnga ma a ti hinda nyāmutsia, wu Kéi bē, ē mānu wu ma a wu hinda nyāmutsia.*

16 *Ké kina wu sū-hōua lo, wā wē kina bāyabelésia, nā a māmauma yāmésia ; gbāmailē ta ti yāmésia gbēnye, ko wēi nūnga ta ko tē tia lo sū-hōuma. Tōnya lē nya nge wu ma, nge, ta ti nda mawāi jō lo.*

17 *Ké bia, kina bi yā lo sū-hōuma, bi ngūlo jia bi wūi hū, bi bi yāméi wuā.*

18 *Ko wēi nūnga tā ko, tē, bia bi sū-hōuma ; ké bi Kéi na i ndōwu hū : ké bi Kéi na a tūwo lo ndōwu hū, a bi pāwa lo fōfō hū.*

19 *Wā wu gbātɛsia lama-gbāte ndoɛi hū, hindɛi na fūwali ke kāyɛ ta nyāni na, ke hindɛi na hūma-bɛla ta na wɔ, ti hūma wɛ.*

20 *Ke a wu gbātɛsia lama-gbāte ngɛlɛ-gɔhū, hindɛi na fūwuli o kāyɛ tɛ nyāni, ke hūma-bɛla tɛ na wɔ o ti hūma wɛ.*

21 *Gbāmailɛ hindɛi na wu gbātɛi a ye na, mīa lo, wu lī a ye na.*

22 *Hēmui-vɔ nūmu gbūhɛi va ta lo a ngāmɛi; fālɛ, ina bi yāmɛi ya sahā, bi gbūhɛi gbi ndavɛnda lo a hēmui-vɔi.*

23 *Ke kina bi yāmɛi nyāmungo lɛ, bi gbūhɛi gbi a vɛnda lo a kpindi. Fālɛ, ina hēmu-vɔi na bi hū, gbindi lɛ, igbindi na wɔlɔngo a ye lɛ!*

24 *Nūmu gbi ɛ Ndɛmo fɛlɛa ti hinda wɛ, ina na t lɛ, a dɔlo lo a yɛla, i lɔ ipɛkɛi, o, ina na t lɛ, a yɛla hinda-hɔu lo pānda, i dɔlo ipɛkɛi. Wɛ Ngɛwo hinda wɛ, ke mamona.*

25 *Fālɛ nya nge wu ma, nge: wā gili gbɔtɔ wɛ tūnu wu lɛvui va, wɛ: gbo wa mɛ, o gbo wa gbolɛ; o wu gbūhɛi va, gbo wa ngili. Ke ndɛvui t dɛwɛni mɛhɛi ma, ke kpūhɛi t dɛwɛni kūlɛi ma?*

26 *Nɔntsia gbɛlɛ tiye ngɛlɛ ma; gbāmailɛ tɛ hāni hī, tɛ tɛwɛ, tɛ ngāndo kpūa bu; ke wu Kɛi na ngɛlɛ-gɔhū a ti lā go. Ke wu gbɛkpɛni wā dɛwɛ ti ma?*

27 *Yɛ lo sɛ lɛ a gili, i ngi gbūhɛi gili matɔ i hiti hɔ gūtu yɛla hū?*

28 *Ke gbɛ va wa gili gbɔtɔ wɛ tūnu kūlɛi va? A*

gili a dēnēsia ti ndōgboi hū, kina ta tōla ; ti yēn-gēma, ti fandē limbama.

29 *Kē nya nge wu ma, nge. Salomoni vūli bē ngi gbātēi hū gbi wọ, t̄ ngi mayīlini, kina j̄tsia yēlagē bē ti na.*

30 *I yē na họ, ina Ngēwọ a kpiti mayīli lo ndō-gboi hū, na i na ha, kē sina kē ti pūnga ngombui ya, kē ē lūma a wu ma yīli lo, o wua hinda hōu a tōnya kūlō lē?*

31 *Fālē wā gili gbōtō wē tūnu, gbo ma mē? O gbo ma gbolē? o mī lo ma yīli jō na?*

32 *Gbāmailē hāni j̄tsia gbi lo kafr̄tsia ta ndōlo. Gbāmailē wu Kēi na ngēlē-gōhū, i kọ lo, kē hāni j̄tsia māni lo wu ma.*

33 *Kē a Ngēwọ gēnyēi hū yēsē lo, kē ngi tōnya hindēsia, kē hāni j̄tsia gbi ti yāndo lo wu yē.*

34 *Fālē, wā gili gbōtō wē tūnu sina va, gbāmailē sina a gili lo hān̄sia ngi vūli va. Kūngo mōnē va a wa fōlōi ma ku yēla ma.*

NGŪ VII.

Wā sēli wē, kọ tā wu jēli la.

2 *Gbāmailē sēli hindēi wa pē, ta wu jēli lo la ; hūma gili wa hūma la, ta hūma lo la wu wē.*

3 *Kē gbē va lo ba kā wūlōi do, na iye bi mbāi yāmēi, kē ngūlū gūhēi na bi nda yāmēi, bē gili la?*

4 *O ba yē ndē bi mbāi ma, bē, gbē ngi kā wūlōi*

gb̄ia yāma, ke kp̄ele, ngūlu gūh̄ei i bi nda yām̄ei.

5 Bia, bi bāya-moi ji : ngūlu gūh̄ei gb̄ia p̄ēn bi nda yām̄ei, ta lo ba tūwo lo pānda, kā wūl̄oi gb̄ia va, bi mb̄ai yām̄ei.

6 Wā maluama-hāni v̄ē ngilānga w̄e, ta bao wā wu w̄ototsia gūla nd̄ond̄enga lābu ; ina na ɪ l̄ē, ta nȳimi lo ma ti ḡo bu, ti w̄ot̄ē gb̄oma, ti wu n̄emu.

7 A feli w̄ē, ke ti v̄ē a wuē, a nd̄olo w̄ē, ke wu songa, a ndā l̄ēw̄ē, ke ti la-w̄o awuē.

8 Gbāmail̄ē nūmui gbi lo a feli w̄ē, a s̄o lo, ke nūmui gbi lo a nd̄olo w̄ē, a to lo, na a ndā l̄ēw̄ē, a la-w̄o lo ngiē.

9 O nūmui gb̄e lo s̄ē wu l̄ia, na ngi l̄oi a kpoh̄ū veli ngi ma, a ngi wo a kotu ?

10 O ina i nȳe vel̄ea lo, a ngi wo lo a k̄ali ?

11 Ina wu hinda nyāmungo l̄ē, wu b̄ēingo a hāni ȳēkp̄ē v̄ela wu l̄enga w̄e, i ȳē na h̄o wu K̄ei nḡel̄ē-ḡoh̄ū a hāni ȳēkp̄etsia v̄ē nā w̄e ti ngi m̄oli ?

12 Fāl̄ē, hind̄esia gbi lo wu l̄oni nūnga ti p̄ē awuē, a p̄ē n̄i a tiē b̄e ; . gbāmail̄ē ji s̄aw̄ei l̄ē, ke profit̄tsia ti la-yiēi.

13 A wa w̄onj̄o la gb̄engo l̄ē, gbāmail̄ē w̄onj̄o ya w̄ongo l̄ē, p̄l̄ei ya w̄ongo l̄ē, na a li nyāmi h̄ū, ke ti gb̄ot̄ma lo, nā ta li na.

14 Gbāmail̄ē w̄onj̄oi la gb̄engo l̄ē, p̄l̄ei la gb̄engo l̄ē, nā a li nd̄evu h̄ū, ke ti gb̄ot̄o ta li na.

15 A wu mah̄ū-gb̄ē nde-profit̄tsia ȳeya va, nā ta

wa wu yē mbāla mayīli hū, ke ti hū kolī goli atiē.

16 Wa ti go ti wuēsia ma lo. Ke nūnga ti grepi goli ngāli wūlu ya lo, o ndāha ngāli ngēyako ya?

17 Nī be na ngūlu yēkpēi gbi lo, a wua a ngūlu-wa yēkpēi; ngūlu nyāmu a wua a ngūlu-wa nyāmu lo.

18 Ngūlu yēkpē ē gū a wua la a ngūlu-wa nyāmu, ta bao, ngūlu nyāmu ē gū a wua la a ngūlu-wa yēkpē.

19 Ngūlui gbi lo ē wūa a ngūlu-wa yēkpē, ta tēwē lo, ti pili ngombui ya.

20 Fālē wa ti go ti wuēsia ma lo.

21 Nūmui na gbī ī lē, a ndē nya ma, ye: Ndēmoī, Ndēmoi, a li ngēlē-gōhū gēnyēi hū, ke nūmui na a nya Kēi hindēi wē, na i ngēlē-gōhū.

22 Ti gbōtōma ta ndē lo nyāma kūna fōlōi ma, te, Ndēmoi, Ndēmoi, mūye profitisi wēni bi bijēi hū, ke bi bijēi hū ī lē mu ngāfa nyāmuēsia gbiāni, ke bi bijēi hū, mūye ngēngē wāwatsia wēni?

23 Ta lo na nga ndē ti ma, nge ngi ye wu go wo; a gbā nya gbēla, wua, wa hinda nyāmu wē.

24 Fālē, nūmui gbi lo, a nya la-yiēi jtsia mēni, i ti wē, nga ngi hūma nēmahū-lē-mo yēla ma, na a ngi wēlēi tōni kotu ma:

25 Ke njēi i wā, njavēi i wā, fēfēi i ve, i wu pēlēi na ma, ke j gūlani; gbāmailē iye tōni kotu lo ma.

26 Ke nūmui gbi lo, a nya la-yiēi jtsia mēni,

ke ɪ ti wɛni, nga ngi hūma kpɔwa-mo yɛla ma lo, na i ngi wɛlɛi tɔni nanyɛ ma.

27 *Ke nɛi i wā, njavɛi i wā, fɛfɛi i ve, i wu pɛlɛi na ma, ke i gūla, ke i kŭlāwoi ngōngo yelɛ.*

28 *Ŋi iye wɛni, kina Jisu i kpoyoni a nɛi jtsia lɛla, nūnga ti hū iye wūi lo ngi gāi ma.*

29 *Gbāmailɛ iye ti gā lo kina yɛla na kpāyango ya, ɪ wɛni, kina kolo-nyɛgi-belɛsia ti na.*

NGŪ VIII.

Ke kina iye yiɛni ngtyɛ mahū, nūnga gbɔtɔa ti tɔ ngi wɔma.

2 *Ke kpɛlɛ ke kpokpou-mo yɛla i wā, i vā ngi ma, ye, Ndɛmoi, ina bi lūmango lɛ, ba pɛ lo ngi gɔlɛ.*

3 *Ke Jisu i ngi lɔkɔi lāmbɔni ngi yɛ, i jā a ngiɛ, ye: nya lūmango lɛ, bi gɔlɛ, ke kpokpoui i bāɔa ngi ma ke-yakpɛ.*

4 *Ke Jisu i ndɛa ngi ma, ye: bi toa, bā ndɛ nū gbi ma, ke li biyɛ, bi bi vūli ge almami yɛ, bi sāhāni vɛ na Musa iye ndɛni wɔ, a sɛli la ti ma.*

5 *Ke kina Jisu iye wāni Kaperni hū, ke kūgba yɛla i wā ngi yɛ, i ngi mānɛnɛ,*

6 *Ke a ndɛa, ye: Ndɛmoi, nya boilɔpɔi lo lāni nya yɛi higbɛngo gboɛ, i kpālɛ hū a nānga higbɛi.*

7 *Ke Jisu i ndɛa ngi ma, ye: nga wa lo ngi ngi bāwɔ.*

8 *Ke kūgbɛi i pɔtɛa ngi yɛ, ye: Ndɛmoi, ngi*

gbēkpēni bi wa nya yē pēbu, ke njiēi lēkē lē, nya boilōpōi a bāwō lo.

9 *Gbāmailē hindō lo angē, ngi nūnga bu, ke ko-bēla ti nya bu, nga ndē hindōi ji ma, li, ke i yā, nge ipēkēi ma, wa, ke i wā, nge nya boilōpōi ma, ji wē, ke i pēa.*

10 *Ke kina iye mēnini ngi hū i wū, i ndē nāsia ma, ta tō ngi wōma: tōnya lē nge wu ma, ngī tōnya hōu la wāi nytko loi lo, sād, ī Israeli be hū.*

11 *Ke nya nge wu ma: ti gbōtōma ta hijē lo ko, ke kūndoi hū, ti hēi ta Abrami, ke Isaki, ke Jakobi ngēlē-gōhū gēnyēi hū.*

12 *Ke ndēnga ngi gēnyēi ta ti gbā lo ngīti wōma kpindi hū, māa lo ngo a ye na, ke ngongolu hōma-ngēi.*

13 *Ke Jisu i ndēa kūgbēi ma, ye: li biē, ke kina bi hōua a tōnya, nī be i wē abiē; ke ngi boilōpōi iye bāwōni ikpē yakpēi na ma lo.*

14 *Ke kina Jisu iye wāni Pita yē pēbu, i to ngi nyāhēi ngi njēi lāni mavūla higbēi hū.*

15 *Ke i jānga a ngi lōkōi, ke mavūlēi i gbēa ngi ma, ke i hijē, i kpē-gbā ti ma.*

16 *Ke kina kpokoi iye wēni, ti wa ngi yē a nāsia gbōtōma ngāfa nyāmutsia tiye ti hū, ke i ngāfa nyāmutsia gbā ti hū a ngi la-yiēi, i nā gbi bād tiye higbēi hū.*

17 *Ke ko njiēi i wē na profiti Isaya iye ndēni*

wɔ, yɛ : *ngi vūli iye mu mavūlésia wūmbui lo, i mu hīgbeṣia wūmbu.*

18 *Ke kina Jisu i nūnga gbōtōṣia loni ngi gbēānga, i ndēnga, yɛ : ti li kākà wēkēi ma.*

19 *Ke kōlo-nyégi-mo yēla i wā, i ndē ngi ma, yɛ : kā-moi, nga tō lo bi ma, hindēi gbi lo bi yā na.*

20 *Ke Jisu i ndēa ngi ma, yɛ : nyangbeṣia ndōwa lo ti yēya, ke nōntsia ngēlēya ta lo ti yēya, ke nūmu-hindō-lōi, hinda gbi ngi yēya, a ngi wūi la na.*

21 *Ke ngi wōma-bēlésia ipēka i ndēa ngi ma, yɛ : pē, ngi li pēi ngi nya Ké gbouwu.*

22 *Ke Jisu i ndēa ngi ma, yɛ : tō nya wōma, gbe hetsia ti ti hetsia gbouwu.*

23 *Ke kina iye lini ndéndēi hū, ngi wōma-bēlésia ti tō ngi wōma.*

24 *Ke kpēle, ke fefē wā gūla gboñ gbōyē ya, ta lo ke a ndendēi mahū wēle a nja gātetsia, ke iye nji hū lo.*

25 *Ke ngi wōma-bēlésia ti wa ngi yē, ti ngi wu, tɛ : Ndémoi, mu bāō, mu hā.*

26 *Ke i ndēa ti ma, yɛ : gbɛ va lo wa lūwa, o wua, wa hinda hōu a tōnya lēkē kūlō? ke i hijēa, i pē fefēi i gbē ta gbōyēi, ke hū. i lōndōa mbāwa.*

27 *Ke nūnga ti wū hū wūa, tɛ, gbɛ nūmu lo a kēnēi ji, fefēi vūli bɛ ke gbōyēi, ta ngi wō mēni!*

28 *Ke kina iye wāni kākà wēkēi ma, Gergesintsia ti lōloi hū, ke nūnga fēlēa ti ngi mālēa, ngāfa*

nyāmua ti hū, ta gbīa kām̀b̀esia hū, ti malūwango ye lē gboñ, ta lo nūmu gbi ē lēwē a pēl̄i na.

29 *Kē kpēle, kē ti kpāwōa, tē, gbo lo ma pē abiē? Jisu, bia Ngēwo hindō-l̄oi abiē? Kē bi wā bē lo, bi mu yamone va igbēm̄i ā la hiti?*

30 *Kē ti ma gūhango ye lē atiē hindēi ndōndē fahēi tiye mēli na.*

31 *Kē ngāfa nyāmutsia ti ngi mānenia, tē, ina ba mu gbīa lo, pē, mu li muē ndōndē vāhēi hū.*

32 *Kē i ndēnga ti ma, ye, a li. Kē kina tiye gbiāni, kē ti yā ndōndē vāhēi hū; kē kpēle, kē ndōndē vāhēi gbi ti wimia nytko gbi wū-mba lēmbū-lēmbu, ti li gbōyē hū, ti hā nj̄esia hū.*

33 *Kē n̄asia tiye ti mahū-gbē ti wēlā, ti li tiē, tiye ndēni ti nda tāwāi hū, hindēi gbi iye wēni a n̄asia ngāfa nyāmutsia tiye ti hū.*

34 *Kē kpēle, kē tēi gbi, ti gbiā, ti wā Jisu mālē va, kē kina ti ngi loni, ti ngi mānene, tē, i gbīa ti lāt̄esia hū.*

NGŪ IX.

Kē i wilia ndēndē yēla hū, i lēwē, i wā ngi nda dā-wāi hū.

2 *Kē kpēle, kē ti wā ngi yē a kēna yēla, i lāni kpuko ma, nānga higbēi hū; kē kina Jisu i ti dōnyēi doni, i ndē nānga higbe-moi ma: nya hindō-l̄oi, bi l̄i i lēli, bi hinda nyāmutsia mānungo ti lē bi ma.*

3 *Kẹ kpẹle, kẹ kolo-nyégi-bẹlẹsia tẹnga ti ndẹa ti nẹmahutsia: Tā-moi ji, i njia nyāmua lẹa.*

4 *Kẹ Jisu, kina i ti nẹmahutsia goni, i ndẹa, ye: gbẹ lẹ wa gili a hinda nyāmu wu nẹmahutsia?*

5 *Igbo lo bebẹngo ndẹ va: bi hinda nyāmuutsia ti mānungo lẹ bi ma, o ndẹ va: hijẹ, bi jia?*

6 *Kẹ kọ wu kọ, kẹ kpāya lo nūmu-hindō-lọi yẹya ndoḗi hū, mānula hinda nyāmuutsia ma (kẹ i ndẹa nānga higbe-moi ma) hijẹ, bi bi gbukoi wūmbu, bi li biẹ pẹbu.*

7 *Kẹ i hijẹa, i li ngiẹ pẹbu.*

8 *Kẹ kina nūnga ti toni ti wū hū, i wū, ti Ngéwo latō, na iye kpāyẹi nyīkọ vẹni nūnga wẹ.*

9 *Kẹ kina Jisu iye lẹwẹni mta ma, i tā-mo yẹla do, ngi la lo Māti, i hẹini navō vẹmẹi, i ndẹ ngi ma, ye, tō nya wōma; kẹ i hijẹa, i tō ngi wōma.*

10 *Kẹ kina iye wẹni, kẹ Jisu iye hẹini pẹbu mẹhẹmẹi, kpẹle, kẹ navō-yāndo-bẹlẹsia, kẹ hinda nyāmu-bela ti wā, ti hẹi ta tiẹni, kẹ ngi wōma-bẹlẹsia.*

11 *Kẹ kina Faristsia ti toni, tẹ ngi wōma-bẹlẹsia ma: i yẹ na, wu kā-moi a mẹhẹ mẹ a navō-yāndo-belẹsia, kẹ hinda nyāmu-bẹlẹsia?*

12 *Kẹ kina Jisu na mẹnini, i ndẹ ti ma, ye, nāsia hinda gbī ti ma, tī lōni a halẹ-mo, ngtye ma ti higbe hū.*

13 *Kẹ a li, wu kā na ihūi lo a gbe, nga mūnuma gū lo, kẹ nge sā-gbīa gū, gbāmailẹ ngī*

wāni tōnya-belésia dōli va, ke hinda nyāmu-bela ko ti wōtē.

14 Igbēmēi na ma lo ke Johani ngi wōma-belésia ti wā ngi yē, te, kpēle, mua, ma Faristsia ma sū-hōu pepe, ke bi wōma-belésia tē sū-hōu ?

15 Ke Jisu i ndēnga ti ma, ye: nyāha-jō-moi ngi lēnga, ta gūla wola kina le nyāha-jō-moi a ye na tiēni? Ke igbetsia ta wa lo, kina ta nyāha-jō-moi gbiama ti yēya, ikpēi na ma lo, ta sū-hōu lo.

16 Nūmu gbi ɛ kūla nīna wē mayili gōla wōva ma, gbāmailē na ti pēni mbēlamēi lavē va, a kpīa lo kūlēi ma, ke mbēlamēi i ya wō.

17 Tabao nūnga tē ndō nīna wu sāni wōvā hū, ina na ī lē, santsia ta wō lo, ke ndōi vāya; ke ta ndō nīna wu sāni nīna hū lo, ke vēnjo kpēle hinda iye ma.

18 Ke kina iye hindēi jtsia lēma ti ma, gbēle, ke mahū-mo yēla i wā ngi yē, ke i vā ngi ma, ye: nya nyá-lōi i hā na bē, ke wa, bi bi lōkōi la ngi ma, ke i vūa.

19 Ke Jisu i hijēa, i tō ngi ma, nī bē ngi wōma-belésia ti pēni.

20 Ke kpēle, nyāha yēla na nāmēi iye gbiāni ngi hū fō pū mahū fēlē, ke i wā ngi wōma, i jā a ngi gūlēi nda gbokpoi.

21 Gbāmailē iye ndē lo ngi nēmahū, ina ngi jā lo le bē a ngi gūlēi, nga bāwō lo.

22 Ke Jisu i wōtēa, ke kina i ngi doni, i ndē ngi

ma, ye: nya nyá-lōi, bi lī i lēli, bi dōnyēi a pēa bi bāwō. Kē nyāhēi iye bāwōni ikpē yakpēi na ma lo.

23 Kē kina Jisu iye wāni mahū-moi yē pēbu, i mbaka-lē-bela lo, kē nūnga ta solēi wē.

24 Kē i ndēa ti ma, ye: a gbā, gbāmarilē nyá-lōi i hango ī lē, kē ta yīma; kē ti ngi yēlea.

25 Kē kina nūnga tiye gbiāni, kē i yā na, i ngi hōu lōkōi ma, kē nyá-lōi i hijēa.

26 Kē itōi na i jīa ndōēi hū gbi.

27 Kē kina Jisu iye gbiāni mīa mbōlēgonga fēlēa ti tō ngi wōma, ta gbau, ta ndē, tē, bi, Davidi ngi hindō-lōi lo abiē, mānu mu ma.

28 Kē kina iye wāni pēbu, mbōlēgonga ti wā ngi yē; Jisu i ndē ti ma, ye: wa hōula a tōnya, kē nga gū lo a jī wēla? Ti ndē ngi ma, tē I, Ndēmōi.

29 Kē i jā a ti yāmēsia, ye, kina wu hōuni la na a tōnya, i wē nī awuē.

30 Kē ti yāmēsia ti ye lawōi lo, kē Jisu i ti lāhinga kē-yakpē, ye, wu toa, wā ndē nūmu gbi ma.

31 Kē tia, kina tiye lini, ti ngi dōi vāya kēnyēi na ma hū gbi.

32 Kē kina tiye gbiāni, gbēlē, kē ti wā ngi yē a ndā-mūmu hindō yēla, ngāfa nyāmu ngi hū.

33 Kē kina ngāfa nyāmui iye gbiāni, ndā-mūmui i yīa, kē nūnga gbi ti wū hū i wūa, tē, kina wōgba mū jī nytko do, ī lē Israeli bē hū.

34 Kē Faristsia tē, a ngāfa nyāmuṣia gbta, a ngāfa nyāmuṣia ti mahū-moi lo.

35 *Ke Jisu i yā tā-wātsia gbi hū, ke fūlętsia, a kđi wē lo kā-węsia bu, ke ngēlē-gōhū yīa yękpęi lę, a higbętsia gbi bāwō, ke kāhūhęsia gbi, tiye nūnga ti lūa hū.*

36 *Ke kina i nūngeťsia doni, ke i ti māmāu doa, gbāmailę ti gęlungo ye lę, ke ti vāyango hū, kina mbālānga, na tī mahū-gbē-mo jōni.*

37 *Ke i ndęa ngi wōma-belęsia, ye, tū-hāni gbōtōngo lę a tōnya, ngāndo va, ke ngęngę-belęsia tī gbōtō.*

38 *Fālę, a Ndęmoi mānene tū-hāni ngęya, kō węi a ngęngę-bela dęwę ngi lū-hāni yāndomęi.*

NGŪ X.

Ke kina iye ngi wōma-bela pū mahū fęlętsia wāleni ngi yę, i kpāya vę tię ngāfa nyamuťsia va, ti gbīa va. Ke ti higbe-gęgeťsia baō va, ke kāhū-ha-gęgęi gbi.

2 *Ke Apostoli pū mahū fęlętsia ti bijęi lo a jťsia : ihālagęi lo Simoni, na ta tōli a Pita, ke Anderu ngi ndęi, Jakobu, Zebedi ngi lōi, ke Johani ngi ndęi.*

3 *Filipi, ke Bartolomi, Tomasi, ke Māti, navō-yāndo-moi ; Jakobi, Alfiu ngi lōi, ke Lebusi, na tiye tōli a Taddei.*

4 *Simoni, Kana-moi, ke Judasi, Karioti-moi, na iye ngi mājiāni a bāya.*

5 *Jīa pū mahū fęlętsia lo, Jisu i dōni, i ndę ti*

ma, ye: wā li kafɾtsia ti yākɛi ma, wā wa Samari-
tantsia ti dā-watsia gbi hū.

6 Ke a li be mbāla lōngōtsia hū yē Israeli
bōndɛi hū.

7 Ke kina wu ya lo lima, a njia yēkpɛi lē, wē,
ngɛlɛ-gōhū gēnyɛi hū ɾ kūhama.

8 A higbetsia bāwō, wu kpokpoutsia ti bāwō, wu
pē hetsia ti hijē, wu ngāfa nyāmutsia gbīa; wuyē
sōi lo gbāma, wu vē gbāma.

9 Wā kāni gbogbou, o kani gogole, o tōngo lama-
gbāte wu nongbetsia hū;

10 O kpāva wu jiei va, o kūmba fɛlɛa, o koga, o
tikpoa; gbāmailē ngēngē-moi māhōungo lē i ngi mē-
hāni jō.

11 Ke tā-wāi gbi lo, o fūlɛi wa fō hū, a mōli
nūmui i hū mbɛlɛ ngi ma, mīa lo, wa ye na, ngtye
wa gbīa mīa.

12 Ke kina wu wa lo pɛbu, a vā ma.

13 Ke ina mbɛlɛ lō pɛlɛi na ma, wu lilɛi i wū
ma; ke ina mbɛlɛ ɾ na, wu lilɛi i yāma wu ma.

14 Ke nūmui gbi lo ē wu gū, ē wu la-yiɛtsia
mēni, kina wu gbīa lo pɛi na bu, o tɛi na hū, a
fufūlɛi gbūkpulɛ wu gōtsia ya.

15 Tōnya lē, ngɛ wu ma, a ye kūna fɾsa Sodom
ke Gomora lōloi va, sɛli vōlōi ma, i lɛwɛ tɛi na ma.

16 Kpɛlɛ, ngi wu dōnga be mbālānga kolia lia;
fālɛ, wu nēmahū i lɛwɛ kina kālīa na, wa kūsō wē
wu hinda i wē, kina bōmukūlōa na.

17 *Ke a wu mahũ-gbē nūnga va ; gbāmailē ta wu vē lo nyāmanga wē, ta wu lēwē lo ti gā-wetsia hũ.*

18 *Ke ta wa lo a wuē sāmanga lābu, ke māhanga yē, nya va, jēli hōu va ti ma, ke kafrtsia ma.*

19 *Ke kina ti wu vēa lo, wu ma a yāngē kili va, wa yē o gbo wa ndē lo ; gbāmailē fēngo a yē lē wu wē ikpēi na sē ma, na wa ndē.*

20 *Gbāmailē wa ī lē wa yīa, ngtye ma wu Ke yafēi, na a yīa wu hũ.*

21 *Ke ndēi a ngi ndēi vē lo, ti ngi wā va ; kēi i ngi ndōi vē ; ndēngesia ta hijē lo ti lē-bela ma, ti pē, ti ti wā.*

22 *Ke nūnga gbi ta dōlō lo awuē nya bijēi va ; ke nūmwi a ndādō i hiti ikēlēmēi, a baō lo.*

23 *Ke kina ti wu mōnea lo tā-wāi jī hũ, a wēla, wu li ipēkēi hũ ; gbāmailē, tōnya lē, ngē wu ma, wē wēla a līla Israetisia ti dā-watsia hũ ngtye nūmu-hindō-lōi a wa.*

24 *Tō-pōma-moi ī dēwēni ngi gā-moi ma, o boilōpōi ī dēwēni ngi lēmōi ma.*

25 *Kūngo lē tō-pōma-moi va i wē bēkē ngi gā-moi, ke boilōpōi bēkē ngi lēmōi. Ina ti Ndēmōi dōlia lo pē va a Beelzebuli, ta yē na hō nā ngi mawēlēi bu ?*

26 *Fālē, wā lūwa ti ma ; gbāmailē hāni gbi ī na mawēlēngo, ē ge, ke na ndōwungo, na tē kō.*

27 *Na nga ndē wu ma kpindi hũ, ta lo wa ndē fōfō hũ ; na wa mēnia wu wōli, ta lo wa ndē pēsia wū-mba.*

28 *Kẹ wā lūwa ndsia ma ta ndūi wā, kẹ tē gū ta ngāfēi wāla; kẹ a lūwa na ma bẹ, a gū a ngāfēi wāla, kẹ kpūhēi jehenna ma.*

29 *Kẹ ti jokēlẹ fēlẹa mājiama kopo gekelẹ yēla va? Kẹ ti yēla bẹ ē gūla ndoḗi wu Kēi wōma.*

30 *Kẹ wu wūndiḗsia ti vūli bẹ wu wū-mba, ti gbi gbāngo lẹ fẹ.*

31 *Fālẹ, wā lūwa, wu gbēkpēni wu lẹwẹ jokēlẹ gbōtōa ma.*

32 *Fālẹ, nūmui gbi lo, a gayē angē nūnga yāma, ta lo bẹ nga gayē a ngiḗ nya Kēi na ma, i ngēlẹ-gōhū.*

33 *Kẹ nūmui na gbi lo, a māli nya ma nūnga yāma, ta lo bẹ nga māli ngi hinda ma nya bẹ nya Kēi lābu, na i ngēlẹ-gōhū.*

34 *Wā gili, wẹ, ngi wā ndīlēli lo dōma ndoḗi hū; ngi wāni ndīlēli dōma, kẹ ko-bōwēi.*

35 *Gbāmailẹ ngi wā ndūa hū nyāni hēi va, hindōi lūahū ngi kēi ma, kẹ nyā-lōi ngi njēi ma, kẹ jo-nyāhēi, ngi mbelēi nyāhēi ma.*

36 *Kẹ nūmu ngi gongotsia ta yẹ ngi vūli mawẹ bu lo.*

37 *Nūmui na a lō a ngi kẹ, o ngi njē, i dēwẹ nya ma, nya bēlẹ ī ngi ma. Nūmui na a lō ngi hindō-lōi, o ngi nyāha-lōi, i dēwẹ nya ma, nya bēlẹ ī ngi ma.*

38 *Nūmui na ē kpàkpà-wūlu wūmbu, a tō nya wōma, nya bēlẹ ī ngi ma.*

39 Nūmui na a ngi lēvui goko, a ndōlo hū, ke nūmui na a ngi lēvui lōhū nya va, a sō lo.

40 Nūmui na a wu gūru, i nya gūrua, ke nūmui na a nya gūru, i nūmui na gūrua, a nya dōni.

41 Nūmui na a profiti gūru profiti bijéi hū, a profiti māwa jō lo; ke nūmui na a tōnya-mo gūru, tōnya-mo bijéi hū, a tōnya-mo māwa lo jō.

42 Ke nūmui na gbi lo, a nja wūlō vē ikūlō^r jtsia yēla wē, pōma-mo bijéi hū, tōnya lē nge wu ma, ē ngi mawāi lōhū kūlō bē.

NGŪ XI.

Ke kina iye wēni ke Jisu iye kpoyoni a ngi wōma-belésia pū mahū fēletsia lāhila, i gbā mīandō kā wē va, ke njā yēkpéi lē va, tā-watsia hū.

2 Ke kina Johani iye mēnini kpindi wē bu ngēngetsia Kristi i pēni, i ngi wōma-belésia fēlē dō.

3 Ti ndē ngi ma, tē: bia lo wō na lē a wāma, o mu ipēka māwulo?

4 Ke Jisu i pōtēa, i ndē ti ma, ye: a li wu hindéi jtsia ge gboma a Johani, nāsia wa mēni, ke nāsia wa to.

5 Ke mbōlē-belésia ti tūwo lōa, kpolo-belésia ti jta, kpokpou-belésia ti bāōa; ngōli hū gbonda-belésia ti njā mēni; hā-belésia ti hijē, nyani-belésia, ti njā yēkpéi lē ti ma.

6 Ke nūmui na betēngo lē, na ē lī dēwē nya hinda va.

7 *Kẹ kina tiye lini Jisu i tātōa a ndēla nūnga ma: gbē lo wu lini ngōlẹi hū toma? Kōtōpon lẹ fẹfẹi a sejiā?*

8 *Kẹ gbē hāni wu lini toma? Nūmu lẹ mayilingo a kūla nyandē yēkpẹi? kpẹle, nāsia ta kūla nyandē yēkpẹi yīli, ti māhā yē pẹtsia bū.*

9 *Kẹ gbē hāni wu lini toma? profiti? I nya nge wu ma, i dẹwēni profiti ma.*

10 *Gbāmarlẹ ji lo wọ ngi hinda nyégingo: kpẹle ngi nya lōmoi lōa bi yāmēi lūgo, na a bi wẹlẹi hūgbāte bi lūgo.*

11 *A tōnya nge wu ma, nāsia līa nyāhanga ti ti lēni, yēla bẹ ɾ hijẹi lo a lẹwẹ Johani Baptisti-moi ma, kẹ na ikūlōi lẹ ngēlẹ-gōhū gēnyẹi hū i lẹwẹi ngi ma.*

12 *I hiti Johani Baptisti-moi ngi vōlōtsia ma, kẹ ikpēmēi na ma, ngēlẹ-gōhū gēnyẹi ti ngi soni a kpāya, kẹ nāsia ti vūlango, ta mbūmbu a kpāya.*

13 *Gbāmarlẹ profittsia gbi, kẹ sāvēi, tiye tūwo ma yīa-lẹi lo ngtye Johani i wāni.*

14 *Kẹ kina wa kūru lo, ji lo Eliasi lẹ, na wọ a wāma.*

15 *Nūmui na a ngōltsia ti ngi ma, mēni va, gbē i mēni.*

16 *Kẹ gbē hinda lo, nga mbōndẹi ji hūma ma? Pēngo lẹ bẹkẹ ndēnga ti na ti hēini fẹlẹgomésia, ta ti mbāngésia dōlima:*

17 *Ti ndē ti ma, tē: mu kōlē vēnga wu ma va, wū gbūani; mu wōloa wu ma, ke wū wōloni.*

18 *Gbāmailē Johani i wāni tye mēhē mēma, o gbolē wēma, ke ti ndēa, tē: Devilī ngi hū.*

19 *Kē nūmu-hindō-lōi i wāni, a mēhēmē, a gbolē wē, ke ti ndēa, tē: Mēli-moi gbēle, ke ndō gbolē-moi, ke navō-yāndo-belēsia, ke hinda nyāmutsia ti mbāi. Kē nēmahūlēwē tōnyango lē ngi lēnga lābu.*

20 *Kē i tātōa a yīala tetsia ma, hindēi na ngi yēngē wāwatsia tiye wēi lo na, gbāmailē tiye wōtēni:*

21 *Ye: Pōwō lo bi ma Korasi; pōwō lo bi ma Betsaida; gbāmailē ina ngēngē wāwatsia tiye wēni bi hū, na tiye wēni Tiro ke Sidoni hū lo, ta wēla lo wogbà a wōtēla ngō-kūla hū, ke ndūvu hū.*

22 *Kē nya nge wu ma, nge, a ye kūna fīsa Tiro, ke Sidoni va, sēli vōlōi ma, i lēwē wu ma.*

23 *Kē bia, Kaperni, na tēngo ngēlē ma, ba yiē lo jehenna ma; gbāmailē, ti ndē ngēngē wāwatsia wō wēni bi hū, tiye wēni Sidoni hū, a lo dōni na a fōlōi jī bē.*

24 *Kē ngi ndē wu ma, nge; a ye lo kūna fīsa Sodomī lōloi va, sēli vōlōi ma, i lēwē bi ma.*

25 *Ikpēlēi na ma Jisu i pōtē, i ndē, ye: ngi sē-gbā bi ma, o nya Kēi, Ndēmōi ngēlē-gōhū va, ke ndōēi: gbāmailē, bi wēla a hindēi jtsia lōwula nēmahū-lē-bēla ma, ke hinda-gō-bēla, ke bi kēla a ndōlāngo.*

26 *Nĩ lo na, nya Kẹi; gbāmailē nĩ lo toni gbekpēngo bi yāma.*

27 *Ke hāntsia gbi nya Ke ti vẹa nya we, ke nūmui gbi ẹ nūmu-hindō-lōi go, ke Kẹi, tabao nūmui gbi i Kẹi go, ngtyema hindō-lōi, ke nūmui gbi lo nū-lōi i lōni, i ke a ngiẹ.*

28 *A wa nya yẹ wua gbi, wa yēngē, wa hāka mĩni wōpō, nga wu go lo a ndēvu.*

29 *A nya gāmbi wūmbu wu ma, wu gara a nya hinda, gbāmailē nya vẹlingo, ke nya lĩ lẹlingo lẹ, ke wa ndēvu jo lo wu yafésia hū.*

30 *Gbāmailē nya gāmbi i mĩni; ke nya hākẹi pōwōngo lẹ.*

NGŪ XII.

Ke ikpẹlẹi na ma Jisu iye lẹwẹ, tẹnẹ vōlōi ma ngō gbāésia hū, ke ndōlẹ iye ngi wōma-belésia hōuni, ke ti tātōa a ngōi bütala, ta mē.

2 *Ke kina Faristsia ti toni, ti ndẹ ngi ma, te, kpẹlẹ, bi wōma-belésia ta na wẹ mā-ĩ-hōuni pẹ va, tẹnẹ vōlōi ma.*

3 *Ke i ndẹa ti ma, ye: wu hindẹi gei lo wo na Davidi i pēni, kina ndōlẹ iye ngi ma, ke nāsia, ta tiẹni, ti ye lo?*

4 *Kina iye wāni Ngéwo ngi wẹbu, i kpohūi na mē, tiye pūni kāka ma, na mā-ĩ-hōuni ngi ma mē va, o nāsia va tiye ngi wōma, ngtye ma almamtsia lẹkẹ va?*

5 O wu kei lo wo s̄aw̄ēi h̄u, ji t̄en̄ē v̄ol̄otsia ma
almam̄tsia k̄a-w̄ēbu, ta t̄en̄ēi nyāni, ke k̄aȳē ī ti
ma?

6 Ke nya ngi nd̄ē wu ma, nge, hind̄ēi ji n̄u ȳela
lo na, i w̄oni i d̄ew̄ē k̄a-w̄ē bu ma.

7 Ke kea wu ji h̄ugoi lo, ye: nga m̄anuma ḡuru,
ke nge s̄a-gbiala ḡuru, w̄a na le, k̄aȳē ī ti ma.

8 Gb̄amail̄ē n̄u-l̄oi lo Nd̄em̄oi a ngīē t̄en̄ē v̄ol̄oi be
ma.

9 Ke kina iye gbiāni m̄a, i li ti k̄a-w̄ētsia bu.

10 Ke kp̄ele, k̄ena ȳela lo iye na, na ngi l̄ok̄oi
b̄engo, ke ti ngi m̄olia, te, nyānd̄engo l̄e mb̄aw̄o w̄ē
va, t̄en̄ē v̄ol̄oi ma? Ko w̄ēi ta ngi m̄aȳia ge.

11 Ke i nd̄enga ti ma, ye: n̄umu igb̄ē lo wu l̄ia,
mb̄ala ȳela a ye ngi ȳeya, ke ina i ḡula nd̄owa h̄u,
t̄en̄ē v̄ol̄oi ma, ē h̄ōuma a gb̄ia na?

12 A ȳē na ho n̄umu ī gb̄ekp̄eni i d̄ew̄ē mb̄ala
ma? Ji val̄ēi, ē s̄aw̄ēi nyāni hinda ȳekp̄ē w̄ema,
t̄en̄ē v̄ol̄otsia ma.

13 Ke i nd̄ea tā-moi ma, ye: bi l̄ok̄oi l̄amb̄o, ke i
t̄amb̄onga, ke i b̄aw̄o kina ip̄ek̄ēi na.

14 Ke Faristsia ti gbiā, ti li nḡu-hite-w̄ema ngi
va, ta ȳē p̄ē, ti ngi w̄a.

15 Ke kina Jisu iye gon̄i, ke i gbiā na, ke n̄unga
gb̄ot̄o ti t̄o ngi w̄oma, ke i ti gbi b̄aw̄o.

16 Ke i ti l̄ahinga, ye, tā ngi hinda h̄uge.

17 Ke n̄jīēi na a wa l̄ew̄ema, na profiti Isaya,
iye nd̄eni wo, ye:

18 *Kpēle nya bōilōpōi, na ngi hūwoyoni, nya līma-moi, na nya lī lēlingo ngi ma; nga nya yāfēi wu lo ngi ma; a sēli hinda ge lo a kafrtsia ma.*

19 *E māgau wē, ē kpāwō, tabao nūmu gbi ē ngi wō mēni pēletsia hū.*

20 *Kōtōpōn mbōwānga lo, ē ngālē, fandē lūlingo ā ndūfē, ngtye ke a sēli hinda dēwē igūma.*

21 *Ke ngi bijēi hū lo kafrtsia ta lāla.*

22 *Ke ti wā angie a nū yēla ngāfa nyāmu ngi hū, ngi bōlēngo, ngi mūmūngo, ke i ngi bāwōa. Na wōma bōlē-moi i toa lo, ndamūmū-moi i yā.*

23 *Ke nūnga gbi ti wū hū i wū, tē: Davidi ngi hindō-lōi a ji.*

24 *Ke kina Faristsia ti mēnini, tē, kēnēi ji i ngāfa nyāmutsia gbiāma, ngtyema Beelzebuli ngāfa nyāmutsia ti māhēi.*

25 *Ke Jisu i ti nēmahutsia goa, i ndē ti ma, ye: kēnyēi gbi lo, a ngi vūlui lūahū gōle, a tōmbu la, ke kēnyēi gbi lo, o pēi na lūahū gōle ta vūlui ma, ē gūa dōla.*

26 *Ke ina Satani i Satani gbā lo, i ngi vūlui lūahū gōlea, ngi gēnyēi a yē na dō?*

27 *Ke ina nya Beelzebuli lo, nga ngāfa nyāmutsia gbiala, yē lo wu lēngēsia ta ti gbiala? Falē, tia lo, ta wōtē a wu nyāmēsia.*

28 *Ke ina ngi ngāfa nyāmutsia gbiāma a Ngēwo ngi yāfēi, ke Ngēwo gēnyēi i wā ho wu yē.*

29 *O nūmu yēla a yē wa kpāya-moi yē pēbu, i*

ngi nāvōisia nyāni, ngtye ma a kpāya-moi yīli pēn ? ta lo nā, a ngi wēlēi nyāni.

30 *Nūmui na mā tā ī lē ī nya wōma ; ke nūmui na mā tā mē ngāndo, i fāyama hū lo.*

31 *Falē nya nge wu ma : hinda nyāmui gbi lo, ke njia nyāmu lēlēi, nūnga ta mānuma jō lo ; ke nā njia nyāmu lē-bela ngāfa yēkpēi ma, mānuma gbī ī na nūnga va.*

32 *Ke nūmui gbi lo a njia nyāmu lē nū-lōi ma, a mānuma jō lo ; ke nūmui gbi lo, a njia nyāmu lē ngāfa yēkpēi ma, mānuma gbī ī na ngi va, o ndōloi ji hū, o ndōloi na kūna a wāma.*

33 *O pē ngūlui i gbēkpē, ke ngi wūlu-wēi i gbēkpē, o ina na ī lē, pē ngūlui i nyāmu, ke ngi wūlu-wēi i nyāmu ; gbāmailē ta ngūlu go ngi wūlu-wēi na lo.*

34 *O tūpu bōndēi ji, i yē na, wu hinda nyāmungo, wa njia yēkpēi lē ; gbāmailē hinda gbōtō a ye nēmahūi, ta lo ndēi a ndē.*

35 *Nūmu yēkpē sō-hāni yēkpē lāma-gbātemēi ngi līma lo, a gbīa a hāni yēkpēa lo ; ke nūmu nyāmu, sō-hāni nyāmua lāma-gbātemēi, a gbīa a sō-hāni nyāmutsia lo.*

36 *Ke nya nge wu ma malama yiēi gbi nūnga ta ndē, ta hūge lo kūna sēli vōlōi ma.*

37 *Gbāmailē a bi lāyiēsia lo, ta kāyē gbē bi ma, ke a bi lā-yiēsia lo, ta bi lēla.*

38 *Ke kolo-nyēgi-bela ti lēnga, ke Faristsia ti pōtēa, tē : kā-moi, mu lōni mu nāli do, ba pē.*

39 *Ke i põtëa, i ndë ti ma, ye : hinda nyāmu, ke pōē-gbiā bōndëi ji, ta nāli lōlo, ke nāli gbī ē gela, ngtyema profiti Jona ngi nāli.*

40 *Ke kina Jona iye wo fōlō sāwa, ke kpindi sāwa nye-wāi ngi gōhū, nī be nūmu-hindō-lōi a ye na fōlō sāwa, ke kpindi sāwa ndōëi lī hū.*

41 *Ke nūnga Ninive ta hijē lo, kūna sēli gbēlēmëi a mbōndëi ji, ke ta ngi lē ; gbāmailē ti gili lo wo ti wōtē ikpēlēi na Jona, iye njīa lē ; ke kpēlē na wōngo i dēwē Jona ta lo bē.*

42 *Mbui nyāhëi-māha a hijē lo kūna sēli gbēlēmëi a mbōndëi ji, i ndē ; gbāmailē i hijē lo wo ndōëi gēlēmëi lo Solomonī ngi nēmahū-lēwē mēni va ; ke kpēlē na ngōlongo Solomonī ma, ta lo bē.*

43 *Kina ngāfa nyāmui i gbiā lo nūmu hū, a jīa hinda bēngoa lo, a ndēvu lōlo, ke ē do.*

44 *Ke i ndëa, ye, nga yāma lo nya wēbu, hindëi ngi hijëi na ; kina i wā lo, i mālē hāni gbi na mbu yēlango, mbu gbātengo.*

45 *Ke i yā, i ngāfa nyāmu wēka wofēla wūmbu, ti hinda nyāmungo ti dēwēngo ngi vūli ma, ke ti wā mbu, ti hēi na, ke kēnëi ngi gēlēmëi i nyāmuni, i lēwē ihālagëi ma. Nī be a wēma a hinda nyāmu bōndëi ji.*

46 *Kina lē iye yēpema nūnga yē, kpēlē ngi njëi, ke ngi ndēngetsia ti dōni pōma, ti lōni, ti yēpe a ngiē.*

47 *Kē yēla i ndëa ngi yē, ye, kpēlē, bi njëi, ke bi ndēngetsia ti dōni pōma, ti lōni, ti yēpe a biē.*

48 *Ke i pōtēa, i ndē nā ma, ti ndēni ngi ma, ye :
Yē lo nya njēi lē, ke yēni lo nya ndēnga lē?*

49 *Ke i ngi lōkōi lāmbōa ngi wōma-belēsia ma, i
ndēa, ye : kpēle, nya njēi, ke nya ndēngetsia.*

50 *Gbāmailē, nūmui gbi lo, a nya Kēi ngi hindēi
wē, nā i ngēlē-gōhū, ta sē lo nya ndē-hindō i lē, ke
nya ndē-nyāha-lōi, ke nya njēi.*

NGŪ XIII.

*Ifōlōi na yakpēi ma Jisu i gbāa pēbu, i li, i hēi
gbōyē gbēānga.*

2 *Ke nūnga gbōtōa ti yāndoa ngi yē nytko gbi, ta
lo i wilia ndéndé yēla hū, i hēi ; ke nūnga gbi tiye
dōni ngtyē ma lo.*

3 *Ke i hāni gbōtōa lēa ti ma sāletsia hū, ye :
kpēle : Tū-hāni hī-moi i lini hāni hīma ;*

4 *Ke kina i hīni tū-hāni gāletsia tēnga ti gūla
pēlēi yāka ma, ke ngēlēya nonotsia ti wā, ti mē feñ.*

5 *Ti tēnga ti gūla kotu hinda ma, hindēi tī pōlo
gbōtō jōni na, ke ti vālēa ke-yakpē, ji va tiye pōlo
gbōtō jōni.*

6 *Ke kina fōlōi iye hijēni ke ti lōgbōa, gbāmailē
hāpē gbi tī hū, ke ti bēnga.*

7 *Ke ti tēnga ti gūla ngāletsia lā, ke ngāletsia ti
vālēa, ti ti hūgbe.*

8 *Ke ti tēnga ti gūla ndōlo yēkpē ma, ti wua
a ngūlu-wua, ti lēnga nū lōlu gboyongo, ti lēnga*

nū s̄awa gboyongo, ti l̄énga nū ȳla gboyongo mahū pu.

9 *Nūmui na ngōli a ye ngi ma, mēni va, gb̄e i mēni.*

10 *K̄e ngi wōma-bel̄esia ti wā, ti nd̄ē ngi ma, t̄e: gb̄e va lo ba ȳa ti ȳē s̄al̄esia hū?*

11 *K̄e i pōt̄ea, i nd̄ē ti ma, ye: ji va f̄engo a wuē, wu nd̄owu hind̄esia hūgo nḡel̄ē-gōhū ḡenȳēi hū va, k̄e f̄engo ī l̄ē n̄asia w̄e.*

12 *Gb̄amail̄ē nūmui gbi lo i s̄loa, ta lo ta f̄ē ngiē, k̄e a s̄o lo gboma gb̄ōt̄ōngo gboñ, k̄e nūmui na gbi lo ī s̄ōni, ta lo ta kp̄ia ngi ȳēya i w̄e b̄e a na v̄uli ngi ȳēya.*

13 *F̄āl̄ē, nga ȳa ti ȳē s̄al̄esia hū, ji va ta tūwo lo, k̄e t̄ē to; ta ngō m̄ēnima, k̄e t̄ē m̄ēni, tabao t̄ē hūgo.*

14 *K̄e ti hū lo Isaya ngi la-yiēi a wal̄ema, na i nd̄ēni w̄o, ye: A m̄ēnila, wa m̄ēni lo, k̄e w̄ē hūgo, k̄e a tola, wa to lo, k̄e w̄ē hūgo.*

15 *Gb̄amail̄ē nūnḡēi j̄ia ti l̄sia ti m̄inia gboñ, ti w̄ōl̄sia ti hūgbondā nj̄ia m̄ēni va; k̄e ti yām̄esia lo ti gbowua, ko hū ȳla ma b̄e ti tūwo lo a ti yām̄esia, k̄e ti nj̄ia m̄ēni a ti w̄ōl̄sia, k̄e ti hūgo a ti l̄sia, ti w̄ōt̄ē, ngi ti b̄aw̄ō.*

16 *K̄e wu yām̄esia ti bet̄engo l̄ē, ji va ti tūwo lo, k̄e wu w̄ōl̄sia, ji va ti nj̄ia m̄ēni.*

17 *T̄ōnya l̄ē nya ngi nd̄ē wu ma, nge. profiti ti gb̄ōt̄ōa, k̄e t̄ōnya-bel̄esia tiye l̄ōi lo w̄o, ti hind̄ēi j̄isia*

lo, wu ti doma, ti hindéi jtsia mēnila, wu mēnima, ke ti mēnini.

18 Fālē a sālēi mēni tū-hāni-hī-moi va.

19 Kina nūmui gbi i kēnyēi ngi yiēi mēnia lo, ke i hūgoni, ke hinda nyāmu-moi i wa, i na gbā na hūngo ngi līma. Ji lo i tū-hāni gālēi jōni pēlēi yāka ma.

20 Ke nūmui na a tū-hāni gālēi joi lo kotu hinda ma, ta sē lo, a njiēi mēni ke-yakpē a kōhūnē i kūlu.

21 Ke hapē gbī ī ngi vūli hū, a ye lo na lē kūlō, ke kina mōnēa ti hijēa, o ngāfa hinda njiēi va, hū ē lembi, ngi lī dēwēa.

22 Ke nūmui na i tū-hāni gālēi jōni ngāltsia līa hū, ta lo i njiēi mēnini, ke ndoēi ji gbēa, ke nū-gōlē kpātetsia, ti njiēi hūgbea, ta lo ē wua ngūa gbi.

23 Ke nūmui na i tū-hāni gālēi jōni ndōlo yēkpēi ma, ta lo na, a njiēi mēni, i hūgo; ta bē i wua, tēnga nū-lōlu gboyongo, tēnga nū sāwa gboyongo, tēnga nū yēla gboyongo mahū pu.

24 Ke i sālē wēka lēa gboma ti ma, ye: Ngēlē-gōhū gēnyēi hūmango lē kēna yēla ma, na i tū-hāni yēkpēi hīni ngi gbālēi hū.

25 Ke kina nūnga ti yīni, ke ngi gonyoi i wā, i ndondovo hī mbēi hū, i li ngiē.

26 Ke kina iyē vālēni, i wua, ke ndondovotsia bē ti gea.

27 Ta lo mawē bu ngi boilōpōtsia ti wāni, ti ndē

ngi ma, te, nya ke, biye tū-hāni gālēi yēkpē hāni bi gbālēi hū? Mī lo ho ndondovōi jtsia ti hijēa na?

28 *I ndē ti ma, ye: nya gonyoi lo i ji wēni. Ke ngi boilōpōtsia ti ndēa ngi ma, ye: ba lūma lo ho mu li, mu ti wūkpīa?*

29 *Ke i ndēa ti ma, ye: sād, wa lo woi ndondovōi wūkpīama, wu mbēi bē wūkpīa.*

30 *Gbe ti vēnjo ti lōla a dēnga, ngtye ke mbālē-gbēi, ke mbālē-gbēi la ma, nga ndē lo tēwē-bēla ma nge: a ndondovōi wūkpīa pēi, wu ti yīli mo va, ke mbēi yāndo nya gbūēi la.*

31 *Ke i sālē wēka bē lēa ti ma, ye: Ngēlē-gōhū gēnyēi hū pēngo lē bē pū-gipo gālē yēla, kēna yēla iye mbūmbuni, i hī ngi gbāēi hū.*

32 *Na a tōnya sē, ta lo tū-hāni gālē wūlōi lē, tū-hāntsia gbi līa; ke kina i lōla lo, ta lo a wēa i mbā-wāi tifānga gbi līa; ke i wēa a ngūlu, ta lo ngēlēya nōntsia ta wa, ti hēi ngi bēketsia hū.*

33 *Sālē wēka bē lo i ndēni ti ma, ye: Ngēlē-gōhū gēnyēi hū wēngo lē bē hūve-hāni, na nyāha yēla i mbūmbuni, i hūpu a kpohū mōla sāwa hū, ngtye ke gbi hū vēndani.*

34 *Hāni jtsia gbi lo Jisu i ndēni nūnga ma sālētsia hū, ke ngtye yīai lo sālēi hū, ē yīa ti yē.*

35 *Ke na a wā ndēwēma na profiti iye ndēni wō, ye: nga nya la wō lo sālētsia hū; ngā njiēi ndsia lē lo ndamagbātengo ndōwu hū a ndōloi tātō gbēlēi wō.*

36 Ke kina Jisu i p̄ḡa nūnga ti yāma, i ya p̄ḡbu, ke ngi w̄ḡma-bel̄ḡsia ti wā ngi yē, te: sāl̄ḡi ji hūḡe a muē ndondov̄i na gbāḡi hū.

37 Ke i p̄ḡt̄ḡa, i nd̄ḡ ti ma, ye: nūmui na i tū-hāni gāl̄ḡ yēkp̄ḡi h̄ni, nū-hind̄ḡ-l̄ḡi l̄ḡ.

38 Kpāl̄ḡi nd̄ḡloi m̄ia; tū-hāni gāl̄ḡ yēkp̄ḡtsia kēnyēḡi hū l̄ḡnga m̄ia, ke ndondov̄i hinda nyāmu-moi l̄ḡnga m̄ia.

39 Konyoi na a ti h̄ Devili l̄ḡ; mbā-l̄ḡw̄ḡ-gb̄ḡi lo a nd̄ḡḡi iḡl̄ḡm̄ḡi; ke tū-hāni-d̄ḡw̄ḡ-bela lo anj̄l̄ḡtsia.

40 Ke kina ti ndondotsia wūkp̄ḡia lo, ti ti mo; n̄t̄ be kūna a w̄ḡma nd̄ḡloi ji ḡl̄ḡm̄ḡi.

41 Nūmu-hind̄ḡ-l̄ḡi a ngi anj̄l̄ḡtsia d̄ḡw̄ḡ lo, ti hāni n̄sia gbi gb̄ia ngi ḡnyēḡi hū ta ngāfa w̄ḡ, ke n̄sia ta hinda nyāmu w̄ḡ.

42 Ke ti ti wili hind̄ḡi na ngombu wāi na; m̄ia lo kpau a ye na, ke ngongolu holānga.

43 Ta lo na t̄ḡnyā-bel̄ḡsia ta v̄ḡ be kina f̄ḡl̄ḡi na ti K̄ḡi ḡnyēḡi hū. Nūmui na nḡḡli ngi ma m̄ḡni va, gb̄ḡ (be) i m̄ḡni.

44 Nḡl̄ḡ-ḡḡhū ḡnyēḡi hū w̄ḡngo l̄ḡ gb̄ḡma be kp̄āt̄ḡi nd̄ḡwungo gbāḡi hū. Ke kina nūmu i k̄ḡgoa lo, a nd̄ḡwu lo, i li a ḡḡhū ne, i na gbi māj̄ia ngi ȳḡya, i gb̄āt̄ḡi na ȳḡya.

45 Nḡl̄ḡ-ḡḡhū ḡnyēḡi hū w̄ḡngo l̄ḡ gb̄ḡma be f̄ḡl̄ḡḡ-mo, a nḡḡto yēkp̄ḡa wokoli:

46 Ke kina i nḡḡto ȳḡla doa lo kp̄à-gbānga wa, ke i ya, i na gbi māj̄ia ti ye ngi ȳḡya, i nḡḡya.

47 Ngēlē-gōhū gēnyēi hū wēngo lē gboma bē mbōma, na tiyē gūla gbōyē hū, ti hāni gēgētsia gbi hōua.

48 Kē kina nda-vēndani kē ti ndānga ngtyē ma, kē ti hēnga, ti igbēkpēi yāndo hāka hū, kē inyāmuṣia ti pili:

49 Nī kūna a wēma ndōloi gēlēmēi. Kē anjētsia ta wa lo, ti nūnga nyāmuṣia gbā tōnya-bēlēsia lā.

50 Kē ta ti wili ngombu wā hū lo, mīa lo ngō a yē na, kē ngongolu hōlānga.

51 Kē Jisu i ndē ti ma, yē: wu hindēi jtsia gbi hūgonga? Ti ndē ngi ma, tē: I, Ndēmōi.

52 Kē i ndēnga ti ma, yē: Fālē, kolo-nyēgi-mo gbi lo ngi gāngo Ngēlē-gōhū gēnyēi va, ngi wēngo lē bē kēna yēla mawé bu ma, na a gbā a hāni nīna, kē hāni wōva ngi gbātēi hū.

53 Kina iyē wēni kē Jisu i gbōyōa a sēli jtsia hēila, i gbā mīandō.

54 Kē kina iyē wāni ngi nda lōloi hū, i ti gā ti kawēsia bu, ta mīa ti hū iyē wūni; ti ndē, tē: mī lo kēnēi ji, i nēmahū-lēwēi ji joi lo na? Kē ngēngē wāwāi jtsia.

55 Ngūlu beli-moi ngi hindō-lōi ā ji? ngi njēi lē ta tōli a Maria? Kē ndēngēsia Jakobi, kē Josi, kē Simoni, kē Judasi?

56 Kē ngi ndē-nyā-lōtsia ma tiēni gbi tī lē? mīa lo tā-moi ji hindēi jtsia gbi jōni na?

57 Kē ti lī i dēwēa ngi ma. Kē Jisu i ndēa ti

ma, ye: mbēlē lo profiti ma, ngtye ma ngi nda lōloi hū, ke ngi wēlēi bu.

58 Ke i ngēngē wāwā gbōtōa wēni na, ji va tē ngi hōu a tōnya.

NGŪ XIV.

Ikpēi na ma Sāmēi, Herodi, i Jisu ma dōwoi mēni.

2 Ke i ndēa ngi boilōpōtsia ma, ye: ji lo Johani lē, Baptisi-moi, i hijēa hetsia hū; fālē ngēngē wāwātsia, ti ti vūli gema ngi hū.

3 Gbāmailē Herodi iye Johani hōui lo, i ngi yīli, i ngi wū kpindi wēbu, Herodiasi va, ngi ndēi Filipi nyāhēi.

4 Gbāmailē Johani iye ndēi lo ngi ma, ye: mā-i-hōuni bi ngi jō.

5 Ke kina iye lōni, i ngi wā, i lūwa nūnga ma, gbāmailē tiye ngi hōui lo a profiti la.

6 Ke kina Herodi lē-vōlōi ikōmēi tiye hōuni, Herodiasi ngi nyāha-lōi i gbūa ti yāma, i ne Herodi we.

7 Na ma lo iye gbōrōni, ye: a hāni gbi vē lo ngi yē, na a mōli.

8 Ke ngi njēi iye ngi nēmahū dēwēni pēi, ye: nya go a Johani Baptisi-moi ngi wūi bōli hū.

9 Ke māhēi ngi lī gbi nyāningo ye lē, ke ngi bōlōi va, iye nguāni, ke na ta tiēni tiye hēni mēhē mēma, i ndē, ye, ti vē ngi we.

10 *Ke i nū lōa, i Johani ngi wūi dēwēnga kpindi wēbu.*

11 *Ke ngi wūi tiye wāi lo bōli hū lo, ti vē nyāpōi wē, ke nyāpōi i li, i vē bi njēi wē.*

12 *Ke ngi wōma-belēsia ti wā, ti ngi wōmēi wūmbu, ti gbou, ti li, ti ndē Jisu ma.*

13 *Ke kina Jisu iye mēnini, i gbiā mīa, i wili ndéndé hū, i li ndōwu ma; ke kina nūngēsia tiye mēnini, ti tōnga ngi ma gowo ma, ti gbiā tēsia hū.*

14 *Ke Jisu i gbiā mīa, i nūnga gbōtōa lo, ke i ti ma māmamau doa, ke i ti higbe-bēla bāwōa.*

15 *Ke kina kpokoi iye wēni ngi wōma-belēsia ti wā ngi yē, te: ndogbo hū lo a hindēi ji, ke ikpēi i dēwēa na, pē nūnga ti yāma, ta lo ta li fūlēsia hū, ti mēhē yēya, ti mē.*

16 *Ke Jisu i ndēa ti ma, ye: mā-ī-houi lē ti li; a ti go a mēhēi, ti mē.*

17 *Ke ti ndēa ngi ma, te: kpohū gātē lōlua lo bē mu yēya ke nye fēlēa.*

18 *I ndē, ye: a wa a tiē nya yē.*

19 *Ke i ndēa nūnga, ye: ti hēi kpiti ma; ke i kpohū gātē lōlutsia wūmbua, ke nye fēlēsia, a ngēlē ma gbē, i hē; i ti yālē, i kpohutsia vē ngi wōma-belēsia wē, ke ngi wōma-belēsia ti fē nūnga ma.*

20 *Ke ti gbi tiye mēi lo, ti gō i vē; ke ti ikpahamēsia wūmbua nā lōni, tekpe pū mahū fēlēa la vēndanga.*

21 *Ke na tiye mēni, tiye hondo pū lōlu gboyongo, nyāhanga wōma, ke ndēngesia.*

22 *Ke Jisu i gbonda ngi wōma-belésia ma, ti wili ndéndé hū ke-yakpē, li va ngi lūgo kāka wēkēi ma, kina le a pē nūnga ti yāma.*

23 *Ke kina i pēni nūnga ti yāma, i li ngtyē yēla mahū ta yāngo hē va; kina kpoko iye wēni ta yakpē lo iye na.*

24 *Ke ndéndéi iye nā gbōyē līa lo, a gbāvō a nja gātésia, gbāmailē feféi nyāmungo ye lē ti ma.*

25 *Ke māne inānigéi a kpindi Jisu i li ti yē, a jiāma gbōyē ya.*

26 *Ke kina ngi wōma-belésia ti ngi loni, a jia gbōyē ya, ti hū lūwa, te, ngāfa mīa, ke ti kpaōnga ngēlē ya a ndūwa.*

27 *Ke Jisu i ndēa ti ma ke-yakpē, ye: wu lī i lēli, nya mīa, wā lūwa.*

28 *Ke Pita, i pōtēa, i ndē ngi ma, ye: Ndémoi, ina bia mīa, pē hō ngi wa biē njēi ya.*

29 *Ke i ndēa ngi ma, ye: wa. Ke kina Pita iye gbiani ndéndé hū, i jta njēi ma li va Jisu yē.*

30 *Ke kina i toni feféi hūlīngo, ke i lūwā, ke kina i tātōa a lombula, i kpau, ye, Ndémoi, nya bāō!*

31 *Ke Jisu i ngi lōkōi lāmbōnga ke-yakpē, i ngi hōu, i ndē ngi ma, ye: O bia, ba tōnya hōu kūlō lēkē; gbē va lo ba gīli?*

32 *Ke kina tiye wāni ndéndé hū, ke feféi i gbēnga.*

33 *Ke nā tiye ndéndé hū, ke ti wā, ti hē ngi ma, te : tōnya lē, ke bia lo Ngéwo hindō-lōi abiē.*

34 *Ke kina tiye lini kāka wēkēi ma, ti wā Genesereti ti lōloi hū.*

35 *Ke kina nūngēi na hindēi na ti ngi hinda hūgoni, ti nūnga lō ndōloi na gbi hū, ti gbēla, ti wa a nāsia gbi ngi yē tiye higbēi hū.*

36 *Ke ti ngi mánénéa, ke ta jālē bē a ngi gūlēi igbokpoi, ke nāsia gbi tiye jāi lo, tiye bāwōi lo fō.*

NGŪ XV.

Ikpēi na ma ke kolo-nyēgi-bela, ke Faristsia ta hijēa Jerusalemi, ti wā Jisu yē, te :

2 *Gbē va lo bi wōma-belésia ta ndē-bela ti la-yiēi nyāni? gbāmailē tē ti yēyetsia wua, kina ti yā lo mēhē mēma?*

3 *Ke i pōtēa, i ndē ti ma, ye : Gbē va lo wua bē, wa Ngéwo ngi jāwēi nyāni a wu la-yiēi?*

4 *Gbāmailē Ngéwo iye ndēi lo wō, ye : bi kēi bēlē hōu, ke bi njēi ; ke nūmui na gbi lo, a ngi kēi yeli, o ngi njēi, gbē i hā a hēi.*

5 *Ke wua wē, nūmui gbi lo a ndē ngi kēi ma, o ngi njēi ma, ye : Sā-hāni lē na lo, ko gbo bi ma, nūmui na ē bēlē lo ngi kēi ma, o ngi njēi ma.*

6 *Nt lo wu Ngéwo ngi jāwēi nyānia a wu la-yiēi.*

7 *Wa bāya-belésia ! Isaya iye profitisi wēi lo pānda a wu wē, ye :*

8 *Nūngēi j̄tsia ta la nya gbēlānga a ti lēi lo, kē ta nya belē hōu a ti la-gūlutsia lo, kē ti l̄ ma gūhango nya ma.*

9 *Kē gbāma va lo ta bāgo nya ma, ta kā-wēma nēmahū-lēwē a nūnga ti jāwetsia.*

10 *Kē i nūnga dōlia, i ndē ti ma, yē: a mēni, wu hūgo.*

11 *Nā ī lē a li nū la, ta ī lē a nūmu nyāni, n̄tye kē na a gb̄a ngi la; ji lo, a nūmui nyāni.*

12 *Kē ngi wōma-belēsia ti wā, ti ndē ngi ma, tē, bi kō lo kē Faristsia ti l̄ iye lēwē lo, kina tiye gboyoni a n̄jēi ji mēnila?*

13 *Kē i pōtēa, i ndē ti ma, yē: tū-hāni gbi lo, na nya Kēi ngēlē-gōhū ī hīni, ta pūgbia lo.*

14 *Kē a gbē ti ma: mbōlē-bēla lo a tiē, ta pēlēi ge a mbōlē-belēsia; kē ina mbōlē-mo a pēlēi ge lo a mbōlē-moi, ti vēngo ta gūla ndōwa hū lo.*

15 *Kē Pita i pōtēa, i ndē ngi ma, yē: Sālēi ji hūgo amuē.*

16 *Kē Jisu i ndēa, yē: kē wua bē nēmahū-lēwē ī wu ma?*

17 *Wu la hūgo ī lē, kē hāni na gbi lo a wa nūmū ngi lēi, a li ngi gōhū lo, kē ti p̄lia gāwamēi.*

18 *Kē hāni nāsia ta gb̄a nū la, ta hijē ngi l̄ ma lo, kē ti nū nyāni.*

19 *Gbāmailē nū l̄ ma lo k̄li-nyāmuṣia ta gb̄a na, kē nū-wāletsia, kē pōē-gb̄alā, wōji-bēla, hūma-wēlā, ndē-j̄eli hōulā, kē n̄jā-nyāmu-lēla.*

20 *Hāni jtsia lo, ta nūmui nyāni; ke mēhē mēla a tōkōi nguānga ī lē, ē nūmu nyāni.*

21 *Ke Jisu i gbā mīa, i li Taya yākēi ma, ke Sidoni.*

22 *Ke kpēle, nyāha yēla, Kanya-mo, i gbiāni kākēi sē lē ma, i kpāu ngi yē, ye: mānu nya ma, O Ndēmōi, bia Davidi ngi hindō-lōi abiē: nya nyāha-lōi mōnengo lē gboñ a ngāfa nyāmu.*

23 *Ke ī njīa yēla be wōtēni ngi yē. Ke ngi wōma-belēsia ti wā, ti ngi mānēne, tē: i pē, i yāma, gbāmailē a kpawo lēkē mu wōma.*

24 *Ke i pōtēa, i ndē, ye: nya lōngo ī lē ngtye ma mbāla lōngotsia hū yē Isaraeli ti wēbu.*

25 *Ke nyāpōi i wā, i vā ngi ma, ye: Ndēmōi, gbo nya ma!*

26 *Ke i pōtēa, i ndē, ye: mā-ī-hōuni ti ndēnga ti mēhēi wūmbu, ti fē ngflanga we.*

27 *Ke nyāpōi i ndēa, ye: tōnya, Ndēmōi, ke ngilēsia ta ikpukpultsia lo mē, nāsia ta gūlu ti Ndēmōi mesēi bu.*

28 *Ke Jisu i pōtēa, i ndē ngi ma, ye: O nyāpōi, ba hinda hōu lo a tōnya ngōngo, i wē bi we, kina bi lōi la. Ke ngi nyāha-lōi iye bāwōi lo ikpē yakpēi na ma.*

29 *Ke Jisu i gbiā mīa, i wā Galili gbōyēi gbēānga; i li ngtyē yēla mahū, i hēi na.*

30 *Ke nūnga gbōtōa ti wā ngi yē; ti wā a na ti gbolōngo, ti gbōmūngo, ti la-gbolōngo, ti nēmungo, ke*

ipēkā gbōtōa, ti ti gūla Jisu gō bu; ke i ti gbi bāwōa.

31 *Ta mīa ke nūnga ti wū hū i wūa, kina ti toni ndā-mūmu-bela ta yīa, nēmu-bela ti bāwōngo, gbolē-bela ta jīa, mbōle-bela ta hinda lo; ke ti Israeli Yēwoi lātōa.*

32 *Ke Jisu i ngi wōma-belēsia dōli a ngi yē, i ndē, ye: ngi fāhēi māmamau loa, gbāmailē ma tiēni lē nā fōlō sāwa, ke hāni gbi tī yēya ta mē. Nge pē ti yāma sū-hōu, ta gēlu woipēlēi hū.*

33 *Ke ngi wōma-belēsia ti ndēa ngi ma, tē: mī lo mā kpohū gbōtōi ji jō na ngōlēi ji hū, fāhēi gbōtōi ji ti gō vē va?*

34 *Ke Jisu i ndēa ti ma, ye: kpohū gātēsia ti dōle wu yēya? Ke ti ndēa, tē: wofēla, ke nye wūlō mūmua.*

35 *Ke i ndēa fāhēi ma, ye: pē, ti hēi ndōloi ma.*

36 *Ke i kpohū gātē wō fēlēsia wūmbua, ke i sē-gbīa, i ti yangālē, i fē ngi wōma-belēsia wē; ngi wōma-belēsia ti fē fāhēi wē.*

37 *Ke ti gbi. tiye mēi lo ti gō i vē, ke ti ingāngālēngoi wūmbua na tiye lōni tekpe wofēla vēndāngo.*

38 *Ke ndsia tiye mēni, tiye hondo pū nāni gboyongo, nyāhanga wōma ke ndēngēsia.*

39 *Ke i pēa fāhēi i yāma; ke i ndéndé wūmbua, i wā Magdala yākēi ma.*

NGŪ XVI.

Kẹ Faristsia bẹ ta Saddustsia ti wā ti ngi hūgo, kẹ ti ngi mōlia, tẹ, i nāli gẹ a tiẹ a hijẹ Ngēlẹ-gōhū.

2 *Kẹ i pōtẹa, i ndẹ ti ma, yẹ: kina kpokoi i wā lo, wẹ, sina fōlō yẹkpẹi lẹ, gbāmailẹ ngēlẹi ma gboungo lẹ.*

3 *A ngēndẹi, wẹ: nja a wa lo ha, gbāmailẹ ngēlẹi magbilingo lẹ; O bāya-belẹi jtsia! wa ngēlẹ lūahū go lo, kẹ wẹ gū a nālisia lūahū go lo na ikpēlẹtsia ma?*

4 *Hinda nyāmu kẹ pōẹ-gbā bōnda, ta nāli lo lo, kẹ nāli gbi ẹ gẹ na va ngtyẹ ma profiti Jona ngi nāli; kẹ i ti lōa, i li ngiẹ.*

5 *Kẹ kina ngi wōma-belẹsia ti wāni kāka wẹkẹi ma, tiyẹ lẹmai lo a līla a kpohū.*

6 *Kẹ Jisu i ndẹa ti ma, yẹ: A gbẹlẹ a hūvẹndẹi mahū gbẹ Faristsia yẹya, kẹ Saddustsia.*

7 *Kẹ ti gilia ti ndẹ nēmahutsia ti nyonyo lūahū, tẹ: gbāmailẹ mū wāni a kpohū gbi.*

8 *Kẹ kina Jisu i koni i ndẹ ti ma, yẹ: O wua, wā hinda hōu kūlō a tōnya; i yẹ na, wa gili wu nēmahūrsia, gbāmailẹ wū wāni a kpohū gbi?*

9 *Wu hūgo i lẹ, tabao wū gilima a kpohū gātẹ lōlutsia, kẹ hondo pū lōlu gboyongoi, kẹ tekpea lōlẹ wuyẹ mbūmbuni?*

10 *Tabao kpohū gātẹ wofẹlẹtsia, kẹ hondo pū nāni gboyongoi, kẹ tekpea dōlẹ wuyẹ mbūmbuni?*

11 *I yē na hō wu la hūgo ī lē, nā nga ndē wu ma, ngī ndēma ndālōngo kpohū va; kō wa wu mahū gbē Faristsia ke Saddustsia ti hūvendēi va?*

12 *Ke ti hūgonga ke iye ndēni ti ma, ti ti nēmahū gbē hūvenda kpohui va, ke Faristsia ke Saddustsia ti garāi va.*

13 *Ke kina Jisu i wāni Sesaria ke Filipi yākēi ma, i ngi wōma-belēsia mōlia, ye: yē lo nūnga ta ndē, ke nya lē, nūmu-hindō-lōi lo angē?*

14 *Ke ti ndēa, tē: ti lēnga, tē, Johani, Baptisimoi lo abiē; ti lēnga, tē, Eliasi; ti lēnga, tē, Jeremia, o profittsia ti yēlagē.*

15 *Ke i ndēa ti ma, ye: ke wua wē, yē lo angē?*

16 *Ke Simoni Pita, i pōtēa ngi ma, ye, Kristi lo abiē, Ngēwo vūngoi ngi Lōi.*

17 *Ke Jisu i pōtēa, i ndē ngi ma, ye: bi betēngo lē, Simoni, Jona ngi lōi, gbāmailē ndū ī lē ta nāma, ta ke abiē, ke nya Ke na Ngēlē-gōhū.*

18 *Ke nya bē ngi ndē bi ma, ngē: Pita lo abiē, ke kotui ji ma lo nga nya gōmēi nya ndō ma: ke jehennama ngi netētsia lo tē gūma.*

19 *Ke nga bi wo lo a jiwtsia Ngēlē-gōhū gēnyēi va, ke na gbi lo ba ngīli ndōloi ma, a yīli lo ngēlē-gōhū, ke na gbi lo ba fūlō ndōloi ma, a fūlō lo ngēlē-gōhū.*

20 *Ke i ngi wōma-belēsia lāhia, kō tā ndē nūma ma, ke Jisu lo angē, Kristi.*

21 *I hijē igbēi na ma, Jisu i tātō a kẹla a ngi wōma-belésia, kẹ a li lo Jerusalemi hū, a mone lo hindēi na gbōtō, ndē-belésia yēya, kẹ almami watsia, kẹ kolo-nyégi-belésia, ti ngi wā, kẹ i hijē gboma fūlōi isāwagēi ma.*

22 *Kẹ Pita i ngi wūmbua, i tātō a ngi hōula a mālì, yẹ: iyẹ bi ma gūhama pō, Ndémoi, hindēi jì ē wẹ a biē.*

23 *Kẹ i wōtēa, i ndē Pita ma, yẹ: hijē nya wōma, Satani, nya lī ò lēngo lē bi ma; gbāmailē bi to ma hindēi nāsia wōma Ngẹwo va, ngtye kẹ nāsia nūnga va.*

24 *Kẹ Jisu i ndēa ngi wōma-belésia ma, yẹ: nūmui gbi lo a tō nya wōma, gbẹ i mālì ta vūlì ma, i ngi kpàkpà ma wūlì wūmbu, i tō nya wōma.*

25 *Gbāmailē nūmui gbi lo a ngi lēvui bāwō, a ndōlohū; kẹ nūmui gbi lo a ngi lēvui lōhū nya va, a kọko lo.*

26 *Gbāmailē gbẹ hinda yēkpē lo sẹ lo a wẹ lo, a nūmu kẹ bẹ i ndōloi jì gbi jọi lo, ina ngi yāfēi lōahū? O gbẹ lo sẹ nūmu a mālovi ngi yāfēi va?*

27 *Gbāmailē nūmu-hindō-lōi a wa lo kūna ngi Kẹ bẹlẹi hū, a ngi anjeltsia, ta lo a nūmui gbi māwa, kina ngi yēngetsia ti na.*

28 *Tōnya lẹ nge wu ma, ti lēnga lo bẹ ti lōni, tẹ hā gọ, ngtye ma ta nū-hindō-lōi lo kūna, a hijē ngi gēnyēi hū.*

NGŪ XVII.

Ke fōlō woita wōma Jisu i Pita wūmbu, ke Jakobi, ke Johani ngi ndēi, ke i wa a tiē ngtyē gūha yēla mahū, ti lēkē.

2 *Ke iye māwōvēni ti yāma lo, ke ngi yāmēi i vōi lo bēkē fōlōi, ke ngi māyīli-gūlēi i gōlē kina fōfō na.*

3 *Ke kpē lē, ke Musa ta Eliasi ti gbiā, ta yepē a ngiē.*

4 *Ke Pita i pōtēa, i ndē Jisu ma: Ndémoi, nyāndēngo lē mu va, mu ye bē, ina ba lūma lo, mu bāba sāwa wē, yēla bi va, yēla Musa va, ke yēla Eliasi va.*

5 *Kina lē iye yīama, kpēle, ke ngēlē vōngo i ti māwēlea; ke kpēle, ngō yēla i gbiā ngēlē hū, nā i ndēni, ye: ji lo nya līma hindō-lōi lē, nya lī lēlingo ngi ma. A ngi wō mēni.*

6 *Ke kina ngi wōma-belēsia ti mēnini, ke ti gūla ti yāmēsia ma, tiye lūai lo gboñ.*

7 *Ke Jisu i wā, i jā a tiē, i ndē, ye, a hijē, wā lūwa.*

8 *Ke kina ti wēlani a ti yāmēsia dela, tī nūmu gbi loni ngtyē ma Jisu lēkē.*

9 *Ke kina tiye yēini ngtyēi mahū, Jisu i ti lāhi, ye: wā hengēi ji hūge a nūmui gbi, ngtyē ma nū-hindō-lōi a hijē kūna gboma hā-bēla yē.*

10 *Ke ngi wōma-belēsia ti ngi mōlia, tē, kpē lē, kolo-nyēgi-belēsia ta ndē, tē: Eliasi yēsē pēi a wa?*

11 *Ke Jisu i põtëa, i ndë ti ma, ye: a tōnya Eliasi pēi a wa, i hindësia gbi yāma.*

12 *Ke nya ngi ndë wu ma, nge: Eliasi i wēlā bē a wāla, ke tī ngi goni; ke ti wēlā a hindēi wēla a ngiē, ti līmēi ye lē; nī bē a nūmu hindō-lōi a monema ti yēya.*

13 *Ke tō-poma-belësia ti hūgonga nā, a ndë ti ma Johani Baptisi-moi va lēi lo.*

14 *Ke kina tiye wāni nūnga yē, ke tā-mo yēla i wa ngi yē, i ngi wōmbi gbàkpà ngi lābu.*

15 *I ndë, ye, Ndēmōi, mānu nya hindō-lōi ma, gbā-mailē ngi monengo lē gbon a gbōwēi; hū gbōtōma, a wīli ngombui ya, hū gbōtōma njēi hū.*

16 *Ke ngiye wai lo a ngiē bi wōma-belësia yē, ke tī gūni a ngi bāwōla.*

17 *Ke Jisu i põtëa, i ndë, ye: O ngōli hū gbonda bōndēi ji, tē hinda hōu a tōnya; hū lōlē nga ye bē ma wuēni? ku lōlē nga monē a wuē? a wa a ngiē nya yē.*

18 *Ke Jisu i yā ngāfa nyāmui ma, ke i gbiā ngi hū, ke ndōpōi iye bāōi lo ikpē yakpēi na ma.*

19 *Ke Jisu ngi wōma-belësia ti yā ngi yē, tia lēkē, te, iye na mua wē gūni ngi gbāla ngi hū?*

20 *Ke Jisu i ndēa ti ma, ye: Gbāmailē wē hinda hōu a tōnya. A tōnya ngi ndë wu ma, ti ndë te, wa hinda hōu a tōnya, kina pu-gipo gālēi na, wa ndë lo ngiyē ji ma, wē, gbā bē, bi li mīandō; a gbā lo, hindēi gbi na wua gbāhama.*

21 *Kẹ* *ji nytkoi lo ẹ gb̄ia gb̄ama, ngtye ke a h̄e w̄ela, ke sū-h̄ola.*

22 *Kẹ kina lẹ tiye Galili, Jisu i nd̄e ti ma, ye, ta nūmu-hind̄o-l̄oi mājia lo nūnga ȳya.*

23 *Kẹ ta ngi wā lo ; f̄ol̄oi isāwaḡe ma, a hij̄e lo gb̄oma. Kẹ ti l̄i nyānia gboñ.*

24 *Kẹ kina tiye wāni Kaperni nā tiye māha-nāv̄oi yāndo, ti wā Pita ȳ, te, bi gā-moi, ẹ māha-nāv̄oi v̄e ?*

25 *I nd̄e, ye, I. Kẹ kina iye wāni p̄ebu, Jisu ngi h̄uh̄ou, ye : Gbo ba gilima, Simoni ? ȳ lo, māh̄etsia ndōe h̄i ti māha-nāv̄o-wūmbu ngi ȳ, ti v̄uli ti l̄enḡesia o h̄otanḡesia ?*

26 *Kẹ Pita i nd̄e, ye, h̄otanga. Jisu i nd̄e ngi ma, ye : nd̄enḡesia ti b̄aw̄nḡo l̄e ho ?*

27 *Kẹ kina mā ti l̄i d̄ew̄e, li gb̄oȳe gb̄ēānga, bi nd̄ole w̄ili, bi nȳe na h̄ou ba nda la ȳs̄e ; ke kina bi ngi lā-w̄o lo, ba nāv̄o gekel̄e do lo, na wūmbu, bi v̄e ti ȳ, nya va, ke bi va.*

NGŪ XVIII.

Kẹ ikp̄e yakp̄e na ma, t̄o-p̄oma-bel̄esia ti wā Jisu ȳ, te, ȳ lo nḡoṅṅo nḡel̄e-ḡoh̄ū ḡenȳe h̄i ?

2 *Kẹ Jisu i nd̄op̄o w̄ul̄o ȳela wāl̄e a ngi ȳ, i ngi h̄e ti l̄a :*

3 *Kẹ i nd̄e, ye : a t̄onya nge wu ma, ngtye ke, wu w̄ot̄e, wu w̄e kina nd̄op̄o m̄umua na, w̄e f̄o nḡel̄e-ḡoh̄ū ḡenȳe h̄i.*

4 *Fālē, nūmui gbi lo, a ngi vūli māyē kina ndōpō wūlōi ji na, ta sē lo, i mbāwāi lē ngēlē-gōhū gēnyēi hū.*

5 *Kē nūmui gbi lo a ndōpō wūlōi ji nytko yēlagē gūlu nya bijēi hū, i nya lo gūluma.*

6 *Kē nūmui gbi lo a pē imūmui jtsia yēlagē be, na ti nya hōu a tōnya, ti hinda nyāmu wē, māhōungo ye lē ngi va, kpohū vūka gotu yēla i hele ngi bō ma, kē ti ngi wili gbōyēi ijujui hū, i lōhū.*

7 *Pōwō lo ndōloi ma hūgotsia va hinda nyāmu wēlēi va; gbāmailē hūgotsia ta wa lo a tōnya; kē pōwō lo a ye nūmui na ma, hūgōi a hijē a ngiē hinda nyāmui va.*

8 *Fālē, ina bi lōkōi, o bi gōi, i bi hūgoa lo hinda nyāmu wē, dēwē nga, bi ti wili; māhōungo lē bi va, bi li lēvu hū, bi gbolongo, o nēmungo, kina be ba tōkō fēlēa jō, o kō fēlēa, ti wili kunafo yombu hū.*

9 *Kē kina bi yāmēi bi gōlēa lo, kpīa na, bi pīli, māhōungo bi va, bi li ndēvu hū, a bia yāmēi yēlagē, kina be ba ngāma fēlēa jō, pīli va jehennama yombu hū.*

10 *A kpēlē, kō wa dō a nūmui jtsia yēlagē be; gbāmailē nya nge wu ma, ngēlē-gōhū ti anjeltsia ta nya Kēi yāma do lo kū-gbi-ma, na i ngēlē-gōhū.*

11 *Gbāmailē nūmu-hindō-lōi i wai, na bāō va lo, iye lōi-hū.*

12 *Gbo wa gilila? Ti ndē tē: nūmu i mbāla hondo yēla jōi lo, kē ti yēlagē i lōihū, ē i nū nūni*

gboyongoi mahū pū mahū tāwui lō, i li ngtyésia hū, na gokoli va, iye lōihū?

13 *Ke kina i yā na, i toa lo, tōnya lē nge wu ma, a gōhūnéi lo mbālēi na va i lēwē inū nāni gboyongoi mahū pū, mahū tāwuṣia ma, na tīye lōihū.*

14 *Ñi lo bē na, wu Kéi ngēlē-gōhū ngi līmēi ī lē, imūmui jtsia yēlagē bē i lōihū.*

15 *Ke ina bi mbāi i hinda nyāmu wēa lo abiē, li bi yē, ngi hinda nyāmui ge a ngiē, wa ta fēlē kpē; ina a bi wō mēni lo, ke bi bi mbāi bāwōa.*

16 *Ke kina ē bi wō mēni, nū yēla o nū fēlēa wūmbu, ta lo sēli-bēla fēlēa la, o sāwa, ta lo njiēi a la pēlē ma.*

17 *Ke ina i lāli lo ma ī ti wō mēnini va, ndē kōmēi ma; ke ina i lāli lo ma kōmēi wō mēni va, gbē i wē bi wē kina kafri na, ke māha-nāvōi-yāndo-mo.*

18 *Tōnya lē, nya nge wu ma, nge: hāni gbi lo wa ngīli ndōloi hū, a yīli lo ngēlē-gōhū; ke hāni gbi lo wa fūlō ndōloi hū, a vūlō lo ngēlē-gōhū.*

19 *Ke nya ngi ndē wu ma gboma, nge, ina wu fēlē wu wōi yā lo yēla ndōloi hū hinda gbi va, ta hūveli, a wē lo ti va a nya Kéi na ngēlē-gōhū.*

20 *Gbāmailē hindēi gbi lo nūnga fēlē, o sāwa ta gōmē na nya bijēi hū, mīa lo nga ye na ti līa.*

21 *Ikpēi na ma Pita i wā ngi yē, i ndē, ye: Ndēmoi, hū lōlē nya mbāi a hinda nyāmu wē angē, ke ngi mānu ngi ma? hū wofēla?*

22 *Kē Jisu i ndē ngi ma, ye: ngī ndēni bi ma, hū wofēla, kē nū sāwa gboyongo mahū pū hēima wofēla.*

23 *Fālē, ngēlē-gōhū gēnyēi hū wēngo lē bē māha yēla, na a kpā wē a ngi boilōpōtsia.*

24 *Kē kina i tātōa lo a kpāla, kē ti wā a yēla ngi yē, ngi gbēi ngi ma bā hondo nū pū gboyongo.*

25 *Kē jī hāni gbī iye ngēya gbēi gbiāngo, ngi lēmōi, i ndēi lo ngi ma, ye, ti ngi mājia ta ngi nyāhēi, kē ngi lēngēsia, kē hāni na gbī iye ngi yēya, i gbēi gbīa na.*

26 *Fālē, boilōpōi iye gūlani ndōēi ma, i ngi manēne, ye, ndēmōi, mālē kūlō a ngē, nga bi gbēi gbī gbīa lo.*

27 *Kē ndēmōi na boilōpōi na va, i ngi bāwōi lo, i mānu ngi ma gbēi va.*

28 *Kē boilōpōi na sē iye gbiāni lo, i ngi mbāi boilōpōtsia yēlagē mālē, na ngi gbēi iye ngi ma, bā nū lōlu gboyongo, kē i ngi hōua, i ngi hōu ngi bōla, ye: nya gbēi gbīa i bi ma.*

29 *Kē ngi mbāi boilōpōi i gūlā ngi go bu, i ngi mānēne, ye: nya mālē kūlō, nga bi gbēi gbī gbīa lo.*

30 *Kē iye lūmani, kē i yā, i ngi wīli kpindi wēbu, ngīye kē a gbēi gbīa lo.*

31 *Kē kina ngi mbā boilōpōtsia ti hindēi jī loni iye wēni, ti lī gbī iye nyāni lo, ti wā, ti hindēi gbī gē a ti lēmōi, iye wēni.*

32 *Kē kina ngi lēmōi i gboyoni a ngi wāēla, na*

wōma, i ndē ngi ma, ye: *Q* bia, hinda nyāmu boilōpōi ji, ngi mānu bi ma a gbēi na gbi, gbāmailē biye nya mānēnei lo.

33 Mā-ī-hōuni bia bē bi mānu bi mbā-boilōpōi ma, kina nya bē ngi mānu lo bi ma?

34 Kē ngi lēmōi tī dēwēa; i ngi vē ngāmonē-bēla wē, ngtyē kē a gbēi gbi gbīa, iye ngi ma.

35 Nī bē nya Kēi ngēlē-gōhū a pēma a wuē bē, ina wu gbi wē mānu wu ndēngetsia gbi yēla bē ma a ti hinda nyāmutsia

NGŪ XIX.

Kē kina iye wēni kē Jisu i kpoyoa a njiēi jtsia lēla, i gbīa Galili hū, i li Judia gāketsia ma, Jordani wōma.

2 Kē nūnga gbōtōa ti tōa ngi wōma, mīa lo iye ti bāwōni na.

3 Kē Faristsia bē ti wā ngi yē, ta ngi gole, ti ndē ngi ma, tē: mā hōungo lē hindō va, i kpēlē ngi nyāhēi ma, hindēi gbi lo va?

4 Kē i pōtēa, i ndē ti ma, ye: wū golo gei lē, kē na wō iye ti gbāteni itātōmēi, iye hindō lo gbāteni, kē nyāha?

5 Kē i ndēi lo, ye: ji va lo hindō a ngi kē lō, kē ngi njē, i veve ngi nyāhēi ma, kē ti vēngo ta wōtē a ndūwu yēla lo?

6 Fālē, tī fēlē gbōma, kē ndūwu yēla lo a tiē.

Fālē hāni gbi lo Ngęwo i tṗalōnga, nūmu gbi ā ndūahū gole.

7 *Kē ti ndęa ngi ma, tę: Gbę va lo ho Musa iye ndęni, ye: ti ngi go a kpělęma golo nyęgingo, ti gbělę ngi ma?*

8 *Kę i ndęa ti ma, ye: gbāmailę wu lī kpākpa-wutsia va lo, Musa iye ndęni wu ma, wu gbělę wu nyāhęsia ma, kę itātōmęi wo nī ī lę.*

9 *Kę nya ngę wu ma, nūmui gbi lo, a gbělę ngi nyāhęi ma, ngtye ma pṗę-gbāla va, i ipęka jō lo, i pṗę-gbā. Kę nūmui na gbi lo, a ngi jō, na tiye gbělęma, i pṗę-gbā.*

10 *Kę ngi wōma-bělęsia ti ndęa ngi ma, tę, ina nī lo hindęi hindō na a ngi nyāhęi, mā-ī-hōuni nyāha jō va ho.*

11 *Kę i ndęa ti ma, ye: nūnga gbi tē njięi jī gūlu, ngtye ma nāsia vęngo ti wę.*

12 *Gbāmailę mbūha-bęla tęnga lo na, ti njęni tiye ti lęni wo nī; kę mbūha-bęla tęnga lo na, nūnga tiye ti nūnīni; kę mbūha-bęla tęnga lo na, tiye ti vūli nūnīni ngělę-gṗhū gęnyęi va. Nūmui na a gū, a kūla, gbę i kūru.*

13 *Ikpęi na ma kę ti wā ngi ye a ndęnga mūmutsia, ko a ngi lōkṗtsia la ti ma, i hę ti va; kę ngi wōma-bělęsia ti yiā ti ma.*

14 *Kę Jisu i ndęa, ye: a pę ndęnga mūmutsia ti wa nya yę, wā ti mabāli; gbāmailę ngělę-gṗhū gęnyęi i nāsia nytko va lo.*

15 *Ke i ngi lɔkɔtsia lā ti ma ; i gb̄ia m̄ia.*

16 *Ke kp̄el̄e, nūmu yēla i wā, i ndēma ngi ma, ye : k̄a-mo yēkp̄ēi, gb̄e hinda yēkp̄e lo na nga p̄e, ko ngi k̄ūnafo l̄evu j̄o ?*

17 *Ke i ndēa ngi ma, ye : Gb̄e va lo ba nya d̄oli a nū yēkp̄e ? Nūmu gb̄i na ngi hinda yēkp̄engo, ngtye ma yēla, ta m̄ia Nḡewo ; ke ina bi l̄oni, bi li ndēvu h̄u, s̄awetsia h̄ou.*

18 *I ndē ngi ma, ye : igb̄e ? Jisu ye, b̄a nūmu wā ; b̄a p̄ō-gb̄ia ; b̄a h̄uma w̄e ; b̄a nde-j̄eli h̄ou ;*

19 *Bi ke b̄el̄e h̄ou, ke bi nj̄e ; ke ba l̄o lo a bi h̄einyoi, kina bi v̄uli na.*

20 *Ke ndāgba-l̄oi i ndēa ngi ma, ye : hind̄ei j̄tsia gbi lo ngi h̄ouma, kina wo l̄e nya ḡul̄ongo a f̄ol̄oi j̄i b̄e, Gbo l̄e na i l̄o.*

21 *Ke Jisu i ndē ngi ma, ye : ina bi l̄oi lo k̄aȳe ā ye bi ma, li, bi bi n̄av̄oi m̄ajia na bi ȳeya, bi v̄e nyāni-b̄ela we, ke ba gb̄at̄ei j̄o lo nḡel̄e-ḡoh̄u, bi wa, bi t̄o nya w̄oma.*

22 *Ke kina ndāgba-l̄oi iye n̄j̄ei na m̄enini, ke i yā ngi l̄i gbi nyāningo ; gb̄amail̄e so-h̄ani gb̄ot̄o lo iye ngi ȳeya.*

23 *Ke Jisu i ndēa ngi w̄oma-b̄el̄esia ma, ye : t̄onya l̄e n̄ge wu ma, kp̄ākpaw̄ungo l̄e gb̄ate-mo, i li nḡel̄e-ḡoh̄u ḡenȳei h̄u.*

24 *Ke nya n̄ge wu ma gb̄oma, n̄ge, beb̄engo l̄e kameli va, i d̄ew̄e m̄t̄ji w̄oli h̄u, i d̄ew̄e b̄e gb̄ate-mo ma ; i li Nḡewo ḡenȳei h̄u.*

25 *Kẹ kina ngi wōma-belésia ti mēnini ti wū hū iye wūi lo gboṛ, te, yē lo ho a bāwōma?*

26 *Kẹ Jisu i ti gbēnga, i nulē ti ma, ye: a nūnga tē gū a ji wēla, kẹ a Ngẹwo a gū lo hindésia gbi ma.*

27 *Kẹ Pita i pōtēa, i ndē ngi ma, ye: kpēle, mu gbělēa gbi ma, mu tōa bi ma, fālē gbo na mu sōma?*

28 *Kẹ Jisu i ndēa ti ma, ye, tōnya lē nge wu ma: wua, wu tōa nya ma ndē-nīnēi hū, kina nū-hindō-lōi a hēima ngi māha hēmēi ngi betēngo a ye lē wua bē wa hēi lo māha-hēima pū mahū fēlēa ma, wa Israeli bōnda pū mahū feletsia jēli.*

29 *Kẹ nūmui na gbi lo i gbělēa wo petsia ma, o ngi ndēngetsia, o ngi ndē-nyālōtsia, o ngi kẹ, o ngi njē, o nyāhēi, o ndēnga, o ndotsia nya bijēi va, a jō lo hū hondo gboyongo, kẹ a li lo kūnafo lēvu hū.*

30 *Kẹ ti gbōtōma ihālagésia a tiē, ta wē a ti ikēlēmagésia; kẹ ikēlēmagésia ta wōtē lo a ihālagésia.*

NGŪ XX.

Gbāmailē ngēlē-gōhū gēnyēi hū wēngo lē bē kēna yēla ma-wē-lē-bu-mo a ngiē, i li a ngēnda tetēi ngēngē-bela hūvėla va ngi gbāhū.

2 *Kẹ kina iye hūlani a ngēngē-belésia kopo yēla, fōlō yēla va, i ti dēwēa ngi gbāhū.*

3 *Ke kina iye lini kpē-isāwagēi ma, ke ipēkēsia doa, ti dōni gbāma fēlēgomēi.*

4 *Ke i ndēa ti ma, ye: A li wua be gbāēhū, ke na gbi lo gbēkpēngo, nga fē lo wu we.*

5 *Ke ti yā tiē. Ke i yā gboma kpē iwoita, ke itāwugēi ma, i hinda yakpēi wē.*

6 *Ke kpē ipū mahū yēlagē ma, i gbiā, i ipēkēsia lo, ti dōni gbāma, i ndē ti ma, ye: gbē lē wu dōni bē a fōlōi pēi gbāma?*

7 *Ke i ndēa ti ma, ye: wua be, a li gbāēhū, na gbi lo gbēkpēngo, na wa jō.*

8 *Ke kina kpoko iye wēni, ndēmōi gbāē va, i ndē ngi boilōpōi ma: ngēngē-belēsia wāle, bi ti pāwa, tātōngo ikēlēmagēsia ma, i hiti ihālagēsia ma.*

9 *Ke kina nāsia tiye wāni kpē i pū mahū yēlagē ma iye ti hūvelini, ti gbi kopo ngengela joi lo.*

10 *Ke kina ihālagēsia tiye wāni, ti gilī lo, tē, ta so lo i dēwē ti ndēi ma, ke tia be ti kopo jōnga nūmui gbi a ngengela.*

11 *Ke kina tiye jōni, ti gbōnyema wēle-bu-moi ma.*

12 *Ti ndē, tē: ikēlēmagē jtsia ti yēngēni gbēi yakpē, ke bi pēa ti ma ihēwu a muē; mua nī, mu yēngē iminimēi wēni, ke fōlōi ikpandi.*

13 *Ke i pōtēa ti yēlagē ma, i ndē, ye: Ndākpēi, ngi hinda nyāmu wēni abiē. Mūye hūlani ma biē kopo yēla va?*

14 *Bi ndēi na wūmbu, bi li; nga fē lo ikēlēmagē jiā we, kina ngi fēi la biē.*

15 *Mā-ī-hōuni nya va, ngi na wē a nya ndēi nya lōngo la; bi yāmēi nyāmungo lē, jiva nya hinda yēkpēngo?*

16 *Fālē, ikēlēmagésia ta wē lo a ihālagésia; ihālagésia a ikēlēmagésia; gbāmailē ti gbōtōma wālengo lē, ke ikūlōa lēkē ti hūwoyongo.*

17 *Kē kina Jisu iyē lima Jerusalemi hū, i ngi wōma-bela pu mahū fēlésia wūmbu pēlēi, tia lēkē, i ndē ti ma, ye:*

18 *Kpēlē, mu lima Jerusalemi hū lo, ke nūmu-hindō-lōi ta mājia lo a bāya almami watsia, ke kolo-nyēgi-belésia ma; ke ta ngi lē lo, ngi wā va.*

19 *Kē ta ngi vē lo kafrtsia wē, ngi yēlē va, ngi lēwē va, ke ngi kpàkpàla va ngūlui ma; ke fōlō isāwagēi ma, a hijē lo gboma.*

20 *Ikpēi na ma Zebedi lēnga ti njēi i wā ngi yē, a ngi hindō-lēngésia, i vā ngi ma, i ngi mānene hinda yēla vē va ngi yē.*

21 *Kē i ndēnga ngi ma, ye: gbo bi lōi la? I ndē ngi ma, ye: pē nya lō fēlésia ti hēi, yēla bi yēya lōkōi ma, yēla bi gowo lōkōi ma, bi gēnyēi hū.*

22 *Kē Jisu i pōtēa, i ndē, ye: wū hāni go wa fēli; wa gū lo a bōlēi gbolēla, nga gbolē, ke ti wu baptisi wē a baptisimi, nga baptisingo la? Ti ndē ngi ma: ma gū lo.*

23 *Kē i ndēa ti ma, ye: a tōnya, wa nya bōlēi gboēla; ta wu baptisi wē lo a baptisimi ti nya baptisi wē lo: ke a hēila nya yēja lōkōi ma, ke nya*

gowoi, nya wō yā na vē va, ngtye ma nāsia yē nya
Kē iye gbāteni ti wē.

24 Kē kina iputsia ti mēnini, kē ti lī dēwēa ndē
fēlēi jtsia ma.

25 Kē kina Jisu iye ti waēni ngi yē, i ndē ti ma,
yē: wu kō kē kafrtsia ti sāmēsia ti ti mahū lo, kē
nāsia ti wōngo ta māha-hinda wē lo ti mahū:

26 Kē nī ī lē a yē wu līa. Nūmui gbi lo a wē a
imbā-wāi wu līa, gbē i wē a wu kpē-gbā-moi;

27 Kē nūmui na a wē a ihālagēi wu līa, gbē i
wē a wu boilōpōi.

28 Kina kinēn nūmu-hindō-lōi ī wāni ti kpēi-gbā
ngi yē, kē kpēi-gbā va, kē ngi lēvui vē va a
ngūmau-hāni ti gbōtōma va.

29 Kē kina tiye gbiāni Jeriko hū, nūnga gbōtōa ti
tō ngi wōma.

30 Kē kpēle hīnga fēlēa tiye hēi pēlēi gāka ma, ti
būmungo, kē kina tiye mēnini kē Jisu lo dēwēma, ti
gbāu ngēlēya, tē: mānu mu ma, O Ndēmōi, bia
Davidi ngi hindō-lōi.

31 Kē nūnga ti yīa ti ma, kō ti lōndō, kē ti
gbāua gbōma, tē: O Ndēmōi, mānu ma, Davidi
hindō-loi!

32 Kē Jisu i dōa kpē, i ti dōli a ngi yē, i ndē,
yē: gbo wu lōi la, ngi pē a wuē?

33 Ti ndēa ngi ma, tē: Ndēmōi, kō mu yāmēsia
ta lawō.

34 Kē Jisu i ti māmamao doa, i jū a ti

*yāmésia, ke ti tūwo lōa ke-yakpē, ke ti tōnga
ngi wōma.*

NGŪ XXI.

*Ke kina tiye lāni Jerusalemi gbēānga, ke kina tiye
wāni Betfage ngtyēi Olivi mahū, Jisu i tō-pōma-bēla
fēlēa dōa :*

2 *I ndē ti ma, ye: a li fūlēi hū wu lūgo, wa sō
do lo na ke-yakpē ngūlīngo, ke sō-lōi ngi gbēānga, a
ti vūlō, wu wa a tiē nya yē.*

3 *Ke kina nūmu gbi i yā lo wu ma, a ndē, wē:
Ndēmōi i mānia ti ma: a ti dēwē lo ke-yakpē.*

4 *Ji gbi iye wēi lo, ko na i wē profiti i ndēni
wo, ye:*

5 *A ndē Zioni nyāha-lōi ma: kpēlē, bi māhēi a
wa biē, ngi lī lelīngo, i hēini sō mahū, ke sō-lō logbēi
ngi lōi.*

6 *Ke tō-pōma-belēsia ti yā, ti pē, kina Jisu i ndēi
lo ti ma.*

7 *Ke ti wā a sōi, ke indōi, ke ti ti gūlēsia wua ti
ma, ke ti ngi hēia mahū.*

8 *Ke nūnga gbōtōa ti ti gūlēsia vōmbōa pēlēi
hū; ti tēnga ti ngūlu bēkēsia dēwē, ti ti la
pēlēi hū.*

9 *Ke fāhēi nāsia tiye lini ngi lūgo, ke nāsia tiye
tō ngi ma, ti gbāu, tē: Hosanna Davidi ngi hindō-
lōi. Na betēngo lē, na a wāma Ndēmōi bijēi hū.
Hosanna tēngo wāi ngēlēya!*

10 *Kẹ kina iye wāni Jerusalemi hū, ke tā-wāi gbi i hijẹu, tẹ: yẹ lo a ji?*

11 *Kẹ nūnga ti ndẹa, tẹ, Jisu lo, profiti, Nazareti-mo, Galili hū.*

12 *Kẹ Jisu i yā Ngẹwo gā-wẹbu, i nāsia gbi gbẹ, tiye mājia, ke ngẹa wẹ kā-wẹbu; i nāvọ mālovi-bela ti mēs̄s̄sia gūla, ke nāsia ti hẹi wūlutsia, tiye bōmu-kuloṣ̄sia mājia.*

13 *Kẹ i ndẹa ti ma, ye: nyégingo lẹ, nya wẹlẹi ta tọli a hẹ-wẹ lo, ke wu pọtẹa a hūma-bela ti hẹima.*

14 *Kẹ mbọlẹ-bela, ke nẹmu-bela ti wā ngi yẹ kā-wẹbu, ke i ti bāwọa.*

15 *Kẹ kina almami watsia, ke kolo-nyégi-bel̄s̄sia ti hinda wāwatsia doni i pẹni, ke ndọp̄ṣ̄tia ti gbāu kām̄ḡi hū, ta ndẹ, tẹ: Hosanna Davidi ngi hindō-l̄i, i gbālẹ ti ma gboṅ.*

16 *Kẹ ti ndẹa ngi ma, tẹ: bi mēnima lo njiḡi jiā ta ndẹ? Kẹ Jisu i ndẹa ti ma, ye: I, wū la kẹi lẹ wo, ke ndọp̄ṣ̄tia mūmua ti la lo, ke ndọlānga bi latọ hūgbātea?*

17 *Kẹ i ti lọa, i gbā tā-wāi hū, i li Betani hū, i ye na.*

18 *Kẹ a ngēnd̄ḡi kina iye yāmani tā-wāi hū, ke ndōlẹ ngi hōua.*

19 *Kẹ kina iye ndāha wūlui doni p̄l̄ḡi hū, i li na, ke ̄ hāni gbi doni nga, nḡtye ma ndāṣ̄tia l̄ḡk̄ḡ, i ndema, ye: i tātọ a gb̄ḡi ji ma kūnafo bẹ la wua. Hū ̄ l̄mbini ke ndāha wūlui i b̄a.*

20 *Ke kina tō-pōma-belésia ti toni, ti wū hū i wū, tẹ: ndāha wūlui iye bēa n̄i kàkà!*

21 *Ke Jisu i pōtēa, i ndē ti ma, ye: tōnya lē, ngi ndē wu ma, nge, ke wa hinda hōu lo a tōnya, wē gbende la, wu wā ji lēkē wē, iye wēni a ndāha wūlui; ke ina bē wa ndē lo ngīyēi ji ma: gbā bē, bia wīli gbōyēi hū, a wē lo.*

22 *Ke hāni nāsia gbi lo wa feli hē hū, wa hōu a tōnya, wa jō lo.*

23 *Ke kina iye wāni kā-wēbu almami watsia, ke nūnga watsia nūnga va, ti wā ngi yē, kina iye kāi wēma, ti ndē, tẹ: a gbē kpāya lo ba hindēi jtsia wēla? ke yē lo bi goni a kpāyēi ji.*

24 *Ke Jisu i pōtēa, i ndē ti ma, ye: nya bē, nga wu mōli lo a hāni yēla, ina wa ndē lo nya ma, nya bē, nga ndē lo wu ma, gbē kpāya lo nga hindēi jtsia wēla.*

25 *Johani ngi baptisimi, m̄ lo wō iye hijēi na? Ngēlē-gōhū o nūnga yēya? Ke ti wū hitēala ti nyonyo ma, tẹ: ina mu ndēa lo, mē: Ngēlē-gōhū, a ndē lo, ye: gbē va lo, wū hōuni a tōnya hō?*

26 *Ke ina mu ndēa lo, mē: nūnga yēya, ke mu lūa nūngésia ma; gbāmailē ti gbi ti Johani hōui lo a profiti la.*

27 *Ke ti pōtēa, ti ndē Jisu ma, tẹ: mū gū a ndēla. Ke i ndēa ti ma, ye: nya bē, ngē ndē wu ma, gbē kpāya lo, nya hindēi jtsia wēla.*

28 *Ke gbo wa gili la? Kēna yēla iye hī-lēnga*

fēlēa joi lo, i wā ihālagēi yē, i ndē, ye: nya hindō-lōi, li hā, bi yēngē nya gbāēi hū.

29 *Kē i pōtēa, i ndē, ye: ngē li. Kē na wōma i wōtē gboñ, i li.*

30 *Kē iye ya ifēlēgēi ma, i njia yakpēi lē ngi ma, kē i pōtēa, i ndē ngi ma, ye: nga li lo nya kēi, kē i lini.*

31 *Jiā fēletsia igbe lo, iye ngi kēi līmēi wēni? Ti ndē ngi ma, te: ihālagēi. Jisu i ndē ti ma, ye: tōnya lē, nya ndē wu ma, māha-nāvō-yāndōisia be, kē hite-nyāhangetsia ta li pēi Ngēwo gēnyēi hū, ti wu lūgo.*

32 *Gbāmailē Johani iye wāni wu yē a tōnya wē lo, kē wū ngi hōua a tōnya, kē māha-nāvōi-yāndōisia, kē hite-nyāhangetsia ti ngi hōua a tōnya, kē wua wu toni, wū wōtēni na wōma, kō wu ngi hōu a tōnya.*

33 *A sēli wēkēi ji mēni. Ma-wē-lē-bu-mo yēla lo iye na, i hāni-hīni-kātēi hū, i ngāli bēmbē ma, i ndō gbātemēi gbāte hū, i pēlē dōnga gūhanga ma gbāngo, i fē ngēngē-bela wē, i li kēnyēi hū po.*

34 *Kē kina ngūlu-wua gbēi iye hitima, i ngi boilō-pōtsia dō ngēngē-bela yē, kō ta ngūlu-wuēsia jō lo.*

35 *Kē ngēngē-belēsia ti ngi boilōpōtsia hōuni, tī yēla lēwē, ti ipēkēi wā, ti ipēkēi hō a kotu.*

36 *Kē i boilōpōi wēkā dōa gboma, ti dēwē ihālagēsia ma, kē ti hinda yakpēi lo wēni a tiē.*

37 *Kē ikēlēmēi gbi, i ngi lōi dēwē ti yē, ye: ta nya lōi bēlē hōu lo.*

38 *Ke kina ngēngē-bela ti hindō-lōi doni, ti ndē ti nyonyo lūa hū, ji a lo ngi ke hēima hū, a wa, mu ngi wā, mu ngi wōma nāvōi wūmbu.*

39 *Ke ti ngi hōua, ti ngi wīli gbāēi hū, ti ngi wā.*

40 *Fālē, kina Ndēmōi gbāēi va a wāma, gbo lo a pē a ngēngē-belēi nāsia?*

41 *Ke ti ndēa ngi ma, te, a nūnga nyāmu nāsia wā lo a ngā-monegē, i ngi gbāēi vē ngēngē-bela wēkā wē, nā ta ngi wo a ngūlu wuetsia ti kpēletsia ma.*

42 *Ke Jisu i ndēa ti ma, ye: wū la kēi lē wo kolo hū, ke kotui na pē-dō-bela ti gbēlēi ma, ta sē lo a wēma a ingūi-kūndoi hū va? Ndēmōi hinda wēngōi lo, a ji ke ngūhū ba hinda lo mu yāmēsia?*

43 *Fālē, nya nge wu ma, nge, Ngēwo gēnyēi hū a gbā lo wu yēya, i vē mbōnda wē, nāsia ta wa a ngū-wuetsia.*

44 *Ke nūmui gbi lo, a gūla kotui ji ma, a wō lo: ke nūmui gbi lo a gūla ngi ma, a ngi vūka lo a fūfule.*

45 *Ke kina almami watsia, ke Faristsia ti ngi jalētsia mēnini, ke ti kōa ke i ndēma ti va lo.*

46 *Ke kina tiyē lōni ti ngi hōu, tiyē lūwai lo nūnga ma; gbāmailē ti ngi wūmbui lo a profiti la.*

NGŪ XXII.

Ke Jisu i pōtēa, i ndē ti ma gboma sālētsia hū, ye:

2 *Ngēlē-gōhū gēnyēi hū wēngo lē bē māha yēla, iye nyāha-jō-gōmēi hōuni ngi hindō-lōi va.*

3 Ke i ngi boilōpōtsia dōa nāsia wāē va, tiye ti dōlini nyāha-jō-gōmēi ma; ke tī wani.

4 I boilōpō wēkā dō gboma, ye: a ndē nāsia ma tiye ti dōlini; kpēle, ngi wēla a nya mēhēi gbātela; nya nāka hinēsia, ke nya do-hāni wūlongotsia, ngi ti wā, ke hāni gbi hūgbātengo lē, a wa nyāha-jō-gōmēi ma.

5 Ke ti lāhima; ke ti yā tiē; yēla ngi gbāēi hū, ipēkēi ngi vēlēgōmēi.

6 Ke imonutsia ti ngi boilōpōtsia hōua, ti ti bēlē nyāni, ti ti wā.

7 Ke kina māhēi iye mēnini, iye lī dēwēi lo; i ngi go-belēsia dō, ti nū-wā-belēi jtsia wā, ti ti dēi mo.

8 Ke i ndēa ngi boilōpōtsia ma, ye: nyāha-jō-gōmēi gbātengo lē, ke nāsia tiye dōlini, tiye gbēkpēi va.

9 Fālē, a li pēlē watsia hū, ke nāsia gbi wa ti lo, a ti dōli nyāha-jō-gōmēi ma.

10 Ke boilōpōtsia ti ya pēlē watsia hū, ti nāsia gbi yāndo tiye doni, inyāmua ke igbēkpēa. Ke nyāha-jō-gōmēi gama iye vēndoi lo, a nā tiye hēi na.

11 Ke kina māhēi iye wār na nūnga do va, na tiye hēini, i tā-mo yēla do nyāha-jō-gōmēi gūlēi iye ngi ma.

12 Ke i ndēa ngi ma, ye: ndākpau, bi yē wani bē, nyāha-jō-gōmēi gūlēi i bi ma? ke iye lōndōi lo.

13 *Ke māhēi i n̄l̄nḡa ngi boilōpōtsia ma, ye: a ngi lōkōi yīli, ke ngi gōi, wu gb̄ia a ngiē bē, wu n̄ji wīli ngīti wōma kpindi hū, mīa lo ngō ke ngongou hōlānḡa, a ye na.*

14 *Gbāmailē ti gbōtōngō lē ti wāēngō, ke tī gbōtō ti hūwonyongō.*

15 *Ke Faristsia ti yā, ti ti wū hitē, ta yē pē, ti ngi hūyīli ngi yiēi hū.*

16 *Ke ti ti wōma-belēsia dōa ngi yē, ta Herodiansia, tē: k̄a-moi, mu kō lo, ke bi lōnyōngō lē, ke ba Ngēwo hindēi lo gā a tōnya, nū-gbē gbi bi ma; gbāmailē bē bā do nūnḡa ma.*

17 *Fālē, ndē hō mu ma, bi nēmahū lo a gbē: mahōungō lē, māha-nāvōi vē va Sisari wē, o mā vē?*

18 *Ke Jisu i ti gōso gōnḡa, i ndē ti ma, ye: gbē va wa nya hūgō, baya-belēi jtsia?*

19 *I ndē ti ma, ye: a māha-nāvōi gē angē. Ke ti wā a kopo yēla ngi yē.*

20 *Ke i ndēa ti ma, ye: yē gb̄iayē lo a jī? ke kolo nyégingoi jī?*

21 *Ke ti ndēa ngi ma, tē: Sisari. Ke i ndēa ti ma, ye: a hāni n̄sia vē Sisari wē, na Sisari wō lē, ke hāni n̄sia bē Ngēwo lē, vē Ngēwo wē.*

22 *Ke kina tiyē n̄jiēi jtsia mēnini, ti wū hū i wū, ke ti ngi lōa, ti li tiyē.*

23 *I fōlōi yakpēi na ma, Saddustsia ti wā ngi yē, nā ti ndēni, tē: hijē gb̄i hēsia hū, ke ti ngi mōlia.*

24 Te: *Kā-moi, Musa ye wɔ, ina hindɔ hā lo, ɛ ndɛnga gbɛ jɔni, ngi ndɛ-hindɔ-lɔi, a ngi nyāhɛi jɔ; i ndɛnga lɛ ngi ndɛi va.*

25 Ke ndɛnga wɔfɛla lo tiye na mā tiɛni; ke ihālagɛi, kina i nyāha jɔni, ke i hā, ke ji ɛ ndɛnga lɛni, i ngi nyāhɛi lɔ a ngi ndɛi.

26 Nɛ be ifɛlɛgɛi i pɛni, ke isāwagɛi be, i hiti iwɔfɛlɛgɛi ma.

27 Ke gbi ikɛlɛmɛi muāi be i hā.

28 Fālɛ, hijɛmɛi kūna hɛtsia yɛ nyāha lo a wɛ anɔgɛ iwɔfɛla nāsia lɛa? Gbāmailɛ ti gbi tiye ngi jɔi lo.

29 Ke Jisu i pɔtɛa, i ndɛ ti ma, ye: wu wɔla lo, wū kolo yɛkpɛi go, ɔ Ngɛwo ngi kpāyɛi.

30 Gbāmailɛ hijɛmɛi hɛi hū, tɛ sɔ wɛ, tabao tɛ nyāha vɛ sɔ va, ke ti gbi ta wɛ lo kina Ngɛwo ngi anjɛtsia, ti ngɛlɛ-gɔ-hū.

31 Ke ndālɔngo hijɛla hɛi hū, wū na gɛi lo wɔ Ngɛwo iye ndɛni wu ma, ye:

32 Nya lo Abrahami ngi Yɛwoi angɛ, ke Isaki ngi Yɛwoi, ke Jakobi ngi Yɛwoi, Ngɛwo, Ngɛwo ɛ lɛ hɛtsia va, ke vū-belɛsia va.

33 Ke kina nūnga ti ji mɛnini, ti wū hū iye wūi lo a ngi gāi.

34 Ke kina Faristsia ti mɛnini, ke i pɛnga Saddusistsia ti lɔndɔ, ke ti yādonga:

35 Ke yɛla lo iye na sɛmɛbu-yia-lɛ-mo anɔgɛ, i ngi mɔli a mɔli yɛla, a ngi gɔlɛ, ye:

36 *Kā-moi, sāwēi igbē lo mbā-wāi lē sāwetsia lāa?*

37 *Jisu i ndē ngi ma, ye: ba lō lo a Ndēmōi, bi Yēwoi, a bi lī gbi, ke bi yāfēi gbi, ke bi nēmahū gbi.*

38 *Ji lo sāwēi ihālagē lē; ke imbāwāi lē.*

39 *Ke ifēlēgēi wēngo lē be ji: ba lō lo a bi hēinyoi kina bi vūlui na.*

40 *Sāwa fēlē jtsia lo sāwēi gbi ke profitsia ti helēi ma.*

41 *Ke kina Faristsia tiye yāndoni, Jisu i ti mōli:*

42 *Ye: Gbo wa gilila Kristi va? Yē lō lo angiē? Ti ndēa ngi ma, te: Davidi ngi hindō-lōi.*

43 *I ndē ti ma, ye: i yē na hō Davidi a ngi dōli ngāfa hū: Ndēmōi, ye:*

44 *Ndēmōi ye nya Lēmōi ma: hēi nya yēja lōkōi ma, ngtye ma nga bi gonyotsia wē a bi gowotsia dōwūlui va?*

45 *Ina Davidi i ngi dōlia lo hō a Ndēmōi, i yē na hō ngi lōi a ngiē?*

46 *Ke nūmu gbi iye gūni a lūma la njīa yēla be bu. I hijē i fōlōi na ma nūmu gbi iye hūgoni a ngi mōlila a mōli gbi na wōma.*

NGŪ XXIII.

Ke Jisu i yīa nūnga yē, ke ngi wōma-belésia ma,

2 *Ye: kolo-nyégi-belésia, ke Faristsia ti hēini Musa ngi hēimēi lo.*

3 *Fālē, hindēi gbi lo ta ndē wu ma, na lo wa*

hōu, wu pē, ke wā tō ti wē-hindžia wōma ; gbāmailē ta ndē lo, ke tē pē.

4 *Gbāmailē ta hāka mīnia yīli lo, ke mīningo mbūmbu va, ta ti lā nūnga ti gbaktsia ma, ke tia be ti vūli tē gū mbūmbua la a ti lōkōyutsia yēlagē be.*

5 *Ke ti yēngžia gbi ta pē lo, ko nūnga ti ti to. Ta ti hāletsia gbātengā wōngo, ke ta ti vanjetsia gbātenga wōngo mayīli gūletsia yā.*

6 *Ke ti lōngo a kūndo yēkpetsia lo kōmēi hū, ke hēima yēkpetsia kā-wžia bu.*

7 *Ke fāmetsia fēlēgometsia, nūnga ti ti dōli a Rabbi, Rabbi (kā-moi, kā-moi).*

8 *Ke tā wu wāle a Rabbi ; gbāmailē yēla lo wu kā-moi, Kristi be, ke wu gbi ndēnga lo a wuē.*

9 *Ke wā nū gbi dōli a wu, ke ndoēi hū ; gbāmailē yēla lo na wu Ke lē, na i ngēlē-gōhū.*

10 *Wā pē ti wu dōli a Ndēmoa ; gbāmailē yēla lo wu Lēmōi lē, Kristi be.*

11 *Ke nūmui na i mbāwāi lē wu līa, ta lo a wē a wu boilōpōi.*

12 *Ke nūmui gbi lo a ngi vūlui de ngēlēyā, ngi ma a yēi lo ; ke nūmui na a ngi vūlui mayēi lo, a de lo ngēlēyā.*

13 *Pōwō lo wu ma, kolo-nyēgi-belžia, ke Faristsia, bāya-belēi jisia ; gbāmailē wa ngēlē-gōhū gēnyēi la-gbou nūnga ma ; gbāmailē wu vūli wā lima na, tabao wu pēma ndsia ti lōni, ti lima na, ti wa hū.*

14 *Pōwō lo wu ma kolo-nyégi-belésia, ke Faristsia, bāya-beléi jtsia; gbāmailē wa kpawōtsia ti wēlētsia gāpū, ke wa yara-hinda wē a hē gūha; fālē wua lo, wa ndēma wāi jōma.*

15 *Pōwō lo wu ma kolo-nyégi-belésia, ke Faristsia wa bāya-beléi jtsia; gbāmailē wa gbōyēi bēmbē ke ndōloi, kō wu yēla wōtē wu yē, ke kina i wētēa lo, ke wu pēngo i wē hū fēlē, a jehenna ma lō, i dēwē wu vūlutsia ma.*

16 *Pōwō lo wu ma, wu a pēlē-ge-bōlē-beléi jtsia, wua wa ndē, wē, nūmu gbi a jondū kā-wē ma, hindēi gbi ī lē, ke nūmui gbi lo a jondū kāni gboboli ma kā-wē bu, ndēma lo angiē.*

17 *Wua kpōwa-bēla, ke mbōlē-bēla! igbo sē wōngo kāni gboboli o kā-wē na i pēni kāni gboboli mailūa?*

18 *Ke nūmui gbi lo a jondū hēmēi ma, hinda gbi ī lē, ke nūmui gbi lo a jondū sā-hāni ma, ngi lengo lē.*

19 *Wa kpōwa-belésia, ke mbōlē-belésia, igbo sē ngōngo, sā-hāni, o hēmēi, na i pēni sā-hāni mailūa?*

20 *Fālē, nūmui gbi lo a jondū hēmēi ma, i jondūa ta lo ma, ke hāntsia gbi i ma.*

21 *Ke nūmui gbi lo a jondū kā-wē ma, i jondūa ta lo ma, ke na ma, i hēini mbu.*

22 *Ke nūmui na a jondū ngēlē-gōhū ma, a jondūa Ngéwō ngi hē-wūhū ma; ke nūmui na i hēi mahū.*

23 *Pōwō lo wu ma kolo-nyégi-belésia ke Faristsia,*

bāya-belēi jtsia ; gbāmailē wu tīfa gūnēngoi ipūgē vē, ke anisi, ke kumini ; ke wū sāwēi īmbā-watsia wēni, sēli hindēi, mānumēi, ke tōnya hōulēi ; jiā lo ma iye hōuni wu pē, ke ipēkētsia wā gbē ti ma, tī wēngo i lē.

24 *Wu pēlē-ge-bōlē-belēi jtsia, wua wa fonya wē bīmu va, ke wu kameli bugbolē.*

25 *Pōwō lo wu ma kolo-nyēgi-belēsia, ke Faristsia, bāya-belēsia ; gbāmailē wa bōlē wōmēi gōlē ke tšintši, ke ti gōhū ndāvēndongo a kāsō-hinda, ke kāfa-hinda.*

26 *Bia bi Farisi bōlēngoi, na gōlē pēi ībōlēi gōhū, ke tšintši, ko ti wōmētsia bē, ta gōlē.*

27 *Pōwō lo wu ma kolo-nyēgi-belēsia, ke Faristsia, bāya-belēsia ; gbāmailē wu wēngo lē bē kāmba gōlēngoa, nāsia ta ge a tōnya sē ti nyāndēngo pōma, ke ti gōhū vēndāngo a nūnga hāngoa ti gālētsia, ke manyīmi gēgē gbi.*

28 *Ōi na bē wua bē, wa ge pōma wu dōnyāngo nūnga yāma, ke wu hū vēngo a bāya, ke hinda nyāmu.*

29 *Pōwō lo wu ma kolo-nyēgi-belēsia, ke Faristsia, nūnga bāya-belēsia, gbāmailē wa profittsia ti gāmbētsia dō, wa tōnya-belēsia, ti gāmbēsia magbāte.*

30 *Wa ndē, wē, ke mu ye na lo wō mu kētsia ti vōlōtsia ma, mū wā gbo wō ti ma a profittsia ti nāmēi hū, ti wāla va.*

31 *Fālē, sēli lo a wuē, wu vūlūtsia va, ke ti lēngēsia lo a wuē, na ti profittsia wāni.*

32 *Fālē, a wu ketsia ti mōletsia lavē.*

33 *Wua kālī jtsia, wua kālī bōndēi jtsia; wa yē bāōma nde-hindēi hū jehenna ma?*

34 *Fālē, a kpēle, ngi profittsia dēwēngo wu yē, ke nēmahū-lē-bēla, ke kolo-nyēgi-bēlēsia, ke ti tēnga lo wa ti wāma, wu ti kpàkpà ngūlui ma; ke ti lēnga lo wa ti lēwēma wu ga-wētsia bu, wu ti yāfa tēi gbi lo hū.*

35 *Ta lo tōnya-belēsia gbi ti nāmēi a wa wu ma, na tiyē wūni ndōloi ma, i hijē tōnya-moi Abeli ngi nāmēi ma, i hiti Zakariasī ngi nāmēi ma, Barakia ngi lōi, na wuyē pāni kā-wē lūa hū, ke hēmēi.*

36 *A tōnya nge wu ma: hindēi jtsia gbi, ta wa lo bōndēi jī ma.*

37 *O Jerusalemi, Jerusalemi, bia bi profittsia wa, bi nāsia hō a kotu ti ti dōni bi yē; hū lōle, nga bi lēnga yāndoma, kina tē-ha a ngi lēnga yāndo ngi gbāktsia bu, ke wua wē dūma.*

38 *Kpēle wu wēlēi i lōngo wu wē a tōmbōla.*

39 *Gbāmailē nya nge wu ma, nge, wē la nya lo i hijē gbēi jī ma, ngtyē ma wa ndē, wē: na betēngo lē, a wāma Ndēmōi ngi bijēi hū.*

NGŪ XXIV.

Ke kina Jisu iyē gbiāni i hijē ka-wēi gama, ke ngi wōma-belēsia ti wa ngi yē, kō ta kā-wē dōngōtsia ge ngiē.

2 Ke Jisu i ndē ti ma, ye: wū hāni jtsia gbi loma? Tōnya lē ngi ndē wu ma, nge, kotu yēla be ē lō be ngi mbā mahū, na tē gūla.

3 Ke kina iye hēini ngīyēi Olivi mahū, tō-pōma-belēsia ti wā ngi yē ndōwu hū, te: Ndē mu ma, mī gbēi lo hindēi jtsia ta wēma, ke gbē nāli lo a ge bi wālēi va, ke ndōloi gēlēmēi?

4 Ke Jisu i pōtēa, i ndē ti ma, ye: a pē pānda, nūmu gbi a wa hūyānde.

5 Gbāmailē ti gbōtōma ta wa lo nya bijēi hū, te: Kristi lo angē; ke ta ti gbōtōma hūyānde lo.

6 Ke wa kotsia ti hinda mēni lo, ke kotsia ti madōtsia; kpēlē wū hū a lūwa; gbāmailē hindēi jtsia gbi ta wa lo dēwēma, ke ikēlēmēi ī hiti le.

7 Gbāmailē mbōnda a hijē lo mbōnda ma, kēnye i hijē kēnye ma, ke ndōle lo a ye na, ke higbetsia, ke ndōi jtsia lo hinda gēgeīsia.

8 Hindēi jtsia gbi lo māmauma hinda dātōmēi lē.

9 Ikpēi na ma ta wu vē lo, wu yāmone va, ti wu wā; ke mbōndotsia gbi ta dōlo lo awuē nya bijēi va.

10 Mīa gbēmēi lo ti gbōtōma, ti lī a dēwēa; ke ta ti nyonyo mājia lo a bāya, ti dōlo a ti nyonyo.

11 Ke nde profittsia ti gbōtōma ta hijē lo, ke ta ti gbōtōma hūyānde lo.

12 Ke ji va hinda nyāmu a yēma gbōtō, ti gbōtōma ti lōmēi a gole lo.

13 Ke nūmui na a ndādō i hiti ikēlēmēi, ta sē lo a bāwōma.

14 Ke njia yēkpēi ji kēnyēi hū va, a lē lo ndōloi hū gbi, sēli va kafrtsia gbi va. Ta lo na ikēlēmēi a wāma.

15 Ta mā kina wa tōma hāni doma ndōloi nyāni va, na Danieli, profiti, iye ndēni wo, i dōni hinda māluango, nūmui gbi lo a kema, gbē i hūgo.

16 Ikpēi na ma, nāsia ti Judia hū, gbē ta wēla, ti li ngīyetsia hū.

17 Ke na a yema pēlēi wū-mba, ā hitē hāni gbi wūmbu va ngi wēlēi bu.

18 O na a yema kpālēi hū, ā yāma ngi gūletsia wūmbu va.

19 Ke pōwō lo nāsia ma, ta yema kōhū, ke nāsia ta nyfni vē ndēnga we, ifōlōi nāsia ma!

20 Ke a hē wu wēlēi ā wē a hāmēi, o tēnē vōlōi ma.

21 Gbāmailē mone wā lo a yema na, na nyfko i wē lē wo, kina wogba ndōloi tātōni a kpēi ji bē; sāō nyfko ē la wē kūnafo.

22 Ke ngtye fōlōi nāsia ti hū a gūtu, ndū gbi ē bāō. Ke hūwoyongotsia va, fōlōi nāsia ti hū a gūtu lo.

23 Ikpēi na ma, nūmui gbi i nlēa lo wu ma, ye: kpēle, Kristi lo bēindō, o mīandō, wā hōu a tōnya.

24 Gbāmailē ndē Kristtsia ta hijē lo, ke nde profittsia, ke ta nāli wāwā ge lo, ke ngū-hū-ba-hinda; ta lo, ina ta gū lo, ti hūwoyongoi vūli bē ti hūyāndē lo.

25 *A kpēle ngi hūmbua a ndē wu ma.*

26 *Fālē, ina ti ndēa lo wu ma, te: kpēle, ta lo ngōlēi hū, wā li na; kpēle, ta lo ndōwu ma kūndotsia hū, wā hōu a tōnya.*

27 *Gbāmailē kina ngēlēi a ye maro ko yākēi, a vō, i hiti kpūndoi hū, ùt̄ be nūmu-hindō-lōi ngi wālēi a yema na.*

28 *Gbāmailē hindēi gbi pōmēi a ye na, mīa lo kōwetsia ta yāndo na.*

29 *Mone wāi na wōma ikpēi nāsia ma: fōlōi a kpindi lo ke-yakpē: ngālui ē la ngi hemui ge: dumbē-keṣia ta gbīa lo ngēlē ma, ti gūla: kpāyetsia ti ngēlēi hū, ta gbēl̄i lo.*

30 *Ikpēi na ma nāli a ge nū-hindō-lōi va ngēlē-gōhū, ta lo nā mbōndēsia gbi ti ndōloi hū, ta wō lo, ke ta nū-hindō-lōi do lo, a wāma ngēlēi ma, a kpāya, ke mbēlē hōu wā.*

31 *Ke a ngi anjelṣia dō lo a būlu wō wā, ke ta hūwoyongotsia yāndo lo fefe nāntṣia ma, a hijē ngēlē ikēlēmēi yēla, i ngākpīa ipēkēi ma.*

32 *A gā nā a sālēi ji ndāha wūlui va; kina le ngi bēkeṣia dālango, i ndāṣia gbīa, ke wu koa, ke ngē-vō hū ī la gūha;*

33 *Nī na wua be, kina wa hindēi jṣia gbi doma, a ko ke, ī kūhama, ta lo wu wēleṣia la gbēla.*

34 *A tōnya nge wu ma: mbōndēi ji ē dēwē, ngtye ke hindēsia gbi ta ghoyo a wēla.*

35 Ngēlēi ta ndōloi ta dēwē lo, ke nya lu-yiēsia tē dēwē.

36 Ke ifōlōi na ma, ke ikpēlēi na, nūmu gbi i ko; sāō anjeltsia vūlui be ti ngēlē-gōhū, ngtye ma nya Ke yākpē.

37 Ke kina wō Noa ngi kpēlēi na iye na, nī be nūmu-hindō-lōi ngi wālēi, a yema na.

38 Gbāmailē kina wō kpēlēi na, na nja-vēi lūgo wō, tiye mēhēi lo wō mēma, ta kpolē wē, ta sō wē, ta nyāha vē sō va, ngtye ke ifōlōi na Noa i wāni ndéndé hū;

39 Ke tīye koni ngtye ke nja-vēi i wāni, i ti gbi yēla na, nī be nū-hindō-lōi ngi wālēi, a yema na.

40 Ikpēi na ma ti fēlēa ta ye lo kpāēi ma, ta yēla hōu lo, ipēkēi i lō.

41 Nyāhanga fēlēa ta ye lo hāni vūkama kōndēi hū, ta yēla hōu lo, ipēkēi i lō.

42 Fālē, a māne wē; gbāmailē wū gbēi go, wu Lēmōi a wāma.

43 Ke a ji go, ke ina pēlē-moi i kpēlēi go lo hūma-moi a wa, a māne wē lo. ke i wā pē ti ngi wēlēi wō.

44 Fālē, wua be, a wu hēi-gili gbāte, gbāmailē kpēi na bōndēi ma lo, wē gili, ta lo nū-hindō-lōi a wāma.

45 Yē lo nā hindō hōu-mo lē a tōnya, ke nēmahū-lēwē bōilōpō a ngiē, na ngi lēmōi i ngi wūni ngi wēlēi mahū, ti go va a mēhēi igbēlēi ma?

46 *Boilōpōi na betēngo lē, na ngi lēmōi, kina i wa lo, a ngi mālē, a pē nī.*

47 *Tōnya lē nge wu ma, a ngi wū lo ngi nāvōi gbi mahū.*

48 *Ke ina boilōpō nyāmui na, a ndē ngi nēmahū, ye: nya lēmōi, i ngi wālēi lembia;*

49 *Ke i tātōa a ngi mbā-boilōpōtsia lēwēla, a mēhē-mē, a ndō gbolē ta ndō-hōu-belésia:*

50 *Ndēmōi na boilōpōi na va, a wa lo fōlō yēla ma, kina ē ngi lūgo gbē, kpēlēi na, ē gīli be a ngi hinda.*

51 *A ngi dēwē lo ndīa, i hindēi vē ngi wē ta bāya-belésia; mīa lo ngō a ye na, ke ngongou holanga.*

NGŪ XXV.

Ke ngēlē-gōhū gēnyēi a wē lo be tenīna pūa, nāsia ti ti lambotsia wūmbuni li va nyāha-jō-moi mālēma.

2 *Ke tiye lōlu ti nēmahū dēwēngo, ti lōlu ti gbōwango.*

3 *Nāsia ti gbōwango ye lē, ti ti lambotsia wūmbu, ke tī ngūlo wēkā wūmbuni a tiē.*

4 *Ke nēmahū-lēwēgēsia tiye ngūlo wūmbui lo ti hākēsia hū, a ti lambotsia.*

5 *Ke kina nyāha-jō-moi i lembini, ke ti gbi tiye yēnga, ti yī.*

6 *Ke a kpindi liēi ke kpāō i wēlēa: kpēle, nyaha-jō-moi lo wāma, a li, wu ngi mālē.*

7 *Ke tenīnésia gbi ti hijēa, ti ti lamboṣsia gbāte.*

8 *Ke ikpōwagésia ti ndēa nēmahū-lēgésia ma, te: a mu go a wu wūloi hū, gbāmailē mu lamboṣsia lo lūfēma.*

9 *Ke nēmahū-lēgésia ti pōtēa, te: nī ī lē a ye na: tēnga ē gū mu va ma wuṣni; ke a li ndsia yē, ta mājia, wu ngēya wu vūlutsia va.*

10 *Ke kina tiye lini ngēamēi, ke nyāha-jō-moi i wā, ke ndsia tiye ti hēi-gili gbāteni, ti wa a ngiē nyāha-jō-mēi, ke ti pēlēi la gbōwōa.*

11 *Na wōma ke tēnīna wēkésia bē, ti wā, te, Ndēmōi, Ndēmōi, ndā wō mu wē.*

12 *Ke i pōtēa, i ndē, ye: A tōnya nge wu ma, ngi wu go.*

13 *Fālē, a māne wē; gbāmailē wū fōlōi go o ikpēlēi nū-hindō-lōi a wāma.*

14 *Pēngo lē bē tā-mo yēla i lima kēnyēi hū po, i ngi boilōpōtsia wālea, i ngi nāvōtsia vē ti wē.*

15 *Ke i talenti lōlua vē yēla wē, ipēkēi wē fēlē, ipēkēi wē yēla; ti gbi wē kina kinēi ta gū a mahū-gbēla; ke i yā ngi jīēi hū ke-yakpē.*

16 *Ke na iye talenti lolutsia jōni, i lī lo, a fēlēgo a ndsia yakpē; i sō gboma mahū talenti lōlua.*

17 *Na bē iye soni fēlē, i pēkā jō gboma mahū fēlē.*

18 *Ke na iye soni yēla, i lī lo, i ndōuru bo, i ngi lēmōi nāvōi lōwu.*

19 *Hū lembingo, ke Ndēmōi boilōpōi ndsia va, i wā, i kōndēi gbā a tiē.*

20 Ke na iye talenti loluísia joni, i wā a talenti wēkā lolua, ye: Ndémoi, bi nya goni wo a talenti lolua lo; kpēle, ngi talenti lolua wēkā jōa ti mahū.

21 Ngi lémoi i ndēa ngi ma, ye: bia, hinda yēkpē, ke tōnya boilōpōi, bi tōnya hinda lo wēni hāni wūlōa mahū: nga pē lo bi wōtē a sāma hāni gbōtōa mahū; wa bi lémoi ngi gōhūnéi hū.

22 Na be iye talenti fēlēsia joni, i wā, i ndē, ye: Ndémoi, bi nya talenti fēlēa goni wo, kpēle, ngi talenti wēkā fēlēa jōa lo ti mahū.

23 Ngi lémoi i ndē ngi ma, ye: bia, hinda yēkpē, ke tōnya boilōpōi, bi tōnya hinda lo wēni, hāni wūlōa mahū; nga pē lo, bi wōtē a sāma hāni gbōtōa mahū: wa bi lémoi ngi gōhūnéi hū.

24 Ke na be iye talenti yēlēi joni, i wā, ye: Ndémoi, ngi ye kō lo, ke nū kpākpaui lo a biē, ba tēwē wē, hindēi bī hīni na, ba ngāndo wē, hindēi bī fāyai na;

25 Fālē, ngiye lūwai lo, ngi lī, ngi bi talenti lōwu ndōwu; kpēle, mīa i lani, bi mbē mīa.

26 Ngi lémoi i pōtēa, i ndē, ye: bia, hinda nyāmu-moi ke fākā dēwē boilōpōi, biye koi lo ke nga tēwē, hindēi ngī hīni na, ke nga ngāndo wē, hindēi ngī fāyai na?

27 Ma-ī-ye hōui lo bi va, bi nya nāvōi vè māwovi-bela wē, ta lo a nya wa-gbēi, nga nya ndēi jō mātōngo.

28 *Fālē, a talenti gbāa ngi yēya, wu vē na we, i talenti pūtsia jōni.*

29 *Gbāmailē nūmui na gbi lo, a jō, a vē lo a ngiē; ke ta ngi go lo la kpōtōngo; ke nūmui na ī jōni, ta gbāa lo ngi yēya na vūli be, a ye ngi yēya.*

30 *Ke a boilōpō-mādāmāngoi wili ngiti wōma kpindi hū: mīa lo ngō, ke ngongou holānga.*

31 *Ke kina nu-hindō-lōi a wāma ngi bēlēi hū, ke ngi anjelē yēkpetsia gbi ta tiēni; ta lo na a hēi lo ngi māha-hēimēi ngi bēlēi hū.*

32 *Ngī lābu lo mbōndēsia gbi, ta gōme na; ke a ti lūahū gole lo, kina tō-hāni mahū-gbē-moi a ngi bālanga lūahū gole njēngetsia ma.*

33 *Ke a mbālanga hēi ngi yēja lōkōi ma lo, ke njēngetsia ngi gowoi ma.*

34 *Ta lo Māhēi a ndē na ma, ti ngi yēja lōkōi hū: A wa, wua nya Ke i wu bētēni, wu hēi kēnyēi hū nā hūgbātengoi wu va, ndōloi gbāte ikpēlēmēi wō.*

35 *Gbāmailē ndōle nya ma wō, wu nya go a mē-hāni; nya bōlōhui bēngo wō, wu nya go a kpolē-hāni; hōta a ngē wō, wu nya wā a pēbu.*

36 *Nya gāmbingo wō, wu nya māyīli; nya hūgbēngo wō, wu vā nya ma; ngi kpindi wēbu wō, wu wā nya yē.*

37 *Ta lo tōnya-belēsia, ta pōtē ngi ma, te: Ndēmōi: mī gbē lo wō mu bi doni ndōle bi ma, mu*

bi goni a mēhēi? O bi bōlōhū bēngo, mu bi goni a kpolē hāni?

38 *Mī gbē lo wō, mu bi doni hōta a biē, mu wā a bi pēbu? O gāmbingo, mu bi māyīlini?*

39 *O mī gbē lo, mu bi loni bi hīgbeno, o bi kpindi wēbu, mu wāni bi yē?*

40 *Kē Māhēi a pōtē lo, i ndē ti ma, ye: A tōnya nge wu ma, kina nī wu pēni a nya ndē-mūmui jtsia ti yēlagē be, wu pēni a nya lo.*

41 *Ta lo a ndē nā ma ti ngi gowo lōkōi hū: a hijē nya gbēlānga, wua wu yēlingoi kūnafo yombui hū, na hūgbātengoi devili va, kē ngi anjeltsia va.*

42 *Gbāmailē ndōlē iye nya ma wō, wū nya goni a mē-hāni gbi; nya bōlōhū bēngo wō, wū nya goni a kpolē-hāni;*

43 *Hōta ngi wō, wū nya wāni a pēbu; nya gāmbingo wō, wū gūla yīlini ngi ma; nya hīgbeno wō, kē kpindi wēbu, wū vāni nya ma.*

44 *Ta lo tia be, ta pōtē, ta ndē ngi ma, te: Ndēmōi: mī gbē lo wō, mu bi loni ndōlē bi ma, o bi bōlōhū bēngo, o hōta a biē, o bi gāmbingo, o bi hīgbeno, o bi kpindi wēbu, mūye kpē-gbiāni bi yē?*

45 *Ta lo a pōtē ti ma, ye: A tōnya nge wu ma, kina nī wū pēni a imūmui jtsia yēlagē be, wū pēni nya we.*

46 *Kē jtsia ta li lo kūnafo monē hū; kē tōnya-belésia kūnafo lēvui hū.*

NGŪ XXVI.

Ńi iye wēni kina Jisu iye kpoyoni a njietsia gbi lēla, i ndē ngi wōma-belēsia ma :

2 *Wu ko lo ke ku fēlē wōma tēwē-mahū (paska) gōmēi mīa, ke nū-hindō-lōi mājiango lē a bāya, kpàkpà va ngūlui ma.*

3 *Ikpēi na ma ke almami wāwātsia, ke kolo nyēgi-belēsia, ke ndē-belēsia nūnga va, ti yāndoa, almami imbāwāi yē pēbu, na tiye tōli a Kaifasi.*

4 *Ke ti wū hītēa, ko ta Jisu hōu a bāyagē, ti ngi wā.*

5 *Ke ti ndēa, tē: kōmēi vōlōi ma ī lē, gbāmailē nūngēsia ti ngi māvālē woi.*

6 *Ke kina Jisu iye Betani, Simoni, kpokpau-moi, ngi pēlēbu,*

7 *Ke nyāpō yēla i wā ngi yē a kotu-gaṅa vēndāngo a ngūlo gūnéné, ke bā gbānga, i pū ngi wū-mba, kina iye hēini mēhē mēmēi.*

8 *Ke kina ngi wōma-belēsia ti toni, ke ti lī dē-wēngo lē, ti ndē, tē: Gbē va lo ji nyānila ?*

9 *Gbāmailē sia-wūloi ji ta mājia lo bē hāni gbōtō va, ti vē fēli-bēla wē.*

10 *Ke kina Jisu i hūgōni, i ndē ti ma, yē: gbē lē wa nyāpōi vāwoli; gbāmailē i ngēngē yēkpē wēa nya ma.*

11 *Gbāmailē wa nyāni-belēsia lē ku-gbi-ma, ke nya lo ma wūfēni ī lē ku-gbi-ma.*

12 *Ji va lo i sia-wūloi ji yēini nya lū ma, i pēni nya gbauléi va lo.*

13 *A tōnya nge wu ma, hindéi gbi lo Njia-yēkpéi ji a lē lo ndoéi hū gbi, mīa lo ji bē oye na ji nyápōi i pēni, ta ndēma gīlila va a ngiē.*

14 *Kē ipū mahū fēléi yēlagē, na ta tōli a Judasi, Karioti-moi, i lī almami wāwātsia yē:*

15 *I ndēa ti ma, ye: gbo wa vē mbē, ta lo nga ngi fē wu we? kē ti hūlā a ngiē, pāta nū yēla gboyongo mahū pū va.*

16 *Ikpéi na ma i tātō a pēlē wōkoila ngi mājia va a bāyagē.*

17 *Kē kōmē vōlōi ihālagéi ma, ndāve-gbohūi va, Jisu ngi wōma-belésia ti wā ngi yē, ti ndē ngi ma, tē: mī lo bi lōi lo, mu na gbāte tēwē-mahū (paska) mēhēi mē va?*

18 *Kē i ndēa, ye: a li tā-wāi hū nūmui na nyīko yē, wu ndē ngi ma, we: kā-moi ye: nya gbēléi i hitia ma, nga tēwē-mahū (paska) gōmēi hōu bi yē pēbu lo, mā nya wōma-belésia.*

19 *Kē tō-pōma-belésia ti pēlēa kina Jisu iye ndéi la ti ma, kē ti tēwē-mahūi (paskéi) hūgbāte.*

20 *Kē kina kpoko iye wēni, i hēi ta ipū mahū fēlésia.*

21 *Kē kina tiye mēhēi mēma, i ndē, ye: A tōnya nge wu ma, wu yēlagē lo, a nya mājiamā a bāya.*

22 *Kē ti gbi ti lī nyāningo gboñ, ti gbi ti tātō a ndēla ngi ma: Ndēmoi, nya lē?*

23 Ke i pōtēa, i ndē ti ma, ye: nūmwi na a ngi lōkōi hitē a ngē kālōi hū, ta sē lo, a nya mājiama a bāyagē.

24 Nū-hindō-lōi a li lo, kina nyégingo la ngi va; ke pōwō lo nūmwi na ma, a nū-hindō-lōi mājiama a bāya; māhōungo ye lē nūmwi na va, kea tī ngi lēni wō.

25 Ta mīa Judasi na iye ngi mājiani a bāyagē, i ndēa ngi ma, ye: Ndémoi, nya lē? I ndēa ngi ma, ye: bi wēlā a ndēla.

26 Ke kina tiye mēhēi mēma Jisu i kpohū wūmbu, i sē-gbā, i ngālē, i fē tō-pōma-belésia wē, i ndē, ye: a mbūmbu, wu mē, jī lo nya lūwui lē.

27 Ke i bōlēi wūmbua, i sē-gbā, i fē ti wē, ye: a gbi gbolē.

28 Gbāmailē jī lo nya nāmēi lo hūla-nīnēi va, na iye wūni mānula va ti gbōtōma, ti hinda nyāmutsia va.

29 Ke nge wu ma, ngē ngēyako wuēi jī gbolē, ngtye ma a fōlōi na, kina nga gbolēma nīnango ma wuēni nya Ke gēnyēi hū.

30 Ke kina tiye wūlēni, ke ti yā ngtyē Olivi mahū.

31 Ke Jisu i ndēnga ti ma, ye: wu gbi, wu lī a dēwē lo nya va a kpindi jī; gbāmailē nyégingo lē, te: Nga mbāla-mahū-gbē-moi lēwē lo, ke vahēi ngi bālānga, ta vāya hū gbi.

32 Ke na wōma ngi hijēi lo gbōma, nga li lo wu lūgo Galili hū.

33 *Ke Pita i pōtēa, i ndē ngi ma, ye: ji be ti gbi ti li dēwē lo bi va, ke nya kūnafo nya lī ē dēwē.*

34 *Ke Jisu i ndēa ngi ma, ye: A tōnya nya nge bi ma, nge: a kpindi ji te-hinēi ā yema gōkōlē, ba mālī lo nya hinda ma, hū sāwa.*

35 *Ke Pita i ndēa ngi ma, ye: ke be nga hā lo ma biē, ke ngē mālī bi ma: nī be tō-pōma-belēsia gbi, ti ndēni.*

36 *Ke Jisu i wā, ta tiēni, hinda yēla, ta tōli a Getsemane, i ndē ngi wōma-belēsia ma, ye: a hēi bēindō, kina nga li mīandō, ngi hē na.*

37 *Ke i Pita wūmbua, ke Zebedi ngi lēnga fēlēsia, ke i tātōa a ngi māmamaula, iye koyo gboñ.*

38 *Ke i ndēa ti ma, ye: nya tī māmaungo lē gboñ, i hiti be hā hū; a nya mawūlo wē bē, wu māne wē ma wuēni.*

39 *Ke i yā hū gūhanga kūlō i wēlē a ngi yāmēi, i hē, ye: O nya Ke, ina ba gū lo pē bōlēi ji i dēwē nya ma; ke ngī yenī. kina ngi lōi la, ke kina bia, bi lōi la.*

40 *Ke i wā ngi wōma-belēsia yē, i ti mālē ta yī; i ndē Pita ma, ye: gbē lē, wē māne wē a ngē kpē yēla be?*

41 *A māne wē, wu hē, ko wā li woi hūgo hū. Ngāfēi a tōnya lūmango lē, ke ndūi hū hāngo lē.*

42 *Ke i yā gboma hū ifēlēgēi ma, i hē, ye: O nya Ke, ina bōlēi ji ē dēwē nya ma, ngtye ke nya gbolē, gbe bi wē-hindēi, i wē.*

43 *Ke i wā gboma, i ti mālē ta yī; gbāmailē ti yāmeṣsia mīningo ye lē.*

44 *Ke i ti lōa, i lī gboma, i hē hū sāwagēi, a njia yakpeṣsia lē lo.*

45 *Ke i wā ngi wōma-belēsia yē, i ndē ti ma, ye: a yī nā, wu lēvu; kpēle, ikpēi i hitia, nū-hindō-lōi ti ngi mājia a bāya hinda-nyāmu-belēsia ma.*

46 *A hijē, mu li, kpēle, nūmui na, a nya mājiama a bāyagē, ta bē gbēānga.*

47 *Ke kina le iye yīama, kpēle, ke Judasi, ipū mahū fēletsia yēlagē, i wā a nūnga gbōtōa ta tiēni a mbōwani, ke kponani, ta hijē almami waṣsia yē, ke ndē-belēsia nūnga va.*

48 *Ke na iye ngi mājiani a bāya, i nāli ge a tiē, ye: nūmui na gbi lo, nga ngi la-gomima, ta sē mia, a ngi hōu kpà.*

49 *Ke i wā Jisu yē ke-yakpē, i ndē ngi ma, bi gōhū i nēi, Kā-moi, ke i ngi la-gomia.*

50 *Ke Jisu i ndēa ngi ma, ye: Ndākpēi, gbē va lo bi wā? ke ti wā, ti Jisu hōu, (ti li a ngiē.)*

51 *Ke kpēle, nāsia ti yēlagēi ta Jisu tiye lē, i ngi lōkōi dāmbōa, i ngi bōwoi lānga, i almami wāi ngi boilōpōi ngōna, i ngi wōli dēwēnga.*

52 *Ke Jisu i ndēa ngi ma, ye: bi bōwoi yāma gboma tēi hū; gbāmailē na gbi, ta mbōwoi wūmbu, ta hā a mbōwoi lo.*

53 *Bē gīli ke nga gū lo nā a hēla nya Ke yē, i*

ngi anjelt̄sia v̄ē mb̄ē, i d̄ēw̄ē p̄ū mah̄ū f̄ēl̄ēa ligont̄sia gboyongo ma?

54 *Kē kolo-yēkp̄ēi la-yiēi a yē d̄ēw̄ēma, kē ñi lo a ye na?*

55 *Ikp̄ēm̄ēi na ma s̄ē Jisu i nd̄ē f̄āh̄ēi ma: wu wā lo kina wua wa h̄ūma-mo yē, a mb̄ōwōisia, kē kponanga nya h̄ōu va? Ngiye h̄ēini ku-gbi-ma, ma wuēni, kā-wēbu, nga kāi wē, kē wūye nya h̄ōuni.*

56 *Kē ji gbi iye wē lo, kō profit̄tsia, ti golo yēkp̄etsia ti la-yiēi a wa d̄ēw̄ēma; kē ngi w̄ōma-bel̄ésia gbi ti ngi l̄ōa, ti wēla.*

57 *Kē n̄asia, tiye Jisu h̄ōuni, ti l̄i a ngiē Kaifasi, almami wāi yē; hind̄ēi na kolo-nyēgi-bel̄ésia, kē nd̄ē-bel̄ésia n̄ūnga va, tiye yāndoi lo.*

58 *Kē Pita i t̄ōi lo ngi w̄ōma i ngi ma gūhama, i hiti almami wāi ngi wēl̄ēbu, i l̄i na, i h̄ēi ta boil̄ōp̄ōtsia i k̄ēl̄ēm̄ēi do va.*

59 *Kē almami wāisia, kē nd̄ē-bel̄ésia, kē s̄ēm̄ē gbi, tia nd̄ē-j̄ēli h̄ōuma Jisu ma, ngi wā va.*

60 *Kē t̄i h̄āni gbi doni; ji b̄ē nd̄ē-j̄ēli-bel̄ésia ti gb̄ōt̄ōngo tiye wāni, kē t̄i h̄āni gbi doni. Ik̄ēl̄ēm̄ēi kē nd̄ē-j̄ēli-b̄ēla f̄ēl̄ēa ti wā:*

61 *Ti nd̄ēa, te: tā-moi ji, ye: nga gū lo a Nḡēwo ngi gā-w̄ēi nyānila, ngi t̄ō ku s̄āwa h̄ū?*

62 *Kē almami imb̄āi i hij̄ēa, i nd̄ē ngi ma, ye: b̄i njia gbi w̄ōt̄ēma, gbo lo j̄tsia ti h̄ōuma a s̄ēli bi va?*

63 *Kē Jisu iye l̄ōnd̄ōi lo. Kē almami wāi i p̄ōt̄ēa,*

i ndē ngi ma, ye: nga bi gbōlō Ngéwo vūngoi ma, ko bi ndē mu ma, ina Kristi lo a biē, Ngéwo hindō-lōi?

64 *Kē Jisu i ndēa ngi ma, ye: bi ndēa. Gbāmailē be nge wu ma, ji wōma, wa nūmu-hindō-lōi do lo i hēini kpāya yēja lōkōi ma, a wāma (fōfōi hū) ngēlēi ya.*

65 *Kē almami wāi i ngi gūletsia bēla, ye: i njīa nyāmu lēa; gbo na ma kōkoli sēli-bēla va? kpēle, wu ngi yīa nyāmui mēnia.*

66 *Gbo wu gilia la? Ti pōtē, ti ndē ngi ma, te: ngi lengo lē hā va.*

67 *Kē tia ndāya vālima ngi yāma; ta ngi lēwē a botani; ti lēnga ta ngi gbōlē a ti lōkōisia:*

68 *Ti ndē: ndē mu ma, bia Kristi, yē mīa a nā a bi lēwē?*

69 *Kē Pita iye hēini pēi wōma lo. Kē nyāpō yēla i wā ngi yē, ye: bia be, wa Jisu, Galili-moi ye lē.*

70 *Kē i mālīa ti gbi yāma, ye: ngī hāni go bi ndēma.*

71 *Kē kina iye linī fakē-mbu, boilōpō nyāha wēka, i ngi lo, i ndē ti ma, nā tiye nā, ye: Tā-moi ji be ta Jisu ye lē Nazareti-moi.*

72 *Kē i mālīa gboma a gbōlō, ye: ngī nūmui na go.*

73 *Kē kina hū lembini kūlō kē i wā ngi yē, na tiye dōni ngi gbēānga, ti ndē Pita ma, ye: A tōnya*

bia be ti yēlagē lo abiē; gbāmailē bi la-yiēi a gb̄ia bi wōma.

74 Ke i tātōa a ngeli wilia, a sondu wa, ye: ngī nūmui na go. Ke te-hinēi i gōkōlēa ke-yakpē.

75 Ke Pita i gilia a njiēi Jisu iye ndēni ngi ma, ye: a yema te-hinēi i gōkōlēa ba m̄ai lo nyama hū s̄awa; ke i gb̄ia i wō gboñ.

NGŪ XXVII.

Kina ngēlēi iye wōni, almami watsia gbi, ke ndē-belēsia nūnga va, ti ngō yēla lā Jisu ma, ngi wā va.

2 Ke kina tiye ngi yilini, ti l̄i a ngiē, ti ngi vē Pontiu Pilatu, māhēi we.

3 Ke Judasi, na iye ngi mājiani a bāyagē, kina iye toni, ke ti ngi lea, ngi li i wōtē, i yāma gboma a pāta gekelē nū yēla gboyongoi mahū pūi almami watsia, ke ndē-belēsia yē:

4 Ye: ngi hinda-nyāmu wēa a nāmēi na mājiala a bāyagē, na i hinda-nyāmu gbi wēni. Ke ti ndēa, te: gbē mia a na muē? Bi vūlui mahū-gbē.

5 Ke i pāta gekelētsia gūlā ka-wēbu, i l̄i, i ta vūlui hele.

6 Ke almami watsia ti pāta gekelētsia wūmbua, ti ndē, te: ma-ī-hōuni ti pūa va nāvō-yāndomēi hū, gbāmailē nāma-nāvō m̄ia.

7 Ke ti wū hitēa, ti pēna gbāēi yēya hōtanga gbowu va na.

8 *Fālē, igbālēi na tiye tōli a nāma gbāēi lo a fōlōi ji be.*

9 *Ta lo na iye wēni na profiti, Jeremi, iye ndēni, ye: ke ti pāta gekelēa nū yēla gboyongoi mahū pūi wūmbua, na nī ngi ma bā ye lē, na Israeli lēngetsia tiye bā lai ma.*

10 *Ti fē tiē pēna dōmoi gbāēi va, kina Ndēmōi iye ndēi la nya ma.*

11 *Ke Jisu i dōa māhēi lābu; ke māhēi i ngi mōli, ye: Jewutsia ti māhēi lo abiē? Jisu i ndē ngi ma, ye: bi ndēnga.*

12 *Ke kina almami watsia, ke ndē-belēsia, tiye ngi māyia yeni, i njia gbi wōtēni.*

13 *Ke Pilatu i ndēa ngi ma, ye: bī hāni gbōtō mēni ma, ta hōu a sēli bi va?*

14 *Ke iye njia gbi wōtēni ngi yē; ta lo māhēi wū hū iye wūi lo gboñ.*

15 *Ke kōmēi na ma māhēi iye lōi lo, i kpindi wē-bu-mo yēla vē nūnga wē, na tiye lōi lo.*

16 *Ke kpindi wē-bu-mo dōwongo lo iye ti yēya, ti tōli a Barabbasi.*

17 *Fālē, kina tiye yāndoni, Pilatu i ndē ti ma, ye: yē lo wu lōi ngi fē wuē? Barabbasi, O Jisu, na ta tōli a Kristi?*

18 *Gbāmailē iye koi lo, tōma va lo, tiye ngi vēni.*

19 *Ke kina iye hēini sēli hēimēi, ngi nyāhēi i n-jō dēwē ngi yē, ye: hinda gbi na bā pē a tōnya-*

moi na ; gbāmailē ngi mōnēnga gbōtō wēa nji hū a fōlōi ji ngi va.

20 Ke almami watsia, ke ndē-belésia ti gbonda nūnga ma, ko ta Barabbasi veli, ti Jisu wā.

21 Ke māhēi i pōtēa, i ndē ti ma, ye : jia fēlésia igbo lo wu lōni ngi vē wuē? Ke ti ndēa, te : Barabbasi.

22 Ke Pilati i ndēnga ti ma, ye : gbo ho nga pē a Jisu, na ta tōli a Kristi? Ti gbi ti ndē ngi ma, te : Gbe ti ngi kpàkpà ngūlui ma.

23 Ke māhēi i ndēa ti ma, ye : gbē hāni va, gbē hinda nyāmu lo i pēni? Ke tia ti gbaō gboma lēkē, te : gbe ti ngi kpàkpà ngūlui ma.

24 Ke kina Pilatu i toni, ke ē gū a hinda gbi wēla, ke fāha lēkē lo iye yāndo, i nja wūmbua, i ngi yēya wūa fāhēi yāma, ye : nya lōkō gbī i tōnya-moi ji nāmēi hū ; wu vūlui a pē.

25 Ke nūngésia gbi ti pōtēa, ti ndē, te : ngi nāmēi aye mu ma lo, ke mu lēngésia.

26 Ke i Barabbasi vēa ti yē ; ke kina tiye Jisu lēwēni ti ngi vē, ngi kpàkpà va ngūlui ma.

27 Ke māhēi ngi go-belésia, ti ya a Jisu māhēi ngi pēbu ; ti ko-belésia gbi yāndo ngi ma.

28 Ke ti ngi magbā, ti māha-lōma wu ngi ma.

29 Ke kina tiye ngāli hembēi vēni, ti pū ngi wūmba ; ke kōtōpon ngi yēya lōkōi ya, ke ti wōmbi gbàkpà ngi lābu, ta ngi yele, te : bi gōhū i nēi, bia Jewutsia ti māhēi !

30 *Ke ti ndāyēi wua ngi ma, ke ti kōtōpoñ wūmbu, ti ngi lēwē ngi wū-mba.*

31 *Na wōma, kina tiyē gboyoni a ngi yelela, ti ndōmēi gbiā ngi ma, ti ngi nda gūmbēi wua ngi ma, ti lī a ngiē, ngi kpàkpà va ngūlui ma.*

32 *Ke kina tiyē gbiāni, ti Sireni-moi yēla do, ngi bijēi lo a Simoni, ta lo tiyē pēni, i kpàkpà ma wūlui wūmbu.*

33 *Ke kina tiyē wāni hindēi yēla, ta tōli a Golgota, ta lo ta tōli a ngū-gōkō hindēi;*

34 *Ke ti ngi gonga a ndō dāgba kpolē va, hūpūngo a nwoñwa tām̄ba; ke kina iyē koni iyē lōni i kpolē.*

35 *Ke ti ngi kpàkpà ngūlui ma; ke ti ngi gūlētsia golea ta nda-gbē; kō na a wē profiti iyē ndēni wō, yē: Ti nya gūlētsia golea ti lūahū, ke nya lēmēi va, ta ndātsia gbē.*

36 *Ke tiyē hēi lo na, ta ngi mānē.*

37 *Ke ti ngi māyia-gēi nyégingoi wu a ngi wū kō, tē: **JI LO JISU LĒ JEWUÍŚIA TI MĀHĒI.***

38 *Ke hūma-bēla fēlēa lo tiyē na, nā ti ti kpàkpāni ta tiēni: yēla ngi yēja lōkōi ma, ipēkēi ngi gowoi ma.*

39 *Ke ndsia tiyē dēwēma, ta ngi bēlē nyāni, ta ti wūtsia vīvi:*

40 *Ta ndē, tē: Bia biyē ndēni bē, ba kā-wēi wō lo, bi tō ku sāwa hū, bi vūlui bāwō. Ina*

Ngéwo-hindō-lōi lo a biē, yēi, bi gbā ngūlui ma.

41 *Nī be almami watsia tiye ngi yele tā kolo-nyégi-belésia, ke ndē-bélésia, te:*

42 *I ye ipékésia bāō lo, ke ē gū a ta vūlui bāōla; ina Israeli ti māhēi lo a ngiē, gbē i hīti nā, i gbā ngūlui ma; ta lo mu hōu a tōnya.*

43 *I ye Ngéwo hōui lo a tōnya, gbē i ngi bāō nā, ina a ngi gū lo; gbāmailē iye ndēi lo, ye: Ngéwo hindō-lōi lo a ngiē.*

44 *Hūma-bela násia be ta tiēni tiye ti kpàkpàni ngūlui ma, ke tia be, tiye ngi yelema.*

45 *A fō ngūndiēi ke kpindi wēa ndoēi hū gbi, ngtye ke kpoko vōlōi.*

46 *Ke a kpoko vōlōi kinēi Jisu i kpaō ngēlēyā, ye: ELI, ELI, LAMA SABAKTANI: na lo a: Nya Yéwoi, nya Yéwoi, gbē va lo bi gbēlēa nya ma?*

47 *Ke ti lénga tiye dōni na, kina ti mēnini, te: Tā-moi gi lo Eliasi dōlima.*

48 *Ke ti yēla i wimīa ke-yakpē, i lī, i njanja-vēi wūmbu, i vēnda a ndō dāgbēi, i pū kōtōpoñ yēla yā, i fē ngiē kpolē va.*

49 *Ipékésia te: gbē ngi ma, mu to lo, ina Eliasi a wa lo, i ngi bāō.*

50 *Ke Jisu kina iye kpāwōni a ngō wā, i ngi yāfēi vēa.*

51 *Ke kpēle, kā-wēi-mawé-gūlēi ke i bela ndīa;*

i hijē imahūi, i hiti imbui; ke ndoēi i jijia; kotutsia ti bela:

52 *Ke kāmbeṣia ti la-wōa; ke nūnga yēkpṣia ti gbōtōma ti kpūheṣia na tiye yīni (kāmbeṣia hū) ti hijē.*

53 *Ke ti gbiā kāmbeṣia hū, ngi hijēlēi wōma; ke ti yā tā-wā yēkpēi hū, ti ti vūlui ge a ti gbōtōma.*

54 *Ke kina kūgbēi, ke nāsia ta tiēni, tiye Jisu māne, ti to, ndoēi a jijia, ke hindēi nāsia ti wēni, ti lūwa gboñ; te: a tōnya, ji lo Ngēwo-hindō-lōi lē.*

55 *Ke nyāhanga gbōtōa tiye na lo ti kūhama, ta na gbē, na tiye tōni Jisu wōma, ta hijē Galili hū, ngi ma kpē-gbia va.*

56 *Ke Maria Magdalini, iye ti lāa lo, ke Maria, Jakobi ngi njē, ke Josesi, Zebedi ngi lēngeṣia ti njē.*

57 *Ke kina kpoko iye wēni, ke gbāte-mo yēla i wā, Arimati-moi, ngi bijēi lo a Josufu; ta be Jisu wōma-mo ye lē a ngiē.*

58 *Ke i yā Pilatu yē, i Jisu bōmēi veli; ke Pilatu i ndēa, ye: ti pōmēi vē ngiē.*

59 *Ke kina Josufu i pōmēi wūmbuni, i mbēmbē-nga kūla gōgōlē hū.*

60 *Ke i ndā ngi vūli ngi gāmba nīnēi hū, na iye hāwani kotui hū; i kotu wā gikilingo kāmbeṣi la ma, ke i yā.*

61 *Ke Maria Magdalini, iye na lo, ke Maria wēkēi i hēini kāmbeṣi yāka wēkēi ma.*

62 *Ke fōlō wēkēi ma, na a tō hūgbāte gbēi ma,*

almami watsia, ke Faristsia ti wā, ti yāndo Pilatu yē;

63 *Te: Nya Ke, mu gilia ke hū-yānde-moi na, iye ndēi lo, kina ngi vūngo ye le, ye: ku sāwa wōma nga hijē lo gboma.*

64 *Fālē, ndē, ti kāmbēi la-gbou kpà, ngtye ke fōlōi isāwagēi ma; ngi wōma-belēsia ta wa woi a kpindi, ti ngi hūma, ti li a ngiē; ti ndē nūnga ma, te, i hijēa hēi hū. Ta lo bāyāi ikēlēmagēi a nyāmu lo, i dēwē ihālagēi ma.*

65 *Ke Pilatu i ndē ti ma, ye: A māne-bēla jō; a li wuē, wu ndā gbou kpà, kina wa gūla.*

66 *Ke ti yā ti kāmbēi la-gbou kpà; a kotui kpāmbi hēi māne hū.*

NGŪ XXVIII.

Tēnē vōlō ikēlēmēi kina ngēlēi iye tātōni a wōla, loēi ihālagē vōlōi ma, ke Maria Magdalini, ke Maria wēkēi, ti wā, kāmbēi do va.

2 *Ke kpēle, ke ndōloi iye jījia lo wā; gbāmailē Ndēmōi ngi anjeli iye yēi lo, a hijē Ngēlē-gōhū, i wā, i kotui gikilē kāmbēi la, i hēi ma.*

3 *Ngī yāmēi wēngo ye lē be ngēlē mīa mīango, ke ngi gūlēi gōlē kōlēngo fō be (teleg) sēno.*

4 *Ke ngi malūwēi va lo māne-belēsia, tiye gbēlini; ke ti wēa bēkē nūnga hāngo.*

5 *Ke anjeli i pōtēa, i ndē nyāhanga ma, ye: wā*

lūwa, gbāmailē ngi ko lo ke wu Jisu lo wokolima, na tiye kpàkpàni ngūlui ma.

6 *Ī bēindō; gbāmailē i hijēa, kina iye ndēi lo. A wa, wu hindēi lo, Ndēmōi iye lāni na.*

7 *Ke a li ke-yakpē, wu ndē ngi wōma-belésia ma, we, i hijē hā-bela yē. Ke, kpēle, ta lo lima wu lūgo Galili hū; mīa lo wa ngi do na; kpēle, ngi ndēa wu ma.*

8 *Ke ti gbiā gāmbēi gāma ke-yakpē, a ndūwa ke kōhū nēi wā; ke tiye wīmēi lo, ta līla a njiēi ngi wōma-belésia yē.*

9 *Ke kina tiye lima ndēma ngi wōma-belésia ma, kpēle, Jisu i ti mālēa, ye: wu gbi a gōhū nēi; ke ti wā ti ngi gola hōu; ti hē ngi ma.*

10 *Ke Jisu i ndēa ti ma, ye: wā lūwa; a li, wu ndē nya ndēngésia ma, ti li Galili hū, mīa lo, ta nya do na.*

11 *Ke kina le tiye lima, kpēle, ke māne-bela ti tēnga ti wā tā-wāi hū, ti hindésia gbi ge a almami watsia, na tiye wēni.*

12 *Ke kina tiye yāndonī tā ndē-belésia, ta ngū hitē wēla, ti nāvō wā vē ko-belésia wē.*

13 *Te: A ndē, we, ngi wōma-belésia tiye wāi lo a kpindi, ti ngi hūmani, kina muye nji hū.*

14 *Ke ina māhēi i ji mēnia lo, ma ngi lōndō lo, mu wu bāvō.*

15 *Ke kina ti nāvōi wūmbuni, ti pēi lo, kina tiye*

ndēi lo ti ma; ke njiēi ji iye lēi lo ngā wōngo Jewutsia lāa, a fōlōi ji bē.

16 *Ke tō-pōma-bēla pū mahū yēlēsia ti yā Galili hū, ngiyēi hū, hindēi Jisu iye ndēi, ti li na.*

17 *Ke kina tiye ngi loni, ke ti hēnga ngi ma; ke ti ti tēnga li nēmahui ī yēla (tī ngi hōuni a tōnya).*

18 *Ke Jisu i wā, i yāa ti yē, ye: kpāyēi gbi vēngo lē nya wē ngēlē-gōhū, ke ndōloi hū:*

19 *Fālē, a li ndōloi gbi, a mbōndēsia gbi wē tō-pōma-bēla; wu ti baptisi wē Ke bijēi hū, ke Hindō-Lōi hū, ke Ngāfa Yēkpēi hū:*

20 *Wa ti gara, kō ta hindēsia gbi hōu na gbi lo ngiye ndēi lo wu ma. Ke kpēle, nya lo wu wōma (ma wuēni lē) ku-gbi-ma, i wē bē a ndōloi gēlēmēi ma. Amin.*

(Ikēlēma.)

NJĪA-YĒKPĒI MARKI NYĒGINI.

NGŪ IHĀLAGĒI I.

Jisu Kristi Ngéwo ngi hindō lōi ngi yia-yēkpēi itatomēi.

2. *Kīna nyégingo na profitīsia hū : kpē lē, ngi nya domoi lēwē bi yāmēi lūgo, tā lo a bi wēlēi hūgbate bi lūgo.*

3 *Nūmu yēla ngi wōi a gbāwo ngōlē hū, ye : a Ndēmōi ngi wēlēi hūgbate, a pē ngi wēlēisia ti bona.*

4 *Johani i baptisima weni lo ngōlēi hū, i baptisima yēi na lē wōtela va, mānula va hinda nyāmuīsia va.*

5 *Ke nūnga gbi ti Judia lōi hū ti gbta ti li ngi yē, kē na ti Jerusalemi, ti ti baptisini njēi Jordani hū ta gāyē a ti hinda nyāmuīsia.*

6 *Ke Johani iye ngi māyīlini a kameli yōmbō lo, kē hūa-golo ngi hamēi, kē ngi mē hani lo a kōndōnga kē komi.*

7 *Iyiēi lo na, ye : Nūmu yēla lo wāma nya wōma ngōlōngo i dēwē nya ma, ngi goka yēyēi ngi gbēkpēni a māwēla fūlo va.*

8 Nya a tōnya ngi wu baptisini a nja lo, ke a wu baptisima wē lo a Ngēwo ngi yāfēi lo.

9 Ni i weni fōlōi nāsia ma Jisu i hije Nazarēti Galili i wa Jordani, mia lo Johani i ngi baptisini na.

10 Ke kina i gbiāni njēi hū kē-yākpē i Ngēlēgōhū do i la-wō, Ngēwo ngi yāfēi kina be bōmukulo na a ye ngi ma.

11 Ke ngō i hijea Ngēlēgōhū, ye : bia lo nya līma lōi abiē, nya li lēlingo lē abiē.

12 Ke ngāfēi kē-yākpē i ya angiē ngōlēi hū.

13 Ke i lembini ngōlē hū lo fōlō nū fēlē gboyóngo, Satani a ngi golē, ke iye na lo ndāgbō hānīsia lta, ke Ngēwo ngi do-bēla ti wā angiē ti kpē-gbia ngi wē.

14 Na wōma kina tiye Johani wuni kpindi wēbū, Jisu i wa Galili, a njia-yēkpēi lē Ngēwo ngi genyēi hū va :

15 Ye : ikpēi wa, ke Ngēwo ngi genyēi hū i kūhama, a wōte, wu njia-yēkpēi hōu a tōnya.

16 Kina i jiāni gbōye gbēlānga i ye Galili, i Simoni lō ke Anderu ngi ndēi, ta mbōmēi wili gbōyē hū gbāmaile nyē-gbē-bēlā lo atiē.

17 Ke Jisu i ndēnga ti ma : a tō nya wōma, nga wa wē lo wu wōtē a nūnga gbē-bēlā.

18 Kē-yākpē ti gbē bōmēsia ma, ti tō ngi wōma.

19 Kina iye lini kūhama i Jakobi lō Zebedi ngi lōi, ke ngi ndēi Johani, tia be tiye ndéndé hū, ta ti bōmēsia gbatē.

20 *Kē i ti dōlia kē-yakpē ti ti kē Zebedi lōa ndéndé hū, kē boilōpō hūwēlingōisia, kē ti tōa ngi wōma.*

21 *Kē ti yā Kaperni, kē i ya kāmēi kē-yakpē tēmē fōlōi ma, i ti gā.*

22 *Ti hū wūngo ye lē ngi gārēi ma, gbāmaile i ti gārai lo be yēla na kpāyēi ngi yēya, i wēni kina kolonyēgi-belā ti na.*

23 *Kē hīndō yēla lo iye ti garamēi ngāfa nyāmu ngi hū, kē i gbāwōa ngēléya :*

24 *Ye : gbē mu ma, gbē lo ma pē abiē, bia Jisu Nazaretimoi ? bi wā mu nyāni va lo ? ngi nūmui go lo abiē, Ngéwo ngi lōi yēkpēi.*

25 *Kē Jisu i gbāwōa ngi la, ye : lōndo, bi gbāa ngi hū.*

26 *Kē kina ngāfa nyāmu i ngi nēmuni, kē i wōnga ngēléya, kē i gbāa ngi hū.*

27 *Kē ti gbi ti hū wua, kē ti tatoa a ti vuli mōlila, tē : gbē hāni lo a ji ? gbē gā nīna lo a ji ? gbāmaile ngi gbāyēi lo i ndēi la ngāfa nyāmuisia vuli be ma, tia be ti ngi wō mēni.*

28 *Kē ngi dowōi (dōi) i vāya Galili datēisia hū gbi kē-yakpē.*

29 *Kē kina tiye gbiani wē-bu, kē-yakpē ti wa ta Jakobi, kē Johani, Simoni ta Anderu ti wēlēi bu.*

30 *Kē Simoni nyāhēi ngi njēi i lāni māvula hīgbē hū, kē ti ngi hīnda lēa ngi ma kē-yakpē.*

31 *Kē i wa i ngi hōu ngi lōkōi ma, i ngi wūmbu, kē māvula hīgbēi i gbāa ngi ma kē-yakpē, kē i kpē-gbāa ti wē.*

32 A kpoko kina fōlōi i gūlani, ti wā a hīgbegegēisia ngi yē, ke nāsia ngāfa nyāmuīsia tiyē ti hū.

33 Kē nūnga gbi tēi hū tiyē yāndoni pēi la lo.

34 I ti gbōtōma bāwo nāsia tiyē hīgbegegēisia hū i ngāfa nyāmu gbōtōa gbīa ti hū, ē lūma ngāfa nyāmuīsia ti yīa, gbāmaile tiyē ngi gōi lo.

35 Kē a ngēndēi i hije ngēlē ā lā-wō, i gbīa i li ndowu ma hīnda na lo, i hēi na.

36 Kē Simoni kē nāsia ta tiēni ti tō ngi ma.

37 Kē kina ti ngi doni ti ndē ngi ma, tē : nūnga gbi lo bi gokolima.

38 Kē i ndēa ti ma, yē : a mu li ta wēkēisia hū, ta lo nga Ngéwo yiēi lē mia bē, gbāmaile jī va lo ngi wāni.

39 Kē i Ngéwo yē lia ti gāra wēlēisia bu, Galili hū gbi, i ngāfa nyāmuīsia gbīa.

40 Kē kpōkpou-mo yēla i wa ngi yē, a ngi mānēnē, i wōmbi gbakpa ngi yē, i ndē ngi ma, ina ba lūma lo, ba pē lo ngi bāō.

41 Kē Jisu ngi māmamanu doa, i ngi lōkōi vōmbō, i jā angiē, i ndē ngi ma, ngi lūma, bi bāō.

42 Kē kina i gboyóni a yiala, kē kpōkpou gbīa ngi ma kē-yakpē, kē i bāōa.

43 Kē i ngi lāhinga panda, kē i ndēa, yē, i li.

44 I yē ngi ma : bi tōa, bā ndē nūmu gbī ma, kē li biē, bi bi vuli gē a almami, bi ti Sā-hāni vē bi bāōlēi va, hāni na Musa ndēni a jēli la ti ma.

45 Kina i gbiāni i tatoa ndēla gbon i la njēi lē

polon, ta lo Jisu a gūa lila tēi hū fōfō hū, ke iye ndogbo hū lo, ke nūnga ti wā angiē, ta hije hinda gegēsia hū gbi.

NGŪ IFĒLĒGĒI II.

Ke i wa Kaferni gboma fōlō wēka wōma; ke ti menia, ke ta lo pē-bu.

2 Ke nūnga gbōtōa ti yāndoa kē-yakpē, ta lo hinda gbī na ti hōu va, ta lo pēla vuli bē hinda gbī na ta do na, ke i njiēi lēa ti ma.

3 Ke ti wa ngi yē a nānga hīgbē-mo yēla, na nūnga nāni ti lini angiē.

4 Kina tī gūni a wāla ngi gbēānga faṅgēi va, ti pēi māgbia na, kina tiyē hindēi wōni na iye na ti gbukoi yēi na nānga hīgbē-moi iye lai na.

5 Kina Jisu i toni ke ti ngi hōua a tōnya, ye: nānga hīgbē-moi ma: hīndō lōi, bi hinda nyāmuīsia mānungoi bi ma!

6 Ke kolo-nyēgi-bēlā tēnga tiyē hēi na lo, ta gili ti nēmahū, tē:

7 Gbē lē, kinēi ji a njia nyāmuīsia nyoko lē? Yē lo a gūa a mānula hinda nyāmuīsia ma, ngiyē Ngéwo lēkē?

8 Ke Jisu i konga ngi nēmahū kē-yakpē, ke tia lo gilima ni ti nēmahū, i ye ti ma: gbē lē wa gilia hīndēi jisīa wu nēmahū?

9 Gbē hāni lo bebēngo ndē va nānga hīgbē-moi ma,

bi hinda nyāmuṣia mānungo lē bi ma, o ndē va, hije bi bi gbukoi wūmbu bi jia?

10 Kē ta lo wa ko kē hīndō lōi kpāya lo ngēya ndoi hū, kē mānula hinda nyāmuṣia ma, ye, nānga hīgbē-moi ma:

11 Nge bi ma, hije, bi bi gbukoi wūmbu, bi li bi ye pē-bu.

12 Kē i hijea kēyakpē, i kpukoi wūmbu, kē iye li ti gbi ti lūgo; ta lo ti gbi ti wu hū i wu, kē ti Ngéwo latōa, tē: kina wogba mu ji bōnde dot lē.

13 Kē i ya gboma gbōyē gbēānga, kē fāhēi gbi ti yā ngi yē, kē i ti gā.

14 Kē kina i lēwēni miāndo i Alfiu ngi lōi Livi lo i hēini nēwo-mājiamēi, i ndē ngi ma: tō nya wōma, kē i hijia i tō ngi wōma.

15 Kē iye wēni, kina iye hēini mēhe mēma ngi yē pē-bu, publikani gbōtōma, kē hinda nyāmu-bēlēṣia ti hēini ta Jisu ŋi a lēnga, kē ngi wōma-bēlēṣia, gbāmaile ti gbōtōngo ye lē, ti ye toni ngi wōma.

16 Kina kolo-nyēgi-bēlā, kē Farisṣia ti toni a mēhe mē a publikanṣia, kē hinda nyāmu-belēṣia, tē ngi wōma-belēṣia ma, iye na, a mēhe mē, a gbole wē a publikanṣia, kē hinda nyāmu-bēlēṣia?

17 Kina Jisu i mēnini ye ti ma: nāsia ti bawōngó tē ti lōni a halē-mo, ngiyē nāsia ti hīgbēngo; ngi wāni hinda wanda-bēla dōlima, kē hinda nyāmu-bēlēṣia ti wōtē.

18 Kē Johani ngi wōma-bēlēṣia, kē Farisṣia ti wōma-

bēlēsia tiye sū-hōu lo, ke ti wā ti ndē ngi ma : gbē hāni va lo Johani ngi wōma-bēlēsia ke Farisisia ti wōma-bēlēsia ta sū-hōu, ke bi wōma-bēlēsia tē sū-hōu ?

19 Jisu ye ti ma : Nyāha jō-moi ngi lēnga tē sū-hōu, ina nyāha jō-moi lo ti lta ? Kunafō nyāha jō-moi yā ti lta, tē gū a sū-hōula.

20 Ke ifōlōisia ta wa lo, ktina ta nyāha jō-moi wūmbu ma ti yēya, ifōlōi nāsia ta sū-hōu.

21 Nūmu gbī ē kola ntina hō kola wōva ma, ina na ī lē kola nināi i pēni kola wōvēi ma a mbūmbu lo ingōvēi ma, ke mbēlamēi i ya wō gboma.

22 Ke nūmu gbī ē ndo ntina wu sāni wōva hū, ina na ī lē, ndo ninēi a sāntsia wō lo, ke ndoi vāyā, ke sāntsia ti nyānia : ke ndo nīna lo a wu sāni ninēsia hū.

23 Kina iye wēni ke i lēwēa nyo kpaēsia hū tēnē vōlōi ma, ke ngi wōma-bēlēsia ti tatōa kina tiye li ta nyoi gbenda.

24 Ke Farisisia ti ndēnga ngi ma, kpēlē, gbo lo ta na wē tēnē vōlōi ma na ī yāndēni ?

25 Ye ti ma, wū ye kēni na Davidi i pēni, kina ndōlē iye ngi ma, ta ta nāsia tiye ngi wōma ?

26 Ke i yā Ngēwo wē-bu, Abiatar gbēmēi almami wāi, ke gbōhui mēa, na mā ī hōni mē va, ngiyē ke almamisia, i nāsia bē wō ta tiēni ye lē :

27 Ye ti ma : tēnēi iye gbatēni nūmu va lo, ke nūmu ī lē tēnēi va.

28 Fālē nūmu-hīndō-lōi ndē-mo lo tēnēi va.

NGŪ ISĀWAGĒI III.

Ke i ya gboma kā-wé-bu ; ke hīndō lo iye na ngi lōkōi hāngo.

2 *Ke tia lo ngi mānēma, ina a mbāwō wē lo tēnē vōlōi ma, ta lo ta ngi māyia gē.*

3 *Ke i ndēa ta-moi ma na ngi lōkōi hāngo : dō mu lia.*

4 *Ye ti ma : nyāndēngo lē hīnda yēkpē wēla va tēnē vōlōi ma, o hīnda nyāmu, ndēvu bāwō va, o pā va? Ke ti lōndongo ye lē.*

5 *Kīna i wōtēni i ti gbē a ndr-dēwē, ngi lē dēwēngo ye lē ti lē kpakpaurisia va, i ndē hīndōi ma : bi lōkōi vōmbō. Ke i vōmbōa, ke ngi lōkōi iye bāwōi lo kīna ipēkēi na.*

6 *Ke Farisisia ti yā kē-yakpē hīnda hūla va a Herodisia ngi va, ta ye pē ti ngi nyāni.*

7 *Ke Jisu ngi vuli gbāa ti lāa ta ngi wōma-bēlēsia ti li gbōyēi gama, ke fāhā gbōtō ti hījē Galili, ke Judia ta tō ngi ma.*

8 *Ke ta hīje Jerusalemi, ke Idumia, ke Jordani wōma, ke nāsia tiye Tira ke Sidoni kpēānga, fāhā gbōtō, kīna tiye mēnini hīnda wātsia i pēni, ti wā ngi yē.*

9 *Ke i yīa ngi wōma-bēlēsia yē, ye ndéndé wūlo i ngi māwulo, gbāmaile fāhā gbōtōi va, ta lo tē ngi gbōnda.*

10 *Gbāmaile iye ti gbōtōma bāwōi lo, ta lo ti noni ngi ma jā va angiē, na gbi hīgbē-geqētsia iye ti ma.*

11 *Kē ngāfa nyāmutsia kīna ti ngi doni, ti gūia ngi lū-gu, kē ti gbāua, tē: Ngēwo-lōi lo abiē.*

12 *Kē i ti lāhinga kē-yakpē, ye: tā ngi yīa lē nūmu gbī ma.*

13 *Kē i dēnga ngtyēi hū, kē i ndsia dōlia i lōni i ti dōli, kē ti wā ngi yē.*

14 *I ti pū mahū fēlēi wūmbua, ta lo, ta ye ngi yē, ko a ti dō njīa-yēkpēi lē va.*

15 *Kē kpāya jō va hīgbē-bēla bāwō va, kē ngāfa nyāmutsia gbīa va.*

16 *Simoni ti tōli a Pita.*

17 *Jakobi Zebedi ngi lōi, kē Johani Jakobi ngi ndēi, i ti dōli a Boanerja, ta lo: ngēlē gbande ngi lōtsia.*

18 *Kē Anderu, kē Filipi, kē Bartolomi, kē Matiyu, kē Tomasi, kē Jakobi Alfiu ngi lōi, kē Taddeu, kē Simoni, na iye hījēni Kana.*

19 *Kē Judasi i Karioti-moi, na iye ngi mājiāni a bāya; kē ti ya pē-bu.*

20 *Kē fāhēi wā ti yāndo gbōma, ta lo tē gū a mēhē mēla.*

21 *Kina ngi mbānga ti mēnini, ti gbīa ngi hōu va, tē: ngi gbowāngo lē.*

22 *Kē kōlo-nyēgi-bēlēsia nā tiye hījēni Jerusalemi tē: Beelzebubi lo ngēya, kē devilīsia ti māhēi lo a devilīsia gbīa la.*

23 Ke i ti dōlia angie, i ndē ti ma sālē hū :
Satani a ye Satani gbīa ?

24 Ke ina kēnyē lōahū golēnga lo ta vuli ma,
kēnyēi na ē gū a dōla.

25 Ke ina pēlē lūa-hū ngolēnga lo ta vuli ma
pēlēi na ē gū a dōla.

26 Ke ina Satani hījia lo ta vuli ma i lūa-hū golē
ē gū a dōla, ke i hītia ikēlēma.

27 Nūmu gbī ē li kpāya-mo wē-bu, i ngi nāvōi
nyāni, ngtyēma a kpāya-moi yīli pēi, ta lo a ngi
wēlēi nyāni.

28 Tōnya lē nge wu ma : hīnda nyāmuīsia gbi nga
mānu lo nūnga ti lēnga ma, ke blasfimīsia na ta
blasfimi la wē.

29 Ke nūmui na a ngāfa yēkpēi blasfimi wē ē
mānuma jo kunafō yamonē-hū lo a ye na.

30 Gbāmaile ti ndēa, tē : ngāfa nyāmu lo ngi
yēya.

31 Ke ngi ndēnga ti wā ke ngi njē ti dōni ngitīya,
ti nūmu dō ngi yē, ta ngi dōli :

32 Ke fāhēi hēnga ngi gbēānga, tē ngi ma : bi njē
gbē, ke bi ndēnga ti dōni ngitīya, ta bi gokoli :

33 Ke i lūma ti yē, ye lo nya njē lē, o nya
ndēnga ?

34 Ke i ngi ma gbē kpēnga a nāsia tiye hēini ngi
gbēlānga, ye : nya njē gbē, ke nya ndēnga.

35 Gbāmaile nūmui gbi lo a Ngéwo hīndēi wē, ta
lo nga ndē-hīndō i lē, ke nya ndē-nyāha-lōi, ke nya njē.

NGU INÁNIGĒI IV.

Ke i tatōa gboma a ka-wēla gbōyēi gbēlānga, ke fāhā gbōtō ti yāndōa ngi yē; ke i wilia ndéndēi hā njēi ya i hēini, ke fāhēi gbi tiyē njēi gbēānga lo ngiyē ma.

2 *Ke i ti gā a hāni gbōtō a sālētsia, ke i ndēa ti ma ngi gāēi-hū; yē:*

3 *A wōlo a to tūhāni hī-mo mīa wō, i lini tūhāni hīma.*

4 *Ke ni iye wēni kīna iye hīma ti lēnga ti gūla pelēi yāka ma, ke ngēlēya nontsia ti wā ti ngoyō.*

5 *Ti lēnga ti gūla kotu lo ma, hīndēi na tī pōlō gbōtō jōni na, ke ti valēa kē-yakpē; gbāmaile tiyē pōlō gbōtō jōni.*

6 *Kīna fōlōi iye hījēni ke ti lōgboa, gbāmaile hapē gbi iye ti-bu, ke ti bēnga.*

7 *Ke ti lēnga ti gūla ngāltsia līa, ke ngāltsia ti valēa ti ti hūgbē, ke t wāni a ngūluwa gbi.*

8 *Ti lēnga ti gūla ndólo yēkpē ma, ke i wā a ngūluwa, i ngūēi na i valē iye gbōtō: ti lēnga nū fēlē gboyóngo mahū pū ti lēnga nū sāvá gboyóngo, ti lēnga nū lolu gboyóngo (hondo gboyóngo).*

9 *Ke i ndēa ti ma, yē: nūmui ngōli ngi ma mēni va gbē i mēni.*

10 *Kīna ta yākpē yē lē na tiyē ngi bebēngo, ke pū mahū fēlētsia ti ngi mōlia sālēi-hūge va atiē.*

11 *Kē i ndēa ti ma, ye, fēngo lē wu wē wu ndowu hindētsia hūgo Ngéwo genyéi hū, kē nāsia ti ngitīya hindēi gbi a wē sālēi hū lo.*

12 *Ina tia lo toma bē ti to, kē tā gīli, ina tia lo mēnima bē ti mēni, kē tā hūgo, tā lo ta mānuma jō ti hinda nyāmutsia va.*

13 *Kē i ndēa ti ma, ye: wu sālēi ji go? nga ye pē wu sālēi jtsia gbi hūgo?*

14 *Tūhāni hī-moi i njiēi hī.*

15 *Kē ta lo a jiā pēlē yakēi ma, hindēi ti njiēi i hīni na, kē kīna ti njiēi mēnini, kē Satani i wā kē-yakpē i njiēi jtsia wūmbu, tiye hīni ti ltsia hū.*

16 *Kē jia bōndētsia lo ti hīngo kotu loi ma, tia ti njiēi mēnia lo, kē ti jōa kē-yakpē a kō-hū-nēi.*

17 *Kē hapē gbī ti vulutsia hū, kē wūlō ni ta lēmbi, na wōma kīna mōnē o ngāfa hinda ta hījē njiēi va, kē ti lī dēwēa kē-yakpē.*

18 *Kē jia lo tiye ti hīni ngāltsia lūa hū, ndsia ni ta njiētsia mēni,*

19 *Kē ndoi ji hū-gbēi, kē kāfa gbatēi, kē maninēi hāni wēkētsia va ta wā hū, ti njiēi hūgbē, kē ē wa a ngūlu wā gbi.*

20 *Kē jia lo ti ti hīni ndōlo yēkpēi ma, na bōndētsia ti njiēi mēnini kē ti jōa, kē ti wa ngūlu wā; ti lēnga hū nū yēla gboyóngo mahū pū, ti lēnga hū nū sāwa gboyóngo, ti lēnga nū lōlu gboyóngo.*

21 *Kē i ndēnga ti ma, ye: nūmu ā wa a lambō lo pu va molē bu, o kpukō bu ē pu lambō wūlui ya?*

22 Gbāmaile hāni gbī na a lōwu, tē hūgo, hāni gbī be iye ndōwu hā, ke a wa lo igbia.

23 Nūmui ngōli a ye ngi ma mēni va gbē i mēni.

24 Ke i ndénga ti ma, ye: a pē pānda na wa mēni, hūma gīli wa hūmala ta hūma lo gboma wu wē: ke wua wa mēni a wē lo gboma wuē.

25 Gbāmaile nūmui na a ye ngi yēya, ta lo ta fē ngi yē, ke nūmui na ī ngi yēya, ta lo ta mbūmbu ngi yēya, hāni na be a ye ngi yēya.

26 Ke i ndénga, ye: ni Ngéwo genyēi hū na pēngo bēkē hindō a tū-hāni hī ndōi ma.

27 Ke i yīa, a hīje a kpindi ke fōlō, ke ikālēi i vale, ke i lōla, ī hūgo.

28 Gbāmaile ndōi a wa lo a tū-hāni ta vuli va, halēi i ndōi, na wōma idingbōi, na wōma nyo hīti idingbōi hū.

29 Ke kīna ngūlu wēi i hītia lo ke i pua nōngbēi hū kē-yakpē, gbāmaile tū-hāni-dēwē-gbē i hītia.

30 Ke i ndénga, gbē hāni lo ma Ngéwo genyēi hūma ma, gbē jālē lo ma hūma ma?

31 Pēngo lē bēkē pū-gīpō gālēi yēla na kīna ti hīnga lo ndōi ma ta ikūlō i lē tū-hāni gālēsia gbi līa na tiye ndōē ma.

32 Kīna ti hīnga lo, ke i lōla i dēwē tifāngā gbi ma, ke i wa a mbēkē wāwa, ta lo ngēlēya nōntsia, ta ye ngi nēnēi bu.

33 Ke sālē gbōtō bōndēi ji ni kōi lo i njiēi lēi lo ti ma, kīna tiye gūni a mēnila.

34 *E yīa ti yē ina sālē hū ī lē. Kīna tia lēkē ye lē, i hāni gbi ge a ngi wōma-bēlēsia.*

35 *Fōlō yākpēi na ma, kīna kpoko wēni, ye ti ma: a mu dēwē kāka wēkēi ma.*

36 *Kīna ti pēni fāhēi i li, ti ngi wūmbu, kīna be iye na ndéndēi hū, ke ndéndé mūmu wēkā lo ti ye na ngi gbēānga.*

37 *Ke fefe wa i hījea, nja gatētsia ta wa ndéndēi hū, ta lo iye vëndani.*

38 *Ke iye ndéndé wōtōma lo i lāni nji-hū ngūmbu gūlē ma. Ke ti ngi wūa, ti ndē ngi ma: kā-mo ē gbāi bi ma, ina mu hā lo?*

39 *Ke i hījia, i fefēi lāhī, i ndē gbōyē ma ye: lōndō, bā jolē. Ke fefēi i gbēa a wala, ke ndōndō wā lo i ye na.*

40 *Ke i ndēa ti ma: gbēlē ñi wa lūa; i ye na, tōnya ī wu hū?*

41 *Ke ti lūa gboñ, ke ti ndēa ti nyōnyō ma, gbē nūmu bōnda lo a ji, fefēi vuli be, ke gbōyēi ta ngi wō mēni.*

NGŪ ILOLUGĒI V.

Ke ti ya gbōya yāka wēkēi ma Gadarentsia ti lōēi hū

2 *Kīna iye gbiāni ndéndēi hū, ke hindō yēla gbīa kambēi hū ngāfa nyāmu i ngi hū i ngi mālē kē-yakpē.*

3 *Na iye ngi yīmēi jōni kambētsia lūa-hū, ke nūmu gbī na a ngi yīli, Sāō, i wē be a jowoa.*

4 Gbāmaile tiye ngi yīli lo kūgbima a ko-jowotsia ke jowotsia, ko-jowotsia la i tēwē, ke jowotsia i tētēwē, ta bā nūmu gbī ē gū a ngi gōla.

5 Ke kūgbima kpindi ke fōlō iye ngīyēsia mahū lo kambetsia hū, a wō a ngi vuli nona a kotutsia.

6 Ke kina i Jisu doni kūhāma, ke i wimīa i li i hē ngi ma.

7 Ke i wōnga a ngō wa, ye: gbo lo nga pē abiē, Jisu, bia Ngēwo betēngoi lōi abiē? Ngi jonduā a biē Ngēwo ma, tā lo bē nya yāmone.

8 Gbāmaile i ye ngi ma, gbīa hindōi hū, bia ngāfa nyāmui.

9 Ke i ngi molia, ye: bi bijēi? Ke i dūma, ye, nya bijēi lo a Legioni, gbāmaile mu gbōtōngo lē.

10 Ke i ngi mánénéa gboñ, ye: ā ngi gbē ndōē-hū.

11 Ke ndondē vāhā wāi tiye ngīyē mahū lo ta mēli.

12 Ke ngāfa nyāmutsia gbi, ti ngi mánénéa, tē: mu dēwē ndondēsia yē, ta lo ma li ti-hū.

13 Ke Jisu i dūma kē-yakpē, ke ngāfa nyāmutsia ti yā ti wa ndōndēsia hū, ke ndondē vahēi wimīa ti li hinda wu hītēngo gbōyē hū tiye hondo nū yēla gbōyōngo, ke ti lōa gbōyē-hū.

14 Ke nāsia tiye ndōndēsia la-go ti wēla, ke ti yā, ti ndē ta-wūi-hū, ke ndōē-hū; ke ti gbīa ti li hindēi do va iye wēni.

15 Ke ti wa Jisu yē, ke ti ngi doa, na ngāfa

nyāmui iye ngi-hū, ke legionni ngi-hū, i hēini ngi ma yāltngo ngi nēmahū dēwēngo, ke ti lūa.

16 Ke nāsia tiye toni ti ndē ti ma hīndēi iye wēni a nūmui na ngāfa nyāmui iye ngi-hū, ke ndālōngo ndōndētsia ma.

17 Ke ti tatōa a ngi mānéné la, i gbīa gbōya yākēi na ma.

18 Kīna iye lini ndéndēi hū nūmui na ngāfa-nyāmui iye ngi-hū, i ngi mānéné, ye: ta ta ti ye lē.

19 Ke Jisu iye lūmāni, ke i ndēa ngi ma, li, wuyē bi mbānga yē, bi hīnda wāi hūge atiē na Ndē-moi i pēni bi va, ke bi māmanui i toni.

20 Ke i yā, i tatō a ndēla Dikapoli hīnda wāi Jisu i pēni ngi va. Ke nūnga gbi ti-hū wua.

21 Kīna Jisu iye tīni kāka wēkēi ma a ndéndēi nūnga gbōtōa ti yāndo ngi ma, ke iye gbōyē gbēānga lo.

22 Ke kpē lē, mahū-mo yēla a hīje ka-wē-bu, ngi bījēi lo a Jairu, kīna i ngi doni, ke i gūla ngi go-bu:

23 Ke i ngi mānénéa gboñ, ye: nya kē, nya lō wūlōi lo lāni yēke i hā: (i hā yīyē dēma) wa, bi bi lōkōtsia la ngi ma, ta lo a bāwō (ko a bawo) ke i vua.

24 Ke ta Jisu ti yā, ke nūnga gbōtōa ti tō ngi ma, ke ti ngi gbōnda.

25 Ke nyāpō yēla na nāmēi iye gbīa ngi-hū fō pu mahū fēlē.

26 Ke i mone gbōtō hū lō a hālē-bēla yēya, i hāni gbi mājia na iye ngi yēya, ke i bāwōni, a nyāmu lēkē.

27 Kina i Jisu hinda mēnini ke i wā fāhēi līa ngi wōma, i jā a ngi golēi;

28 Ke i ndēa, ye, tna nga jā lo lēkē be a ngi golēi nga bāō lo.

29 Ke-yakpē ngi nāmēi na iye gbīa ngi-hū, ke i bēnga kē-yakpē, ke i kōnga ngi lū hū ke hīgbe na i bāwōa.

30 Ke Jisu ke i kōnga ngi vuli-hū kē-yakpē ke kpāya gbīa ngi-hū, i wōtē fāhēi-hū, i ndē, ye: yē lo jāni a nya golēi?

31 Ke ngi wōma-bēlēsia ti ndēa ngi ma, tē: bi toma fāhēi a bi gbōnda be, ba ndē: yē lo jāni angē?

32 Ke i ngi ma gbēgbēnga nūmui lo va hīndēi ji wēni.

33 Ke nyāpōi lūwa a kpēli, gbāmaile i hīndēi go lo i wēni ngi-hū, i wā i gūla ngi lā-bu, ke i tōnya yiēi gbi lēa ngi ma.

34 Ke i ndēa ngi ma: nya nyāha-lōi, bi donyēi i pēa bi bāwō, li ndī lēli-hū, ke bi bāwō bi hīgbe-hū.

35 Kina iye yīāma ke nūmu i gbīa mahū-moi ye pē-bu kā-wēsia va, ye, bi nyāha-lōi i hā; gbē le ba kā-moi vāwōli gbōma?

36 Kina ni Jisu i njiēi mēnini na i lēni, i ndē mahū-moi ma kā-wē va: bā lūa, hōu lēkē a tōnya.

37 Ke i pēni nūmu gbī i tō ngi wōma, ngīyē Pita ke Jakobi, ke Johani Jakobi ngi ndēi.

38 Ke i wā pē-bu mahū-moi kā-wē va, ke i fāhēi doa, ke nāsia ta wō gboñ.

39 Ke kina i wāni pē-bu i ndē ti ma: gbē le wa solēi ji wē, ke ngo? nyāpō ī hāni, ta lo ytma.

40 Ke ti ngi yēlea. Ke kina i ti gbī gbtāni ngitīya, i nyāpōi ngi ke wūmbu ke ngi njē, ke nāsia ta tiēni ye lē, ke ti wā hīndēi na nyāpōi iye lai na.

41 Ke i nyāpōi hōunga ngi lōkōi ma, i ye ngi ma: talita kumi, ta lo a nyāpōi nge bi ma, hījē.

42 Ke nyāpōi i hījia kē-yakpē i jia, ngi vōi iye pū mahū fēlē. Ke ti-hū i yē wui lo a hū-wu wa bānga.

43 Ke i ndēa ti ma kē-yakpē, ye: nūmu gbī ā hūgo. Ke i ndēa ti ma, ye: ti ngi go a hāni mē va.

NGŪ IWAITAGĒI VI.

Ke i gbīa miāndo i wā ngi ndā lōlōi-hū, ke ngi wōma-belésia ti tōa ngi ma.

2 Kina tēnē vōlōi iye wāni i tatō a kā-wēla kōmēi wē-bu. Kina nūnga gbōtō ti ngi wō mēnini ti-hū iye wui lo, tē: Mī lo tā-moi ji hāni jtsia jōni na? Ke gbē nēmahū lēwē lo a ji i vēnga ngi yē kabānde yengēi ji nyōkoa ti wēma ngi yēya?

3 Ngūlu-hāwa-moi yā (a) ji, Miriami ngi lōi, Jakobi ke Josi ke Juda, ke Simoni ti ndē-hīndōi? Ngī ndē-

nyāha-lēnga tī bēndo mā tiēni? Tāmia ti lī iye lēwēi lo ngi ma.

4 Ke Jisu tā i ndēa ti ma: mbēle ē ba profiti ma, ngiyē ke ngi ndā lōi hū, ke ngi ma bōndētsia lā, ke ngi ndā wē-bu.

5 Ke iye gūni kabānde yēnge yēla be wēla na, ngiyē-ke i ngi lōkōi lā ni higbē-bēlā wūlua ma, i ti bāwō.

6 Ke ngi-hū iye wui lo ji va tī ngi hōuni a tōnya. Ke iye jiasia fūlētsia hū a kā-wēi lo.

7 Ke ipu māhū fēlē-bēlēsia dōlia, ke i tatōa a ti lōla a fēfēle, i kpāya vē tiē ngāfa nyāmuīsia ma hū.

8 Indē ti ma, ye: tā hāni gbi ye ti jiēi va, nōngbā bē, kpohū bē, nāvō bē ti vōwolōi hū, ngiyē ma tikpōi lēkē.

9 Ke a wu gokēsia wa, wā ndōma fēlē wu.

10 Ke i ndēa ti ma, ye hīndēi gbi wu wā lo na pē-bu a ye lē na, ngiyē ke wa hījē na.

11 Ke nūngēi nāsia kpēre tē wu jo o tē wu wo mēni, wu ya lo gbiāma hīndēi na, a pōlōi wu gbugbule wu go-bu, sēli va ti ma. Ngi ndē wu ma a tōnya aye lo kua fīsa Sodomī va ke Gomoro sēli vōlōi ma, i lēwē tēi na ma.

12 Ke ti gbīa ti li ti ndē, tē, nūnga ti wōtē (ti gbē hīnda nyāmu ma).

13 Ke ti ngāfa nyāmu gbōtōa gbīa, ti higbe-bēlā gbōtōa mālī a ngūlo, ti ti, bāwa.

14 Ke māhēi Herodi i ngi hinda mēnia, gbāmaile ngi bijēi iye vāyai lo hū gbi, ke i ndēa, ye: Johani, baptisi-moi i hijēnga ndōwu, fāmīa māluama yēngēsia ti hūngēma ngi yēya.

15 Ti tēnga lē Eliasi mīa, ti tēnga, ta profiti lē, o kīna profitīsia yēlagē na.

16 Ke kīna Herodi mēnini, i ndē, ye: Johani lē, na ngi ngū tēwēni, i hījea ndōwu.

17 Herodi ngi vuli iye nūnga lōi lo ti Johani hōu ti ngi yēli gbindi wē-bu, Herodiasī ngi ndēi Filipi nyāhēi va, gbāmaile iye ngi jōi lo.

18 Gbāmaile Johani iye ndēi lo Herodi ma, ye: mā i hōuni bi va bi bi ndēi nyāhēi jō.

19 Jīva Herodiasī ngi lī iye dēwē lo ngi ma, iye lōi lo i ngi wā, ke iye gūni.

20 Gbāmaile Herodi iye lūa lo Johani ma, i ko-ngo ye tōnya-mo, ke māluā-mo aṅgiē, i ngi māhū gbē. Ke kīna i ngi wō mēnini, iye hinda gbōtō wēi lo, i ngi wō mēni a kō-hū-né.

21 Kīna vōlō hūlāngo yēla iye wāni, Herodi i mēhē wā gbate ngi lē-vōlōi ma Samēsia wē, ke kogugbētsia, ke nūnga watsia wē Galili hū.

22 Kīna Herodiasī ngi nyāha-lōi i wāni, ke i gbuānga ti lūwo i nei Herodi wē, ke nā ta tiēni tiye hēni, ke māhēi i ndēnga nyāpōi ma: nya mōli hāni gbi bi lōi la nga fē lo biē.

23 I jōndu ngi yē, ye: hāni gbi ba nya mōli va, nga fē lo biē, kē-be nya genyēi ikēkele.

24 Ke nyāpōi i gb̄ia i li i ndē ngi njē ma, gbo lo ñga moli va? Ta ye: Johani, baptisi-moi ngi wui.

25 Ke i wā hū kē-yakpē a pimē māhēi yē, i ngi moli, ye: ngi lōni bi Johani baptisi-moi ngi wui vē mbē sāngi kālo hū.

26 Ke māhēi ngi lī iye nyāni lo gboñ, ke ngi kpōlōi va, ke nāsia ta tiēni tiye hēni iye lōni i ngi magāli.

27 Ke māhēi nū-wu-dēwē-moi dēwēa kē-yakpē, ye: ti wa a ngi wui, ke i ya, i ngi wui dēwēnga gbindi wē-bu.

28 Ke i wā a ngi wui kālōi hū, i fē nyāpōi wē, nyāpōi ta i fē ngi njē-wē.

29 Kīna ngi wōma-belēsia ti mēnini, ti wā ti ngi womēi būmbu ti ndā kām̄ba hū.

30 Ke Apostol̄tsia ti yāndo Jisu yē, ti ndē ngi ma, hāni na kpērē tiye pēni, ke nā tiye kāni.

31 Ke i ndēa ti ma, ye: a wa wu vuli lēkē hinda yēla ngōlēi hū, wu lēvu kūlo: gbāmaile nūnga gbōtō ti ye lo a wa, ta la yāma, fām̄ia tiye kpē wūlo joni mēhe mē va.

32 Ti ndéndé wūmbu ti li ti gb̄ia hū, ti li ngōlē hū ndōwu hū.

33 Ke nūnga ti ti loa ti lima, ke ti gbōtōma ti ngi go, ke ti gb̄ia tēsia hū gbi, ti līa a pimē a go ma wē, ke ti wa a lēnga ngi yē.

34 Ke Jisu kīna i gbiāni i fāhā gbōtōa lo, ke i ti mūmamáu loa jī va ti wēngo lē kīna mbālānga na tī ti māhū-gbē-mo joni, ke i tatōa a ti gūla a hāni gbōtō.

35 Kina fōlōi iye nā gūlama ngi wōma-belésia ti wā ngi ye, te, hīndēi ji ngōla hū lo, ke fōlōi i yā nā gbor :

36 Pē, ti li, ta lo ta li tatésia kperē hū, ke fūlésia hū, ti kpohū yēya, ti vuli va, gbāmaile tiye hāni gbī jōni mē va.

37 Ke i ndēa ti ma, ye : a ti wō a mēhe ti mē. Ke ti ndēa ngi ma, tē, ma li lo mu kopo nāvō kēkele hondo fēlē jōngo kpohu yēya mū fē tiē ti mē ?

38 Ta ye ti ma : kpohu gate ndōle wu yēya ? a li wu to, ke kina ti kōni, tē : lōlu, ke nye fēlēa.

39 Ke i ndēa ti ma, ye : ti gbi ti hēi kūma kpiti wūndutsia hū.

40 Ke ti hēia kūma a hondo gboyóngoa, ke a nū fēlē gboyóngoa mähū pū.

41 Ke kina i kpohu gate lōlutsia wūmbuni, ke nye fēlésia, i ngēleya gbē i sē-gbia, i kpohu gateésia yāle, i fē ngi wōma-belésia wē, ti hēi ti labu, i nye fēlésia golē ti gbi lūa-hū.

42 Ti gbi tiye mēi lo ti goi vē.

43 Ke ti tekpe pū mähū fēlē wūmbua fēndāngo a ipēlésia, ke nyēngetsia.

44 Ke násia tiye kpohū gatésia mēni tiyē hondo nū fēlē gboyóngo mähū hondo pū gboyóngo nūnga.

45 Ke i pē ngi wōma-belésia ti wīli ndéndéi hū li va kāka wēkēi ma ngi lūgo Bethsaida, kina le iye pē fāhēi i yāma.

46 Kina iye pēni ti yāmani, i li ngīye mähū hē va.

47 Ke kina kpōko iye wāni ndéndéi iye njē lāa lo, ke ta yākpē ngiyēi ma.

48 Ke i ti doa ta ti mone a njē wūlila, gbāmaile feféi iye nyāmui lo ti ma: māni-gbē a ngēle wo hū kpindi kinéi i wā ti yē, a jia njēi ya, ke a dēwē lo be ti ma.

49 Ke kina ti ngi loni a jia njēi ya, ta to ti ngāfa mīa, ke ti gbāwoa.

50 Gbāmaile ti gbi tiye ngi doa lo, ke ti lūa. Ke i yia ti yē kē-yākpē, ye ti ma: wu lī i lēli, nya lē, wā lūa.

51 Ke i hēa ti yē ndéndé hū, ke feféi lōndōa; ke ti wu i wui lo gboñ a bānga.

52 Ke tiye gīlini a kabāndēi kpohū gatēsia ma, gbāmaile ti li tiye kpākpāwui lo.

53 Ke kina tiye njē lēwēni, ti wā Geneserati lōi hū, ti la ngiyē ma gbēānga.

54 Ke kina tiye gbiāni ndéndéi hū, ke ti ngi goa kē-yākpē.

55 Ke ti yā a pīmē ndōlōi na hū gbi, ke ti tatōa a lila ndsia ti higbēngoi kpúkoī ma, hindēi tiyē mēnini, te, iye na.

56 Ke hindēi gbi lo i fōa na fūlēsia hū, o tēsia hū o ndōi hū, ti higbēsia la ngitīsia ya, ke ta ngi mānéné, ko a pē ti ja ngi gūla lēi, ke ndsia kpéré ti jai la, tiye baōi lo.

NGŪ IWOFĒLAGĒI VII.

Ke Farisīsia ti gōmēa ngi yē, ke kolo-nyégi-belā ti tēnga, nāsia tiye hījēni Jerusalemi.

2 *Kīna ti ngi wōma-belēsia ti tēnga loni ta mēhe mē a tōkō ma nowāngo, na mu ma mē a tōkōa ti mā wāngo ï lē, tē: kāye lo ti ma.*

3 *Gbāmaile Farisīsia ke Jewūsia gbi ina ti ti yēya wāni pepe tē mēhe mē, ta nūnga wōvēisia ti jāwēi hōu.*

4 *Kīna ta hījē fēlogōmēi ina ti ti yēya wōni, tā mēhe mē. Ke hāni gbōtō wēkā lo na nāsia ti soni hōu va ji nyīkoa bōlēsia wāla na, ke veā ke wolīa ke mesea.*

5 *Tāmīa Farisīsia, ke kolo-nyégi-bēlēsia ti ngi molini, gbēle bi wōma-bēlēsia tē jiā kīna nūnga wōvēisia ti la-yīēi bē na ta mēhe mē ti yēya wāngo ï lē?*

6 *I pōtē ye ti ma: a kpēkpē lē Isaiya iye profitisini a wuē bāya-bēlēsia, kīna nyégingo lē, nūngēi jiā ti bagoma nya ma ti lēi hū, ti lī gūhāngo nya ma.*

7 *Ke a gbāma lē ti hēma nya ma ti nūnga ti jāwēisia gema be kāra hānia lē.*

8 *Gbāmaile wu Ngéwo ngi jāwēi lōma kakama wa nūnga ti jāwēi hōu, fēisia wālēi, ke bōlēsia, ke hāni gbōtō nyīko bōndēi jiā wa pē.*

9 *Kē i ndēa ti ma, ye: nyādēngo lē pānda wu gbēlema Ngēwo ngi jawēi ma, wē wu wū nda la-yiēi hōu.*

10 *Gbāmaile Musa ndē lo, ye: bi kē belē hōu kē bi njē, kē nūmui nā a ngi kē yēli o ngi njē, i hā a hēi.*

11 *Kē wūa wē: ina nūmu ndēa lo ngi kē ma, o ngi njē ma, ye: korban lē, na ta tōli a hē-hāni na nēni ngā gbōla bi ma, kāye gbī ngi ma.*

12 *Kē wē lūma wē i hīnda wē gbōma kūlo bē ngi kē wē o ngi njē wē.*

13 *Wu Ngēwo ngi la-yiēi yema ktina gbāma hāni na a wu ndā la-yiēi na wu ndēnga, kē hāni gbētō nyikō bōndēi jiā, wa pē.*

14 *Kē ktina iye nūnga gbi waē ngi yē, i ndē ti ma: a nya wō mēni, wu kpēlē, wu hūgo:*

15 *Hāni gbī na nūmu a li ngi-hū ē gū a ngi nyānila, kē hāni ndsia ta gbīa ngi-hū, tia mta a tiē ta nū nyāni.*

16 *Nūmui na ngōlia jōni mēni va, i mēni.*

17 *Kē ktina i lini pēlēi-bu i nūngā lo ngi wōma-belēsia ti ngi moli ndālongo sālēi ma.*

18 *I ndē ti ma, ye: wua bē ni wū nēmahū-lēwē jōni? Wū toma, wē hāni gbi a ye nūmu ma i li ngi gōhū ē gū a ngi nyānila.*

19 *Hīndēi ji va, ē li ngi lē-hū, ngtye ngi gōi-hū, kē a gbīa gāwamēi lo mēhetsia gbi ta gbīa na lo.*

20 *Kē i ndēa ti ma, ye: na a gb̄ia nūmu hū, ta lo a ngi nyāni.*

21 *Gbāmaile nūnga ti l̄-hū lo kēli nyāmua ta gb̄ia, kē wojibelā, kē puē-gb̄ialā kē nū-wālā,*

22 *Hūma-hinda, mānima nyāmua, hinda-nyāmua, bāya-hinda, ngāwō, ngāmu nyāmu, njia nyāmu lēla Ngéwo ma, nyānga, mālama-hinda.*

23 *Hinda nyāmu jiā gbi ta h̄jē koi hū lo, ti nūmu nyāni.*

24 *Kē i h̄jēa h̄ndēi na, i li Taya kē Sidoni yāke-tsia ma, i wā pē yēla bu, iye lōni nūmu gb̄i i h̄ugo. Kē ē gū a lōwula.*

25 *Gbāmaile nyāpō yēla na ngi nyā-lōi iye ngāfa nyāmu jōni, i ngi h̄inda mēni, i wā, i gūla ngi gohū.*

26 *Nyāpō Griki-mo ye lē, Siria-mo bōndā-mo na hintsia, kē i ngi mānene, ye: i ngāfa nyāmui gb̄ia ngi nyāha-lōi hū.*

27 *Kē Jisu i ndēa ngi ma: pē ndōpōtsia ti go i ve pēn, gbāmaile mā i hōuni ndōpōtsia ti mēhe yēla va fē va ngilānga wē.*

28 *Kē i pōtea, i ndē ngi ma: E, ndēmōi, kē ngilāngā mese bu ta ndōpōtsia ti mēhe gbūkpułuṣia mē lē.*

29 *Kē i ndēnga ngi ma: njēi ngi va li biē, ngāfa nyāmui i gb̄ia bi nyāha-lōi hū.*

30 *Kē kina nyāpōi wāni ngi wē-bu, i mālē Devuli i gb̄ia ngi nyā-lōi, ta i lāni kpukōi ma.*

31 Ke gboma kina Jisu Taya hījēni gākēi ma, ke Sidoni, i wā nja wāi ma, iye Galili, i dēwē Dekapoli gākēi līa.

32 Ti wa ngi yē a nūmu yēla ngi wōli hū gbōndāngo, ke ngi la gbōlōngo, ke ti ngi mānēnea, tē: i ngi lōkōtsia wē.

33 Ke i ngi wūmbua fāhēi hū, i li aṅgiē gāka ma, ke i ngi lōkōyuēsia wu ngi wōltsia hū, ke i ndāya wu, i nge i ja la a ngi nēi.

34 Ke kina iye ngēlēya gbē, i ndēvu gōto-gūla, ke i ndēnga ngi ma: Efata, na mā a lā-wō.

35 Ke ngi wōltsia ti lāwōa kē-yākpē, ke ngi ne-yēyēi vūloa, ke i yia pānda.

36 Ke i ndēa ti ma, ye: tā ndē nūmu gbī ma: ke kina ndē la ti ma, nēni lēkē ta fāya hū.

37 Ti hū iye wu lo gboñ, tē: i hīndēi gbi wēa pānda, i pēnga, ngōli hū gbōnda-belā ti njia mēni, ke mūmu-belā ti yia.

NGŪ IWŌYAKPĒI VIII.

I fōlōi ndasia ma fāhēi gbōtōngo wa gboñ, ke tīye hāni gbī jōni mē va, Jisu i ngi wōma-belēsia wālē ngi yē, i ndē ti ma, ye:

2 Ngi fāhēi māmamau loa gbāmaile ma tiēni lē kū Sawēi ji hū, tī hāni gbī jōni mē va.

3 Ke ina ngi ti dēwēa lo ndōle ti ma ti wētsia bu ta gēlu lo pelēi hū, gbāmaile ti tēnga ti hījēni kūhama lo.

4 Ke ngi wōma-belēsia ti pōtēa, tē: mi mīa nūmu a mēhe jō na nūngēi jiā wē ti go i vē be ngōlēi hū?

5 Ke i molia, ye: kpohū gatēi dōle wu yēya? Ke ti ndēa, tē, wōfēla.

6 Ke i ndēa nūnga ma, ye, ti hēi ndōi ma, ke kīna i kpohū gātē wōfēlēi wūmbuni, i sē-gbia, i tī yāngele, i fē ngi wōma-belēsia wē, ye, ti hēi ti lābu, ke ti hēa ti lābu.

7 Ke tiye nyē mūmu wūloa joi lo; ke kīna i sē-gbiāni, i ndē ti ma, ye, ti tia be hē ti lābu.

8 Tāmīa ti mēhe mēni ti go i vē, ke ti ikpukpulūisia wūmbua, ndsia tiye lōni tekpe wōfēla.

9 Ke ndsia tiye mēni tiye hondo nū fēlē gboyóngo, ke i pēa ti li.

10 Ke i wīlia ndéndé hū kē-yākpē ta ngi wōma-belēsia, i wa Dalmanuta gākēi ma.

11 Ke Farisīsia ti wa ti tatō a ngi molila, ke i ngelē-gōhū nāli ge atiē, ta ngi hūgo.

12 Ke i ndēvu gōto wa gūla a ngi yāfēi, ye: gbē lē mbōndēi jiā ta nāli gōkoli? Nge ndē wu ma a tōnya, nāli gbī ē vē mbōndēi jiā wē.

13 Ke i hījēa ti gama, i wīli ndéndēi hū gboma, i li kākā wēkēi ma.

14 Ke (ngi wōma-belēsia) tiye lāmani lo a kpohū yēla, ngiye kpohū gatē yākpē iye ti yēya ndéndēi hū.

15 Ke i ndēa ti ma, a gbēlēi a wu vuli māhū gbē Farisīsia ti hūve-hāni va, ke Herodi ngi hūve-hāni va.

16 Ke tia lo wu hītē ma ti nyongō ma, tē: jī va, mū kpohūa jōni, fāmia.

17 Ke kt̄na Jisu kōni, i ndē ti ma, yē, gbē va lo wu wu wē-hītēma wē, wū kpohū jōni? Wū lo ī lē, o wu kō ī lē, wu wū līsia ti kpakpaūngo lē lē?

18 Ngāmēi wu ma wē-hāni lo? ngōli wu ma, wē njia mēni? wē-gīli?

19 Kpēi ma ngi kpohū yelē lolutsia yāngalini nūnga hondo nū fēlē gboyōngo māhū hondo puīsia līa, tekpe dōle fēndāngo a ikpukpuīsia wuyē mbūmbuni? Tē, pu mahū fēlē.

20 Ke kpēi ma iwōfēlēi nūngā hondo nū fēlē gboyōngōīsia līa, tekpe dōle fēndāngo a ikpukpuīsia wu mbūmbuni? Tē: wōfēla.

21 Ke i ndēa ti ma, yē: iye na nēni wē-hinda hūgo?

22 Ke i wā Bethsaida. Ke ti wā ngi yē a ngamabōlē-mo yēla, ke ti ngi mānēnē tē, i jā angīz.

23 Ke i mbōlē-moi hōua ngi lōkōi ma, i gbīa a ngīē tē-hū; kt̄na i ndāyēi valini ngi yāma, i ngi lōkōīsia wu ngi ma, i ngi mōli, īna ta hāni loma?

24 Ke kt̄na i ngēlēya gbēni, yē: nya lo nūnga toma kt̄na ngūlua nā ta jia.

25 Na wōma i ngi lōkōīsia wu ngi yāma, i pē i ngēlēya gbē, ke i bāwa, i nūnga kpēlē tō pānda.

26 Ke i ngi dēwē, ngi yē pē-bu, yē: bā li tē-hū, tabao bā ndē nūmu gbī ma tē-hū.

27 Ke Jisu gbīa ta ngi wōma-belēsia ti li tētsia

hū Sisaria Filipi. Ke pēlēi hū i ngi wōma-belésia moli, ye ti ma : yē mīa nūngā ti ndēma tē āngé?

28 *Ke ti ndēa, tē : Johani baptisi-moi : ke ti tēnga tē : Eliu lē : ipēketsia tē : profitisia yēla.*

29 *Ke i ndēnga ti ma, ye : ke wua, we yē lo angē ? ke Pita ndēa ngi ma, ye : Kristi lo abiē.*

30 *Ke i ndēa ti ma, ye : ta ngi yiā lēi nūmu gbī ma.*

31 *Ke i tatōa a ti gārāla, ye : nūmu-lōi a mone lo a hinda gbōtō, nūnga wōvetsia, ke almamtsia, ke kolo-nyégi-belésia ta gbēle lo ngi ma, ti ngi wā, ke fōlō sāwa wōma a hījē lo.*

32 *Iye njiēi na lēni nūnga yāma lo, ke Pita ngi wūmbua, i latō a ngi lāhila gboñ.*

33 *Ke kīna i wōtēwōtēni, i ngi wōma-belésia gbē ta be, i Pita lāhi, ye : hījē nya wōma, Satani. gbāmaile Ngéwo hānāsia ma gbē t̄ bi ma, ngtye nūnga ti ndēi lēkē.*

34 *Kīna i nūnga dōlini ke ngi wōma-belésia, i ndē ti ma, ye : Nūmui na lōni i tō nya wōma, i ngi vuli mabāli, i ngi Krosi wūmbu, i tō nya wōma.*

35 *Gbāmaile nūmui na a lō a ngi lēvui bāwōla a ndōlo-hū, ke nūmui na a ngi lēvui lō-hū nya va, ke njia-yēkpēi va, a mbāwō lo.*

36 *Gbāmaile gbē-hinda yēkpē lo se a wēlē a nūmu, kēbe i ndōlōi gbi joi lo, t̄na ngi yafēi lōa lo hū ?*

37 Gbē lo nūmu a fē mālōvi va a ngi yāfēi?

38 Fālē nūmui na a wūfēma nya ma, ke nya la-yiētsia pūē-gbia la, ke hinda nyāmu bōndēi jiā lā, ta bē lo nūmu-lōi a wūfēma ngi ma, kīna a wāma ta ngi Angēli yēkpetsia ngi ke belēi ngi ma.

NGŪ ĪTĀUGĒI IX.

Ke i ndē ti ma: a tōnya ngi ndē wu ma, ye, ti tēnga lo na ti lōni bē, tē ha gō ngtyema ta Ngēwo genyēi lo a wa a kpāya.

2 Fōlō woita wōma Jisu i Pita, ke Jakobi, ke Johani ye, a li a tiē ngtye gūha yēla māhū, tia lēkē: ke i ngi mālōvia ti yāma.

3 Ke ngi golēi vōnga dar kolēngo fo, kīna Sino na, na nyīkoi nēin kūla gote-mo gbī ndōi hū, ā gū kolēla.

4 Ke Eliasi ta Musa ti gbīa, tiyē ti yepē a Jisu.

5 Ke Pita ndēa Jisu ma, ye: kā-mo, nyāndēngo lē mu va mu ye bē: gbē mu kpua sāwa gbate, yēla bi va, ke yēla Musa va, ke yēla Eliasi va.

6 Ke iye njiēi gō a ndē, gbāmaile tiye lūwai lo gboñ.

7 Ke ngēlē-gbili lo iye na, iye ti mawēni: ke ngō i hijēa ngēlē-gbili hū, ye: ji lo nya līma lōi lē: a ngi wo mēni.

8 Kīna tiye gbiānga gbēkpēni kē-yākpē, ti nūmu gbī lōni gboma, ngtye Jisu yākpē ta tiēni.

9 *Kē kīna tiye yēni ngtyēi māhū, i ndē ti ma, ye, tā ndē nūmu gbī ma hāni nāsia ti ye ti loni, ngtye nūmu-tōi a hījē ha-belā līa.*

10 *Ti njiēi na lamāgbatē ti nēmahū ta ti nyongo mowō li a gbo lo hījē la ha-belā līa, a ye na.*

11 *Kē ti molia, tē: gbē lē kolo-nyēgi-belēsia tē, Eliasi yēse pēn a wa?*

12 *Kē i pōtea i ndē ti ma, ye, a tōnya Eliasi yēse pēn a wa, i hānīsia gbi ti lagigbatē: kē iyē na nyēgingo nūmu-lōi va, tē, a mone lo a hāni gbōtō, ta dōlo angīē.*

13 *Kē ngē wu ma, Eliasi i wēla bē a wēla, ti pēnga a ngi htndēi gbi tiye lōi la, kīna ngi hīnda nyēgingo lo.*

14 *Kē kīna i wāni ngi wōma-belēsia yē, i fāhā gbōtō lo ti gbēlānga, kolo-nyēgi-belēsia, ta ti moli.*

15 *Kīna nūnga gbi ti ngi lōni kē-yākpē, ti hū iyē wui lo gboñ, kē ti yā a pīmē ngi yē, tī va ngi ma.*

16 *Kē i kolo-nyēgi-belēsia molia, ye: gbolo wu ti molima la?*

17 *Kē nūmu yēla fāhēi tia ndēa ngi ma, ye: kā-mo, ngi wā a nya lōi bi yē, na ndā mumu yā-fēi jōni.*

18 *Kē htndēi gbi lo a li na angīē a pē ngi ma, i gbēli a pē fūlēi a gbīa ngi la, a pē i ngi yongōli ya nyuma a ngi gānya: ngi ndēi lo bi wōma-belēsia ma, ngē ti ngi gbīa ngi hū, kē tī gūni.*

19 Ke i pōtēa ngi yē, ye: o bōndēi jiā wua nēin nū hōu lo a tōnya, ī wu hū, ku dōle ma wuē ni ma ye tē? ku lōle nga mone a wuē? a wa ā ngiē ngi yē.

20 Ke ti wā ā ngiē ngi yē; kina i ngi loni, ke ngāfēi ngi gbē lta kē-yākpē gbirrir, ke i gūla ndōi ma, a nikpanikpa, fū lēi a gbta ngi la.

21 Ke i ngi ke molia, ye, mi gbē lo wō ji wāni ngi ma? ke i ndēa, ye, kpēi ngi lōlāngo.

22 Ke ku gbōtōma a ngi wili ngūmbui ya, ke njēi hū, ye, i ngi wa; ke ina ba gū lo a hinda gbi wēla, mānumū ma bi gbō mu ma.

23 Jisu ye ngi ma, ina ba tōnya hōu lo, hāni gbi ē kpakpau nūmui na wē a tōnya hōu.

24 Ke ndōpō ngi ke gbāwōa kē-yākpē, i ndē ā ngāya ngi yāma, Ndē-moi, ngi hōua a tōnya: gbō nyāma ji va tōnya hōu la ī nya hū.

25 Kina Jisu i toni nūnga ti wāma ta wime a lēnga, i gbānda ngāfa nyāmui ma, ye ngi ma, bia ndāmumu, ke ngōli hū gbōnda yāfēi, ngi ndē bi ma: gbta ngi hū, ba la li ngi hū gboma.

26 Ke kina ngāfēi gbāōni, i kpogbōni lōli wē angiē gboñ, i gbta ngi hū: ke tā-moi wēa kina hāmo na, ta lo ti gbōtōma ti ndēni, tē: i hā.

27 Ke Jisu ngi hōua ngi lōkō ma, i ngi wūmbu, ke i hējā.

28 Ke kina iye wāni pēlēi bu ngi wōma-belēsia ti ngi moli ndōwu hū, tē: gbē mū ye gūni a ngi gbta la ngi hū?

29 Ke i ndēa ti ma, ye: ji nyikōi hani gbi ē kpia ngtye ma hē, ke sū-hōula.

30 Ke ti hījēa mta ti lēwē Galili, iye lōni nūmu gbi i hūgo.

31 Gbāmaile iye ngi wōma-beleisia gai lo, i ndē ti ma, ye: nūmu-lōi i gūla nūnga yēya, ta ngi wā lo, ke kina ti kpoyōa lo a ngi wāla, a hījē lo fōlō isāwagēi ma.

32 Ke tiye njiēi na hūgoni, tiye lūwai lo a ngi molila.

33 Ke i wa Kaferni. Kina iye pelēi bu, i ti moli, ye: gbē yia lo wuyē ndē pelēi-bu uu lūahū?

34 Ke tiye yiāni, gbāmaile tiye yiai lo pelēi-hū, ti nyonyo lūahū, tē, yē lo imbāwai lē.

35 Kina i hēini, i pū māhū fēlē-bela lōli, i ndē ti ma, ye: nūmui na i lōni i wē a ihālagēi a wē lo a ikzēmagéi, ke ti gbi boilōpōi.

36 Ke i ndōpō wūlo yēla yēa, i pū ti lta, kina i ngi wūmbuni ngi nōkō hū.

37 Nūmui na a ndōpō mūmu nyikōi jiā yēla gūlu (o hinda hōu) nya bījēi va, i nya lo gūluni, ke i la lo gūluni na nya lōni.

38 Ke Johani tatōa a ndēla ngi ma, ye: kā-mo, muyē nūmu yēla doi lo, a devulisia a bi bījēi gbāa, ke i tōma mu wōma, mu ngi mābāli lo, jiva ā tōma mu wōma.

39 Ke Jisu ye: wā ngi mābāli, gbāmaile nūmu

gbi na a kabānde gbta a nya bijēi, t̄ gū a njia nyāmu wūlo bē lē nya va.

40 Gbāmaile nūmui na t̄ mu ma i mu va lo.

41 Gbāmaile nūmui na a nja bōla yēla vē wuē, ye, wu kpōlē nya bijēi va, ji va ye Kristi wō lo a wuē, a tōnya ngi ndē wu ma, ē ngi mawāi lōhū.

42 Nūmui na a pē ndōpō mūmui jiā ti nya hōuni a tōnya yēla, i hinda nyāmu wē, nyāndēngo lē ngiē, ti ngi wīli njēi hū a hāni vūka-gotu helēngo ngi bōlo ma.

43 Ma bi lōkōi pēa lo bi hinda nyāmu wē, tēwēnga kpē, nyāndēngo lē biē, bi li ndēvu hū bi ma lētēngo, kina bā li jahanama, a lōkō fēlē ngōmbui na hū ē lūfē kunafo.

44 Hīndēi na ti gbōlui, ē hā na, ngōmbui bē na ē lūfē.

45 Ina bi gōi pēa lo bi hinda nyāmu wē, tēwēnga kpē, nyāndēngo lē biē, bi li ndēvu hū bi malētēngo, kina ba kō fēlē jō, ti bi wīli jahanama ngōmbui na hū ē lūfē kunafo.

46 Hīndēi na ti gbōlui ē hā na, ngōmbui bē na ē lūfē.

47 Ina bi yāmēi pēa lo bi hinda nyāmu wē, kpia bi ma: nyāndēngo lē biē bi li Ngēwo genyēi hū a ngāma yēla, kina ba yāma fēlē jō, ti bi wīli jahanama yōmbui hū.

48 Hīndēi na ti gbōlui ē hā na, ngōmbui bē na ē lūfē.

49 Gbāmaile ti gbi ta ngōmbui jō lo siango, tē ma kina kpōlona, hē-hāni gbī a kpōlo jolo siango ngi ma.

50 Kpōlo gbēkpēngō lē; ke ina kpōlōi ngi nēni lōalōhū, a gbo lo wa neiñ la? A kpōlo jō wu vuluīsia hū, ke wu ndīleili jō wu nyonyo lūa-hū.

NGŪ ĪPUIGĒI X.

Ke kina i hījēni mīa, i wā Judia gākētsia ma Jordani gāka wēkēi ma, ke nūnga ti gōmēa ngi yē gboma: ke kina ngi wē-hīndēi iye na, i ti gara gboma.

2 Ke Farisīsia ti wā ngi yē, ti ngi mōli, tē, ina nyāndēngō lē hīndō va i gbēlē ngi nyāhēi ma, ti ngi hūgōma.

3 Ke i pōtēa, ye ti ma: gbo lo Musa iye ndēni wu ma?

4 Ke ti ndēa, tē: Musa iye lūmani lo, ye: Nūmui i kpēlēma-golo-nyēgi i gbēlē ngi ma.

5 Ke Jisu i ndēa, ye ti ma: wu lī gbākpauīsia va lo, i sāwēi jī nyēgini wuē,

6 Ke hāni gbatēla tōtōmēi Ngēwo iye hīndō lo wō gbatēni ke ngāhā.

7 Jī va lo hīndō a ngi ke lō, ke ngi njē i vefē ngi nyāhēi ma.

8 Ti vēnja ta wē lo a ndūvui yēla: fālē nā nūmu fēlē yā atiē gboma, njtye ke nūmu yēla.

9 *Fālē hāni gbi Ngéwo mākpōa lo nūmu gbī ā ndua-hū gole.*

10 *Kē ngi wōma-belēisia ti ngi molia gboma pēlēi bu a njia yākpēi.*

11 *Kē i ndēa ti ma, ye: nūmui na a gbēlē ngi nyāhēi ina (ma) i ipēka jō i puē-gbia lā ta:*

12 *Ina ngāha bē i gbēlēa lo ngi hīna ma, i ipēka jō, i puē-gbia.*

13 *Ti wa ngi yē a ndōpō mūmua, kō i jā atiē, kē ngi wōma-belēisia ti yā nāsia ma, ti wāni a tiē;*

14 *Kē kīna Jisu toni ngi lī iye dē lo gboñ, ye ti ma: a pē ndēnga mūmuīsia ti wa nya yē, wā ti mābāle; gbāmaile nāsia nyīkōi va lo Ngéwo ngi genyēi na.*

15 *A tōnya nge wu ma, nūmui na ē Ngéwo genyēi gūlu kīna ndōpō wūlo ma, ē wā na.*

16 *Kē i ti wūmbua ngi gāhū, i ngi lōkōisia la ti ma, i sā-gbia ti ma.*

17 *Kē kīna iye līni pēlēi-bu, tā-mo yēla i wa a pīme, i wōmbi gbākpa ti lūwo, i ngi molī; ye, ka-mo yēkpēi, gbolo nya pē, kō ngi kunafō lēvu jō?*

18 *Kē Jisu ndēa ngi ma: gbē lē ba nya dōli a kpēkpē-mo? kpēkpē-mo gbī na ngtye ma yēla, Ngéwo.*

19 *Bi sāwētsia gō lo: tē: bā puē-gbia, bā pa-wē, ba hūma wē, bā nde-jēli hōu, bā ba hūyānde wē, bi kē bele hōu, kē bi njē.*

20 *Kē i pōtēa, ye ngi ma, ka-mo, hīndēi jia kpēre lo ngi hōua, kīna wōgba nya yiōnyō.*

21 Kina Jisu ngi gbēni t̄n̄, i lo angiē, ye ngi ma: bi hāni yēla l̄a: bi biē hāni gbi mājia bi yēya, bi fē fēli-belā wē, ba nāvō jo lo ngēle-gō-hū: wa, bi krosi wumbu, bi tō nya wōma.

22 Kē ngi l̄i iye nyāni lo njiēi na va, kē i yā ngiē ngi l̄i lēngo, gbāmaile so-hāni gbōtō lo iye ngi yēya.

23 Kina Jisu ngi ma gbēkpēni, ye: ngi wōma-bēlēisia ma, a kpakpāu ma kpa nāsia va ti nāvō joni, ti li Ngēwo genyēi hū!

24 Kē ngi wōma-bēlēisia ti hū iye wui lo ngi yiēi nāsia va. Kē Jisu ndēa gbōma ti ma, ye: ndēnga (o nya lēnga) a gbakpāu ma kpa nāsia va ti li wēngo nāvō ma, ti li Ngēwo genyēi hū.

25 E kpakpāu kāmeli wē dēwē va m̄ji wō hui kina a ye na kpatē-mo wē, li va Ngēwo genyēi.

26 Ngū hū wui iye ti hōuni nyīko gbī na, tē: yē lo na hō a bāōma?

27 Kina Jisu ti gbēni t̄n̄, ye: nūnga yē kūma hāni yā ji, nḡtye-ma Ngēwo, gbāmaile hāni gbi ē gbākpaú Ngēwo yē.

28 Kē Pita i tatōa a ndēla ngi ma, ye: gbēle, mu hāni gbi l̄a, mu tōa bi wōma.

29 Kē Jisu i pōtēa, ye: a tōnga ngē wu ma: Nūmu gbī na i ngi wē l̄a, o ngi ndē-hindōa, o ngi ndē-nyāhā-l̄a, o ngi kē, o ngi njē, o ngi nyāha, o ngi lēnga, o ngi lōtsia nya va, kē njia-yēkpēi va,

30 Ke a pēsia jō lo hondo yēla gboyóngo, ke ndē-hindōa, ke ndē-nyāhā-lōa, ke njēa, ke ndēnga, ke ndōisia ta monēa na a bē gbēmēi, ke ikpēi wēka na ma a wama kunafō lēvu.

31 Ke ti gbōtō ma na tia yēsētē, ti ta wōtē a ikē-lēmagēsia, ikēlēmagēsia ti wōtē ihālagēsia.

32 Ke tiye pēle-hū lo, ta li Jerusalemi: ke Jisu yā ti lūgo: ke ti hū wua, ke kīna tiye tō ngi wōma ti lūa; ke i ti pu mahū fēlēsia wūmbua, ke i tatōa a ndēla ti ma hindēisia ta ngi wēma.

33 Ye: gbēle mu lima Jerusalemi; nūmu-lōi ta vē lo almami watsia wē, ke kōlo-nyēgi-beleisia, ta ngi lē lo, ngi wā va, ke ti ngi vē kafrisia wē.

34 Ke ta ngi yele lo, ta ngi lēwē lo, ta ndāya wu lo ngi ma, ti ngi wā, ke fōlōi isāwagēi ma, a hījē lo gboma.

35 Ke Jakobi ke Johani, Zebedi ngi hindō lōtsia ti wā ngi yē, tē: kā-mo, mu lōni bi hindā wē muē, na gbi, mu bi molia lo.

36 Ke i ndēa ti ma, ye: gbolo wu lōni ngi pē wuē?

37 Ke ti ndēa ngi ma, tē: pēmu hēi yēla bi yēya lōkōi ma, ipēkēi bi gowo lōkōi ma kpatēi-hū.

38 Ke Jisu i ndēa ti ma, ye: wū hāni go wa fēli: wa hāni gbole lo bōlē hū na nya gbole? ti wu baptisi wē a baptisima na ta nya baptisi wē lo?

39 Ke ti ndēnga ti ma, tē, ma gū lo. Ke Jisu i ndēnga ti ma, ye: a tōnya wa hāni gbole lo bōli hū

na nga gbole, ke baptisima na (ta) nya baptisingo la ta wu baptisi wē lo :

40 Ke hēila va nya lōkōi ma ke nya gowō lōkōi ma, nya wō yana fēla va wu wē, ngtyema ndsia ti gbatēni ti yē.

41 Ke kina ipugētsia ti mēnini, ke ti tatōa a lī dēwēla gboñ a Jakobi, ke Johani.

42 Ke Jisu ti dōlia i ndē ti ma, ye : wu ko lo, wē ndsia ti pēni ti kpāya jō kafrisia māhēi (ke mbā waīsia) ke ndsia ti wolóngo ta kpāya hinda lo wō ti mahū.

43 Ke ni ī lē a wē wu lūa-hū : ke nūmui na a wē a imbāwāi wu lia, a wēa wu boilōpō lo.

44 Ke nūmui na a wēa imbāwāi a wē lo, a wu gbi boilōpō :

45 Ke nūmu-lōi ī wāni bē to vali ti gbē-gbia ngi wē, ke ta igbēi-gbia, ke i ngi lēvui vē a ngūmaru hāni ti gbōtōma va.

46 Ke ti wa Jeriko : ke kina iye gbiani Jeriko ta ngi wōma-beleīsia, ke nūnga gbōtōa Bartimēu būmūngōi Timēi ngi lōi, i hēini pelēi yāka ma, a fēli wēi.

47 Ke kina iye mēnini ke Jisu Nazareti-mo mīa, i tatōa a gbāwōla ngēleya, ye : Jisu, bia Davidi ngi lōi abiē, nya māmamāu lo.

48 Ke ti gbōtōma ti ngi lāhinga, tē, i lōndō ; ke kina ta ndē ngi ma, a gbāwō lēkē ngēleya, bia Davidi ngi lōi nya māmamāu lo.

49 Ke Jisu dōa kpē, ke i ndēnga, ye : ti ngi dōli

ke ti tā-moi dōlia na ngi bŭmūngo, ye ngi ma (ndī lēli yēkpē jo) bi lī i lēili, hījē, ta lo bi dōlima.

50 Ke ta, i ngi gūlēi bilia yāká ma, ke i hījia i wā Jisu yē.

51 Ke Jisu i pōtea i ndē ngi ma, ye: gbo lo bi lōni ngi pē abiē? Tā-mo bŭmūngōi ye ngi ma, Ndēmōi, ngi lōni ngi tūwo lo.

52 Ke Jisu i ndēa ngi ma, ye, li bi ye, bi ilōnyēi i pēnga bi bāwō. Ke i tūwo lōa kē-yākpē, i tō Jisu wōma pēlēi hū.

NGŪ IPU MAHŪ YĒLAGĒI XI.

Ke kina tiye wāni Jerusalemi gbēānga, ke Betfage ke Bethani ngtyē Olivi gama, i ngi wōma-belā fēletsia dō,

2 Ke i ndēnga ti ma, ye: a li wu wa fūlēi hū wu lūgo, ke kina ni wu wa hū, wa sō lō dō lo ngilingo, nūmu gbī i la hēi lē ma, a ngi vulo wu wa a ngiē.

3 Ke ina nūmu gbi i ndēa lo wu ma, ye: gbē lē wa ji wē? a ndē ngi ma, wē, Ndēmōi lōngo lē la; a tēwē lo kē-yākpē hindēi ji ma.

4 Ke ti hītia pēlēi hū ti li, ke ti sō-lōi doa ngilingo pē-la-goi ma ngitīya hindēi na pele fēlē ya a gōme na, ke ti ngi vulōa.

5 Ke ti tēnga tiye dōni na ti lēnga, tē ti ma, gbo lo wa pē? wu sō-lōi vulōma lo?

6 *Kē ti ndēnga ti ma, tē, ni Jisu iye ndēni, kē ti gbēnga ti ma ti li :*

7 *Kē ti wa a sō-lōi Jisu yē, ti ti gūletsia wuli ngi ma, kē ti ngi hēnga sō-lōi mahū.*

8 *Kē ti gbōtōma ti ti gūlētsia vōmbo pēlēi hū, kē ti lēnga ta ngūlū bēkētsia dēwē, ta ndā pēlēi hū.*

9 *Kē nāsia tiye lini tūgo, kē nāsia tiye tō ngi wōma, taye gūla, tē: Hosanna, betēngo lē na a wa Ndē-moi bijēihū.*

10 *Mu kē Davidi gēnyē hū i betē, na a wa Ndē-moi bijēihū, Hosanna tēngo wai ngēleya.*

11 *Kē Jisu i ya Jerusalemi, i wa hē-wē-bu, kē kīna i wōtēni i hāntsia ma gbi gbē, kē kīna kpokōi iye wāni na, i gbia i li Bethani ta ngi wōma-belā pū mahū fēletsia.*

12 *Kē fōlō wēkēi ma kīna tiye hijēni Bethani, kē ndolē ngi hōu :*

13 *Kīna i ndāha wūlui doni kūhama pō, ndaētsia ti ma, i wa, kō woi a hāni do ngūlui ya, kē kīna i wāni kama, i hāni gbī doni, ngtyē ma ndaētsia, gbāmaile ndāka-wa gbēi iye hīti le.*

14 *Kē Jisu i pōtēa, i ndē ma, ye: nūmu gbī ē bi wā mē ji wōma kunafó. Kē ngi wōma-belētsia tiye mēni lo.*

15 *Kē ti wa Jerusalemi, kē Jisu yā hē-wē-bu, kē i tatōa a nāsia gbēla ta hāni mājia, kē nāsia ta ngēya hē-wē-bu, i nāvō māvōvi-belētsia ti mesētsia gūla, kē na ta bōmukūloisia-mājia ti hē-wūluisia.*

16 Ke ē lūma nūmu gbi ī li a kalo gbi hē-wēlē-bu.

17 Ke i ti gā, i ndē ti ma, ye: nyégingo ī lē, nya wē lo mbōndēsia gbi ta tōli a hē-wē? ke wu pēnga a hūma-bela ti hēma.

18 Ke kolo-nyégi-belēsia, ke almami waisia ti mēnia, ke ti hinda hūla ta yē ngi wa; gbāmaile tiye lūwa lo ngi ma, jiva nūnga gbi ti hū iye wuni a ngi gai.

19 Kīna kpokō iye wāni i gbīa ta-wāi hū.

20 Ke a ngēndēi kīna tiye dēwēma, ti ndāha wūlui do mbēngo gbēgele i hīti so ihapētsia ma.

21 Ke Pita kīna i gīli la i ndē ngi ma, ye: Ndē-moi, gbēle, ndāha wūlui na bi ye ngēlini i bēnga!

22 Ke Jisu i pōtēa, ye ti ma: a Ngēwo hōu a tōnya.

23 Gbāmaile a tōnya nge wu ma, nūmwi na a ndē ngtye ji ma, hījē bē bi wīli gbōye hū, ke ngi lī i ngi goni, ke i hōu a tōnya hīndēi nāsia iye ndēni ye, a wē lo na gbi i ndēa lo a sọ lo.

24 Fālē nge wu ma hāni na gbi wu lōngo la, wa hē a lo a hōu a tōnya wē, wa ti jọ lo.

25 Ke kīna wu yā dōni wa hē: a mānuma wē nāsia ma ta hinda nyāmu wē a wuē, ta lo wu ke na bē i ngelē-gō-hū, a mānu wu ma a wu hinda nyāmuīsia.

26 Ke ina wū mānuma wē lo wu kēi na bē ngele-gō-hū, ē mānu wu ma a wu hinda nyāmuīsia.

27 Ke ti wa Jerusalemi gboma : ke kina iye jiāma he-wé-bu, almami waisia ti wā ngi yē, ke kolonyégi-bēlēisia, ke nūnga wōvēisia.

28 Ke ti ndēa ngi ma, te : gbē kpāya lo ba hindēi jisia wēla ? ke yē lo bi woni a kpāyēi ji hindēi jisia wē va ?

29 Ke Jisu i pōtēa i ndē ti ma, ye : nya bē nga wu moli lo a moli yēla, wu lūma mbē, ta lo nga ndē wu ma, gbē kpāya lo ngi hindēi jisia wēma la.

30 Johani ngi baptisimi iye hījēni ngēlē-gō-hū lo, o nūnga yē ? a lūma mbē.

31 Ke ti wu hītia ti nyonyo ma, tē : ina mu ndēa lo, mē : i hījēni ngēlē-gō-hū lo, a ndē lo, ye, gbēlē wuyē hōuni hōu a tōnya ?

32 Ke ina mu ndēa lo, mē : i hījēni nūnga ye lo, ti lūango nūnga ma, gbāmaile nūnga gbi ti Johani goi lo, tē, profiti lē a tōnya.

33 Ke ti pōtēa, te, Jisu ma, mē gū a pōtela. Ke Jisu i pōtēa i ndē ti ma, ye : nya bē, ngē ndē wu ma, gbē kpāya lo nga hindēi jisia wēla.

NGŪ IPŪ MAHŪ IFĒLĒGĒI XII.

Ke i tatōa a yiala tiyē salē-hū. Tā-mo yēla mia wo iye gbālani i kāta dōma, i hinda yēla bo ndo yēi va, i mānēma hinda dō, i fē ngēngē-bēlā wē, i li kēnyē gūha hū.

2 Ke kina ikpēi iye hītini, i boilōpō dēwēa

ngengē-belā yē, ta lo ngengē-belēsia ta tūhani vē ngiē kpai-hū.

3 Kē ti ngi hōua, ti ngi lēwē, ti pē i li a ngi yēya hāka.

4 Kē i boilōpō wēkā dēwēa ti yē, kē ti kotua wīlia ngi ma, ti ngi nēmu ngi wui hū, ti pē i li a ngūfē.

5 Kē iye pēkā dēwēa gboma, ta lo ti pāni, kē ipēka gbōtōma, ta ti tēnga lēwē, ta ti tēnga wā.

6 Kē ndō yākpē lēkē iye ngi yēya ngi limage, i ta bē dēwē ti yē, yē: ta bāgo lo nya lōi ma.

7 Kē ngengē-belēsia ti ndēa ti nyonyo lūa-hū, ji lo a lōma ngi kē hēmēi, a wa, mu ngi wā, kē ngi nāvōi a wē lo a mu wō.

8 Kē ti ngi hōua ti ngi wā, ti ngi gbā kpaēi-hū.

9 Kpē lo nā kpaēi imā-moi a pē? a wa lo i ngi ngengē-belēsia wā, i kpaēi vē ipēkā wē.

10 Wu la kēi lē kolōi hū: kotui na pēlo-belā ti gbēlēima, ta lo i wēlea a kotui ingū mbāge jokui hū?

11 Ngēwo lo iye ji wēni, kē māluama hīnda lo mu yāma?

12 Kē tia hīnda hōula ma ngi hōu va, kē tiye lūwai lo nūnga ma; gbāmaile tiye kōi lo, tē, i sālē lēni ti va lo, kē ti ngi lōa ti li ti wē.

13 Kē ti Farisīsia, kē Herodisia tēnga dēwē a ngi yē, ta lo ta ngi hūyīli ngi la-yiēi hū.

14 Kē ktina tiye wāni tē ngi ma: Kā-mo, mu kplo mē tōnya-mo lo abiē, nūmu gbē gbi bi ma,

gbāmaile bi bāgo nūmu gbi lo ma, ke Ngēwo wē-
hindēi lo ba kā tōnya hũ.

15 Ma hōungo lē m̄ nāvō vē Sisari wē, o mā vē?
mu fē o mā fē? ke tā kīna i bayai hūgōni ye ti
ma: gbē lē wa nya gōlē? a wa mbe a nāvō gekēle,
ta lo nga to.

16 Ke ti wā la. Ke i ndēa ti ma, ye: yē nomoli,
ke kolo-nyégingo lo a ji? Ke ti ndēa ngi ma, tē,
Sasari.

17 Ke Jisu i ndēnga ti ma, ye, a hāni nāsia vē
Sisari wē, na Sisari wo lē, ke a hāni nāsia vē
Ngēwo wē, na Ngēwo wo lē. Ke ti wu hũ wa
ngi ma.

18 Ke Saddusīsia ti wā ngi yē, tē: hījē gbī hahũ,
ke ti ngi molia, tē:

19 Kā-mo, Musa iye ngēgi lo mu wē, tna nūmu
ngi ndē hā lo, i ngi nyāhēi lō, ke ī ndēnga gbī
lōni, ngi ndē a ngi nyāhēi jō lo, i ndēnga lē ngi
ndēi va.

20 Gbēle, ndēnga wofēla mia tiye na, ihālagēi i
nyāha jō, i hā, ī ndō gbī lēni.

21 Ifēlēgēi i ngi jō i hā, ke ta be ī ndō gbī lōni;
ke īsāwagēi be ni iye na.

22 Ke īwofēlēgēīsia ngi jōa, ke tī ndō gbī lōni:
īkelemēi nyāpōi be i hā.

23 Fālē hījē-gbēi-hēi-hũ, kīna ti hījēa lo, yē nyāha
lo a wē angīē? gbāmaile ti wofēlēīsia tiye ngi jōi lo
a nyāha la.

24 Ke Jisu i pōtēa i ndē ti ma, ye: wu pōla wēni ni, gbāmaile wū kōla go, Ngéwo ngi gbāyē be wū kō?

25 Gbāmaile ti hījēa lo hēi-hū tē so-wē, tia bāo tē ti vē ti jō va, ke ta wē lo kīna Ngéwo ngi Angēlīsia nā ngēlē-gohū.

26 Ke ndālōngo ha-bēla ma ta hījē lo wu kēi lē Musa gōlēi hū, kīna Ngéwo iye yiāni ngi ye ndōgboi-hū, ye: Abramī yēwoi lo aṅgē, ke Isaki, ke Jakobi?

27 Ngéwo yā āngiē hā-bēlā va, ke Ngéwo lo aṅgiē fū-bēlā va. Wa be wua pōla wa kpāma wē ma.

28 Ke kolo-nyēgi-belēsia yēlagē i wa ngi yē, kīna i ti wō mēnini ta yepē ti nyōnyo, ye: ke i kongo, ke i ti moli wōtēa pānda, i ngi moli, ye: Sāwēi igbē lo ihālagēi lē ti gbi ma?

29 Ke Jisu i pōtēa ngi wē, ye: Sāwēi ihālagēi sāwētsia gbi ma ta lo a ji: mēni o Israeli, Ndēmōi ma Yēwoi, Ndēmō yēla lē.

30 Ba ta lō a Ndēmōi bi Yēwoi a gbi lī gbi, ke bi yāfēi gbi, ke gbi nēmahūi gbi, ke gbi kpāyēi gbi, sāwēi ihālagēi lo.

31 Ifēlēgēi pēngo lē kīna na na. Ta lo a ji: ba lōlo a bi hēinyoi kīna bi vului na; Sāwa wēka gbī na ngongō i dēwē jītsia ma.

32 Ke kolo-nyēgi-moi i ndēa ngi ma, ye: E kāmō bi tōnyēi lēa, gbāmaile Ngéwo iyākpē; ke Ngéwo wēka i na ngiye ma ta.

33 Ke lōla va aṅgiē a ndrī gbi, ke a nēmahū-dēwē

gbi, ke a ngāfa gbi, ke a kpāyē gbi, ke i lōla va a ngi hēinyoi kina ta vuli, na i dēweni sā-hāni gbi mola ma, ke sāetsia ma.

34 Ke kina Jisu na loni ke i dūma ti wē pānda, i ndē ngi ma, ye: bi ma ī gūha Ngēwo genyēi hū ma. Ke nā wōma nūmu gbī, ī ngi hūgoni a ngi molila a mōli gbi.

35 Ke Jisu ī pōtēa i ndē, kina iye kā-wēma kā-wēbu: gbe lē kolo-nyēgi-belēsia ta ndē, tē: Kristi Davidi ngi lōi mīa?

36 Gbāmaile Davidi vuli be ndē lo, ye, a ngāfa yēkpēi: Ndēmōi i ndē lo nya lēmōi ma, hēi nya yēya lōkōi ma, ngtye ma nga pē wu goinyōisia ta wē a wu go dowūlu.

37 Davidi vūli be i ngi dōlia a Ndēmōi, ke mi gbe lo nā i wēnga a ngi lōi? Ke nūnga gbāmēsia ti gōhū iye nei lo, kina ti jī mēnini.

38 Ke i ndēnga ti ma ngi gai-hū: a hū mahū gbē kolo-nyēgi-belēsia yēya, nā ti lōngo a kūla gūhanga yilila, ke ti lōngo a fama wēla hāni majiamēsia.

39 Ke hēima yēkpēisia ka-wēisia bu, ke ngēleya gūndotsia hū ta mēhe mē na.

40 Nā ta kpāwōtsia ti wēletsia gapū, ke a yāra hinda hē-gūka wē: jia lo ta mone wāi jōma.

41 Ke Jisu i hēnga hīndēi mahū nā nāvōi i na ā lo, kina nūnga ta nāvōi wīli hīndēi nāvōi nā, ke ti gbōtōma ti kpatēngo, ti pili na gbōtōngo.

42 Ke kpawō velingo yēla wa, ke i kopo fēlē wilia na, i hīti fali hū.

43 Ke i ngi wōma-belēsia dōlia angiē, i ndē ti ma, a tōnya nge wu ma, kpawō velingoi ji i pili lo i dēwe ti gbi ma, ti pilini hindēi nāvōi na.

44 Gbāmaile ti gbi ti nāvō gbōtō vuli lo na, ke ta nā ngi lōngola, i pili lo na iye ngi yēya, i wē be a ngi navōi gbi.

NGŪ IPŪ MAHŪ ĪSĀWAGĒI XIII.

Ke kīna iye gbiāni kā-wé-bu, ngi wōma-belēsia yēlagē, i ndē ngi ma: kā-mo, gbēle gbē gotua bōnda lo, ke gbē wē lōngoa lo, ti bē.

2 Ke Jisu lūma, ye ngi ma: bi pē-dongo wa jīsia loa? kotu gbī ē lo ngi mbā ma na, nā tē kūla.

3 Ke kīna iye hēini ngtyē Olivi mahū kā-wé gbēānga, Pita, ke Johani, ke Jakobi, ke Anderu ti ngi moli ndōwu-hū.

4 Ndē mu ma: mi gbēi lo hindēi jīsia ta wēma, ke gbē nāli lo a gema, kīna hindēi jīsia gbi ta wā ma wēma?

5 Kīna Jisu i pōtēni tiē, ke i tatōa a ndēla: a pē pānda nūmu gbī a wu golē.

6 Gbāmaile ti gbōtōma ta wa lo nya bijēi hū, ta ndē, tē Kristi lo angē, ke ti gbōtōma golē lo.

7 Ke kīna wā kōtsia hinda mēnima, ke kōtsia ti ma yiēi, wā lūa, gbāmaile hindēi jiā ma hōungo lē ti wē, ke ikelemēi ī hīti le.

8 *Gbāmaile mbōnda ta hījē lo mbōnda ma, kenyei kenyeima, ke ndo gbelingōtsia taye lo hinda gegeā; ndole a ye lo na, ke monea, hindesia ti dōtōmēsia lo a mamauma hinda.*

9 *Ke a wu vulutsia mahū gbē, gbāmailē ta li lo a wuē semē-bu, ke kā-wēsia bu lo, ta wu lēwē lo na, ke ta wā lo a wuē mahū-bēla, ke mahānga lābu, nya va, sēli va ti ma:*

10 *Ke njia-yēkpēi i lē pēi mbōndesia gbi yē.*

11 *Ke kina ta lima a wuē, ke ti wu vē, wa lā-lima na wa ndēma tūwo ma, ke gboma wā kili wē; ke hāni gbi lo a vēma wuē igbēi na ma, na lo wa ndē, gbāmaile wā i lē wa ndē, ngāfa yēkpēi mia.*

12 *Ndēi a ngi ndēi vē lo ngi wā va, kēi i ndēi, ndēngesia ta hījē lo ti lē-belā va, ta pē lo ti ti wā.*

13 *Ke nūnga gbi ta dōlo a wuē nya bijēi va. Ke nūmui na a hōlima i hīti ikēlemēi, ta sē lo, a bāwō ma.*

14 *Ke kina wa toma hinda nyāmu ke kpovōi na Danieli profiti iye ndēni, ti dōni hindēi na ti doma i lē (gbē nūmui na a kēma i hūgo,) ke kpē ti ma na taye Judia, ti wēla, tā li ngtyesia hū;*

15 *Ke kpē ngi ma na a ye pē wūmba ā hīti, i li pē bu, ā li bē, i hāni gbi wūmbu ngi wē-bu.*

16 *Ke bā pē nūmui na i kpaš-hū, a yema gboma ngi gūlēi wūmbu va.*

17 *Ke pōwō ndsia ta ye kōhū, ke ndsia ta nyini vē gbolē va fōlōi ndsia ma:*

18 Ke a hē wu wēla gbēlēi ā wa a hāmēi.

19 Gbāmaile ifōlōi nāsia ma monē lo aye na, na nytko ī la wēle ndōloi ikpatemēi tatō be, na Ngēwo iye gbateni, i hiti kpēkpē hū, ē wē gboma.

20 Ke ngtye ma Ngēwo i pē fōlōi nāsia ti kūtū, nūmu gbi ē bāō; ke ihū-wōyongotsia va, nā i ti hūwōyoni, iye vōlōtsia gūtuni.

21 Ke ina nūmu gbi i ndēa lo wu ma: kpēle, Kristi i lo bē, o kpēle, ta lo māa, bā hōu a tōnya.

22 Gbāmaile nde-Kristtsia, ke nde profittsia ta hijē lo, ke ta nāli gē lo, ke ngū hū ba hinda, ta gbōwa, ina ta gū lo i wē be ngi hūwōyongotsia.

23 Ke a wu mahū-gbē; gbēle, ngi hūmbua a ndē wu ma.

24 Ke ifōlōi nāsia, monē na wōma, fōlōi a gbindi lo, ke ngālui ē lā ngi vōi gē.

25 Ke dūmbēlēkēsia ngēlēma ta gūla lo, ke kpāyēsia ngēlē-gōhū ta jīsia lo.

26 Ke ikpēi na ma ta nūmu-hindō-lōi do lo, na a wāma ngēlēya a kpāya wā, ke mbēlē hū.

27 Ke ikpēmēi na ma i ngi anjeltsia dēwē, ke ti ngi hūwōngoi yāndo lo, ke hinda nāni fefēi a wē na, a hiti ndōloi gēlēma, i hiti ngēlē gēlēma.

28 Sālē ga nā ndāha wūlui ma: kina ngi bēkēi dālango a ye lē i ndāsia gbia, wa ko lo wē-hāma lo wāma.

29 Ni wa be, kina ji na wa hindēi jīsia loma, ti wāma dēwēma, a ko ke ta hitima gbēānga, pēsia la be.

30 A tōnya lē nge wu ma ke mbōndēi jī ā wa lo dēwēma, ngtye hindēi jtsia gbi ta gboyo a wēla.

31 Ngēlēi ke ndōloi ta dēwē lo, ke nya la-yiētsia tē dēwē.

32 Ke ifōlōi na ma, ke ikpēi na ma, nūmu gbi ī ko; sāō anjeltsia be, na ti ngēlē-gōhū, ī wē be a nūmu-lōi, ngtye ma Kēi.

33 A pē pānda, a māne wē, wu hē, gbāmaile wū ikpēi na go.

34 Pēngo lē kina nūmu na i ya jia gūhā hū, na ngi wē lōni, i kpāya vē ngi bōilōpōtsia wē, ke ngi yēngēi nūmu gbi wē, ke i ndēnga pē-la-mahū-gbē-moi ma, i māne wē.

35 A māne wē na, gbāmaile wū kpēi go ndēmōi pē va a wāma, a kpoko, o a kpindi līa, o tē-hinēi gokolē gbēi, o a ngēnda.

36 A wa wei ke-yakpē i go lo wu ma wa yī.

37 Ke gbo lo nga ndē wu ma, nge ndē ti gbi ma: a māne wē.

NGŪ IPŪ INĀNIGĒI XIV.

Ke fōlō fēlē wōma: Tēwē gōmēi, ke kpohū nēni, ke almami watsia, ke kolo-nyēgi-belēsia tiye hinda hū-lama, ta yē ngi hōu a kāso, ti ngi wā.

2 Ke ti ndēa, tē, kōma vōlōi ma ī lē, nūnga ta yīa njīa wāi.

3 *Kē kina iyē Betani, Simoni kpokpou-moi yē ngi pēbu, kina i hēini mēhēi mē ma, kē nyapō yēla i wa a alabasta gaṅḍi ngi yēya sīa wūloi hū lā bāngo, kē i kaṅḍi wōnga, i ngūloi wu ngi wū-mba.*

4 *Kē ti tēnga tiyē nā lo, ti lī i dēwēa ti vūlutsia hū, kē ti ndēa, tē: gbē lē ngūloi ji ti hū-nyānini?*

5 *Gbāmaile ta mājia lo bē i dēwē kopo hondo sāwēi ma, kē ti fē nyāni-bela wē. Kē ti gbōnyema ngi ma.*

6 *Kē Jisu i ndēa, yē: a gbē ngi ma: gbē lē wa ngi vawōli? i ngēngē yēkpē lo wēni nya wē.*

7 *Gbāmaile wa nyāni-bela lē ku-gbi-ma; kē kpēi gbi lo wu lōi la, wa hinda yēkpē wē lo a tiē, kē nya lo mā wuēni ī lē ku-gbi-ma.*

8 *I hindēi wēa na a gūa pēla; i wā tūwōma va nya gbuhēi mālīma hēi gbōhōumēi.*

9 *A tōnya lē ngē wu ma, hindēi gbi lo njīa yēkpēi ji a lēma na ndōloi kuru pē hū, hindēi vūlui bē na i pēni, ta ndē lo a gilila va a ngiē.*

10 *Kē Judasi Karioti-moi, ipū mahū fēle-bela yēlagē, i li almami waīsia yē, ngi mājia va.*

11 *Kē kina tiyē mēnini, kē ti gāhū gbīa, kē ti ndēa ngi ma, tē, ta ngi wo lo a nāvō; kē ta hinda hūlāma a yē pē sēlē; i ngi mājia.*

12 *Kē fōlō ihālagē ma gbōhui va levini gbī hū, ngi wōma-belēsia ti ndē ngi ma, tē: mi lo bi lōni mu li na mu hūgbatē wē, ta lo mu paska mēhēi mē na?*

13 *Kē i ngi wōma-belēsia fēlēa dōa, i ndē ti ma, ye: a li tā-wāi hū, wa tā-mo yēla malē lo, bōla wā ngi yēya, a tō ngi wōma.*

14 *Kē hindēi gbi lo a li na, a ndē nūmu yēkpēi ma pēbu, wē: kā-moi ye: mi lo hōtānga ti gūndoi na, hindēi nga paska mēhēi mē na, ma nya wōma-belēsia?*

15 *Kē a kūndo wā hūgo lo, a wē pē ngēlēya gēi hū hakānga, ti na hūgbatēgo, hūgbate mīa mu va.*

16 *Kē ngi wōma-belēsia ti gbīa, ti li, ti wā tā-wāi hū, kē ti toa kina iyē ndēi lo ti ma, kē ti paskēi hūgbatea na.*

17 *Kē a kpokoi kē i wā ipū mahū fēlēsia yē.*

18 *Kē kīna tiyē hēini ta mēhē mē, Jisu ye: tōnya lē nge wu ma, wu yēlagē nā ma ta ma mēhē mē, ta lo, a nya mājia a bāya.*

19 *Kē ti lī tatōa a nyānila, kē tia lo ndēma ngi ma: a ngēla ngēla: nya lē? kē ipēka ndēa: nya lē?*

20 *Kē i pōtēa, i ndē ti ma, ye: ipū mahū fēlēi yēlagē lē, nā i ngi lōkōi hitēni kōlōi hū ma ta.*

21 *Nūmu-hindō-lōi a li lo a tōnya, kīna nyēgingo la ngi va, kē pōwō lo aye hindōi nā ma, nā a nūmu-lōi mājia a bāya, nyūndēngo lē hindōi na va, kē tiyē ngi lēni.*

22 *Kē kīna tiyē mēhē mēma, Jisu i kpohui wūmbu, i se-gbīa, i ngāngalē, i fē tiē, i ndē: a mbūmbu, wu mē, nya lūi lo a jī.*

23 Ke i bōlēi wūmbua; ke kina i se-gbīani, i fē tiē, ke ti gbi ti gbolēa.

24 Ke i ndēnga ti ma, ye: ji lo nya nāmēi lē hinda hūlāngo ninēi va, nā i gbīani ti gbōtōma va.

25 Tōnya lē ngi ndē wu ma, ngē la hape yēi na gbolē gboma, ngtye ma a ye fōlōi na, nga gbolē nināngo Ngēwo genyēi hū.

26 Ke kina ti kpoyōni a wūlēla, ti li ngiyēi Olivi mahū.

27 Ke Jisu i ndēnga ti ma, ye: wu gbi wa lī dēwē lo nyama a kpindi ji, gbāmaile nyégingo lē: nga mbāla mahū-gbē-moi lēwē lo, ke mbaletsia ta vāya lo.

28 Ke na wōma ngi hijēa lo, nga li lo wu lūgo Galili.

29 Ke Pita i ndēa ngi ma, ye: ji bē ti gbi ti lī dēwēa bi ma, ke nya ngi lī dēwē lo bi ma.

30 Ke Jisu i ndēa ngi ma, ye: a tōnya ngē bi ma, fōlōi ji i wē bē a kpindi ji, kina tē-hinēi ā gokōlēma hū fēlē, ba māli lo nyama hū sāwa.

31 Ke a ndē lēkē gboma: īna nga hū lo a biē, ngē māli bi ma hindēi gbi lo hū. Ni bē ipēkēsia gbi ti ndēni.

32 Ke ti hitia hinda yēla nā ta tōli a Gethsemane; ke i ndēa ngi wōma-belēsia ma; a hēi bē, ngi ya hēma.

33 Ke i Pita wūmbua, ke Jakobi, ke Johani, ke ngi wu hū tatōa wula gbon, ke ngi lī i tatōa nyānila.

34 *Ke i ndēa ti ma, nya lī gbi nyāningo lē hā be va, a ye bē, wu māne wē.*

35 *Ke i yā tūwo ma kūlō, i gūla ndoēi ma, ke i hēnga: ina a wē lo, kpēi na i dēwē ngi ma;*

36 *Ye: Abba, nya Ke, hāni gbi a wē lo biē, bōlēi ji wūmbu nya yēya, ngtye ma kina nya lūma la, ke kina ba lūma la.*

37 *Ke i wā, i ti mālē, ta yī; i ndē Pita ma: Simoni, bi yīma lo? bā māne wē kpē wūlōi ji be?*

38 *A māne wē, wā wili woi hinda nyāmu hū. Ngāfēi a tōnya ngi lumāngo lē, ke ndūi hū hāngo lē.*

39 *Ke i ya gboma, i hē, i njia yakpetsia lē.*

40 *Ke kina i yāmani, i ti mālē, ta yī gboma, (gbāmaile ti yametsia miningo yelē,) tia bao tī njiēi go, ta ndē ngi ma.*

41 *Ke ikpēi isāwagē wēa, i ndē ti ma, ye: a yī na, wu ndēvu wūmbu, i gūa, ikpēi i wā, kpē lē, nūmu-hindō-lōi ti ngi vēnga nūnga nyāmua wē.*

42 *A hijē, mu li, a kpē lē, nūmui na nya vēma, ta mu gbēānga.*

43 *Ke-yakpē, kina iye yiama ke Judasi i wā, ipū mahū fēletsia yēlagē, fāhā gbōtōa ti ngi wōma, mbāwa ti yēya, ke ngūlua; ta hijē almami watsia yē, ke kōlo-nyēgi-beltsia, ke ndē-beltsia.*

44 *Ke nūmui na, a ngi mājiani, iye nāli gēi lo a tiē, ye: nūmui na gbi lo, nga ngi la-gōmima, i nūmui na sē lē, a ngi hōu kpà, wu li a ngiē.*

45 Ke kina i wāni, i li ngi yē ke-yakpē, i ndē :
Ndēmōi, Ndēmōi, ke i ngi la-gōmia.

46 Ke ti ti lōkōtsia la ngi ma, ti ngi hōu.

47 Ke ti yēlagē na iye dōni ti gbēlānga, i mbāwēi
langa, i almami wāi ngi boilōpōi nōna, i ngi wōli
dēwē.

48 Ke Jisu i pōtēa, i ndē ti ma, ye : wu wā lo
nya hōuma, kina wa wa hūma-mo hōuma, a mbāwa,
ke ngūlua ?

49 Ku-gbi-ma ma wuēni yelē kā-wē-bu, nya kā-
wē, ke wū nya hōuni ; ke njiēi na iye lēni tūwo ma
koloji hū, a wē lo.

50 Ke ti gbi ti gbēlēa ngi ma, ti wēla.

51 Ke ndakpō yēla i tōa ngi ma, kūla golēi
yūlīngo ngi gbūhēi ma, ke ko-angetsia ti ngi hōua.

52 Ke i gbā kūla golēi ma, i wēla ti ma ngi
gambingo.

53 Ke ti ya a Jisu almami wāi yē ; ke almami
wātsia gbi, ke ndē-belēsia, ke kolo-nyēgi-belēsia ta
tiēni ye lē.

54 Ke Pita i tō ngi wōma kūhama pō, i hiti
almami wāi wē gama, ke i hēa boilōpōtsia gbēānga
a gowō a ngombui.

55 Ke almami watsia, ke nyūmēsia gbi ti lōni, ti
sēli hinda wokoli Jisu ma, ngi wā va, ke tī hāni gbi
doni.

56 Gbāmaile ti gbōtōma ti ye ndē-jēli hōu lo ngi
va, ke ti jēli i wēni a ngo yēla.

57 *Ke ti tēnga ti hījēa, ti nde-jēli hōu ngi ma, tē :*

58 *Muyē mēnī lo i ndē : nga kā-wé ji nyāni lo, na ti kpateni a ti lōkōtsia, ke fōlō sāwa hū nga lo ipēka dōlo, na tī kpateni a ti lōkōtsia.*

59 *Ke ngi bao ti jēli i wēni a ngo yēla.*

60 *Ke almami wāi i dōa ti līa, i Jisu mōli, yē : bi lūma gbī wēma ? Gbē hāni lo ni jia, ta sēli hōu bi va ?*

61 *Ke ngi lōndōnga yelē, i lūma gbī wēni. Ke almami wāi i ngi mōlia gbōma, i ndē ngi ma, yē : Kristi lo a biē ? Nūmu betēngo ngi lōi.*

62 *Ke Jisu i ndēa, nya lē : ke wa nūmu-hindō-lōi lo lo, i hēini kpāya yēja lōkōi ma, ke a yē wāma fōfōi hū ngēlēya.*

63 *Ke almami wāi i ngi gūlēi bēmbēla, ke i ndēa : gbē jēlia lo gbōma mu lōngo la ?*

64 *Wu ngi yīa nyāmui mēnia, gbo wu gilima la ? Ke ti gbi ti ngi lēa hā va.*

65 *Ke ti tēnga ti tatōa a ndā-ya wula ngi ma, ke ta ngi yāmēi mawelē ; ta ngi hija a botani, tē : ndē ngi ma tūwo ma yēi lē ; ke boilōpōtsia ti yē ngi gbolēi lo a ti lōkōtsia.*

66 *Ke kina Pita iye pelēi imbui, ke almami wā ngi ngū-boilōpōi yēla, i wā ;*

67 *Ke kina i toni Pita, a gowō, i ngi gbē, yē : bia bē wa Jisu Nazareti-moi yē lē.*

68 *Ke i mālia, yē : ngī ngi gō, nya bao ngi njīēi*

hūgo bi ndēma ; ke i gbā piasēi hū, ke tē-hinēi gōkō lēa.

69 Ke nyāhā-boilōpō i ngi loa gboma, ke i tatōa a ndēla na ma, tiye dōni ngi gbēānga : yēla lo a ji.

70 Ke i mālia gboma. Ke na wōma kūlō nā ti dōni ngi gbēānga, tē Pita ma gboma : tōnya lē, yēla lo abiē, gbāmaile Galili-mo lo abiē, ke bi la-yiēi kīna Galili-mo na.

71 Ke i tatōa a ngēli vūli la, a sōndu wā, ye : ngi hindōi jī go, wu ngi yīa lēma.

72 Ke kpēi ifēlēgēi ke tē-hinēi gōkō lēa. Ke Pita i gilia a njiēi Jisu iye ndēni ngi ma : a yēma tē-hinēi gōkō lēa hū fēlē ba māi lo nyāma hū sāwa. Ke kina i gilila, ke i wōnga.

NGŪ IPŪ MAHŪ ILŌLUGĒI XV.

Ke-yakpē a ngēndēi almami watsia ti ngū hitē wē ta ndē-bēla, ke kolo-nyēgi-bēla, ke samēi gbi, ke ti Jisu yīlia, ti li a ngiē, ti ngi vē Pilatu wē.

2 Ke Pilatu i ngi molia : Jewutsia ti mahēi lo abiē ? Ke i pōtēa, i ndē ngi ma, ta mīa bi ndēni.

3 Ke almami watsia ti ngi hōua a kayē hinda gbōtō va ; ke ī njīa gbī lēni.

4 Ke Pilatu i ngi molia gboma, ye ; bī njīa gbi lēma ? hāni gbōtōtsia gbē lē, ti sēlē hōula bi ma ?

5 Ke Jisu ī njīa gbi lēlē, ta lo Pilatu wū hū iye wūni.

6 *Kē kōmēi na ma, i kpindi-wé-bu-mo yēla vē tiē, nūmu gbi lo ti moli va.*

7 *Kē yēla lo iye na ngi bijēi lo a Barabbasi, nā ngiltngo a nā tiye ngū-hitēi wēni ta tiēni, kē iye nūmui wāni.*

8 *Kē fāhā gbōtō a lo kpāwoma ngēlēya, ta tatōa ndēla ngi ma, tē, i pē, kina iye pēla wō gbà a tiē.*

9 *Kē Pilatu i pōtēa ti yē, ye: wu lōi lo ngi Jewuīsia ti māhēi wēma?*

10 *Gbāmaile iye koi lo, kē almami watsia ti ngi wēni toma va lo.*

11 *Kē almami watsia ti kponda nūnga ma, kō i Barabbasi vē tiē.*

12 *Kē Pilatu i pōtēa, i ndē ti ma gboma, gbo wu lōi la hō ngi pē a ngiē, na wa tōli a Jewuīsia ti māhēi?*

13 *Kē ti kpāwoa gboma: a ngi gbàkpà ngūlui ma.*

14 *Kē Pilatu i ndēnga ti ma: gbē lē, gbē hinda nyāmu i pēa? Kē ti kpāwoma gboma lēkē: a ngi gbàkpà ngūlui ma.*

15 *Kē Pilatu i lūma nūnga lī lēli va, i Barabbasi vē tiē, i Jisu vē. Kina i gboyóni a ngi lēwēla, ti ngi gbàkpà ngūlui ma.*

16 *Kē ko-belēsia ti ya a ngiē kūndoi hū, nā ta tōli a sēmēi-bu, kē ti ko-bēla gbi dōlia dēnga.*

17 *Kē ti ngi mayilia a māhā-lōma, kē ti ngāli hēimbē vēa, kē ti pūnga ngi wū-mba.*

18 Kē ti tatōa a vāla ngi ma: gōhū nēi bia, Jewutsia ti mähēi abiē!

19 Kē ti ngi lēwēa ngi wū-mba a kotō-pōa, kē ti ndā-ya wu ngi ma, ti wōmbi gbàkpà, ti hē ngi ma.

20 Kē kina ti kpoyóni ngi yēlala, ti mähā-lōmēi gbāa ngi ma, ti ngi ndā gūlēi wu ngi ma, kē ti ya a ngiē ngitīya, ngi gbàkpà va ngūlui ma.

21 Kē ti pēnga Simoni yēla, Sarini-moi, na iye dēwēma, a hijē ndoēi hū, Aleksandri kē Rufusi ti kē, tē i ngūlui wūmbu, nā ta Kristi gbàkpà ma.

22 Kē ti wa a ngiē hindēi Golgota, na ta tōli mu yiēi hū: hindēi ngū-gōkōa ti na.²²

23 Kē ti ndo vē ngi yē gbolē va, hūpūngo a hāni nonanona, kē iye gbolēni.

24 Kē kina tiye wēlani a ngi kpàkpà la ngūlui ma, ti ngi gūlēi gole ti lūa hū, nūmui ngi ndāngi yēya.

25 Kē kpēi isāwagē ma lo, tiye ngi kpàkpàni ngūlui ma.

26 Kē ngi māyia gēi nyégingo ye lē ngi wū ko: **JEWUÍSIA TI MĀHĒI.**

27 Kē hūma-bela fēlēa tiye ti kpàkpàni ta tiēni, yēla ngi yēya lōkōi ma, ipēkēi ngi gowoi ma.

28 Kē tiye nyégini koloi hū iye dēwē lo, na iye ndēni, ye: ta ngi gbā lo a ndasia ta Ngéwo jāwōi nyāni.

29 Kē na ta dēwē ta njīa nyāmu lē ngi ma, ta ti

wui vivi, ta ndē, tē : a ! bia, ta Ngéwo wé nyāni,
kẹ ba tō kū sāwa hū :

30 Bi vūli bāwō, bi ye ngūlui ma.

31 Ni bẹ almami watsia ta ngi yēlē, ta ndē ti
nyonyo lūahū ta kolo-nyégi-belésia : a nūnga wēkā
bāwō, kẹ ta vūli ẹ gū a ngi bāwōla.

32 Gbẹ Kristi, Israeli ti māhēi i ye ngūlui ma,
ta lo ma to, mu hōu a tōnya. Kẹ na ta tiēni tiyē ti
gbàkpàni ngūlui mu, ta njia nyāmu lẹ ngi ma.

33 A fō ngūndia kẹ kpindi wẹa ndoēi hū gbi, i
hiti kpoko vōlōi ma.

34 Kẹ ikpoko vōlōi ma Jisu i gbāu ngēlēya, ye :
ILOI, ILOI LĒMA SABATENI? na mīa tiyē
po pōtēni : Nya Yēwōi, nya Yēwōi, gbẹ lẹ bi gbēlēa
nya ma ?

35 Kẹ ti tēngēi na tiyē dōni na, kina ti mēnini,
tē : gbẹ lẹ, ta lo Eliasi dōlima.

36 Kẹ yēla i wimia, i spongi vēnda a ndo
dagbāngoi, i pū kōtōpōi hū, i fẹ ngi yē gbolẹ va,
yē : gbẹ lẹ ma, mu to, ina Eliasi a wa lo, i ngi yei.

37 Kẹ Jisu i gbāwo ngēlēya, kẹ i ngi lēvui vẹa.

38 Kẹ kùlēi, na iye Ngéwo wé bu, i bela kekere
fēlē, i hijē māhūi i hiti mbūi.

39 Kẹ kina kùbēi, na iye dōni mahū, i toni, kina
igbāwōi nyiko wēni ngēlēya, i ngi lēvui vẹ, kẹ i
ndēa, yē : tōnya lẹ, tā-moi ji, Ngéwo ngi hindō-lōi
yē lẹ.

40 Nyāhānga bẹ lo, tiyē dāni kūhama, ta na gbẹ ti

lia Maria Magdalini lo iye na, ke Maria Jakobi wūlō ngi njē, ke Josisi, ke Salomi.

41 *Tia vūli bē kina iye Galili ti tō ngi wōma, ti kpē-gbīa ngi wē. Ke nyāhānga wēkā gbōtōa, na tia wāni ta tiēni Jerusalemi hū.*

42 *Ke kina na kpoko iye wāni, gbāmaile ikpēi na lo ta hūgbate wē, na mia fōlōi na tēnē vōlōi lūgo.*

43 *Josufu, Arimatia-moi, nyama-bēlema-moi, ta bē iye Ngēwo gēnyēi hū mawūlō, i wa, i li na kaji Pilatu yē, i Jisu ngi bōmēi vēli.*

44 *Ke Pilatu ngi hū wua, ina i gboyōa bē a hāla, ke i kūbēi walea, i ngi moli, ina hū lembia, kina i hā.*

45 *Ke kina i mēnini kūbēi i ndēni, i pōmēi vē Josufu wē.*

46 *Ke i wa a kūla golē nyandē nyandē, i ngi yēi, i ngi bēmbē kūla golēi hū, i ngi la kāmbēi hū, na tiyē hāwani a kotu, ti kotu gikili kāmbēi la.*

47 *Ke Maria Magdalini, ke Maria Josi ngi njē, tiyē na lōi lo hindēi tiyē ngi lāni na.*

NGŪ IPŪ MAHŪ IWOITAGĒI XVI.

Kina tēnē vōlōi iye dēwēni Maria Magdalini, ke Maria Jakobi ngi njē, ke Salome, ti kijēsia yēya, ko ti wa, ti pū ngi ma.

2 *Ke ngēnda tatēi tēnē vōlōi yēlagē ma, ti wā kāmbēi gama, a fōlōi hijē gbēi.*

3 Ke ti ndēa ti nyonyo lūahū : yē lo a kotui giki-
lēma mu wē kāmbeī la ?

4 Ke kina ti na gbēni, ti lo ke kotui gikilengo lē,
gbāmaile ngōngo wā yelē.

5 Ke kina ti wāni kāmbeī hū, ti ndāgbaō dogbē
lo, i hēini ngēya lōkōi ma, ngi māyilīngo a kūmba
gūha gogōlē, ke ndūwa wēa ti ma.

6 Ke i ndēa ti ma, yē : wā lūa, Jisu Nazareti-moi
mā, wa kokoli, na tiyē kpàkpàni ngūlui ma ; i
hijēa, i bē, a na gbēle hindēi tiyē ngi lai na.

7 Ke a li wuē, wu ndē ngi wōma-bēlēsia ma, ke
Pita wē, ta lo lima wu lūgo Galili, mā lo wa ngi
toma, kina i ndēi la wu ma.

8 Ke ti gbāa káká, ti wēla kāmbeī ma, gbāmaile
ti lima yē gbēli lo, ti hū i wu, tia bao ti njiēi gbi
lēni nūmu gbi ma, gbāmaile tiyē lūai lo.

9 Ke kina Jisu iye hijēni tété tēnē vōlōi ihālagēi
ma, i ngi vūli gēma pēi a Maria Magdalini nā
ngi iye ngāfa nyāmu wofēlētsia gbāni.

10 Ke i yā, i ndē ti ma na ta tiēni tiyē lē, kina
tiyē māmaōma lōkō hū, ta wō.

11 Ke tia, kina tiyē mēnini tē ngi vūngo lē, ke i
ngi donga, tē hōuni a tōnya.

12 Na wōma i ngi gē māvōvi lōkō hū a ifēlēgēa,
kina tiyē jia, ta li ndōēi hū.

13 Ke ti yā, ti ndē ipēkētsia ma, tia bē tiyē hōuni
a tōnya.

14 Na wōma i ngi gē a ipū mahū yēlētsia, kina

tiye hēini mēhē mēma, ke i yīa ti ma, ji va tiye hōuni a tōnya, ke ti lī gbàgbàwutsia va, gbāmaile tī nā hōuni a tōnya, nā, ti ngi loni, kina iye hijēni.

15 Ke i ndēnga ti ma: a li ndoē kurupe, wu njīa-yēkpēi lē nūmu gbi lo ma.

16 Nūmui na a hōu a tōnya, ke ti ngi baptisingo, a bāwō lo; ke nūmui na ē hōu a tōnya, a ngāmone jō lo.

17 Ke nāli jtsia ta tō lo ti wōma, na ta hōu a tōnya: nya bijēi hū lo ta ngāfa nyāmuṣia gbīa lo, ta kēnyē yīa wēkā lo lē;

18 Ta kālia wūmbu lo; ke ina ti hūbo hāni gbi gbolēa lo, ē ti nēmu; ke ti lōkōi la lo higbē-bēla ma, ta bāō lo.

19 Ke na wōma, kina Ndēmōi i kpoyōni a yīala ti yē, ke ti ngi jōnga ngēlē-gō-hū, ke i hēa Ngēwo yēya lōkōi ma.

20 Ke ti gbīa, ti li, ti njīa-yēkpēi lē hūndēi lo gbi. Ndēmōi iye jīa na ta tiēni, ke a njiēi kpāya a nālia, ta tō ti ma. Amin.

(Njiēi yēkpēi na Marki iye nyēgini ikzēmēi.)

NJA

Kia nū

h

ta;

Kia

isia

Nya

aga

ngi

Ko i

Here

lo,

ke n

ijēi

Ke

ja

ma.

Ke

ānān

NJĪA-YĒKPĒĪ KIA LUKI NYĒGINI.

NGŪ I.

Kina nūnga gbōtōa ti ti vūlutsia vēnga, hindetsia hūgelēi hūgbāte va, nāsia va ti gboyoa señ a wēla mu līa ;

2 *Kia ti vēni la muē, mua nāsia tātō gbēlēi mu vūlutsia mu tonga, ke mua lo njiēi misiri a muē.*

3 *Nya be, ngi toi lo kpēkpēngo, kia ngi hāni gbi jogbēnga pānda wānda, tātōngo itātōmēi, ngi nyēgi bi yē ngū ma, Teofilusi jāmāngo wāi.*

4 *Ko bi njietsia itōnyēi go, ti bi gārani la.*

5 *Herodi vōlōtsia ma, Judia ngi māhēi, almami yēla lo, iye na, ngi bijēi lo a Sakaria, i Abia bōndēi hū, ke ngi nyāhēi Aron nyāha lēngetsia yēlagē ye lē, ngi bijēi lo a Elisabeti.*

6 *Ke ti vēngo ti lōnyāngo ye lē Ngēwo yāma, ta jīa Ndēmōi wēlēi hū, ke jāwatsia hū, kāyē ī ti ma.*

7 *Ke ndō gbi īye ti yēya, gbāmailē Elisabeti gbēmāngo ye lē ; ke ti vēngo ti wōvāngo sē ye lē.*

8 *Kẹ kina i wēni, kia iye almami yēngēi wēma lo Ngẹwo yāma ngi ndā bōndēi hū ;*

9 *Kia ta almami yēngēi wēla, ngi ndēi lo a hāni gū-nēingoa mo la, kina i ya lo Ndémoi wēléi bu,*

10 *Kẹ fāhēi gbi tiye hēma lo ngitīya, hāni gū-nēingoi mo gbēléi ma ;*

11 *Kẹ Ndémoi ngi lō-mo i ngi vūlui gēnga a ngiē, i lōni yēja gākēi ma, hindēi ta ku nēi hāntsia mo na.*

12 *Kẹ kina Sakaria i ngi loni, kẹ muamua lēnga a ngiē, kẹ ndūwa a ngi hōua.*

13 *Kẹ Ngẹwo ngi lō-moi i ndēnga ngi ma, ye: Bā lū va, Sakaria, gbāmailē bi hēi mēningo lē, kẹ bi nyāhēi, Elisabeti, a hindō-lō lē lo bi wē, ba ngi bijēi wālē lo a Johani.*

14 *Ba kōhū-nē jō lo, kẹ kāhū gbā, kẹ ti gbōtōma, ta gōhū nēi lo ngi lē gbēléi ma.*

15 *Gbāmailē a ye lo wo Ndémoi yāma ; ē ndō gbolē, o ikpāngoi, ngi vēngo a ye lo a Holi-Yāfēi ngi njē gōhū.*

16 *Kẹ Israeli lēngetsia ti gbōtōma, a ti wōtē lo Ndémoi yē, ti Yéwoi.*

17 *Kẹ a li lo ngi lūgo Eliasi yāfēi hū, kẹ kpāyēi, ketsia ti līsia wōtē va ndēngetsia yē ; kẹ ngōhū gbonda-bela wōtē va, tōnya-bela ti nēmahū-lēwēi yē ; kọ i nūnga hūgbāte Ndémoi va.*

18 *Kẹ Sakaria i ndēnga Ngẹwo ngi lō-moi ma :*

nga ji go gbo ma? Gbāmailē nū wōva lo angē, ke nya nyāhēi bē wōvāngo sē.

19 Kē ndō-moi i pōtēa, i ndē ngi ma, yē: Gabrieli lo angē, ngi lōni Ngéwo lābu, i nya lōnga ndē va bi ma, ke njia yēkpēi jtsia ge va abiē.

20 Kē kpēle, ba mūmu lo, bē gū a yīala, ngtye fōlōi na ma, hindēi jtsia ta wēma; gbāmailē bī nya lā-yiētsia hōuni a tōnya, nāsia ta wēma lo ti gbēlēi ma.

21 Ke nūngētsia tiyē Sakaria māwulo ma lo, ke ti wū hū wūnga ji va, i lembini Ngéwo wēlēi bu.

22 Kē kina iye gbāni, i gūni a yīala, ke ti kōnga i kāma-hinda loa Ngéwo wēlēi bu; ke ngi lōkō yēnga fēya ti ma, ke ngi lā mūmua.

23 Kē kina iye wēni, kina ngi gbēi gbā vōlōtsia tiyē gboyoni, ke i ya ngi yē pēlēi bu.

24 Kē ifōlōi nāsia wōma, ngi nyāhēi, Elisabeti, i gōnga, i ngi vūlui lowu ngālu lōlua, yē:

25 Nt lo Ndēmōi iye pēni angē fōlōi nāsia ma, i nya gbēni ma, nya wūfēi gbā va nūnga lā.

26 Kē ngālui iwoitagēi ma, Ngéwo i tō-moi Gabrieli lō Galili tā-wa yēla hū nda a Nazareti.

27 Tenīna yēla yē, mbōyango tā-moi yēla wē, ta tōli a Josufu, Davidi wēlēi bu, ke teninēi bijēi yē lo a Maria.

28 Kē Ngéwo ngi lō-moi i wā ngi yē, i ndē, yē: gāhū gbā, bia ngahū gōlē-mo wāi! Ndēmōi lo bi wōma: bi betēngo lē nyāhanga lā.

29 Kina i ngi loni, ke ngi l̄i i ngi monea ngi l̄a-yiēi va, i ḡli ngi nēmahū, ye: Gbe vāma lo a ji?

30 Ke Ngéwo ngi lō-moi i ndēnga ngi ma, ye: Bū lūwa, Maria, gbāmailē bi ngūma gōlē joa a Ngéwo.

31 Ke kpēle, ba gō lo, bi hindō-lō lē, bi ngi bijēi wāle a Jisu:

32 A ye lo wō, ti ngi wāle a na ngēlē ma ngi Lōi, ke Ndēmo Ngéwo a ngi go lo a ngi kēi Davidi māha-hēimēi.

33 Ke a wē lo a māha Jakobi ngi wēlēi mahū kūnafo, ke ngi genyēi kēlema ē ye na.

34 Ke Maria i ndēnga Ngéwo ngi lō-moi ma, ye: ji a yē wēma, ji va ngi hindō go?

35 Ke Ngéwo ngi lō-moi i pōtēa, i ndē ngi ma, ye: Holi-Yāfēi, a wē lo bi ma, ke na i ngēlē ma ngi gbāyēi, a bi mawē lo: fālē holi-hāni na, ba ndēma, ta tōli lo a Ngéwo-Lōi.

36 Ke kpēle, bi ndēi Elisabeti, ta bē i gonga ngi wōvangoi, ke ji lo ngālui iwoitagēi lē, i lēwēa ngi ma na wō ta tōlia kpēma-moi.

37 Gbāmailē Ngéwo va hinda gbi ē kpàkpàu.

38 Ke Maria i ndēnga, ye: kpēle, Ndēmoi nyāha-boilōpōi, gbe i nya wē, kia bi l̄a-yiēi na. Ke Ngéwo ngi lō-moi, i gbā ngi gāma.

39 Ke Maria i hijēa fōlōi nāsia ma, i li ngtyē genyēi hū a pīmē, tā-wāi yēla hū, i Judia hū.

40 *I wā Sakaria wēlēi bu, i vā Elisabeti ma.*

41 *Ke kina iye wēni, kia Elisabeti Maria ngi vāmēi mēnini, ke ndōlai i windēa ngi gōhū, ke Elisabeti i vēnga a Holi-Yafēi.*

42 *Ke i gbāwua ngēlēya, i ndē, ye: Bi bētēngo lē nyāhanga lā, ke nguēi bi gōhū hāni bētēngo lē.*

43 *Ke mi lo ji i hijēi na, i wēni nya yē, ke nya Lēmōi ngi njēi i wa nya yē?*

44 *Gbāmailē, kpēle, kīa bi vāmēi wōi i wāni nya wōli hū, ke ndōlai i windēa nya gōhū a kōhū nē.*

45 *Ke ngi bētēngo lē na a hōu a tōnya, gbāmailē hindēi nāsia, ti ndēni ngi ma, ta hijē Ndēmōi ma, ta gboyo lo a wēla.*

46 *Ke Maria i ndēnga, ye: nya yāfēi a Ndēmōi lātō lo,*

47 *Ke nya yāfēi i gōhū nēnga Ngēwo hū, nya Bāwō-moi.*

48 *Gbāmailē i ngi nyāha-boilōpōi vēli hindēi gbēnga, ke kpēle, kūnafo mbōnda gbi, ta nya wāle lo a nūmu mbetēngoi.*

49 *Gbāmailē na kpāyángo i hinda wā wēnga angē, ke ngi bijēi holingo lē.*

50 *Ke ngi mānuma hindēi i nāsia ma lo, ta lūwa ngi ma, a hijē mbōnda ma, i gēle mbōnda ma.*

51 *I kpāya gēnga a ngi lōkōi; i ngāwō-bēla vūya kēli hū i ti nēmahūtsia.*

52 *I kpāya-bēla yēinga ti hēmētsia ma; i nāsia le ngēlēya, ti mayēngo.*

53 *I ndōle-bēla ti go vēnga a hāni yēkpēa, ke kpāte-bēla, i ti lōnga a ti yēya hakà.*

54 *I gbonga ngi boilōpōi Israeli ma, kia a gīli a ngi mānuma hindēi ;*

55 *Kia i ndēni mu kētsia ma, Abrahami ma, ke a ngi hūi kūnafo.*

56 *Ke Maria i hēinga ngi gbēlānga ngālu sāwa: i yāma ngi wēlēi bu.*

57 *Ji Elisabeti ngi gbēi i hītini pānda-wānda ndō lē va, ke i hindō-lō lēnga.*

58 *Ke ngi hēinyotsia, ta ngi ndēngetsia, kina ti mēnini, ke ji Ndēmōi i mānuma hinda wā pēni a ngiē, ke ti gōhū nēnga ta tiēni.*

59 *Ke kina iye wēni, fōlōi iwayakpagēi ma, ke ti wā ndōi lēwē va, ke ti ngi wālea a Sakaria, a ngi kēi bijēi.*

60 *Ke ngi njē i pōtēa, i ndē, ye: Sāō, ngi bijēi a wē lo a Johani.*

61 *Ke ti ndēnga ngi ma, te: nūmu gbi ī bi bōndēi lāa ta tōli a mbijēi ji.*

62 *Ke ti lōkō yēnga ngi ke ma fēya, te: ta yē ngi wāle?*

63 *Ke i ti moli, ti wa a mesēi ta kolo-nyēgi ma, i nyēgi, ye: ngi bijēi lo a Johani: ke ti gbi ti wū hū i wūnga.*

64 *Ke ngi lēi i wōnga ke-yakpē, ke ngi nēi i vūlōa, ke i yā, i Ngēwo lātō.*

65 *Ke ndūwa i ti gbi hōunga, na tiye hēni ti*

bembengo, ke ti njiēi jtsia gbi vāya hū, Judia ytyē gēnyēi hū gbi.

66 Ke ndsia gbi ti ti mēnini, ti ti lāi lo ti līma, te: Ndōi ji a wēma a gbe lo lo? Ke Ndēmōi lōkōi iye ngi ma lo.

67 Ke ngi ke, Sakaria, i vēnga a Holi-Yāfēi, i ndē, ye:

68 Ndēmōi bētēngo lē, Israeli ti Yēwoi, gbāmailē i ngi nūngētsia gbēnga, i ti wūma wōnga.

69 I mbāwō lōwō lōnga amuē, ngi boilōpōi Davidi wēlēi bu.

70 (Kīa i ndēni a ngi holi profittsia ti lēi, ndsia ti na wo a tātō gbēlēi.)

71 Ye: a mu bāwō lo mu gonyotsia yēya, ke ndsia gbi yēya ti lōwōnga amuē.

72 Mānuma hindēi wē va, na i ndēni mu kētsia ma, ke gīli va a ngi holi woyelēi.

73 Kpōrōi na i ngūani mu ke Abrahami, ye:

74 Kō i fē muē, kō kina i mū bāwōa lo mu gonyotsia yēya, mu ngi gbē-kpīa ndūwa gbi i mu ma.

75 Holi hinda hū, ke tōnya hinda hū ngi yāma, fōlōtsia gbi hū ma lēvu.

76 Ke bia, ndōi, ta bi wāle lo a na ngēlēya ngi profiti, gbāmailē ba li lo Ndēmōi lūgo, ngi wēlētsia hūgbāte va.

77 Pē va ngi nūngētsia ti mbāwō go, kia i mānua lo ti ma a ti hinda nyāmutsia.

78 *Mu Yéwoi mānuméi jahū, a na fōlō hijēngoi ngēlē ma, i mu gbēnga.*

79 *Fōfō vē va nāsia wē ti hēini kpindi hū, ke hā nēnēi hū; mu gowotsia lō va ndrēli wēlēi hū.*

80 *Ke ndōi i lōla, i kpāya ngāfa hū, ke iye ngōletsia hū lo, ngīye i hītini ngi gē vōlōi ma a Israeli.*

NGŪ II.

Ke kina i wēni fōlōi nāsia ma, ke Sesari Augusti i sāwa la, ye: ndōloi gbi ti ti bijētsia wu kolo hū.

2 *Ke mbije wulēi ji kolo hū, tiye tātōi lo hālēi, kina Kirenu iye Siria mahū, a māha la.*

3 *Ke ti gbi ti ya ti bijēi wū va kolo hū, ti gbi ti nda lā-wāi hū.*

4 *Ke Josufu be i lēnga a hijē Galili, a gbā tā-wāi Nazareti hū, a li Judia hū, Davidi ngi lā-wāi hū, gbāmailē iye Davidi ngi wēlēi bu lo, ke ngi bōndēi hū.*

5 *Ti bijēi wu va kolo hū, ta Maria ngi nyāha bōyangoi, na iye kōhū.*

6 *Ke kina i wēni, kia tiye na, ke fōlōtsia ti hītēa, ngi lō lē va.*

7 *Ke i kpā hindō-lō lēnga, i ngi bēmbē a kūla, i ngi la hindēi sōtsia ta mēli na, ji va hinda gbi iye na ti va pēlēi bu.*

8 *Ke mbāla-mahū-gbē-bēla lo tiye ndōloi na sē*

hũ, ta yĩ kpālěi hũ, ta ti bālanga-mahũ-gbē a kpindi.

9 *Kē kpēle, Nděmoi ngi lō-moi i wā ti mahũ, kē Nděmoi ngi māvōi i vōnga, i ti bēmbē; kē ti lūwa gboñ.*

10 *Kē Ngěwo ngi lō-moi i ndēnga ti ma, ye: Wā lūwa, gbāmailē, kpēle, ngi wā wu wē a ngō wili yēkpēa, kōhũ nē wā i hũ, na a wēma nūnga gbi wē:*

11 *Gbāmailē fōlōi ji ma lo ti mbāwō-mo lēnga wu wē, Davidi ngi lā-wai hũ, na Nděmoi Kristi lē.*

12 *Kē ji lo a wēma a nāli wu ma, wa ndōlai mālē lo mbēmbēngo kūla hũ, i lani hinděi sōa ta mēli na.*

13 *Kē kē-yakpē, kē ngēlē-gōhũ-go-bēla vāha ti wa la Ngěwo ngi lō-moi, ta Ngěwo lātō; tē:*

14 *Tātō lo Ngěwo ma ngēlēya, ndilēli ndōloi hũ, līma hinda yēkpē nūnga ma.*

15 *Kē kina i wēni, kia Ngěwo ngi lō-bēla tiye hijēni ti gbēla, ti yāma ngēlē-gōhũ, mbāla-mahũ-gbē-bēla ti ndē ti nyonyo ma, tē: a mu li na Betlehem hũ, mu hinděi ji lo, na i wēnga, na Nděmoi i kēnga amuē.*

16 *Kē ti wa a pīmē, ti Maria mālē, kē Josufu, kē ndōlai i lāni hinděi sōa ta mēli na.*

17 *Kē kina ti toni, kē ti njiēi vāya hũ, na ti ndēni ti ma ndōi ji va.*

18 *Kē nāsia gbi ti mēnini, kē ti nēmahu i wūnga hinděi nāsia va mbāla-mahũ-gbē-bēla ti ndēni ti ma.*

19 *Ke Maria i hindēi j̄tsia gbi lāma-gbātēi lo, i ti yāndo ngi līma.*

20 *Ke mbāla-mahū-gbē-bela ti yāma, ta Ngéwo bētē, ta ngi lātō hindētsia gbi va ti mēnini, ke ti toni, kia ti ndēni ti ma.*

21 *Ke kina fōlō wayakpētsia tiye gboyoni ndōi lēwē va, ti ngi bijēi wālē lo a Jisu, na Ngéwo lō-moi i ngi wālēi la, ta la be a ngi go wumbu.*

22 *Ke kina ngi gbēla gbīa vōlōtsia tiye gboyoni, kia Musa jāwai i ndēni la, ke ti wa a ngiē Jerusalemi hū, ngi vē va Ndēmōi wē.*

23 *Kia nyégingo Ndēmōi ngi jāwai hū: hindō-lōi gbi lo na a hūbu a lē, ta ngi wālē lo a holi Ndēmōi wē.*

24 *Ke sā-gbia va, kia ndēngo la Ndēmōi jāwai hū, bōmōkūlō fēlēa, o pōwō lēnga fēlēa.*

25 *Ke kpēle, Tā-mo yēla lo iye Jerusalemi hū, ngi bijēi a Simeoni lo, ke tā-moi j̄i ngi lōnyāngo, ke a Ngéwo līma hindēi wē, iye Israeli ti lī-lēli lo māwulo, ke Holi yafēi iye ngi ma lo.*

26 *Ke Holi-Yāfēi i kei lo a ngiē, ye: **E** hā lo ngtye ke a Ndēmōi ngi Kristi loni.*

27 *Ke i wa ngāfēi hū Ngéwo wēlēi bu: ke kina ndē-beletsia ti wāni a ndōi Jisu pē va a ngiē kia sāwai i ndēi la:*

28 *I ngi wumbu ngi yāka hū, i Ngéwo bētē, i ndē, ye:*

29 *Ndémoi, gbē na bi boilōpōi i yāma ndī-lēli hū, kia bi lā-yiēi i ndēni;*

30 *Gbāmailē nya yāmetsia ti bi bāwō hindēi longa.*

31 *Na bi hūgbāteni nūnga gbi yāma.*

32 *Lambo, fōfō gē va a Kafrísia, kē māvōi Israeli va, bi nūngetsia.*

33 *Kē Josufu kē ngi njēi ti wū hū i wūnga hindēi násia va, i ndēni ngi va.*

34 *Kē Simeoni i ti bētēnga, i ndē Maria ma, ngi njēi, kpēlē, ndōi ji hēingo lē ti gbōtōma ti gūla va Israeli hū, kē ti hijē va gboma; kē nāli va na tē njia yēkpē lē fa.*

35 *Mbōwa a bi nda lī bō lo, kō kiltsia ti ti gbōtōa nēmahū, ti gē.*

36 *Kē Ana lo iye na, kē nyāha profiti a ngiē, Fanueli nyāha-lōi, Aser bōndēi hū; kē ngi wōvango gbon, i lēmbia a ngi hīni fō wofēla, kia wō tēnina a ngiē.*

37 *Kē kpāwō yē lē a ngiē, ngi vō nū nāni gboyongo mahū nāni; i gbīani Ngéwo ngi wēlēi bu, kē a Ngéwo gbē-gbīa a kpindi kē fō, a sū-hōu la, kē hē wēla.*

38 *Kē i wa ikpēlēi na sē ma, i sē-gbīa ta bē Ndémoi ma, i njia lē ngi va ti gbi ma ta pēlē hū gbē ngūmawō hinda va Jerusalemi hū.*

39 *Kē kina ti hindetsia gbi wēni, kia Ndémoi ngi sāwai i ndēni, kē ti yāma Galili hū, ti ndā lā-wāi Nazareti.*

40 Ke ndōi i lōla, i gbāya ngāfa hū, i nda vē a nēmahū lēwē, ke Ndémōi yahū gōlēi iye ngi ma lo.

41 Ke ngi lē-belēsia ti li lo Jerusalemi hū fōi gbi ma, tēwē-mahū-gōmēi ma.

42 Ke kina ngi vō iye pū mahū fēlē, ke ti ya Jerusalemi hū, kia ta pē kōmē gbēlēi ma.

43 Ke kina ti fōlōtsia ti gboyoni, kia ti yāmani, ke ndōi Jisu, i gbendea pōma Jerusalemi hū, ke Josufu, ke ngi njēi ti koni.

44 Ke ti gīli lo, te, ta lo fāhēi hū, ke ti fō yēla jīa ga, ke ti ngi longā ngi wōnga līa, ke ngi gō-bēla ;

45 Ke kina tī ngi loni, ke ti yāma gboma Jerusalemi hū, ta ngi lolo.

46 Ke kina i wēni fōlō sāwa wōma ti ngi mālē Ngēwo wēlēi bu, iye hēini kāra-bēla līa, a wōlo ti ma, a molia wē.

47 Ke nāsia gbi ti ngi wō mēnini, ti nēmahū i wūni lo, ngi hinda hūgōlēi va, ke ngi gbēmbōtsia.

48 Ke kina ti ngi loni, ke ti wū hū i wūnga, ke ngi njēi i ndēnga ngi ma, ye : Nya lō, gbē va lo bi jī wēnga amuē ?

49 Ke i ndēnga ti ma, ye : I yē na wa nya lō ? Wū ko lo, wē, ke nga nya Kē yēngēi wē lo ?

50 Ke tī njīēi hūgoni na iye ndēni ti ma.

51 Ke ti yēinga ta tiēni ti wa Nazareti hū, ke i gōwōi lo ti wē ; ke ngi njēi i njīēi jīsia gbi lāma-gbātēi lo ngi tī ma.

52 Ke Jisu ngi nēmahū i lēwēa, ke ndōla, ke a ngāhū golē jō a Ngéwo ke a nūnga.

NGŪ III.

Fō pū mahū lōlugē ma Tiberiu Sesari māhayēi hū, kina Pontiu Pilatu sāma a ngiē Judia va, ke Herodi sāma a ngiē Galili va, ke Filipi, ngi ndēhindō, sāma a ngiē Ituria va, ke Trakoniti lōlē va, ke Lisania sāma a ngiē Abileni va ;

2 Ke Anasi ke Kaifasi almami watsia atiē, ke Ngéwo lāyiēi i wā Johani yē, Sakaria ngi lōi, ngōlēi hū.

3 Ke i wa tātētsia gbi hū, ti Jordani gbēla, a baptisi yiēi lē, nēmahū wōtē va, mānu va hinda nyāmutsia ma.

4 Kia nyégingo koloi hū Isaya, profiti lā-yiētsia hū, ye: Yēla ngi wōi a gbāa ngōlēi hū, ye: A Ndémoi ngi wēlēi hūgbāte, wu ngi wēlētsia wona.

5 Ndēmbu-ndēmbu gbi lo a la vēlo, ke ngtyē gbi, ke mbēmēlē gbi lo a yēi lo, ke hāni yanūngōtsia ta wona lo, ke hinda gbōkōla-gbōkōlētsia ta gbōngbō lo.

6 Ke nūmu gbi a Ngéwo ngi bāwō hindēi lo lo.

7 Ke i ndēnga fāhēi ma ti wāni ngi yē, ti ti baptisi wē va: O Kāli bōndēi, yē lo i wu lāhinga wu wēla ndī-lēwē ma, na a wāma?

8 Fūlē a wa a ngūlu-wua nāsia ti māhōungo nēmahū wōtē va ; ke wā tātō a ndēla wu nēmahūtsia

hū, wē, mu Abrahami joi lo mu kē va; gbāmailē nge wu ma, Ngęwo ngi gūngo lē, i kotu jtsia wē a ndēnga Abrahami wē.

9 *Kē konui lo na i lāni ngūlutsia ti hapetsia ma; fālē ngūlui gbi lo na ē wa a ngūa yēkpē, ta tēwē lo, ti pīli ngombui ya.*

10 *Kē nūngetsia ti ngi molia, tē: fālē, ma gbo wē?*

11 *I pōtē, i ndē ti ma, ye: Nūmwi kūla fēlēa ti ngi yēya, gbē i fē na wē hāni gbi ī ngi yēya. Kē na mēhāni ngi yēya, gbē ta bē i pē.*

12 *Kē nāvō-yāndo-bēla bē ti wa ti ti baptisi wē va, ti ndē ngi ma, tē: kāra-moi, ma gbo wē?*

13 *Kē i ndēnga ti ma, ye: wā na wūmbu tēwēngo ma, na ti ndēni wu ma.*

14 *Kē ko-beletsia bē ti ngi molia, tē: kē mua, ma gbo wē? Kē i ndēnga ti ma, ye: wā nū gbi vāwōli, wā nū mayia gē a ndē; kē a pē wu ltsia ti lēli wu pāgēi va.*

15 *Kē kia nūngetsia ti ye māwu lo ma, kē ti gbi tiye gīli lo ti nēmahutsia Johani va, ina ta lo Kristi a ngiē, o ta ī lē.*

16 *Kē Johani i pōtēa, i ndē ti gbi ma, ye: Nya, ngi wu baptisi wē a nja, kē yēla lo wā ma, i kpāyani, i lēwē nya ma, na ngi gowoi i ngēyetsia, nya mā-ī-hōuni ngi vūlo; a wu baptisi wē lo, a Holi-Yāfēi, kē ngombu.*

17 *Na ngi vēlēi i ngi yēya, a ngi bēi yāfē lo fō,*

a ngāndo lo ngi gbūēi bu, ke a kēi mo lo a ngombui na ē lūfē.

18 Ke hinda gbōtōa wēkā lo iye ndēni nūngetsia ma ngi yēwo yiēi hū.

19 Ke ji va i yāni sāmēi Herodi ma, Herodiasi va, ngi ndē-hindō-lōi, Filipi, ngi nyāhēi, ke hinda nyāmuṣia gbi va; nāsia Herodi i ti wēni;

20 Ji lo i pūni gbi ma hū, i Johani wīli kpindi wēlēbu.

21 Ke kina i wēni kia nūngetsia gbi tiye ti baptisi wēni, Jisu be ti ngi baptisi wē; ke kia iye hēma ke Ngēlē-gōhū i lā-wōa:

22 Ke Holi-Yāfēi i yēinga ngi ma, a kpīagē kia bōmōkūlō na, ke ngō i gbīa Ngēlē-gōhū, na i ndēni, ye: Nya līma Lōi lo abiē, nya lī lēlingo bi ma.

23 Ke Jisu i ngi vūlui ngi vō i tātōa a hūtila nū gboyongo mahū pū hū ke, kia tiye gīli, te: ta lo Josufu ngi lōi; Heli ngi lōi.

24 Matati ngi lōi; Levi ngi lōi; Melki ngi lōi; Jana ngi lōi; Josufu ngi lōi;

25 Matiasi ngi lōi; Amosi ngi lōi; Naumi ngi lōi; Ešli ngi lōi; Naggi ngi lōi;

26 Maati ngi lōi; Matiasi ngi lōi; Simeu ngi lōi; Josufu ngi lōi; Juda ngi lōi;

27 Joana ngi lōi; Resa ngi lōi; Zorobabel ngi lōi; Salatiel ngi lōi; Neri ngi lōi.

28 Melki ngi lōi; Adi ngi lōi; Kosam ngi lōi; Elmodam ngi lōi; Eri ngi lōi;

29 *Jose* ngi lōi; *Eliezer* ngi lōi; *Jorim* ngi lōi;
Matati ngi lōi; *Levi* ngi lōi;

30 *Simeoni* ngi lōi; *Juda* ngi lōi; *Josufu* ngi lōi;
Jonan ngi lōi; *Eliakim* ngi lōi;

31 *Melea* ngi lōi; *Menan* ngi lōi; *Matata* ngi
lōi; *Natan* ngi lōi; *Davidi* ngi lōi;

32 *Jese* ngi lōi; *Obed* ngi lōi; *Boos* ngi lōi;
Salmoni ngi lōi; *Nasoni* ngi lōi;

33 *Aminadabi* ngi lōi; *Arami* ngi lōi; *Esromi*
ngi lōi; *Faresi* ngi lōi; *Juda* ngi lōi;

34 *Jakobi* ngi lōi; *Isāki* ngi lōi; *Abrami* ngi
lōi; *Tera* ngi lōi; *Nako* ngi lōi;

35 *Saruki* ngi lōi; *Ragau* ngi lōi; *Faleki* ngi
lōi; *Heber* ngi lōi; *Sala* ngi lōi;

36 *Kainani* ngi lōi; *Afaksadi* ngi lōi; *Semi* ngi
lōi; *Noa* ngi lōi; *Lameki* ngi lōi;

37 *Matusela* ngi lōi; *Enoki* ngi lōi; *Jaredi* ngi
lōi; *Maleleel* ngi lōi; *Kainani* ngi lōi;

38 *Enosi* ngi lōi; *Seti* ngi lōi; *Adami* ngi lōi;
Ngéwō ngi lōi.

NGŪ IV.

*Kē kina Jisu i vēndani a Holi-Yāfēi kē i yāma
Jordani yē; kē ngāfēi i ya a ngiē ngōlēi hū.*

2 *Kē Satani i ngi gole fō nū fēlē gboyongo; kē i
fōi nāsia ma, iye hāni gbi mēni; kē kina tiye
gēleni, na wōma kē ndōle ngi hōua.*

3 *Ke Satani i ndēnga ngi ma, ye: ina bi Ngéwo lōi lo abiē, ndē kotui ji ma, i wōtē a kpohū.*

4 *Ke Jisu i pōtēa, ye: Nyégingo lē: Nūmu ē vūlu a kpohū lēkē, ngiye njiēi na gbi a gbā Ngéwo la.*

5 *Ke Satani i ngi wūmbua ngtyē gūha mahū; ke i ndōloi ngi kēnyetsia hū gbi ge a ngiē hū-gūtungo.*

6 *Ke Satani i ndēnga ngi ma, ye: Kpāyēi ji gbi lo nga fēma bi wē, ke hāni yēkpeisia ti hū; gbāmailē ti fēngo lē nya wē, ke nūmu gbi lo nya lōngo la, nya fē lo a ngiē.*

7 *Fālē, ina ba gūla lo nya gowo ma bu, gbi bi wo a ye lē.*

8 *Ke Jisu i pōtēa, ye ngi ma: hijē nya wōma, Satani; gbāmailē nyégingo lē: Bā gūla lo Ndēmoi bi Yéwoi gowo bu, ke ta yakpē lo, ba ngi hinda wēlē.*

9 *Ke i wa a ngiē Jerusalemi hū; i ngi hēi Ngéwo wēlēi mbōloi mahū, i ndē ngi ma, ye: ina bi Ngéwo Lōi lo abiē, gbujā:*

10 *Gbāmailē nyégingo lē: A ngi lō-bēla lāhi lo bi va, ti bi mahū-gbē:*

11 *Ta bi hōu ti yēya lo, ti bi de, ko bā bi gowo ho kotu ma.*

12 *Jisu i pōtēa, ye ngi ma, ndēngo lē: Bā Ndēmoi bi Yéwoi gole.*

13 *Ke kina Devili i wēlani a kolēi gbi, ke i gbēnga ngi ma kūlō.*

14 *Kẹ Jisu i yāma ngāfa gbāyẹi hū Galili hū, kẹ ngi ma lowo i vāya itatetsia hū gbi.*

15 *Kẹ i ti gāra sinagogtsia hū, ti gbi ti ngi lātō.*

16 *Kẹ i va Nazareti hū, hindẹi ti ngi makẹi na ; kẹ i ya sinagogi hū, kina ngi wē-hindẹi iye na, sabati vōlōi ma ; kẹ i lōa koloi gāra va.*

17 *Kẹ ti ngi goa a profiti Isايا gōloi, kẹ kina i gōloi la-wōni, i hindẹi lo ti nyẹgi na :*

18 *Ndẹmoi ngi Yāfẹi lo nya ma ; gbāmailē i lōkō lo a nya ma ngi lā-yia yẹkpẹ lē va feli-bela ma ; i nya lōnga ngi ndi-nyānī-bela bāwō, ngi mbāwō vẹ kohōtsia wẹ, ngi pẹ pūmu-bela ti tūwo lo, ngi gbe nāsia ma ti ma bōwango.*

19 *Ngi Ndẹmoi ngi vō yẹkpẹi yīa lē.*

20 *Kẹ i koloi gbōwua, i fẹ misiri wẹ, i hēi ; kẹ nāsia gbi ti sinagogi hū, ti ti yāmẹi longa ngi ma.*

21 *Kẹ i tātōa a ndēla ti ma, ye : fōlōi jì lo koloi lā-yiẹi i wēlenga wō hū.*

22 *Kẹ ti gbi ti ngi hōunga a ngi ma, kẹ ti wū hū i wūnga nyīa yẹkpetsia va, ti gbīani ngi lā hū ; kẹ ti ndēnga, te : Josufu ngi lōi lo a jì ?*

23 *Kẹ i ndēnga ti ma, ye : A tōnya wa sālẹi jì hēi lo nya ma, hālẹmoi, bi vūlui bāwō ; hāni gbi lo mu mēnini i wēni Kapernaumi hū, pẹ bẹ bi loloi hū.*

24 *Kẹ i ndēnga, ye : A tōnya nge wu ma, nge, profiti gbi ɾ gūlu ngi nda loloi hū.*

25 *A tōnya nge wu ma, kpāwo gbōtōa tiye lo*

Israeli hũ, Eliasi gbēlēmēi, kina ngēlē-gōhũ iye gbōwuni fō sāwa ke ngālu woita, kina ndōlẹ wāi iye na ndōloi gbi.

26 *Ke tiye Eliasi lōni yēla be yē, ngtye ma Sarepta, Sidoni lā wāi hũ, nyāha yēla yē, kpāwo a ngiē.*

27 *Ke kpokpou-bela gbōtōa lo ti ye Israeli hũ, Eliseusi, profiti gbēlēmēi, ke yēla be iye bāwōni, ngtyema Naamani, Siria-moi.*

28 *Ke nāsia gbi tiye sinagogtsia hũ, kina ti hindēi jtsia mēnini, ke ti lī i lēwēnga.*

29 *Ke ti hijia, ti ngi lūkpē, i gbāa tēi hũ, ke ti wā a ngiē kōmbōi ya, hindēi ti tēi lōni na, ngi lūkpē va, a ngi wu ma wēlē.*

30 *Ke ta i lēwē a ti lāa we, i li.*

31 *Ke i yēinga Kapernaumi hũ, Galili lā-wāi, i ti gāra sabati vōlōtsia ma.*

32 *Ke ti wū hũ wua ngi gārēi va ; gbāmailē ngi lā-yiēi kpāyango ye lē.*

33 *Ke kēna yēla lo iye sinagogi hũ, ngāfa nyāmui i ngi hũ, i gbāwua ngēlēya, ye :*

34 *Gbē mu ma, gbo lo mu lūa hũ ma wuēni, bia Jisu lo Nazareti-moi? bi wā mu wā va lo? Ngī kọ lo gbē nū-lō abiē, Ngēwo ngi Holi-moi.*

35 *Ke Jisu i gbandēa ngi ma, ye: bi lēi gbōwu, bi gbāa ngi hũ ; ke kina ngāfa nyāmui i ngi gūlani ndā, ke i gbāa ngi hũ, ke ī ngi nēmuni.*

36 *Ke ti gbi ti wū hũ i wūnga, ti ndē ti nyonyo*

ma, te: gbe yīa lo a jī? gbāmailē i ndēnga ngāfa nyāmutsia ma a māha-lā-yīa a kpāya, ke ti gbā.

37 Ke ngi lowoi i vāya ndōloi hū i hindēi gbi.

38 Ke i hijia, i gbā sinagogi hū, i wa Simoni wēlēi bu, ke Simoni ngi Yēmōi iye māvula wā hū lo, ke ti ngi mānēnea ngi va.

39 Ke i lōa ngi mahū, i gbāndē māvulēi ma, ke i gbēnga ngi ma; ke i hijia ke-yakpē i ti ma kpē-gbā.

40 Ke kina fōlōi iye gūlama, nāsia gbi tiye higbe gege hū, ti wa a tiē ngi yē, ke i lōkō wēlēnga ti gbi ma, i ti bāwō.

41 Ke ngāfa nyāmua be ti gbāi lo ti gbōtōma hū, ta gbawu, te: Kristi lo abiē, Ngéwo ngi lōi; ke i gbandēa ti ma, ye, tā yīa; gbāmailē ti kōi lo, te: Kristi lo a ngiē.

42 Ke kina ngēlē i wōni, ke i gbā, i li ngōlēi hū, ke fāhēi ngi lōnga, ti wā ngi yē, ti ngi hūhōu, te, a gbā ti ma.

43 Ke i ndēnga ti ma, ye: ngi lōni ngi njia yēkpēi lē, Ngéwo gēnyēi va tā wēkēsia be ma; gbāmailē nya lōnga na va lo.

44 Ke i njia yēkpēi lēnga Galili ti sinagogtsia hū.

NGŪ V.

Kina i wēni nūngētsia ti gbondani ngi ma Ngéwo ngi yiēi mēni va, ke i lōa Genesareti wōpēi ma.

2 *I ndende fɛlɛa lo ti lɔni pɔpɛi ma, ke nye-gbe-bɛla tiye gbɛa ti hũ, ta ti bɔmɛtsia wua.*

3 *Ke i wɪlia ndendetsia yɛlagɛ hũ, Simoni ngi ndɛi, i ndɛ ngi ma, ye: i gbɛa kũlɔ ngiyɛi ma, ke i hɛnga, i nũnga gɛra ndendɛi hũ.*

4 *Ke kina iye wɛlani a yɪala, ke i ndɛnga Simoni ma, ye: gbɛa isũsui hũ, wu wu bɔmɛtsia gũla i kpɔtɔ va.*

5 *Ke Simoni i pɔtɛa, i ndɛ ngi ma, ye: Ndɛmoi, mu mɔnea a kpindi ji pɪ, mũ hɛni gbi hɔuni, ke bi lɔ-yiɛi va lo, nga mbɔmɛi gũla lo.*

6 *Kina ti ji wɛni, ke ti sondɔa nye gbɔtɔa ma, ke ti bɔmɛi i tɔtɔa a belala.*

7 *Ke ti lɔkɔ ya mɛmɛ ti mbɔnga yɛ, ti ye ndende wɛkɛi hũ, ti wa ti gbo ti ma; ke ti wɔ ti ndende vɛngo lavɛ, ke ti tɔtɔa a wũla.*

8 *Ke kina Simoni Pita i toni, ke i gũla Jisu gɔwoi bu, ye: gbɛa nya wɔma, gbɔmailɛ nũ nyɔmu lo angɛ, O Ndɛmoi!*

9 *Gbɔmailɛ ngi wũ hũ wũi lo, ke nɔsia gbi tiye ngi wɔma nye gbɔtɔtsia va tiye hɔuni.*

10 *Ɖi lo bɛ Jakobi iye na, ke Johani Zebedi ngi lɛnga, Simoni ngi mbɔnga. Ke Jisu i ndɛnga Simoni ma: Ba lũwa, kia i tɔtɔni fɔlɔi ji ma, ba nũnga lo hɔu.*

11 *Ke kina ti wɔni a ti lɛndetsia ngiyɛ ma, ke ti gbɛlɛa·kpɛlɛma ti lɔ ngi wɔma.*

12 *Kina i wɛni iye tɔ-wɔ yɛla hũ, ke kpɛlɛ,*

tā-moi yēla kpokpou lēkē ngi ma, kina i Jisu loni, ke i gūla ngi gowo bu, i ngi mānene, ye: Ndēmōi, ina bi lūmango lē, ba pē lo ngi bāwō.

13 Ke i ngi lōkōi lāmbōnga, ke i jā a ngiē, ye: Ngi lūma, bi bāwō; ke ke-yakpē kpokpoui i gbāa ngi ma.

14 Ke i ngi lāhinga, ye: bā ndē nū gbi ma, li, bi bi vūlui ge a almami, bi li a na bi bāwōlēi va, kia wo Musa ndēi la, a sēli va ti we.

15 Ke ni lēkē ngi ma lowoi a gbāa, ke fāha gbōtōa ti ngāndonga mēni va, ko ti bāwō a ngiē ti higbetsia hū.

16 Ke i ngi vūlui gbāa ti lāa, i lī ngōlēi hū, i hē na.

17 Ke kina i wēni fōlōtsia yēla ma, iye kūra wēma, ke Faristsia, ke sāwa-hūge-bēla ti hēini, tiye gbāani tēi gbi lo hū ti Galili, ke Judia, ke Jerusalemi; ke Ndēmōi gbāyēi iye na lo ti bāwō va.

18 Ke kpēle, ke nūnga ti wā a tā-mo yēla ikpuko ma, i nānga higbe hū; ke ti kōnga a wāla a ngiē, ti ngi lā ngi lābu.

19 Ke kina tiye ipēlēi gbi jōni ta wa a ngiē, fāhēi va, ke ti lēnga pēlēi wū-mba, ti ngi yēi ikpukoi ma i ndiēi Jisu lābu.

20 Ke kina i toni ti ngi hōunga a tōnya, ke i ndēnga ngi ma, ye: Tā-moi, ngi mānua bi ma a bi hinda nyāmutsia.

21 Ke kolo-nyēgi-beletsia, ke Farisisia ti tātōa a

kāra la ti nēmahū, tē: Yē lo a ji, a njia nyāmu lē? Yē lo a mānu hinda nyāmu ma, ngiyē ma Ngéwo yakpē?

22 *Kē kina Jisu i ti nēmahūtsia goni, kē i pōtēa, i ndē ti ma, yē: Gbo wu kāra ma nēmahū?*

23 *Igbo bebēngo, ndē va, ngi manua bi ma a bi hinda nyāmutsia, O ndē va, bi hijē, bi jīa?*

24 *Kē kō wu kō kē hindō-lōi kpāya lo ngi yēya ndōloi hū mānu va hinda nyāmua ma (kē i ndēnga nānga higbē-moi ma) nge bi ma, hijē, bi bi gbukoi wūmbu, bi li bi wēlē bu.*

25 *Kē i hijēnga kē-yakpē ti yāma, i na wūmbu iye lāni ma, kē i ya ngi wēlē bu; a Ngéwo lātō.*

26 *Kē ti gbi ti gāhū gbāa, kē ti Ngéwo lātōnga; kē ndūa i ti hū vēnga, tē: Mu kama-hinda lōa a fōlōi jī.*

27 *Kē hindēi jtsia wōma i gbāa, i li; kē i nāvō-yāndo-mo longā, ngi lā a Levi, i hēini nāvō-vēmēi ma, kē i ndēnga ngi ma, yē: Tō nya wōma.*

28 *Kē i gbi lōnga, i hijē, i tō ngi wōma.*

29 *Kē Levi i mēhē wā gbātea ngi wē ngi ndā wēlē bu; kē fāha gbōtōa lo tiyē na a nāvō-yāndo-bēla, kē pēkā, ndsia ti hēni ta tiēni.*

30 *Kē ti kolo-nyēgi-bēlētsia, kē Faristsia ti gbo-yēnga ngi wōma-bēlētsia ma, tē: Gbē va lo wa mēhē mē, wu kpolē wē a nāvō-yāndo-bēla, kē hinda nyāmu-wē-bēla?*

31 *Kē Jisu i pōtēa, i ndē ti ma, yē: Nāsia hinda*

gbī (ī) ti ma, tī lōni a hālē-mo, ngīye ma ndsia ti higbengo.

32 *Ngī wāni tōnya-bēla wālē va, ke hinda nyāmu-bēla ti wōtē.*

33 *Kē ti ndēnga ngi ma, tē: Gbē va lo, Johani ngi wōma-bēlēsia ta sū-hōu pepe, ta hē wē, ke Faristsia ti wōma-bēlēsia bē, ke bi ndēsia ta mēhē mē ta kpolē wē?*

34 *Kē i ndēnga ti ma, ye: Wa pē lo nyāha-jō-mo ninēi ngi mbānga ti sū-hōu kina lē nyāha-jō-mo ninēi i ti lā lo?*

35 *Kē ifōlōtsia ta wa lo, kina ta nyāha-jō-mo ninēi gbīa ma ti lā, ke ti sū-hōungo ta ye lo ifōlōi ndsia ma.*

36 *Kē i sālē bē hēnga ti ma, ye: Nūmu gbī ē kūla nīna gūtu wē ingōva ma; ina na ī lē, inīnēi a mbēla lo, ke gūtui na i gbīani ininēi ma ē lūma ngōvēi wē.*

37 *Kē nūmu gbī, ē ndō nina wu sāni wōva hū, ina na ī lē ndō ninēi a sāntsia wō lo, ke i vāya, ke sāntsia ti nyānia.*

38 *Kē ndō ninēi a wu sāni nīna hū lo; ke ti vēngo ti lāma-gbātea.*

39 *Kē nūmu gbī kina i wēla lo a ndō wōva gboēla ke-yakpē i māni ndō nīna ma; gbāmailē i ye: ngōvēi i fīsa.*

NGŪ VI.

Ke kina i wēni, sabati ifēlēgēlēi ma, na i tōni ihālagēi ma, ke i lēwēa mba-gbaetsia hū, ke ngi wōma-beletsia ti mbēi wōnjenga, ta njowele ti yēya, ta mē.

2 *Ke Faristsia ti lēnga ti ndēnga ti ma, te: Gbe va lo wa na wēlē mā-ī-hōuni pē va sabatsia ma?*

3 *Ke Jisu i pōtēa, i ndē ti ma, ye: Wū ji be gei lo, na Davidi iye pēni wō, kina ndōle ngi hōuni, ke nāsia ma ti ngi wōma?*

4 *Kina i lini Ngēwo wēlēi bu, i ke-gbohū wūmbu, i ti mē, i fē nāsia be wē tiye ngi wōma, mā-ī-hōuni mē va, ngiye ma almami va lēkē?*

5 *Ke i ndēnga ti ma, ye: Hindō-lōi Ndēmo lē sabati be va.*

6 *Kina i wēni sabati ipēka ma, ke i wā sinagogi hū, i kāra wē: tā-mo yēla lo iye na, ngi yēja lōkōi bēngo.*

7 *Ke kolo-nyēgi-beletsia ke Faristsia ti ngi mānea, ina a bāwō wē lo sabati ma, ko ti ngi jāwu hōu.*

8 *Ke i ti nēmahūtsia gonga, ke i ndēnga tā-moi ma na ngi lōkōi bēngo ye lē, ye: hijē, bi lō ndīa.*

9 *Ke Jisu i ndēnga i ndē ti ma, ye: Nga wu moli lo a hinda yēla: māhōungo lē hinda yēkpē wē va sabati vōlōtsia ma, o hinda nyāmu wē va? Ndēvu bāwō va, o pā va?*

10 *Kẹ kina i ti gbi gbēni, i ndēnga tā-moi ma, yẹ: Bi lōkōi lāmbō; kẹ i pẹa, kẹ ngi lōkōi i yāma, i bāwō kia ipẹkẹi na.*

11 *Kẹ ti gbōwa pāra, kẹ ti wu hitēnga ti nyonyo ma, hindēi māhōungo ti pẹ a Jisu.*

12 *Kina i wēni ifōlōi nāsia ma, kẹ i ya ngiyē yēla mahū, hē wē va; i yi kpindi pi hēma Ngéwo ma.*

13 *Kina ngēlē iye wōni, i ngi wōma-beleṣia wāle ngi yē, i ti mahō pū mahū fēlē ti lā, kẹ i ti wālea a tō-bela.*

14 *Simoni, na ta tōlini a Peta, kẹ Anderu, ngi ndē-hindōi; Jakobi kẹ Johani; Filipi kẹ Bartolomi;*

15 *Mati kẹ Tomasi, Jakobi Alfiu ngi hindō-lōi, kẹ Simoni, na ta tōli a Selotes;*

16 *Judasi Jakobi ngi ndē-hindōi, kẹ Judasi Karioti-moi, na bāya-moi yẹ lē.*

17 *Kẹ i yēinga a tiē, i lō būlōi ma, kẹ ngi wōma-beleṣia ifāhēi, kẹ fāha gbōtōa, ta gbāa Judia hū gbi, kẹ Jerusalemi, kẹ Tīre, kẹ Sidoni yēi gākunga; nāsia ti wāni ngi lā-yiēi mēni va, kō i ti bāwōa ti higbeṣia hū.*

18 *Kẹ nāsia ngāfa nyāmuṣia ti ti lī hēini, kẹ i ti bāwōa.*

19 *Kẹ fāhēi gbi ti kōnga ja va a ngiē; gbāmailē kpāya i gbāni lo ngi hū, kẹ i ti gbi bāwōa.*

20 *Kẹ i ngi yāmeṣia wūmbunga, i ngi wōma-beleṣia gbē, yẹ: Wu betēngo lē, feli-bela; gbāmailē wu wō lo a Ngéwo genyéi.*

21 Wu betēngo lē ndōle wu ma nā; gbāmailē wu gōi a vē lo: Wu betēngo lē wa wō nā; gbāmailē wa yēlē lo.

22 Wu betēngo lē, kina nūnga ta lōlō ma awuē, kina ta wu gbā ma ti lā, ke ti wu lōwo nyāni; ke ti wu bijēi gbā a hāni nyāmu, Nūmu-hindō-lōi va.

23 A gōhū nē ifōlōi nāsia ma, wu winde a kāhū gbā; gbāmailē nī lo wō ti kēsia ti pēni a profittsia.

24 Ke pōwō lo wu ma, wua wu gbātēngo; gbāmailē wu wēla a wu lā-lēli jō lo.

25 Pōwō lo wu ma, wua wu gō vēngo, gbāmailē ndōle a wu hōu lo: pōwō lo wu ma, wua wa yēlē nā; gbāmailē wa hinda mai hē wēlo, wu wō.

26 Pōwō lo wu ma, kina nūnga gbi ta wu yīa yēkpē lēma; gbāmailē nī lo ti kēsia ti pēni a nde-profittsia.

27 Ke ngi nge wu ma, wua wu mēni ma: A lō a wu gonyōtsia; a hinda yēkpē wē a nāsia ti lōlongo a wuē.

28 A nāsia bētē ta wu yeli; wu hē nāsia va, ta wu hōu a nyāmu.

29 Nūmui a bi lēwē bi bā ma, ipēkēi bē wōtē ngi yē. Ke nūmui a bi lōmēi, imāhūgē, hōu, bā māwali ngi wē i mbuigē bē hōu va.

30 Fē nūmui na wē a feli bi ma, ke nūmui a bi jō hāntsia hōu, bā njā lē gbōma.

31 *Kē kia wu lōni nūnga ti pē a wuē, a pē ñi a tiē bē.*

32 *Kē wu lōnga lo a nāsia ti lōnga a wuē, gbe jē lo wa sō? gbāmailē hinda nyāmu-bela ti lōngo a nāsia ti lōngo a tiē.*

33 *Kē wu hinda yēkpē wēnga lo a nāsia ta hinda yēkpē wē a wuē, gbe jē lo wa sō? gbāmailē hinda nyāmu-bela bē, ta pē lo.*

34 *Kē wu nāsia jihū lo wa hōu a tōnya wa sō lo gboma a tiē, gbe jē lo wa sō? gbāmailē hinda nyāmu-bela bē ta sihā wē lo hinda nyāmu-bela ma, tēnga jō va gboma.*

35 *Kē a lō wu gonyotsia, wu hinda yēkpē wē, wu sihā wē, wā gili a hāni wēka gbi pōma; kē wu māwāi i ya wō, kē wu wēnga a na ngi lēnga ti ngēlēya: gbāmailē ngi hinda yēkpēngo nāsia va ti sābu go, kē hinda nyāmu-belētsia va.*

36 *Fālē, a mānuma wē, kia wu Kē manumango.*

37 *Wā sēli wē, kē tē wu jēli; wa nde wē, kē tē wu lē; a mānuma wē, kē ti manua lo wu ma.*

38 *A fē, kē ti fēnga wu wē: hūma yēkpē, kpondango hū, kē sejiango, a yēi ma, ta fē lo wu yāka hū; gbāmailē kia sē wa hūma la, ñi bē ta hūma wu wē.*

39 *Kē i sālē hēnga ti ma, ye: mbōlē-mo a pēlē ge lo a mbōlē-mo? Ti vēnjo ti gula ma ndōwēi hū?*

40 *Kāra-wē-moi ī ngi gāra-moi mahū, kē na gbi lo kpojongā a wē lo bē ngi gāra-moi.*

41 Ke i yē na ba kēi lō bi ndēi yāma, ke bē ngūlu gūtu lō i bi ndā yāmēi?

42 O ba yē ndē bi ndēi ma, be, nya ndēi, gbē ngi kēi gbāa i bi yāmēi, ke bi vūlui bē ngūlu gūtu lō i bi ndā yāmēi? Bia ndā-fēlē-moi, ngūlu gūtui gbāa pēn bi ndā yāmēi, ta lo na ba tūwo lō pānda kēi gbāa va bi ndēi yāmēi ma.

43 Gbāmailē ngūru yēkpē ē wua a ngūlu wā nyāmu, o ngūru nyāmu ē wua a ngūlu wā yēkpē;

44 Gbāmailē ta ngūru i gbi go ngi ndā wūlu wēi ma lo; gbāmailē tē ndāha wūru i wūi goli ngāli ya; ke tē goli ngāli wūru ya.

45 Nūmu yēkpēi a gbāa lo a hāni yēkpē so-hāni yēkpēi ma ngi lī ma; ke nūmu nyāmu a gbāa lo a hāni nyāmu so-hāni nyāmui ma ngi lī ma. Gbāmailē kia ndī lāvēngo la, nī lo ndēi a ndē.

46 Ke gbē va lo wa nya wāle a Ndēmōi, Ndēmōi, ke wē-hindētsia wē nga ndē?

47 Nūmui gbi lo a wa nya yē, i nya lā-yiētsia mēni, i ti wē, nga ngi gbāyē gē lo a wūē.

48 Ngī gbāngo lē a nūmui i pēlē lōni, i ndōwēi bō sūsungo, i hīti kotu ma: ke kina njēi wēni, kpēlui i yēi pēlē ma, a vōmbō, ke ī gūni a sejiala; jī va hitēngo yelē kotui ma.

49 Ke nūmui na a mēni, ke ī pēni, ngi gbāngo lē a nūmu i pēlē lōni ndōlo ma, ke ī hiteni; ke kpēlui i yēinga a vōmbō ipēlēi ma, ke-yakpē ke i gūla, ke pēlēi na itōmbōi ngōlongo yelē.

NGŪ VII.

Kẹ kina iye wẹlani a ngi lā-yiẹtsia gbi lẹla nūngeṣia wō hū, kẹ i ya Kapernaumi hū.

2 *Kẹ kugba yẹla i hindō yẹla mahū ngi boilōpōi na ngi lōnga la gboṅ, i higbe hū yeke i hā.*

3 *Kẹ kina i Jisu hinda mēni, kẹ i Jewutsia ti nūnga watsia lōnga ngi yē, a ngi mānene, ko i wa i ngi boilōpōi lāwō.*

4 *Kẹ kina tiye wāni Jisū yē, ti ngi mānene kū, te: mbēlē lo ngi ma, na a hindēi ji wē ngi va.*

5 *Gbāmailē ngi lōngo a mu gēnyēi, i sinagogi mu wē.*

6 *Kẹ Jisu i tōnga ti ma: kẹ kina nā ī ye pẹlẹi ma gūha ma, kẹ kugbēi i ngi mbānga lōnga ngi yē, ye ngi ma: Ndémoi, bā bi vūlui mone; gbāmailē ngi gbēkpēni bi wa nya wẹlẹi bu.*

7 *Na va yelē ngi toni nya vūlui gbēkpēngo ngi wa bi yē, kẹ nṣia yakpē lē, kẹ nya boilōpōi i bāwōa.*

8 *Gbāmailē nya be ngi mahū layīa bu lo, ko-bela ti nya bu, nge ji ma, li, kẹ i linga, nge pēka ma, wa, kẹ i wa; nge nya boilōpōi ma, ji wẹlē, kẹ i pẹlāa.*

9 *Kẹ kina Jisu iye hindēi jisia mēnini, ngi wū hū i wū ngi va, kẹ i wōtēa nūngeṣia yē tiye tōni ngi wōma, ye: nge wu ma, ngi tōnyēi nyoko loni lẹ Israeli be hū.*

10 *Kẹ kina n̄asia tiye ti l̄oni ti yāmani p̄l̄éi bu, ti māl̄e boil̄ōp̄oi iye higb̄éi hū, i bāw̄ōa.*

11 *Kẹ kina i w̄ēni, f̄ōl̄oi na w̄ōma, kẹ i ya tā-wa yēla hū, na ta t̄oli a Nain; kẹ ngi w̄ōma-belētsia gb̄ōt̄ōma, ti t̄o ngi w̄ōma, kẹ f̄āha gb̄ōt̄ōa.*

12 *Kina nā i lāni tā-wāi ik̄oi gb̄ēla, kp̄ēle, kẹ ti gb̄ia a k̄ēna yēla hāngo, ta yēla kp̄e ngi nj̄ē yēya, kẹ kp̄aw̄ō a ngiē, kẹ nūnga gb̄ōt̄ōa ti ye tā-wāi hū, ta tiēni yel̄ē.*

13 *Kẹ kina Nd̄ēmoi ngi loni i ngi mamāmahū lo, ye ngi ma, bā w̄ō lo.*

14 *Kẹ i wā, i jā a hāk̄éi, kẹ n̄asia tiye li a ngiē, ti l̄onja kp̄e, kẹ i nd̄ēnga, ye: Ndāk̄pau, nge bi ma, hij̄ē.*

15 *Kẹ na i hāni, i hij̄ēnga, i h̄ei, i tāt̄ō a yīalu; kẹ i ngi v̄ēnga ngi nj̄éi w̄e.*

16 *Kẹ ti gbi ti lūwa, kẹ ti Nḡéwo lāt̄ōnga, t̄e: profiti wā i hij̄ēnga mu l̄ia; Nḡéwo i vānga ngi nūnḡetsia ma.*

17 *Kẹ ngi ma lowoi ji i vāya Judia hū gbi, kẹ ilāt̄éi hū gbi.*

18 *Kẹ Johani ngi w̄ōma-belētsia ti hind̄éi j̄tsia gbi gēnga a ngiē.*

19 *Kẹ Johani i ngi w̄ōma-belētsia f̄ēl̄ē wālea ngi yē, i ti l̄ō Jisu, ye: Bia lo ba wāma, o mu tūwo gb̄ē p̄ka va?*

20 *Kina konḡetsia tiye wāni, kẹ ti nd̄ēnga, t̄e: Johani, Baptisi-moi lo mu l̄oni bi yē, ye: Bia lo ba wāma, o mu tūwo gb̄ē p̄ka va?*

21 *Ikpēle yakpē na ma i ti higbetsia gbōtōma, ke ti gāhū gbāletsia bāwō, ke nāsia ngāfa nyāmua tiye ti hū, ke nāsia ti gbōtōma ti bōlengo yelē, i pē ti tūwo lō.*

22 *Ke Jisu i pōtēa, i ndē ti ma, ye: A li wu ndē Johani ma, kindetsia wu toni, ke nāsia wu mēnini: kia mbōlē-bēla, ti tūwo lōnga; nēmu-bēla ti jīa; kpokpou-bēla ti bāwōa; ti ngōhu-gbonda-bēla ti njia mēnia; pōmetsia ti vūnga, ti njia-yēkpēi lēnga fēli-bēla ma.*

23 *Ke na betēngo lē ē jāmbō nya va.*

24 *Ke kina Johani ngi lō-beletsia tiye yāmani, i tātōa a ndēla nūngetsia ma Johani va, ye: Gbo lo wu lini ngōlēi hū to va? kōtōpori lē fēfēi a sējia?*

25 *Ke gbo lo wu lini to va? Tā-mo lē kūla bēbē ngi ma? kpēle, nāsia ta ti mayili a kūla wānda-wānda, ti hēini ndr-lēi hū, ti māha wēlē bu lo.*

26 *Eē gbo lo wu lini to va? Profiti lē? A tōnya nge wu ma, i lēwēni profiti ma.*

27 *Ji lo nyēgingo ngi va, kpēle, ngi nya lō-moi lōngo bi lūgo, nā a bi wēlēi gbāte bi lūgo.*

28 *Nge wu ma nāsia gbi līa nyāhanga ti ti lēni, profiti gbī na a wō i lēwē Johani, Baptisti-moi ma; ke na ikūloi lē Ngēwo gēnyēi hū, i wōni i lēwē ngi ma.*

29 *Ke nūngetsia gbi ti ngi wō mēnini, ke nāvō-yāndo-beletsia ti Ngēwo lōnya yīa lēnga, gbūmailē ti baptisingo a Johani ngi baptisimi.*

30 Ke Faristsia, ke s̄awa-hūge-bēletsia, ti gbēl̄ea Ngéwo ngi l̄ima hind̄ei ma ti v̄ulutsia ma; gbāmailē ta ī lē, a ti baptisi wē.

31 Ke Nd̄em̄oi nd̄enga, ye: gbo lo na nga mb̄ond̄ei ji i nūnḡetsia h̄ama ma? ke ti gb̄iani a gbo?

32 Ti gb̄iango lē a nd̄enga ti h̄ēini f̄ēlēgom̄ei, ta ti nyonyo w̄ile, te: mu k̄olē v̄engo wu wē, ke wū gūani; mu hinda mahi h̄ei w̄ēnga wu wē, ke wū w̄ōni.

33 Gbāmailē Johani, Baptisi-moi, i w̄ani, ē m̄hē mē, ē nd̄o gbolē, ke wu nd̄enga, wē, ngāfa nyāmu lo ngi yēya.

34 Hind̄o-l̄oi i wā, a m̄hē mē, a k̄polē wē, ke wu nd̄enga, wē, k̄p̄ele, m̄li-moi, ke nd̄o-gbolē-moi, n̄āv̄o-nyāndo-b̄ela ti mb̄ai, ke hinda nyāmu-b̄ela ti mb̄ai.

35 Ke n̄emahū-l̄ēwē gūlungo a ngi l̄enḡetsia gbi.

36 Ke Farisi-mo yēla i ngi molia, ye: ti m̄hē mē ta ta; ke i wā Farisi-mo ngi w̄lēi bu, ti h̄ei m̄hē mē va.

37 Ke k̄p̄ele, nyāha yēla i tā-w̄ai hū, hinda nyāmu-mo lo a ngiē; kina i k̄oni Jisu i h̄ēnga m̄he mē va, Farisi-moi ngi w̄lēi bu, ke i wā a alabasta gan̄ai ngūlo hū.

38 Ke i l̄onga ngi ḡowoi gb̄ela ngi w̄ōma a w̄o lo, ke i tāt̄ōa a ngi ḡowōtsia wuala a ngāya, i ti yēla a ngi w̄ūnd̄ei, i ngi ḡowōtsia ma ḡōmi, i ti māli a ngūloi.

39 *Kẹ kina Farisi-moi na ngi wāleni i toni, ke i ndēnga ngi nēmahū, ye: Tā-moi ji, kia profiti lo, a ko lo, gbe nūmu lo a nyāhēi ji na a jā a ngiē, gbāmailē hinda nyāmu-mo lo a ngiē.*

40 *Kẹ Jisu i pōtēa, ye ngi ma, Simoni, hinda lo nya la ndē va bi ma. Kẹ i ndēnga, ye: kāra-moi, ndē o.*

41 *Kpā-wīli-mo yēla lo iye na, kpā-hōu-bēla fēlēa ti ngi yēya; yēla i kpēi hōu nāvō hondolo lōlu, ipēkēi nū fēlē gboyongo mahū pū.*

42 *Kẹ kina hāni gbī iye ti yēya kpēi-gbīa va, i mānu ti ma gbāma fū; fālē ndē nya ma, ye: Yē lo a lō a ngiē i dēwē?*

43 *Simoni i pōtē, ye: Nga to na i mānu ngi ma i dēwē: ke i ndēnga ngi ma, ye: bi sēlia a tōnya.*

44 *Kẹ i wōtēa nyāhēi yē, i ndē Simoni ma, ye: bi nyāhēi ji longā? ngi wā bi wēlē bu; bī nya goni a nja gbi nya gowoṣia va, ke i nya gowoṣia wānga a ngāya, i ti mayela a ngi wūndiēi.*

45 *Bī nya lā-gōmini, ke nyāhēi ji kina gbā ngi wāni, i gbēni nya gowoṣia ma gōmi va.*

46 *Bī nya wūi mālini a ngūlo; ke nyāhēi ji i nya gowoṣia mālia a ngūlo.*

47 *Fālē, nge bi ma, ngi hinda nyāmuṣia ti gbōtōngo ngi mānu ti ma, gbāmailē i ndōma jēmbē wēi lo: ke na ta mānu ngi ma kūlō, ta lo a ndōma wē kūlō.*

48 *Ke i ndēnga ngi ma, ye: ngi mānua bi ma a bi hinda nyāmutsia.*

49 *Ke nāsia tiye hēini ta mēhē mē a ngiē, ti tātōa a ndēla ti nēmahū, te: yē be lo a ji a mānu hinda nyāmua ma?*

50 *Ke i ndēnga nyāhēi ma, ye: Bi lōnya hindēi i bi bāwōa, li ndūlēi hū.*

NGŪ VIII.

Ke kina i wēni na wōma, i jēsiani tā-wāi gbi hū, ke fūlēi, a hehe dōli, a njia yēkpetsia lē Ngēwo genyēi hū va, ke pū mahū fēlētsia tiye ngi wōma lo.

2 *Ke nyāhanga tēnga nāsia tiye ti bāwōni ngāfu nyāmua yēya, ke māvulētsia, Maria ta tōlia Magdalini, na iye ngāfa nyāmua wofēla gbāni ngi hū.*

3 *Ke Joana, Kusa ngi nyāhēi, Herodi ngi boilōpōi, ke Susana, ke ti gbōtōma nāsia tiye ngi ma gbē-gbiu a ti jō-hāni.*

4 *Ke kina nūnga gbōtōa tiye yāndonni, ti wāni ngi yē, ti gbā tā-wāi gbi hū, ke i yīanga sālē hū, ye:*

5 *Tū-hāni hī-moi i li ngi lū-hāni hī va; ke kia i hīni, tēnga gūla pēlēi ma, ke ti nyīmīa ma, ke nontsia ti ngēlē ma, ti ngonyōa.*

6 *Ti tēnga ti gūla kotu ma, ke kina iye vālēni, ke i lōgbōa, gbāmailē i ndēndēi gbi jōni.*

7 *Ti t́́ngá ti ǵ́lú nǵ́lía h́́, ḱ́ nǵ́ĺ́sía ti v́́lẹ́ la, ti h́́gbẹ́.*

8 *Ḱ́ ti t́́ngá ti ǵ́lú nd́́lọ yẹ́kpẹ́ ma, ti v́́lẹ́, ti wua a h́́ma hondo yẹ́la. Ḱ́ kina iye hind́́i j́́sía ĺ́ni, i gb́́wu ye: ń́mu nǵ́lía ngi ma ḿ́ni va, gbẹ́ i ḿ́ni.*

9 *Ḱ́ ngi ẃ́ma-bẹ́lẹ́sía ti ngi molía, tẹ́: sálẹ́ jì h́́ lo a gbẹ́?*

10 *Ḱ́ i nd́́ngá, ye, wua lo Nǵ́wo ṕ́ni wu nd́́wu ma hind́́i go ngi ǵ́nyẹ́i va: ḱ́ ipẹ́kẹ́sía yẹ́ sálẹ́ h́́; kọ́ ta t́́wo gbẹ́ tẹ́ to, ta nj́́a ḿ́ni, kẹ́ tẹ́ h́́go.*

11 *Ḱ́ sálẹ́ lo a jì: T́́-h́́ni lo Nǵ́wo ngi ĺ́-yiẹ́i lẹ́.*

12 *Ń́sía ti pẹ́lẹ́i ma, tia lo ta ḿ́ni, na ẃ́ma, kẹ́ nǵ́fa ný́mui i wa, i nj́́a gb́́a ti ĺ́sía ma, kọ́ t́́ h́́u a t́́nya, ti b́́wọ́.*

13 *Ń́sía ti kotui ma, tia lo ti ḿ́nia lo, kẹ́ ti njíẹ́i ǵ́runga a ḱ́h́ nẹ́; kẹ́ j́́sía ḱ́pẹ́ gbi i ti bu, ta h́́u lẹ́ a t́́nya, kẹ́ h́́go gbẹ́ i hitia lo, kẹ́ ti ǵ́lú.*

14 *Ḱ́ na i ǵ́lani nǵ́lía h́́, tia lo, kina ti ḿ́nia lo, kẹ́ ti ya, kẹ́ nd́́loi ḿ́gbẹ́sía, kẹ́ ikpátésía, kẹ́ nd́́-le-ĺ́sía ti njíẹ́i h́́gbẹ́ngá, kẹ́ tẹ́ la wua ti gb́́wu.*

15 *Ḱ́ na nd́́lọ yẹ́kpẹ́i ma, tia lo, ti njíẹ́i ḿ́nia lo, ta h́́u lo a nd́́ yẹ́kpẹ́ kẹ́ t́́nya, ti wua a nǵ́rú wá a nd́́ lo.*

16 *Ń́mui gb́́ kina i lambọ́ t́́anga ẹ́ nd́́wu h́́ka*

bu, o i pū kpūko bu; ke a pū lambōi hēmēi lo, ko nāsia ta wa, ti lambō lo.

17 Gbāmailē hāni gbī na ndowungo, ē ge, o i lōwu, na tē ko, ē gbīa fōfō hū.

18 Fālē, a kpēle a njiēi mēnigi wa mēni: gbāmailē nūmui gbi lo a sō ta lo ta fē ngi we; ke nūmui gbi lo ē sō, ta lo, ta na gbīa ngi yēya, a gili ye ngi wō lē.

19 Ke ngi njē, ke ngi ndēnga ti wā ngi yē, ke ti gūni a hiti la ngi ma, fāhēi va.

20 Ke nū yēla i ndēnga ngi ma, ye: Bi njēi, ke bi ndēnga, tia lo lōni ngītīya, ti lōni ti bi lo.

21 Ke i pōtēa, ye ti ma, nya njē, ke nya ndēnga lo a nāsia ta Ngéwo lā-yiēi mēni, ti pē,

22 Ke kina i wēni, fōlōtsia yēla ma, ke i wīlia ndēnde hū ta ngi wōma-beletsia: ke i ndēnga ti ma, ye: A mu li pōpēi ikākēi na ma. Ke li ndēndēi gbīa.

23 Ke kina tiye jīama fēfēi ma, ke i yīnga; ke bigēi gūla pōpēi ya, ke njēi ndēnde la vēa, kpundē ye i gūla ti ma.

24 Ke ti wā ngi yē, ti ngi wū, tē: Ndēmoi, Ndēmoi, mu hā. Ke i hijēa, i gbandē fēfēi la, ke njēi a dūmbē, ke ti gbēnga ke hū lēlia.

25 Ke i ndēnga ti ma, ye: A wu lōnyēi? ke ti lūwa, ti wu hū i wū tē ti nyonyo ma: gbē nūmu lo a tā-moi ji? gbāmailē i yīa fēfēi ma ke njēi, ke ti ngi wō mēnia.

26 *Kē ti hitia Gadarentsia ti gēnyēi hū na i Galili lēnga.*

27 *Kē kina i lini ngīyēi ma, tā-mo yēla i ngi mālē, a hijē tā-wāi hū, ngāfa nyāmua ti ngi hū, hū lembingo; ē kūla gbi yīli, ē hēi pēlē bu, kē kāmbeṣia hū.*

28 *Kē kina i Jisu loni, kē i gbāwūa; i gūla ngi gowoi bu, kē i ndēnga ngēlēya, ye: gbo lo mu lūahū, ma biē, Jisu bia, Ngēwo-lōi ngēlēya pó? Ngī bi mānēnea, bā nya yamone.*

29 *Gbāmailē i yīai lo ngāfa nyāmu ma, gbāa va tā-moi hū. Gbāmailē hū gbōtōma a ngi hōu, kē ti ngi yīlia a jowō, ti ngi kpàkpà kpēwo ya; kē i jowoi dēwēa, kē ngāfa nyāmui i ngi gbēnga, i li ngōlēi hū.*

30 *Kē Jisu i ngi molia, ye: bi bijēi? kē i ndēnga, ye: Legioni, gbāmailē ngāfa nyāmu gbōtōa, tiye wae lo ngi hū.*

31 *Kē ti ngi mānēnea, te, ā pē ti li jihanima.*

32 *Kē ndōnde vāha lo tiye mēli ngīyēi mahū, kē ti ngi mānēnea te, i lūma ti wa ti hū, kē i luma.*

33 *Kē ngāfa nyāmuṣia ti gbāa ta-moi hū, kē ti wā ndōndeṣia hū, kē ndōnde vāhēi ti lēwēa a pīmē ngīyē ya, ti wīli pōpēi isūsumēi, kē i ti bōala bēnga.*

34 *Kē kina nāsia tiye ti mākē, ti toni, kē ti wēla, ti li, ti ndē tā-wāi hū, kē tateṣia hū.*

35 *Ke ti ya hindēi hugbē va iye wēni na: ke ti wā Jisu yē, ti tā-moi mālē, i ngāfa nyāmuṣia gbīani ngi hū, i hēini Jisu go ma, ngi māyīlingo, ngi nēmahū lēwēngo. Ke ti lūwa.*

36 *Ke ndasia ti toni, ti ndē ti ma, kia na ngāfa nyāmuṣia tiye ngi hū, ti ngi bāwōni.*

37 *Ke fāhēi gbi ndasia ti Gadarentsia ti lōloi gbēla, ti ngi mānēnea, tē, i gbīa ti līa; gbāmailē ti lūwai lo gboñ. Ke i wīlia ndendēi hū, i yāncu gboma.*

38 *Ke tā-moi na i ngāfa nyāmuṣia gbīani ngi hū, i ngi mānēnea i hēi ta ta. Ke Jisu i ngi yāma, ye:*

39 *Yāma bi wēlēi bu, bi hinda wāwatsia ge Ngéwo i pēni bi va. Ke i ya, i fāya tā-wai hū gbi hinda wāwatsia Jisu iye pēni ngi va.*

40 *Ke kina i wēni ke Jisu i yāma, nūngētsia ti ngi gūru a kōhū nē; gbāmailē ti gbi tiye hēi lo ta ngi māwulō.*

41 *Ke kp̄le, tā-mo yēla ngi la Jairusi i wā, ke ta lo iye sinagogi mahū-gbē, ke i gūla Jisu gowo bu, i ngi māncēne wa va ngi wēlē bu.*

42 *Gbāmailē nyāha-lō yēlakpē lo, iye ngi yēya, ngi vōi pū mahū fēlē, i lāni yēke i hā: ke kia iye lima nūnga ti gbonda ngi ma.*

43 *Ke nyāha yēla ngāma higbē ngi ma fō pū mahū fēlē, i ngi jō-hani gbi vēnga halē-bēla wē, ke ti yēla bē ti ngi bāwōni.*

44 *Ke i wā ngi wōma, i jā a ngi gūlēi ingōliyēi, ke ke-yakpē ngi nāma higbēi i bēnga.*

45 *Ke Jisu i ndēnga, ye: Yē lo i jāni angē? Kina ti gbi ti māwalini, Pita, ke nāsia tiye ngi wōma, ti ndēnga, te: Ndēmōi, fāhēi a bi hūgbe, ta bi gbonda, ke be, yē lo, a jāni angē?*

46 *Ke Jisu i ndēnga, ye: Nūmu i jānga angē; gbāmailē ngi kōa kpāya mbāwō va i gbā nīya hū.*

47 *Kina nyāhēi i toni, ke i lowuni, ke i wā ngi ma a gbēli, ke i gūla ngi gowo bu, ke i gbi hūge nūngetsia gbi yāma, gbē va lo i jani a ngiē, ke kia i bāwōni ke-yakpē.*

48 *Ke i ndēnga ngi ma, ye: nyāha-lō, hōu bi līma, bi tōnyēi i pēnga bi bāwō. Li ndilēli hū.*

49 *Kia le iye yīama, ke yēla hijēnga sinagogi mahū-gbē-moi yē pēlē bu, ye ngi ma, bi nyāha-lōi i hā, bā Ndēmōi mone.*

50 *Ke kina Jisu iye mēnini, ke i pōtēa, ye ngi ma, bā lūwa, hōu lēkē a tōnya, ke i bāwōa.*

51 *Ke kina iye wāni pēlē bu, i lūmani nūmu gbi i wa, ngīye ma Pita, ke Jakobi, ke Johani, ke nyāha-lōi ngi kē ke ngi njē.*

52 *Ke ti gbi ti wōngo ti ngi wōwō, ke i ndēnga, ye: wā wō, i hāni, ke i yīa lo.*

53 *Ke ti ngi yelea, ti kōngo, ke i hā.*

54 *Ke i ti gbi gbā pēlē bu, i ngi lōkōi hōu, i ngi wāle, ye: nyāha-lōi, hijē!*

55 *Ke* *ngi* *yāfēi* *i* *yāma*, *ke* *hijēa* *ke-yakpē*; *ke* *i* *ndēnga* *ti* *ma*, *ti* *ngi* *go* *a* *mēhē*.

56 *Ke* *ngi* *lē-beleṣia* *ti* *wū* *hū* *i* *wūnga*, *ke* *i* *ti* *lāhia* *ye*: *tā* *ndē* *nū* *gbi* *ma* *na* *iye* *wēni*.

NGŪ IX.

Ke *i* *ngi* *wōma-beleṣia* *pū* *mahū* *fēḷṣia* *wālea*, *i* *ti* *go* *a* *kpāya*, *ke* *māha-lā-yīa* *ngāfa* *nyāmuṣia* *gbi* *mahū*, *ke* *higbeṣia* *bāwō* *va*.

2 *Ke* *i* *ti* *lōa* *ti* *hēhē* *lōli* *Ngēwo* *gēnyēi* *va*, *ke* *nāsia* *bāwō* *va* *ta* *higbe* *hū*.

3 *Ke* *i* *ndēnga* *ti* *ma*, *ye*: *Wā* *hāni* *gbi* *wūmbu* *pēlēi* *hū* *va*, *o* *tikpōa*, *o* *kpāva*, *o* *mēhāni*, *o* *nāvō*, *o* *kūmba* *fēfēlē*.

4 *Ke* *pēlēi* *gbi* *lo* *wa* *wā* *mbu*, *a* *hēi* *na*, *wu* *gbā* *na*.

5 *Ke* *nāsia* *gbi* *lo* *tē* *wu* *gūru*, *kina* *wu* *gbā* *lo* *itēi* *na* *hū*, *a* *ipōroi* *vūlui* *bē* *gbukpulē* *wu* *gowoṣia* *ya*, *a* *sēli* *la* *ti* *ma*.

6 *Ke* *ti* *gbā*, *ti* *lēwē* *tēṣia* *gbi* *hū*, *ta* *njā* *yēkpēi* *lē*, *ta* *mbāwō* *wē* *hindēi* *gbi* *lo*.

7 *Ke* *samēi* *Herodi* *i* *hindeṣia* *gbi* *mēnia* *i* *pēni*, *ke* *ngi* *nēmahū* *wūnga*; *gbāmailē* *ti* *tēnga* *ti* *ndēni* *lo*, *te*, *Johani* *i* *hijēa* *ndōwu* *hū*.

8 *Ke* *ti* *tēnga*, *te*, *Eliasi* *gēnga*, *ti* *tēnga*, *te*, *profiti* *ingōvēi* *yēla* *mā*, *i* *gbā* *ndōwu* *hū* *gboma*.

9 *Ke* *Herodi* *i* *ndēnga*, *ye*: *Johani* *lo* *ngi* *ngū* *tēni*, *ke* *yē* *lo* *a* *ji*? *nga* *hindēi* *nyoko* *mēni* *ngi* *va*? *Ke* *i* *mānia* *ngi* *lo* *va*.

10 *Kẹ tō-beletsia kina tiye yāmani, ti hindēi gbi lẹ ngi ma, na ti pēni; ke i ti wūmbua, i lī a tiē kākà ma ndowu hū, ngōla yēla hū, itū-wāi ma na ta tōlia Betsaida.*

11 *Kẹ kina nūngetsia ti koni, ke ti tōnga ngi ma, ke i ti gārā, i Ngéwo gēnyēi hū yīa lẹ ti ma, i nāsia bāwō māni i ye ti ma.*

12 *Kẹ kina kpoko iye wēma, pū mahū fēletsia ti wā ngi yē, te ngi ma: ndē fāhēi ma ti yāma, ti li tetsia hū, ke fūla lātetsia hū, ti yī, ti mēhāni lō ti vūlūisia va, gbāmailē mu bēi ngōla hū lo.*

13 *Kẹ i ndēnga ti ma, ye: A fē ti wē ti mē. Kẹ ti ndēnga, te, na mu yēya ī lēwēi kpohū lōlu ma, ke nye fēlē; ngtye ma ma li mu mēhē yēya nūngēi jtsia ti gbi va.*

14 *Gbāmailē tiye kēmē lōlu, ke i ndēnga ngi wōma-beletsia ma, ye: A pē ti hēi mēhē mē va a nū fēlē gboyongo mahū pū pū.*

15 *Kẹ ti pēa nī, ti pē ti gbi ti hēi mēhēi mē va.*

16 *Kẹ i kpohū lōlu wūmbua, ke nye fēlēi, ke i ngēlē ma gbēnga, i se-gbā ti va, i ngalē, i fē tō-pōma-belet wē, pū va fāhēi lābu.*

17 *Kẹ ti mēnga, ti gbi i gū atiē, ke ti ikpāhamēi wūmbua na lōni, bala pū mahū fēlē.*

18 *Kẹ kina iye wēni, kia ta yakpē iye hēma, ngi wōma-beletsia tiye na lo a ngiē, ke i ti molia, ye: Nūngetsia te yē lo angē?*

19 *Ke ti pōtēa, te: Johani, Baptisi-moi, ke ti tēnga, te, Eliasi; ti tēnga, te, profiti ngōvoṣia yēla m̄a, i gb̄a ndōwu gboma.*

20 *I ndēnga ti ma, ye: ke wua, we, yē lo angē? Ke Pita i pōtēa, ye: Ngēwo ngi Kristi.*

21 *Ke i ti lāhinga ke-yakpē, i ndē ti ma, ye: tā hindēi na lē nū gbi ma.*

22 *Ye: Nūmu hindō-lōi a mōnē lo hinda gbōtōma, nūnga wāwāṣia ti gbēlē ngi ma, ke almami wāṣia, ke kolo-ngēgi-bēlēṣia, ke ti ngi wā, ke i hijē fōlōi isāwagēi ma.*

23 *Ke i ndēnga ti gbi ma, ye: nūmui gbi lo a tō nya wōma, gbe i māwali ngi vūlui ma, i ngi mōnēi wūmbu ku gbi ma, i tō nya wōma.*

24 *Gbāmailē nūmui na a ye ngi lēvui bāwō, a ndōlo hū, ke nūmui na gbi lo, a ngi lēvui lōhū nya va, inūmui na a mbāwō lo.*

25 *Gbāmailē gbe lo sē nūmu a sō, ke be i hāni yēkpēi gbi lo ndōloi hū ngi yēya, i ngi vūlui lōhū, o i wīli mōnēi hū?*

26 *Gbāmailē nūmu gbi lo, a wūfē nya ma, ke nya lā-yiēṣia ma, ta lo nūmu hindō-lōi a wūfē ma ngi ma, kina a wāma ngi ndā bēlē hōwi hū, ke ngi Ke ndēi, ke Ngēwo lō-bela yēkpēṣia ti ndēi.*

27 *Ke nge wu ma a tōnya, ti tēnga lo bēi ti lōni, tē hā go, ngīye ma ta Ngēwo gēnyēi hū lo.*

28 *Ke kina i wēni fōlō wāyakpā njiēi jṣia wōma,*

ke i Pita wūmbua, ke Johani, ke Jakobi, i li ngtyē yēla mahū hē va.

29 Ke kia iye hēma ngi yāmēi i mālurua, ngi gūlēi gōlēngo a ye mīamīa.

30 Ke kpēlē hindō fēlēa ta yepē a ngiē, Musa ke Eliasi.

31 Nāsia ti ti vūlui geni a māvō, ti ngi hei yā lē, na a wāma pē va Jerusalemi hū.

32 Ke Pita, ke nāsia tiye ngi wōma ti yāmēi mīningo a nji māni, ke kina ti wūni, ti ngi māvōi lo, ke hīnga fēlētsia ti lōni a ngiē.

33 Kina i wēni ti yāmani, Pita i ndēnga Jisu ma, ye: Ndēmōi, nyāndēngo mu hēi bē, a mu baba sāwa wē, yēla bi va, yēla Musa va, yēla Eliasi va; iye njiēi go, a ndē.

34 Kina iye njiēi jtsia lēma, ngēlē i yiēnga, i ti māwē: ke ti lūwa, kina ti wāni ngēlēi hū.

35 Ke ngō i gbāa ngēlēi hū, ye: Ji lo nya līma lōi lo lē; a ngi wō mēni.

36 Ke kina ngōi i lēwēni, ke ti Jisu yakpē longa: ke ti lōndōa, tī ndēni nūmu gbi ma ifōlōi nāsia ma hindēi nāsia ti toni.

37 Kina i wēni fōlōi ipēkēi na ma, kina tiye yēini ngtyē mahū, fāha gbōtō ti ngi mālē.

38 Ke kpēlē, tā-mo yēla ifāhēi līa i gbāwua, ye: kāra-moi, ngi bi mānēnea, nya lōi gbē lē, ta yakpē lo i nya yēya.

39 Ke kpēlē, ngāfa a ngi hōu, ke i gbāwua sengē,

a ngi gbeli ndāya vūlē a gbāa ngi lā, ke i ngi mābōa, ke ē gbē ngi ma tara.

40 Ke ngi bi wōma-beletsia mānene lo, gbāa va ngi hū, ke tī gūni.

41 Ke Jisu i pōtēa, ye: O tōnya veli bōnda, ke ngōhū gbonda, ku lōle ma wuēni, ma hēi, nga hōu nya lima wu va? Wa a bi lōi bēi.

42 Ke kina iye wāma, ke ngāfa nyāmui, i ngi gūla, a ngi gbēli; ke Jisu i gbondēa ngāfa nyāmui ma, i ndōi bāwō, ke i ngi yāma ngi ke ma.

43 Ke ti gbi ti wūhū wūnga Ngēwo kpāya wāi ma, ke kina ti gbi ti wū hū i wūni hindēsia gbi va Jisu iye pēni, ke i ndēnga ngi wōma-beletsia ma, ye:

44 A njiēi jtsia wu wu wōhū, gbāmailē hindō-lōi, ta ngi wā lo nūnga yēya.

45 Ke tī njiēi ji hūgoni, ke ndōwungo ye lē ti ma, ke tī toni, ke ti lūwa a ngi mōli la a njiēi na.

46 Ke ti māwāi hōua ti nyonyo ma, nūmui a wēma a imbāwāi.

47 Ke Jisu ti nēmahū longā, ke i ndōpō wūlō wūmbua, i hēi ngi gbēla:

48 Ke i ndēnga ti ma, ye: nūmui na gbi lo a ndōpō wūlōi ji gūru nya bijēi hū, i nya lo gūruni, ke nūmui gbi lo a nya gūru, i na lo gūruni i nya lōni; gbāmailē na ikūlōi lē wu gbi līa, ta sē lo a ye wō.

49 Ke Johani i pōtēa, ye: Ndēmōi, mu nū yēla

loni lo a nyīna nyūmua gbāa bi bijēi hū, kē mu ngi mābalia, gbāmailē ē tō mu wōma.

50 Kē Jisu i ndēnga ngi ma, ye: Bā ngi mābali, gbāmailē nūmui na ī mu gonyoi wōma, i mu va lo.

51 Kina i wēni, kia ifōlōtsia tiye hitini ngi lē va ngēlē ma, i ngi yāmēi lō li va Jerusalemi hū.

52 Kē i tō-bēla lōa ngi lūgo; kē ti ya, ti wa Samarit̄sia ti vūla yēla hū, ngi lūgo gbāte va.

53 Kē ti ngi gūluni, gbāmailē ngi yāmēi i ye lōni li va Jerusalemi hū.

54 Kē kina ngi wōma-bēlētsia Jakobi kē Johani ti jī loni, kē ti ndēnga, te: Ndēm̄oi, Ba lūma lo mu ngombu wālē a hijē ngēlē ma, i ti mo, kia wō Eliasi iye pēni?

55 Kē i wōtē, i gbandē ti ma, ye: wū ngāfēi na go i wu hū.

56 Gbāmailē hindō-lōi ī wāni nū lēvu wā va, ngīye ma ti bāwō va. Kē ti ya fūla wēka hū.

57 Kina i wēni, kia tiye lima pēlēi hū, tā-mo yēla ye ngi ma, Ndēm̄oi, nga tō lo bi wōma hindēi gbi lo ba li na.

58 Kē Jisu i ndēnga ngi ma, ye: Nyāngbetsia ndōwa lo ti yēya, kē n̄wont̄sia ti ngēlē ma tā lo ti yēya, kē nūmu hindō-lōi, hinda gbī na a ngi wūi la na.

59 Kē i ndēnga ipēkēi ma, ye: tō nya wōma: kē i ndēa, ye: Ndēm̄oi, gbē ngi li pēn̄ ngi nya kē gbouu.

60 *Ke Jisu i ndēnga ngi ma, ye: Gbē hatsia, ti ti hatsia gbowu: ke li, bi njia yēkpēi lē Ngéwo gēnyéi hū va.*

61 *Ke ipēka be i ndēnga, ye: Ndēmoi, nga tō lo bi ma. Ke gbē ngi li pēn ngi veli ti ma násia ti nya wēléi bu.*

62 *Ke Jisu i ndēnga ngi ma, ye: Nūmu gbi lo a tōkō wē kāli ma, i ngi wōma gbē, ngi māhōungo ī lē Ngéwo gēnyéi hū va.*

NGŪ X.

Hindēi jtsia wōma, Ndēmoi i pēkā nū sāwa gboyongo mahū pū mahō; i ti lō a fēlē fēlē ngi lūgo tā-watsia gbi hū, ke hindēi ngi vūlwi a wāma na.

2 *Fālē i ndēni ti ma, ye: Tū-hāni gbōtōngo lē ngāndo va, ke ngēngē-beletsia tī gbōtōni; fālē a Ndēmoi tū-hāni va mānēne i ngēngē-bela lō ngi tū-hāni yāndo ma.*

3 *A li, kpēlē ngi wu lōnga, kīa mbālanga kolia lā.*

4 *Wā li a nāvō wu hāka, o kpāva, o kōwa: ke wā vā nū gbi ma pēléi hū.*

5 *Ke pēléi gbi lo wa wa mbu, a ndē pēn, wē: ndīlēli pēléi ji bu.*

6 *Ke ina ndī-lēli-mo lo na, wu līlēli a wa lo mbu: ina na ī lē, a yāma lo wu ma.*

7 *I pēlē yēlakpē bu lo wa ye na, wu mē, wu kpolē*

na ta fē wu wē; gbāmailē ngēngē-moi mahōungo i ngi pāgēi jō. Wā gbā pēlē bu pēlē bu.

8 Kē tā-wai gbi lo wa wa hū, kē ti gūru, a na mē, tā hēi wu go bu.

9 Wu higbetsia bāwō ta ye hū; wu ndē ti ma, wē: Ngéwo gēnyéi i la wu gbēla.

10 Kē tā-wāi gbi lo wa wa hū, kē ti wu gūruni, a gbā ngit̄tsia ya, wu ndē, wē:

11 Pōrōi vūlui i wu lā-wāi hū, i vefēni mu ma, mu kpukpulēnga wu ma; kē a ji go, Ngéwo gēnyéi i la wu gbēla.

12 Kē nge wu ma, a ye lo kūna fisa fōlōi na ma Sidoni va, i lēwē tā-wūi na ma.

13 Pōwō lo bi ma, Korasin, pōwō lo bi ma Betsaida; gbāmailē ina kpāya yēngēi nāsia ti wēni bi hū, ti wēni Tire hū lo, kē Sidoni, kē ti wōtēnga wokpo, ti hēi hinda maigola kē ndūwu.

14 Kē a ye kūna jisa Tire va kē Sidoni va sēli gbēi ma, i lēwē wu ma.

15 Kē bia Kapernaumi bia bi lengo ngēlē ma, ba yēi lo jihanima hū.

16 Nūmui a wu wō mēni, i nya lo wō mēnini; kē nūmui a gbēlē wu ma, i gbēlē nya lo ma; kē nūmui a gbēlē nya ma, i gbēlē na lo ma i nya lōni.

17 Kē nū sāwa gboyongo mahū pūtsia ti yāma a kōhū ne, te: Ndémoi, ngāfa nyāmūtsia bē ti gowōa mu wē, bi bijēi hū.

18 Ke i ndēnga ti ma, ye: ngi Satani lōi lo i gūla kia ngēlēi a mīamia.

19 Ke kpēle, ngi wu gonga a kpāya nyīmi va kālīa ma, ke kēkē ma, ke konyoi ngi gbāyēi gbi mahū, ke hinda gbi ē wu nēmu.

20 Ke wā gōhū ne ji va we ngāfa nyāmuṣia ti gōwōngo wu we, ke a gōhū ne, gbāmailē wu bijēṣia nyégingo lē ngēlē-gōhū.

21 Ke ikpēlēi na sē ma, Jisu i gōhū ne ngāfa hū, ke i ndēnga, ye: ngi sē-gbīa bi ma, O nya Ke, Ndēmōi, ngēlē-gōhū va ke ndōloi, gbāmailē bi hindēi jṣia lōwua nēmahū-lēwē-bēla ma, ke nāsia ta hinda go; ke bi ti gēnga a ndōlanga: A tōnya, nya Ke gbāmailē nī lo hōungo yelē bi līma.

22 Nya lo nya Ke i hāni gbi vēnga nya we; ke nūmu gbi i Ndōi go, ngīye Kēi, ke na Kēi lē, ngīye Ndōi, ke nūmu Ndōi i lōni a ke lo a ngīē.

23 Ke i wōtēa ngi wōma-bēlēṣia yē, i nlē ti ma tōkē, ye: nyāmeṣia ti betēngo lē, ta hindēṣia lo, wu toma:

24 Gbāmcilē nge wu ma, nge, profitṣia ti gbōtōma, ke māhanga, tiye lōi lo, ti hindēi jṣia lo wu toma, ke tī toni, ke tiye lōi lo hindēi jṣia mēni, wu ti mēnima, ke tī mēnini.

25 Ke kpēle njia-lē-mo yēla i lōnga, i ngi hūgo, ye: kāra-moi, nga gbo wē, nya kūna fo lēvu jō?

26 Ke i ndēnga ngi ma, ye: gbo nyégingo sāwai hū? bi yē bi kārama?

27 *Kē i pōtēa, ye: Ba lōlo a Ndēmōi bi Yēwoi a bi lī gbi, kē a bi yāfēi gbi, kē a bi gbāyēi gbi, kē a bi nēmuhū gbi; kē bi lō a bi hēinyoi kia bi rūlui na.*

28 *Kē i ndēnga ngi ma, ye: bi pōtēa pānda: jī wē, ba ndēvu jō lo.*

29 *Kē ngi lūmango i ngi vūlui wē a tōnya-mo, kē i ndēnga Jisu ma, ye: kē yē lo nya hēinyoi lē?*

30 *Kē Jisu i pōtēa, ye: Tā-mo yēla i hijēni Jerusalemi hū, a li Jeriko, i gūla hūma-bēla līa; ti ngi gūlēi gbāa ngi ma, ti ngi nēmu, ti lī, ti ngi lō lāni, i lō tē i hā.*

31 *Kē almami yēla i yēinga, i gola ngi ma pēlēi na hū: kē kina i ngi loni, i lēwē a kāka wēkēi ma.*

32 *Kē Leviti yēla bē kina i hitī na, i wā, i ngi gbē, i lēwē a kāka wēkēi ma.*

33 *Kē Samaria-mo yēla, kia i jīani, kē i wa hindēi i ye na, kina i ngi loni, kē i ngi mamamau hū doa.*

34 *I ya ngi yē, i ngi nēmumetsia yīlī, i ngūlo wu na, kē ndō, i ngi hēi ngi jōi mahū, i wa a ngiē pēlē ba, i ngi mahū-gbē na.*

35 *Kē fōlōi na wōma, kina iye lima, i nāvō fēlēc wūmbu, i fē pēlē-moi ma, kē i ndēa ngi ma, ye: Ngi mahū-gbē; kē hāni gbi lo ba mājia tēwēngo jī ma, ngi wa lo gboma, nga bi ndēi vē lo.*

36 *Nūnga sāwāi jīsia līa, igbo ba gīli ngi hēinyoi ye lē na va i gūlani hūma-bēla līa?*

37 *Ke i ndēnga, ye: nā i mānui ngi ma. Ke Jisu i ndēnga ngi ma, ye: Li bi nyoko wē.*

38 *Kina iye wēni kia tiye lima, ke i wa fūla yēla hū, ke nyāha yēla, ngi bijéi a Marta, i ngi gūlua ngi wēlē bu.*

39 *Ke ndē-nyāha-lō lo iye ngi yēya, ngi bijéi a Maria, ta bē iye hēini Jisu ngi gō ma, i ngi lā-yiéi mēni.*

40 *Ke Marta ngi nēmahū bāngo ye lē a kpē-gbōtō-gbāla, ke i wā ngi yē, i ndē ngi ma, ye: Ndémoi, bi gbē gbi hū nya ndē-nyāha-lōi, i nya lōnga nya yakpē nga kpē-gbā? Fālē, ndē ngi ma, i gbo nya ma.*

41 *Ke Jisu i pōtēa, i ndē ngi ma, ye: Marta, Marta, bi lī a hele, ke bā bi vūlui mone hinda gbōtōa va:*

42 *Ke hāni yēla māhōungo; ke Maria ikpēkēi mahōa, na tē gbā ngi yēya.*

NGŪ XI.

Ke kina i wēni, kina iye hēma hinda yēla, kina i gbeni, ngi wōma-beletsia yēla i ndēnga ngi ma, ye: Ndémoi, mu gāra mu hē, kia Johani bē i ngi wōma-beletsia gāni la.

2 *Ke i ndēnga ti ma, ye: kina wu hēnga lo, wē: Mu Kéi na ngēlē-gōhū, gbē mbēlē iye bi bijéi ma, gbē bi gēnyéi i wa. Gbē bi līma hindéi i wēlē ndōloi hū, kia a wēla ngēlē-gōhū.*

3 *Mu go fōlō gbi ma a mu ku gbi ma mēhē.*

4 *Kē mānu mu ma a mu hinda nyāmuṣia; gbāmailē mu vūlui bē, ma mānu lo nūmui gbi ma mu-gbā ngi ma: kē bā wa a muē hūgo hū, kē mu gbā hinda nyāmu-moi yēya.*

5 *Kē i ndēnga ti ma, yē: Yē lo mba a yē ngi yēya, i li ngi yē a kpindi lā, i ndē ngi ma, yē: nya mbāi, nya jīha a kpohū sāwa;*

6 *Gbāmailē nya mbāi yēla i hijēnga jū hū, i wā nyu yē, kē hāni gbī nya yēya hēi va ngi lābu.*

7 *Kē na pēlēi gōhū a pōtē lo, yē: Bā nya lī hē, pēlēi gbowungo lē na, ma nya lēnga lo lāni, ngē hijē ngi fē bi wē.*

8 *Ngī ngē wu ma, gbāma lo bē ē hijē a fē ngi wē, gbāmailē ngi mba nīa, kē ngi mānēne va, a hijē lo, i ngi go a na gbi a gbē va.*

9 *Kē ngi ngē wu ma, A fēli, kē ti fēnga wu wē; a ndōlo, a to lo; kē nūmui na a ndā lēwē, ta ndū wō lo ngi wē.*

10 *Gbāmailē nūmu gbi lo a fēli, a sō lo, kē nūmui a ndō lo, a to lo, kē nūmui a ndā lēwē, ta ndā wō lo ngi wē.*

11 *Ndō a kpohū veli lo nūmui gbi lo ma na ngi kē lē, a ngi go lo a kotu? o ina i nye veli, a ngi go lo a kālī nye va?*

12 *O ina i tē-yālu veli, a ngi go lo a kēkēma?*

13 *Fālē, ina wua, wu hinda nyāmungo, wu bilingo a hāni yēkpēa vēla wu lēnga wē, i yē na wu*

Kéi ngēlē-gōhū ē bēli a Holi-Yāfēi vēla nāsia wē, ta feli ngi ma?

14 *Kē iye ngāfa nyāmu lo gbāma, kē ngi mūmungo yē lē. Kē kina i wēni, kina i ngāfa nyāmui gbāni ngi hū, kē ndāmūmui i yā, kē nūngētsia ti wū hū wūnga.*

15 *Kē ti tēnga ti ndēnga, tē: A ngāfa nyāmua gbā a Beelzebuli lo, ngāfa nyāmuṣia ti gūgbēi.*

16 *Kē ti tēnga ta ngi hūgo, ta nāli veli ngi ma, i gbā ngēlē-gōhū.*

17 *Kē i ti nēmahūtsia gongo, kē i ndēnga ti ma, yē: Kēnyēi gbi lo, a golē ngi vūlui ma, a lōmbō lo, kē pēlē i gole pēlē ma, a gula lo.*

18 *Kē ina Satani i gole ngi vūlui ma, ngi gēnyēi a yē lo? gbāmailē wua wē nga ngāfa nyāmua gbā a Beelzebuli lo.*

19 *Kē ina nga ngāfa nyāmua gbā a Beelzebuli lo, wu lēnga ta ti gbā a yē lo? Fālē tia lo wu jēli-bēla a tiē.*

20 *Kē ina nga ngāfa nyāmua gbā a Ngéwo lōkōyuoī lo, fālē kē Ngéwo gēnyēi i hītia wa yē.*

21 *Kina kpāya-moi i ngi goma-yīli yīlia lo, a ngi wēlēi mahū gbēi lo, ngi jō-hāntsia ti ndīlēli hū lo.*

22 *Kē kina kpāya-mo tēwēngo ngi ma, i wa lo ngi ma, i lēwē ngi ma, i ngi goma-yīli gbi wūmbua lo ngi lī iye ti ma, kē i ngi jōhāntsia golea.*

23 Nūmui-na nya gongo ī lē, i nya va lo; ke nūmui na ē ngāndo angē, i fāya.

24 Kina ngāfa nyāmui i gbāa lo nūmu hū, a jia hinda bēngoa lo, a ndēvu goli, ke kina i toni, ke i ndēnga, ye: nga yāma lo nya wēlēi bu, hindēi ngi hijēi lo na.

25 Ke kina i wāni i mālē mbu yelango, ke mbu gbātengo.

26 Ke i ya, i ngāfa nyāmu wofēla wēkā wūmbu, ti nyāmungo ti lēwē ngi vūlui be ma; ke ti wa, ti hēi na, ke nūmu na ngi gēlēmēi i nyāmuni i lēwē ihālagēi ma.

27 Kina i wēni kia iye hindēi jtsia lēma, nyāha yēla i fāhēi lā, i gbāwua, i ndē ngi ma, ye: kōi na betēngo lē i bi wapōni, ke nyfni nāsia ti bi gbolēni!

28 Ke ngi vūlui ye: a tōnya nāsia ti betēngo lē, ta Ngēwo ngi lā-yiēi mēni, ta hōu.

29 Ke kina nūngeṣia tiye yāndoni a fāha, ke i tātōa a ndēla, ye: Bōnda nyāmu la a ji; ta nāli lo lolo, ke nāli gbi ē ge la, ngiye ma profiti Jona ngi nāli.

30 Gbāmailē kia wo nāli a Jona Ninive-bela va, ni be nūmu hindō-lōi a wēma bōndēi ji va.

31 Nyāha māhēi bui va a hijē lo kūna sēli gbēi ma a bōndēi ji inūngeṣia, i ti lē; gbāmailē i hijēi lo ndōloi gēlēmēi, i wā, i Solomonī nēmahū-lēvēi mēni; ke kpēle, na tēwēngo Solomonī ma, ta lo mbēi na.

32 *Ninive-bela ta hijéi lo kūna sēli gbéi ma a bōndéi ji, ti nde; gbāmailē ti wōtēi lo kina Jonu iye Ngéwō yiéi lēni ti ma; ke kpēle na tēwēngo Jonu ma, ta lo mbéi na.*

33 *Nūmu gbī kina i lambō lōalōnga, ē pū ndōwu ma, o mola bu, ngīye lāmbōi hēméi, ta lo nāsia, ta wa, ta ngombu vōi lo.*

34 *Lambōi ndūwui va ta lo a ngāméi: fālē, ina bi yāméi hinda gbi ma, bi lūwai gbi be ndāvēngo a ye lē a fōfō: ke ina bi yāméi hinda lo ma, bi lūwai gbi be ndāvēngo a ye lē a kpindi.*

35 *Fālē, a kpēle fōfōi na bi hū, ā wēlē a kpindi.*

36 *Fālē, ina bi lūwui gbi ndāvēngo lē a fōfō, kpindi ma gbī ma gbi ndāvēngo a ye lē a fōfō, kia kina lāmbōi a vō bi hū a ngi vōi.*

37 *Ke kia iye yīama, Farisi-mo yēla i ngi mōlia mēhē mē va ta ta, ke i wā, i mēhē mē va.*

38 *Ke kina Farisi-moi i toni ngi wū hū i wū, ye i ngi yēya wuani pēn, a la mēhē mē.*

39 *Ke Ndémoi i ndēnga ngi ma, ye: wua Faristsia wa bōléi ngi wōma wā, ke sinji; ke na wū hū ndāvēngo a ngāma wō, ke hinda nyāmu.*

40 *Wua, kpōwa-beletsia, na i na gbāteni ipōmu, ta i lē i na be gbāteni ikōhū?*

41 *Ke a mbōya hāni vē feli-bela wē a hāni nāsia ti wu yēya; ke kpēle ke hāni gbi māwānga wu wē.*

42 *Ke pōwō lo wu ma, Faristsia, gbāmailē wa ipugē vē a minti, ke ru, ke hakpa gegetsia gbi, wa*

winde sēli hindēi mahū, ke Ngéwo lōmēi. Jisia lo māhōungo ye lē wu pē, ke wa ipēkēi lo pēngv ī lē.

43 Pōwō lo wu ma, Faristsia, gbāmailē wu lōngo a hēma wāwātsia sinagogtsia hū, ke fāma fēlē-gometsia ma.

44 Pōwō lo wu ma, kolo-nyēgi-beletsia, ke Faristsia, ndā fēfēlē-bela; gbāmailē wu wēngo lo, kia kām̄ba ti na tē ge, ke nūngēi nāsia ta jīa ti mahū tē go.

45 Ke njīa-lē-mo yēla, i ndēnga ngi ma, ye: kāra-moi, na bi ndēni, bi mua be bēlē nyānia.

46 Ke i ndēnga, ye: Pōwō lo wu ma, njīa-lē-bela be gbāmailē wa hāku mīni vē nūnga we pōpō va, ke wu vūlutsia, wē jā a hāka mintsia a wu lōkōivoi yēla be.

47 Pōwō lo wu ma, gbāmailē wa profittsia ti gambetsia lō, ke wu ketsia lo ti ti wāni.

48 A tōnya wu sēli hōua ke wu lūma a pē hindetsia wu ketsia ti pēni; gbāmailē ti ti wāi lo, ke wua wu ti gāmbetsia lō.

49 Fālē, Ngéwo nēmahū-lēwēi ye: ngi profitia, ke to-bela lō lo ti yē; ti tēnga lo ta ti wāma, ke wu tō ti ma hindēi gbi lo.

50 Ke profittsia gbi ti nāmēi ti pūni wo ndōloi lātō gbēlēi ma, gbe ti mōli a mbōndēi ji yēya.

51 I tātō Abeli ngi nāmēi ma, i gele Sakaria ndēi ma, na ti pāni Ngéwo wēlēi lūahū, ke sa-gbiamēi. A tōnya, nge wu ma, ta mōli lo mbōndēi ji yēya.

52 Pōwō lo wu ma, njīa-lē-bela; gbāmailē wu nēmahū-lēwē ngi jīvi hōungo, wu vūlutsia wū wāni, ke nāsia tiye wāma, wu ti mābalia.

53 Ke kia i hindēi jtsia lēni ti ma, kolo-nyēgi-beletsia ti gbonda ngi ma gboñ, ke ngi la ne va hinda gbōtōa va.

54 Ta ngi manē, ta ngi la gbē hinda hōu va; ko ti ngi māyia ge.

NGŪ XII.

Kina fāha gbōtō wā tiye gōmeni, ke ta nyīmi ti nyonyo ma, ke i tātōa a ndēla ngi wōma-beletsia ma pēñ, ye: A wu mahū-gbē Faristsia ti gārēi va, na ndā-fefelē lē.

2 Hāni gbī na māwēngo, na ē ge, ke ndōwungo na tē ko.

3 Fālē, hāni gbi lo wu ndēni kpindi hū, ta men lo fōfōi hū, ke hāni gbi lo wu ndēni ngō hū kūndotsia hū, ta hēhē lōi lo pēletsia wū-mba.

4 Ke ngi nge wu ma, nya mbāngetsia, wā lūwa nāsia ma, ta ndūwui wā, ke na wōma, pēka gbī na gboma ta pē.

5 Ke nya hūmbu lo a wu lāhi na wa lūwa ngi ma, A lūwa na ma, kina i pā lo, kpāya lo ngi yēya, pili va jihanima hū. A tōnya nge wu ma, A lūwa ngi ma.

6 Ti kpandevēa lōlu mājiama a nūvō fēlēa? ke ti yēla bē Ngéwo ē lema ma.

7 *Ke ngündetsia vūlui be ti wu wū-mba gbi gbāngo lē; fālē wā lūwa: bā wu ma i lēwē kpandere gbōtōa ma.*

8 *Ke ngi nge wu ma, na gbi lo a gāyē angē nūnga yāma, ta be lo nūmu hindō-lōi a gāye u ngiē Ngéwo ngi lō-beletsia yāma.*

9 *Ke na gbi lo a māwali nya ma nūnga yāma, ta māwali lo ngi ma Ngéwo ngi lō-beletsia yāma.*

10 *Ke nūmui gbi lo a njīa nyāmu lē nūmu hindō-lōi ma, a mānuma jō lo, ke na a njīa nyāmu lē Holi-Yāfēi ma, ē mānuma gbi jō lo.*

11 *Ke kina ti wā lo a wuē sinagogtsia yē, ke mahū-bela yē, kē māha-lā-yīa-lē-bela yē, wā pē wu ltsia ti hēle, wa yē pōtēma, o gbo wa ndēma.*

12 *Gbāmailē Holi-Yāfēi a wu gāra lo ikpēlēi na ma, hindetsia wa ndēma.*

13 *Ke yēla lo i ndēnga ngi ma fāhēi hū, ye: Kāra-moi, ndē nya ndē-hindō-lōi ma, ye: mu pō hāni gōle.*

14 *Ke i ndēnga ngi ma, ye: Tā-moi, yē lo nya hōuni a nyāma, o hāni gōle-mo wu mahū?*

15 *Ke i ndēnga ti ma, ye: A kpēle, wu mahū-gbē ngāma wo va, gbāmailē nū lēvu ī lōni hāni gbōtōtsia hū i ngi yēya.*

16 *Ke i sālē hēnga ti ma, ye: kpāte-mo yēla ngi gbāēi i wua a tū-hāni gbōtō.*

17 *Ke i gīlia ngi nēmahu, ye: nga gbo wē?*

Gbāmailē hinda gbi i nya yēya nga nya tū-hani wu na.

18 Ke i ndēnga, ye: ji lo nga pē, nga nya gbūwetsia wō lo, nga imbāwo lō lo, mīa lo nga nya lū-hāntsia gbi wu na, ke nya jō-hāni.

19 Ke nga ndē lo nya yāfēi ma, nge, nya yāfēi, sō-hāni gbōtō lo bi yēya ndāma-gbātengo fō gbōtōma va, gbe bi lī i lēli, mēhē mē, bi kpolē wē, bi gōhū nē.

20 Ke Ngéwo i ndēnga ngi ma, ye: Bia kpōwa-moi, a kpindi ji be ta bi yāfēi veli lo bi ma. Yē lo a hāni nāsia jō bi ndāma-gbāteni?

21 Nī lo nūmwi na, na a sō-hāni yāndo ngi vūlwi va, ke ī gbāteni Ngéwo hū.

22 Ke i ndēnga ngi wōma-beletsia ma, ye: fālē nge wu ma, wū lī a hēlē wu lēvwi va, gbo wa mē, o ndūwui va, gbo wa ngīli.

23 Ndēvwi i lēwēni mēhāni ma, ke ndūwui i lēwēni kūlēi ma.

24 A gīli a gometsia, gbāmailē tē hāni hī, tē tēwē, ngāndo wēlē ī ti yēya, o kpūwa: ke Ngéwo a ti makē: ke wu fīsa, wu lēwē n̄wontsia ma?

25 Yē lo ngi lī a hēlē, i ngi gūhēi matō a kubiti yēla?

26 Ma wē gū a na wēla kū lōngo, i yē na wu lī a hēlē nāsia va ti lōni.

27 A gīli a dēnetsia kia ta lōla: tē yēngē, tē fandē limba, ke nge wu ma, Salomoni ngi gbālēi gbi hū, ngi māyīlingo ī ye lē, kia jtsia yēla na.

28 *Fālē, ina Ngéwo a kpiti māyīli lo, na i kpālēi hū hā, ke sina ke ti pīlia ngombui ya, i yē na ke ē wu māyīli i lēwē ti ma, O wua wa hinda hōu a tōnya kūlō lē!*

29 *Ke wā na lo na wa mē, o na wa kpolē, ke wū nēmahui a golē.*

30 *Gbāmarlē hāni jtsia gbi lo bōndetsia ti ndōloi hū ta ndōlo, ke wu Kēi i kō lo yē ma gbē lō wu ma.*

31 *Ke a Ngéwo genyéi hū lo, ke hāni jtsia gbi ti mātōa wu we.*

32 *Wā lūwa, mbālanga tī gbōtō, gbāmailē wu Kēi ngi lī lūmango lē wu go va a kēnyéi.*

33 *A na mājia i wu yēya, wu mbōya wāla felibela ma, a nōngba gbāte wu vūlutsia va, nāsia tē wōra, sō-hāni na ē gboyo ngēlē-gōhū, hindēi na hūma-mo ē wa na, ke fūvulu ē nyāni.*

34 *Gbāmailē hindēi bi jō-hāni i na, na lo bi lī be a ye na.*

35 *A wu hūmetsia ti māyīli, ke wu lāmbōtsia ta mo.*

36 *Ke wua wu vūlutsia wu wē kia nāsia na ta ti lēmoi māwulo, kina a hijēma nyāha-jō-gōmēi hū, kina i wā lo, i ndā-lēwē, ti ndā wō ngi wē ke-yakpē.*

37 *Boilōpōi nāsia ti betēngo lē na Ndēmoi, a wā, i ti mālē ta māne wē. A tōnya nge wu ma, a ngi vūlui māyīli lo, i pē ti hēi mēhē mē va, ke a wa lo, i ti ma gbē-gbā.*

38 *Ké ina a wa lo māne ifēlēgē ma, o māne isāwagē ma, i ti mālē nī, boilōpōi nāsia ti betēngo lē.*

39 *Ké a ji gō, ina nūmu yēkpēi pēlēi va i kōi lo kpēlēi hūma-mo a wa, a māne wē lo, ké ē ngi wēlēi lō ti ngō.*

40 *Fālē, wa bē, a wu hēi gīli gbāte, gbāmailē nūmu hindō-lōi a wa lo ikpēlēi na, wē gīli la.*

41 *Ké Pita i ndēnga ngi ma, ye: Ndēmōi, bi sālēi ji hēni mu ma lo, o ti gbi ma?*

42 *Ké Ndēmōi i ndēnga, ye: Yē lo hō boilōpōi lē tōnyango, ké nēmahū lēwēngo na ngi lēmōi a ngi lō ngi māwēi mahū, i ndā mēhē wē va ikpēlēi ma?*

43 *Boilōpōi na i betēngo lē, na ngi lēmōi, kina i wa lo, a mālē a pē nī.*

44 *A tōnya ngi nge wu ma, a ngi lō lo ngi jō-hāntsia gbi mahū.*

45 *Ké ina boilōpōi na a ndē lo ngi nēmahū, ye: nya lēmōi i gbēndēnga wa va, i tātō a hindō boilōpōtsia lēwēla, ké nyāha-boilōpōtsia, a mēhē mē, ké a kpolē wē, ké a pē ndō a ngi hōu,*

46 *Boilōpōi na ngi lēmōi a wa lo fōlōi na ma, ē pēlē hūgbē ngi va, ké kpēlēi na ma ē kō, ké a ngi lēwē lo ndā, ké a tō lo ngi ndēi ma ngi va ta nāsia tōnya-bēla yā atiē.*

47 *Ké boilōpōi na i ngi lēmōi wē-hindēi gongo, ké i ngi hē gīli gbāteni, ké i ngi wē-hindēi wēni, ta ngi lēwē lo kpōtō.*

48 Ke na i kōni, i hinda wē māhōungo ti ngi lēwē, ta ngi lēwē lo kūlō; gbāmailē nūmui ta fē ngi wē kpōtō, ta lo ta ngi moli a kpōtō: ke nūmui nunga ta fē ngi wē, ndāma-gbāte va kpōtō, ta lo ta ngi moli a kpōtō.

49 Ngi wā ngombu lō va ndōloi ma, ke gbo ngi lōni la ina ti lōānga?

50 Ke baptisimi lo nya yēya, ti nya baptisi wē va, ke nya lī a ye nya mone ngiye ma a gboyo.

51 Wa gili lo, wē, ngi wā ndīlēli vē va lo ndōloi hū? Ngi nge wu ma, sāō, ngiye ma ndūahū gole.

52 Gbāmailē kpēlēi ji ma, ta ye lōlu pēlē yēla bu, ti lūahū golengo. Sāwa fēlē ma, fēlē sāwa ma.

53 Kēi a gole lo ngi hindō-lōi ma, hindō-lōi kēi ma, njēi nyāha-lōi ma, nyāha-lōi njēi ma; njē-moi, ngi lōi nyāhēi ma, ke ndōi nyāhēi njē-moi ma.

54 Ke i ndēnga nūngetsia ma be, ye: kina wu toa lo ngēlē i hijē kpūndoi hū, ke wu ndēa ke-yakpē, wē, nja a wa lo, ke nī na.

55 Ke kina wu toa lo mbui vefēi i vē, ke wu ndēa, wē, a gbāndi lo, ke nī na.

56 Wua ndā-fēfēlē-beletsia, wa ngēlēi yāma lōahu go lo, ke ndōloi, ke i yē na, wē kpēlēi ji lōahū go?

57 Ke i yē na, wu vūlūisia wē sēli wē na tōnyango?

58 Kina bi ya lo lima a bi lōmanyoi mahū-gbē moi yē, kina ba ye pēlēi hū wa ta, bi māgau bi gbāa ngi yēya, kō a bi gendē nyāmēi yē, nyāmēi i bi

vē kpayia-lēm̄oi wē, kē kpāyīa-lēm̄oi i bi wīli kpindi wēlē bu.

59 Ngi nge bi ma, bē gbīa na, ngiyē ma ba wēla a nāvōi ikēlēm̄agē vēla.

NGŪ XIII.

Ténga lo tiye na ikpēlēi na ma, ti ndēni ngi ma Galili-lēbetsia va, nāsia Pilati i ti nāmēi hūpuni a ti jā-hāntsia.

2 Kē Jisu i pōtēa, i ndē ti ma, ye: Wa gīli lo, wē, Galili-belēi jtsia ti hinda nyāmungo ye lē ti lēwē Galili-beletsia gbi ma, ji va hindēi nāsia nyoko i ti wēni?

3 Ngi nge wu ma, Sāō, ngiyē ma wa wōtē, wa bē wu gbi wa hā lo.

4 O nāsia pū-mahū-wāyakpēi, Siloam gūtēi i gūlani ti ma, i ti wā, wa gīli lo, ti hinda nyāmungo ye lē, ti lēwē nūnga gbi ma, ti Jerusalemi hū?

5 Ngi nge wu ma, Sāō, ngiyē wa wōtē, wa bē wu gbi wa hā lo.

6 Kē i sālēi ji hēnga, ye: Tā-moi yēla i ndāha wūlu hīni ngi yēyako-gātēi hū, kē i wa, i ngūru wua wokolinga, kē ī soni.

7 Kē i ndēnga kata-mahū-gbē-moi ma, ye: kpēle, fō sāvēi jtsia ngi wā, nga ngūlu wua wokoli ndāha wūlui ji ya, kē ngē sō. Pō i gūla; gbē va lo a ndōloi nyāni?

8 *Kē i pōtēa, i ndē ngi ma, ye: Ndēmōi, gbē ma fōi ji bē ma, ngiyē nga mabō, ngi kpō wu ma.*

9 *Kē ina i wua lo, kē ta māa; kē ina i wuani, na wōma bi pō i gūla.*

10 *Kē iyē kāra wēma lo sinagogtsia yēla hū sabati ma.*

11 *Kē kpēlē, nyāha yēla lo iyē na i higbē hū fō pū mahū wāyakpa, kē ngi gōtōngo ye lē, kē ē gū a ngi vūlui lambōla kūlō bē.*

12 *Kē kina Jisu i ngi loni, i ngi wālē, i ndē ngi ma, ye: nyāhapōi bi vūlōa a bi higbēi hū.*

13 *Kē i ngi lōkōtsia wēnga ngi ma, kē-yakpē kē i lambōa, kē i Ngēwo lātōnga.*

14 *Kē sinagogi mahū-gbē-moi i pōtēa a nā-lēwē, gbāmailē Jisu i mbāwō wēa sabati vōlōi ma, kē i ndēnga nūngētsia ma, ye: Lo waita lo na mākōungo nūmu i yēngē: ti ma lo wa wa, ti wu bāwō, kē sabati vōlōi ma i lē.*

15 *Fālē Ndēmōi i pōtēni, i ndē ngi ma, ye: Bia ndā-fēfēlē-moi, kē wu gbi, wū wu nīka-hīnēi, o wu jōi, vūlōma sabati vōlōi ma, ti mēlimēi, wu li a tiē nja gbolē ma?*

16 *Kē mā-ī-hōuni nyāhapōi ji Abrahami ngi nyāha-lōi, na Satani i ngi yīlia, kpēlē, fō pū mahū wayakpēi jtsia, i vūlō ngīli ji hū sabati vōlōi ma?*

17 *Kē kina i hindēi jtsia lēni, ngi lōmanyōtsia gbi ti wūfēnga: kē nūngētsia gbi ti gōhū nēnga, hinda yēkpētsia gbi va i ti wēni.*

18 *Kẹ i ndẹnga, ye: Ngẹwo gẹnyẹi i gbiani a gbo? kẹ gbo nga hūma ma?*

19 *Kpīango lẹ kia purugipo gāle na tā-mo yẹla i būmbuni, i pīli ngi gātẹi hū; kẹ i vālẹa, i wẹ a ngūlu wā, kẹ nwonṣia ti ngelẹ ma, ti hẹnga imbeketsia ma.*

20 *Kẹ i ndẹnga gboma, ye: Gbo nga Ngẹwo gẹnyẹi hūma ma?*

21 *Kpīango lẹ a lōkpolō, na nyāha yẹla i mbūmbuni i ndōwu kpohū yūfe mola sāwa hū, ngiye gbi i hūpuni a tēkpolōi.*

22 *Kẹ i ya tā-watsia hū kẹ fuletsia, a kāra wẹ; a li Jerusalemi hū.*

23 *Kẹ yẹla i ndẹnga ngi ma, ye: Násia ti mbāwō jō ti gbōtō? kẹ i ndẹnga ti ma, ye:*

24 *A māgawō wu wu ko lā gbengoi hū; gbāmailẹ ngi nge wu ma, nūnga gbōtōma, ta ndō lo ti wa va, kẹ tẹ gū.*

25 *Kina pēlẹ-mahū-gbẹ-moi i hijia lo, i pēlẹi gbowu, kẹ wu tātōa a lōla ngitiya, wa ndā-lẹwẹ, wẹ, Ndẹmoi, Ndẹmoi, ndāwō mu wẹ; kẹ a pōtẹ lo, i ndẹ wu ma, ye: ngi wu go hindẹi wu hijia na.*

26 *Kẹ wu tātōa a ndẹla, wẹ, mu mēhẹ mēnga, mu kpolẹ wẹnga bi yāma, kẹ bi kāra wẹnga mu yīttsia ya?*

27 *Kẹ a ndẹ lo, ye, nge wu ma, ngi wu go hindẹi wu hijia na. A gbā bēindō, wua gbi wa hinda nyāmu yẹnga wẹ.*

28 Na lo ngo a ye na, ke ngongolu holanga, kina wa Abrami longa, ke Isaki, ke Jakobi, ke profittsia gbi Ngęwo gęnyęi hũ, ke wua wu vŭlutsia wu gbāango pōma.

29 Ke ta hiję lo koi, ke kpündöi hũ, ke mähüi, ke mbüi, ti hęinĩ Ngęwo gęnyęi hũ.

30 Ke kpęle, kęlęmagętsia lo na, ta wę ā ihālagętsia, ke hālagętsia lo na, ta wę a ikęlęmagętsia.

31 Ifōlői yakpę ma, Faristsia ti tęnga ti wā, ti ndę ngi ma, tę: Gbāa, bi li, gbāmailę Herodi a bi wā lo.

32 Ke i ndęnga ti ma, ye, a li, wu ndę nyāngbęi na ma, kpęle, nga ngāfa nyāmua gbāa, nga mbāwōa wę lo, hā ke sīna, ke fōlői isāwagęi ma nga kpoyo lo.

33 Ke nga jĩa lo hā, ke sīna, ke fōlői na wōma, gbāmailę ę wę ke profiti a hā lo ngiye ma Jerusalemi hũ.

34 O Jerusalemi, Jerusalemi, bia ba profittsia wā, ba nāsia ho a kotu ta ti lō bi yę; hũ lōle ngiye lōni ngi bi lęngętsia yāndo, kia tę-hā a ngi lęngętsia yāndo ngi gbāksia bu, ke wu lūmani.

35 Kpęle, wu węlęi i lōnga wu wę a tōmbō. A tōnya nge wu ma, wę nya lo ngiye kpęlęi a wa, kina wa ndę, wę, na betęngo lę a wa Ndęmoi ngi bijęi hũ.

NGŪ XIV.

Kẹ kina i wēni, kia i lini Farisi ti mbāwaɥsia yēla yē pēlē bu sabati vōlōi ma, mēhē mē va, kẹ ti ngi mānēnga.

2 *Kẹ kpēle, tā-mo yēla i ngi lūgo i nji-higbẹ hū.*

3 *Kẹ Jisu i pōtēa, i ndē-njia-lē-beletsia ma, kẹ Faristsia ma, yē: māhōungo lē mbāwō wē va sabati vōlōi ma?*

4 *Kẹ ti lōndōnga. Kẹ i ngi wūmbua, i ngi bāwō, i gbē ngi ma, i li.*

5 *Kẹ i pōtēa ti ma, yē: i gbẹ lo sō ngi yēya, o nīka hīna a gūla ndōwa hū, ē ngi gbīa kẹ-yakpẹ sabati vōlōi ma?*

6 *Kẹ tī gūni gboma a hindēi jtsia wōtēla.*

7 *Kẹ i sālē hēnga ndsia ma ti ti wāleni, kina i toni ti hēima yēkpetsia wūmbu, kẹ i ndēnga ti ma, yē:*

8 *Kina nūmu gbi i bi wālea lo nyāha-jō-gōmēi hū, bā hēi hēima yēkpēi, ko i mbēlema-moi wāle ngi lēwēngo bi ma.*

9 *Kẹ na i bi wāleni kẹ ta, kẹ i wa, i ndē bi ma, yē: Tā-moi ji go a hēimēi; kẹ bi tātōa a hēima wūlui wūmbula a ngūfē.*

10 *Kẹ kina ti bi wālea lo, li bi hēima wūlui wūmbu, ko kina na i bi wāleni, i wa lo, a ndē lo bi ma, yē: ndakpēi, dē ngēlē ma, kẹ mbēle i ya bi ma ndsia yāma ti hēini, ta mēhē mē a biē.*

11 *Gbāmailē nūmu gbi lo, a ngi vūlui le ngēlē ma, ta ngi yēi lo: kē nūmui gbi lo, a ngi vūlui mu yēi, ta ngi le lo.*

12 *Kē i ndēnga nā-bē ma ngi wāleni, yē: kina bi mēhē gbātea lo, bā bi mbāngeṣia wālz, o bi ndēngeṣia, o bi bōnla, o bi hēinyoi gbātengōṣia, ko tia bē, ta bi wāle gboma, kē ti bi gonga a sōngo.*

13 *Kē kina bi kōmēi gbātea lo, feli-bēla wāle, kē kōtō-bēla, kē nēmu-bēla, kē mbōlē-bēla:*

14 *Kē ti bi betēnga, gbāmailē tē gū a sōngo vēla, kē bi sōngo jōnga a tōnya-bēla ti hijē-gbēlēi-hā hū.*

15 *Kē kina nāsia ti hēni, ta mēhē mē a ngiē, ti yēla i hindēi jṣia mēnini, kē i ndēnga ngi ma, yē: nā betēngo lē, ta mēhē mē Ngéwo gēnyēi hū.*

16 *Kē i ndēnga ngi ma, yē: Tā-mo yēla i mēhē wā gbāte, i nūnga kpōtōma wāle.*

17 *I ngi boilōpōi lō mēhē mē gbēlēi ma, ndē va nāsia ma, i ti wāleni, yē: A wa, gbāmailē hāntsia gbi ti kpoyoa.*

18 *Kē ti gbi ti a ngō yēla ti tātōa a kpē gēla. Ihālagē i ndē ngi ma, yē: ngi ndōlo yēya, kē māhōungo ngi li ngi to: kone bē gbē nyama ngi li.*

19 *Kē ipēka i ndēa, yē: ngi nīka-hīna pū yēya, ngi ya, ngi ti hūgo. Kone bē, gbē nyama ngi li.*

20 *Kē ipēka i ndēa, ngi nyāha jōnga, fālē ngē wa.*

21 *Kē boilōpōi i yāma, i hindēi jṣia gē a ngi lēmōi; kē ndēmōi pēlēi va i lī lēwēnga, kē i ndēnga*

ngi boilōpōi ma, ye: li kàkà pēlē watsia ma, ke pēlē wulōtsia ma ti tā-wāi hū, ke bi wa a feli-beletsia, ke kōtō-beletsia, ke nēmu-beletsia, ke mbōlē-beletsia.

22 Ke boilōpōi i ndēnga, ndēmōi, ngi pēnga, kia bi ndēni nya ma, ke hēima lo lē na.

23 Ke ndēmōi i ndēnga boilōpōi ma, li ngit̄tsia ya, ke pēlē yagbengōtsia hū, bi kponda ti ma, ti wa, ko nya wēl̄l̄i la i v̄.

24 Gbāmailē nge wu ma, nūngēi nāsia ti yēla be ngi ti wāleni, tē nya mēhē go.

25 Ke fāha gbōtōa ti tōnga ngi wōma, ke i wōtēa, i ndē ti ma, ye:

26 Ina nūmu gbi lo, i wa lo nya yē, ke i lōni a ngi ke, ke ngi njē, ke ngi nyāh̄i, ke ngi lēnga, ke ngi ndēnga, ke ngi ndē-nyāha-lēnga, ke ngi ndā-lēvui be, ē wē a nya wōma-mo.

27 Ke nūmui gbi lo ē ngi mon̄ēi wōpō, i tō nya wōma, ē wē a nya wōma-mo.

28 Gbāmailē yē lo i lōni i kute lō i hēima pēn, i bai gbā, ina ta lo ngi yēya kpōtō kpoyo va?

29 Ke tēnga, kina i wēla lo a hitēla, ke ē gūni a kpoyola, nāsia gbi ta to, ta tātō lo a ngi yelela;

30 Te: Tā-moi ji, i tātōi lo a tōla, ke ē gūni a kpoyola.

31 O māh̄i ṛgbē lo, i ko gbātēma māha wēka ma, ē hēi pēn, i wu hite, ina a gū lo a kēmē pū na mālē va, a wa a kēmē nū gboyongo?

32 *O ina na ī lē, kia lē ipēkēi i kūhama pō, ke i tō-mo lōa, i ndī-lēli mōli.*

33 *Ni wu gbi lo ī gbēlēi lo na gbi ma i ngi yēya, ē wē a nya wōma-mo.*

34 *Kpōlo yēkpēngo lē, ke kpōloi i ngi nēni hindēi lōahū lo, nūmu a pē lo i nēni a gbo?*

35 *Mā-ī-hōuni ndōloi va, o kāwoi va, ke nūnga ta pīli lo ngītiya. Nūmu ngōlia ngi ma mēni va, gbē i mēni.*

NGŪ XV.

Ke nāvō-yāndo-bēla gbi, ke hinda nyāmu-bēla, ti lā ngi gbēla, ngi wō mēni va.

2 *Ke Faristsia, ke kolo-nyēgi-bēla ti gboyenga, te: Tā-moi ji, a hinda nyāmu-bēla gūru, ke a mēhē mē a tiē.*

3 *Ke i sālē ji hēnga ti ma, ye:*

4 *Yē lo wu lā mbāla hondo yēla ngi yēya, ina i yēla lōa-lo-hū, ī nū nāni gboyongōi mahū pū mahū tāui lōma ngōlē hū, i li na wōma, i lōni hū, ngīye ke a tō?*

5 *Ke kina i toni, a ndā gbaktsia ma lo a gōhū ne,*

6 *Ke kina i wa lo ngi wēlē bu, i ngi mbāngētsia wāle lo, ke ngi hēinyōtsia, ye ti ma, a mu gōhū ne, gbāmailē ngi nya bālēi longya, na iye lōni hū.*

7 *Ngī nge wu ma, ni kōhū ne a ye ngēlē-gōhū*

hinda nyāmu-mo yēla va a wōtē, i lēwē tōnya-bela nū nāni gboyongōi mahū pū mahū tāwi, māni gbi tī ma wōtē va.

8 *O nyāha igbe lo pata nāvō pū ti ngi yēya, ina i ti yēla lōa-lo-hū, ī lamboi lōnga, i pēlē bu yēla, i kōkoli pānda-wānda, ngīye ke a to.*

9 *Ke kina i toni, i ngi mbāngetsia wāle, ke ngi hēinyotsia, ye: A mu gōhū ne, gbāmailē ngi nāvōi longā, na ngi ndōni hū.*

10 *Ngī nge wu ma, nī kōhū ne lo Ngēwo lō-beletsia yāma, hinda nyāmu-mo yēla va a wōtē.*

11 *Ke i ndēa, ye: Tā-mo yēla ndēnga fēlēa ngi yēya.*

12 *Ke ikūlōi i ndēnga ngi kē ma, ye: Nya kē, nyo a sō-hāni na nya ndēi lē. Ke i ngi jō-hāni golea ti ma.*

13 *Ke fōlōi ī gbōtōni na wōma, ndōi ikūlōi i gbi yāndo, i li jīa hū kēnye gūahū po; ke na lo i ngi jō-hāni nyānini a pōwōgē.*

14 *Ke kina i mālamanī, ndōlē wā lo iye ndōloi na hū, ke māni i ngi hōunga.*

15 *Ke i ya, i ngi vūlui vefe ndōloli yēla ma, ndōloi na hū: ke i ngi lōnga ngi gbāletsia hū ndōndēnga makē va.*

16 *Ke iye lōni lo ngi gō i vē a nyogēi na ndōndēnga tiye mē, ke nūmu gbi ī ngi goni.*

17 *Ke kina ngi nēmahūi i wāni, ke i ndēnga, ye:*

nya ke ngi yēngē-boilōpōtsia ti lōlē mēkhē gbōtōngo ti yēya ta ndō, ke nga hā a ndōlē!

18 *Nga hijē lo, ngi li nya kē yē, ngi ndē ngi ma, nge: nya kē, ngi hinda nyāmu wēnga ngēlē-gōhū ma, ke bi yāma.*

19 *Ke nya mā-ī-hōuni gboma ti nya wālē a bi lōi. Nya wē kia bi yēngē-boilōpōtsia yēla ma.*

20 *Ke i hijēa; i wa ngi kēi yē. Ke kina le iye kūhama po, ngi kēi i ngi lo, i ngi māmamau lo, i wīmē, i gūla ngi gbāki ma, i ngi la-gōmi.*

21 *Ke ndōi i ndēnga ngi ma, ye: Nya kē, ngi hinda nyāmu wēa ngēlē-gōhū ma, ke bi yāma, ke mā-ī-hōuni gboma bi nya wālē a bi lōi.*

22 *Ke kēi i ndēnga ngi boilōpōtsia ma, ye: A wa a ndōma yēkpēi, wu pū ngi ma, wu fūlē wū ngi lōkō ma, wu kowa wū ngi gowo ma,*

23 *Wu wa a nīka dogbē wūlōngōi, wu pā, mu mē, mu gōhū ne.*

24 *Gbāmailē nya lōi ji hā wō, i vūnga gboma, i lōa-wō-hū, ke ngi longā; ke ti tātōa a gōhū nēla.*

25 *Ke ngi lōi imbāwāi iye kpālēi hū lo, ke kina i wāni i la pēlēi gbēla, i mbāka wō mēni ke kūēi.*

26 *Ke i boilōpōtsia ti yēla wālēa, ke i molia hindēi jtsia hū lo a gbē?*

27 *Kē i ndēnga ngi ma, ye: bi ndēi i wā; ke bi kēi i nīka dogbē wōlōngōi wā, gbāmailē i ngi gūrua hinda gbī ngi ma.*

28 *Ke* *ngi* *lī* *i* *dēwēa*, *ke* *īye* *lōni* *i* *wa* *pēlēi* *bu* ;
fālē *ngi* *kēi* *i* *gbāni*, *i* *ngi* *mānēne*.

29 *Ke* *i* *pōtēa*, *i* *ndē* *ngi* *kēi* *ma*, *ye* : *kpēle*, *fō*
sāwāi *jīsia* *nga* *bi* *ma* *gbē-gbā* ; *ngī* *bi* *lā-yiēi* *nyāni*
le *ku* *yēla* *ma* *bē* ; *ke* *bī* *nya* *go* *ī* *lē* *a* *njē-lō* *yēla* *bē*,
ko *ngi* *gōhū* *nē* *wē* *a* *nya* *mbāngeīsia*.

30 *Ke* *kina* *bi* *lōi* *jī* *i* *wāni*, *na* *bi* *jō-hāni* *mēni* *a*
hīte-nyāhanga, *bi* *nīka* *dogbē* *wūlōngōi* *wā* *ngi* *va*.

31 *Ke* *i* *ndēnga* *ngi* *ma*, *ye* : *nya* *lōi*, *bia* *lo* *ma*
bia *mu* *hēini* *ku-gbi-ma*, *ke* *na* *gbi* *i* *nya* *yēya*, *bi*
wō *lē* :

32 *Māhōungo* *ye* *lē* *mu* *gōhū* *nē*, *ke* *mu* *gāhū* *i*
gbā ; *gbāmailē* *bi* *ndēi* *jī* *i* *hā* *wō*, *ke* *i* *vūnga*
gbōma : *ke* *i* *lōa-wō-hū*, *ke* *ngi* *longa*.

NGŪ XVI.

Ke *i* *ndēnga* *bē* *ngi* *wōma-bēlēīsia* *ma*, *ye* : *kpāte-mo*
yēla *lo* *īye* *na*, *boilōpōi* *ngi* *yēya*, *ke* *tā-moi* *jī* *ti* *ngi*
māyia *gēnga*, *te*, *i* *ngi* *jō-hāntīsia* *nyānia*.

2 *Ke* *kina* *i* *ngi* *wālea*, *i* *ndē* *ngi* *ma*, *ye* : *Gbe*
va *lo* *ngi* *jī* *mēnia* *bi* *va* ? *kōnda* *gbā* *bi* *boyēi* *va*,
gbāmailē *bē* *la* *wē* *a* *boilōpōi*.

3 *Ke* *boilōpōi* *i* *ndēnga* *ngi* *nēmahū*, *ye* : *nga* *gbo*
wē, *gbāmailē* *nya* *lēmōi* *i* *boyēi* *gbā* *nya* *yēya* ? *ngē*
gū *a* *mbōla*, *nga* *wūfē* *a* *fēli-wēla*.

4 *Ngī* *hindēi* *gōa* *nga* *pē*, *ta* *lo*, *kina* *ti* *nya* *gbā*
lo *boyēi* *hū*, *ti* *nya* *gūru* *ti* *wēlēīsia* *bu*.

5 *Ke i ngi lẹmoi gbā-beletsia gbi wālea ngi yē, i ndē ihālagēi ma, ye: Nya lẹmoi gbēi bi ma lōlē?*

6 *Ke i ndēnga, ye, ngūlo mola hondo yēla, ke i ndēnga ngi ma, ye: bi goloji wūmbu, bi hēi kàkà, bi nyéyi nū fēlē gboyongo mahū pū.*

7 *Na wōma ke i ndēnga ipēkēi ma, ye: ke kpēi bi ma i lōlē? ke i ndēnga, ye, mbā mola hondo yēla. Ke i ndēnga ngi ma, ye: bi goloji wūmbu, bi nyéyi, nū nāni gboyongo.*

8 *Ke ndēmōi i kafa boilōpōi lātōnga, jiva i nēmahū-lēwē hinda lo wēni; gbāmailē ndēngetsia ti ndōloi ji hū ti bōndēi hū, ti nēmahū lēwēni, ti lēwē fōfō lēngetsia ma.*

9 *Ke ngi nge wu ma, a mbānga hōu wu vūlutsia ma, a mamoni na kāfango, ta lo, kina wu gbāha lo, ti wu gūru kūnafō hēima ma.*

10 *Na ngi lōnyango na hū ī gbōtō, ngi lōnyango lē be na hū kpōtōngo. Ke na kāfango i kūlōi hū, kāfango lē be i kpōtō hū.*

11 *Fālē ina wū lōnyani na hū mbā ti wō lē, yē lo a tōnya gbātēi vē wu wē mahū-gbē va?*

12 *Ke ina wū lōnyani na hū mbā ti wō lē a wu go a wu ndēi?*

13 *Boilōpō gbi ē ndēmō fēlēa gbē-gbā, gbāmailē a ndōlo a yēla, i lō a ipēkēi, o a yēla hōu lo, i gbēlē ipēkēi ma. Wē gū a Nyéwo gbē-gbāla, ke mamoni.*

14 *Ke Faristsia be ti yama nengo ti hindēi jisia gbi mēni lo, ke ti hōkpa lōnga ngi ma.*

15 Ke i ndēnga ti ma, ye: Wua lo wa vūlutsia wē a tōnya-bela nūnga yāma, ke Ngéwo i wu ltsia go lo, gbāmailē hāni na ngōngo nūnga yāma, tōma hāni i lē Ngéwo yāma.

16 Sāwēi ke profittsia tiye na lo ngīye Johani i wāni; ke ti tātōa a Ngéwo gēnyēi yia-lēla, ke nūmui gbi i gbonda hū.

17 Ke bēbēngo lē ngēlē-gōhū ke ndōloi ti lēwē, ke sāwēi ingēngau be ē gbā ma.

18 Nūmui gbi lo a gbēlē ngi nyāhēi ma, i ipēka jō, i pūē-gbā. Ke nūmui gbi lo a na jō ti gbēlēi ma ngi hīni yēya, i pūē-gbā.

19 Kpāte-mo yēla lo iye na, ngi māyīlingo a kūla yēkpē wānda-wānda, a mēhē yēkpē mē ku gbi ma

20 Ke feli-wē-moi yēla lo iye na, ngi bijēi a Lazaru, na ti ngi lāni ngi gatē la, kpāma lēkē ngi lū ma.

21 Ke i lōni ti ngi makē a mēhē gbukpultsia ndsia ti gūlani kpāte-moi ngi mesēi ma: ke ngi langa be ti wā, ti ngi gbāmetsia ya-gōmi.

22 Ke kina i wēni ke feli-wē-moi i hā, ke Ngéwo ngi lō-beletsia ti ya a ngiē Abrahami yāka hū: ke kpāte-moi be i hā, ke ti ngi gbowua.

23 Ke i ngi yāmetsia lenga jihanima hū, i nīmisa hū, i Abrahami lo kūhama po, ke Lazaru ngi yāka hū.

24 Ke i gbāwua, i ndē, ye: Nya ke Abrahami, mānu nya ma, bi Lazaru lō, kō i ngi lōkōyuo i ya

hite nja hũ, i nya n̄i l̄eli, gbāmailē nya nim̄sango lē ngombu v̄oi ji hũ.

25 *Ke Abrahami i ndēnga, ye: nya l̄o, ḡli, kina wo bi ye bi l̄evui hũ, ba bi h̄ani yēkp̄ea j̄o lo, ke Lazaru b̄e h̄ani nyamua; ke kp̄e na, ngi l̄elingo, ke bia bi nim̄sango.*

26 *Ke ji gbi b̄e ma, mu l̄uahũ ma biēni nd̄owa wā wūngo lē na; ta lo n̄asia ti l̄oni ti hijē b̄e ti t̄ewē bi yē, t̄ē gū, ke n̄asia ti m̄iand̄o, t̄ē gū ti wa b̄ei mu yē.*

27 *Ke i ndēnga, ye: F̄alē ngi bi m̄ānenengo, nya ke, bi ngi l̄o nya ke w̄l̄ei bu.*

28 *Gbāmailē ndēnga l̄olua lo nya ȳeya, ko i s̄eli h̄ou ti ma, tia b̄e tā wa nim̄tsa hind̄ei ji.*

29 *Abrahami i ndē ngi ma, ye: Musa ke profit̄tsia lo ti ȳeya, gb̄e ti ti w̄o m̄ēni.*

30 *Ke i ndēnga, ye: S̄āō, nya ke Abrahami, ke ina ȳela i hij̄ea lo nd̄owu, ta w̄ot̄ela.*

31 *Ke i ndēnga ngi ma, ye: ina t̄ē Musa ke profit̄tsia ti w̄o m̄ēnini, ke b̄e ȳela i hij̄ē nd̄owu, t̄ē h̄ou a t̄ōnya.*

NGŪ XVII.

Ke i ndēnga ngi w̄oma-b̄eletsia ma, ye: kp̄akp̄aungo lē na va a p̄ē n̄umu i hinda nȳamu w̄ē ē wa, ke p̄ow̄o lo na ma a p̄ē ti wa.

2 *I f̄isa ngi va ti h̄ani gb̄ongb̄o gotu h̄ēlē ngi b̄ol̄ō*

ma, ke ti ngi wīli njei hū, ko a hinda nyāmu wē a ikūlōi jīsia yēla be.

3 A kpēle wu vūlutsia va, ina bi ndēi i hinda nyāmu wēa lo abiē, gbandē ngi ma, ke ina ngi nēmahūi wōtēa lo, mānu ngi ma.

4 Ke ina i hinda nyāmu wēa lo abiē hū wofēla fōlō yēla ma, ke hū wofēla fōlō yēla ma i wōtē gboma bi yē, ye: nya nēmahūi i wōtēa, ba mānu lo ngi ma.

5 Ke tō-beletsia ti ndēnga Ndēmoi ma, te, mu lōnya hindēi matō!

6 Ke Ndēmoi i ndēnga, ye: ina tōnya lē wu yēya kia purugipo gāle yēla na, wa ndē lo sukani wuru ji ma, wē, wa kpīa, bi hī njei hū, ke i wu wō mēnia.

7 Ke yē lo boilōpōi i ngi yēya, a yēngē kpālēi hū, o a tō-hānia mākē, a ndē ngi ma, i hijēa lo kpālēi ma, ye: Li bi hēi mēhē mē va.

8 Ke ē ndē ngi ma, na gbāte nga mēma, bi bi vūlui hāma yīli, bi nya gbē-gbīa, ngīye ke nga mēhē mē, ngi kpolē wē, ke na wōma ba mēhē mē lo, bi kpolē wē.

9 A sē-gbīa lo boilōpōi ma, jiva i hindēi nāsia wēni ti ndēni ngi ma? ngi ko a tōnya la.

10 Nī wa be, kina wu hindētsia gbi wēa lo, ti ndēni wu ma, a ndē, wē, boilōpōa gbāma lo amuē, mu na wēa mu yēngēi ye lē pē va.

11 Ke kina i wēni, kia i lini Jerusalemi hū, ke i lēwēa Samaria līa ke Galili,

12 *Kē kina i wāni fūla yēla hū, kē nūnga pūa kpokpou-bēla atiē, ti ngi mālēa, ti lōni kūhama.*

13 *Kē ti gbāwua, tē, Jisu, Ndēmoi, mānu mu ma!*

14 *Kē kina i ti loni kē i ndēnga ti ma, yē: A li wu wu vūlūtsia gē almamtsia. Kē kina i wēni, kia tiyē lima, kē ti mawānga.*

15 *Kē ti yēlagē, kina i toni kē i bāwōa, i yāma, kē Ngéwo lātōnga ngēlēya.*

16 *Kē i gūla ngi yāmēi ma ngi gowo bu, a sē-gbāa ngi ma, kē Samaria-mo iye lē.*

17 *Kē Jisu i pōtēa, i ndē, yē: Tiye pū, ti ma-wāni? kē tawisia lo mī?*

18 *Ngī nāsia loni ti yāmani Ngéwo lātō va, ngīyē hōtēi ji.*

19 *Kē i ndēnga ngi ma, yē: hijē, bi li, bi lōnyēi i bi bāwōa.*

20 *Kē kina Faristsia ti ngi molini, tē, Mī gbē lo Ngéwo gēnyēi a wa? kē i pōtēa, i ndē ti ma, yē: Ngéwo gēnyēi i wāma a māne.*

21 *Kē tē ndē, tē, kpē, bēindō, o kpē, mīandō, gbāmailē kpē lē Ngéwo gēnyēi lo wu hū.*

22 *Kē i ndēnga tō-pōma-bēletsia ma, yē: ifōlōtsia ta wa lo kina wa manima hindō-lōi vōlōtsia yēla lo va, kē wē to.*

23 *Kē ta ndē lo wu ma, tē, kpē, bēindō, o kpē, mīandō: wā li ti wōma, kē wā tō ti ma.*

24 *Gbāmailē kia ngēlēi imiamiēi a vō ngēlēi ikāka*

yēla ma, i vō kākēi ipēkēi ma, nī be hindō-lōi a wēma ngi vōlōi ma.

25 *Ke a mone lo pēn a hinda gbōtōma, bōndēi ji a gbēlē ngi ma.*

26 *Ke kia wo iye na Noe vōlōtsia ma, nī be a wēma hindō-lōi vōlōtsia ma.*

27 *Ti mēhē mēi lo, ta kpolē wē, ta nyāhanga jō, ta ti vē sō va, ngīye fōlōi na Noe i wāni ndende wāi hū, ke nja-vē i wa, i ti gbi wā.*

28 *Nī be iye na Loti vōlōtsia ma, ti mēhē mēi lo, ti kpolē wē, ti ngēya wē, ti mājia, ti tū-hāni hī, ti pēlēa lo :*

29 *Ke ifōlōi yakpē ma Loti i gbīani Sodomī hū, ngombu i hijē ngēlē-gōhū, i ti gbi wā.*

30 *Nī be a wēma fōlōi na ma hindō-lōi a gema.*

31 *Fōlōi na ma, nūmui a ye pēlēi wū-mba, ke ngi hāketsia ti pēlēi bu, gbē ā yēi ti wūmbu va : ke nūmui a ye kpālēi hū, gbē la bē ā yāma.*

32 *A gīli a Loti ngi nyāhēi !*

33 *Nūmui gbi lo a ndo ngi lēvui bāwō va, a ndōlohū, ke nūmui gbi lo a ngi lēvui lohū a fūlo.*

34 *Ngī nge wu ma, i kpindi na ma, nūnga fēlēa ta ye lo kpuko yēla ma, ta yēla wūmbu lo, ipēkēi i lo.*

35 *Nyāhanga fēlēa ta ye lo hāni gbōngbōma, ta yēla wūmbu lo, ipēkēi i lo.*

36 *Ke ti pōtēa ti ndē ngi ma, te, mīndō, Ndēmōi ?*

Ke i ndēnga ti ma, ye: hindēi pōmēi na, na lo kowēsia ta yāndo.

NGŪ XVIII.

Ke i sālē hēnga ti ma, ye: māhōungo lē nūnga ti hē ku gbi ma, ke ti lū hū ā hā.

2 *Yē nyāma yēla lo iye tā-wā yēla hū, ē lūwa Ngēwo ma, ke ē nūmu bēlē hōu.*

3 *Ke kpāwō yēla lo iye tā-wāi na hū, ke i wā ngi yē, ye: tōnya wē angē nya lōmanyoi ma.*

4 *Ke i lūmani ikpēlēi na ma; na wōma ke i gilia ngi vūlui nēmahū, ye: Ina bē ngē lūwa Ngēwo ma, ke ngē nūmu bēlē hōu.*

5 *Ke jiva kpāwōi ji a nya lī hē, nga tōnya wē lo a ngiē, kō kina a wa ku gbi ma, i nya lū hū hā.*

6 *Ke Ndēmōi i ndēnga, ye: a njiēi mēni kāfa nyamēi i ndēni.*

7 *Ke Ngēwo ē tōnya wē a ngi nda māhōsia, ta wō ngi yē a fō ke kpindi, ke a lī lēli ti ma hū gūango?*

8 *Ngī ngē wu mā, a tōnya wē lo atiē hū gūtungo. Ke kina hindō-lōi a wa lo, a tōnya hōu mālē lo ndōloi hū?*

9 *Ke i sālē ji hēnga ti tēnga ma, ta ti vūlui hōu, tē, ti lōnyango, ti mbānga mindi.*

10 *Nūnga fēlēa ti lini lo hēma Ngēwo wēlēi bu, yēla Farisi-mo, ipēkēi nāvō yāndo-mo.*

11 Ke Farisi-mo i lõnga, i hē, a hindēi jtsia ngi vūlui nēmahū, ye: Ngéwo ngi sē-gbīa bi ma, ngī wēni kia nūnga wēkā na, kapu-bēla, kāfa-bēla, puē-gbīa-bēla, o kia nāvō yāndo-moi ji na.

12 Nya sū-hōu hū fēlē loēi hū, nga ipūgē vē na gbi va i nya yēya.

13 Ke nāvō yāndo-moi i lõni kūhama po, ē ngi yāmetsia le be ngēlē ma, ke i ngi lī ma lēwē, ye: Ngéwo mānu nya ma, hinda nyāmu-moi!

14 Ngi nge wu ma, Tā-moi ji i yāmai lo ngi wēlē bu tōnyango, i lēwē ipēkēi ma: Gbāmailē nūmu gbi lo a ngi vūlui le ngēlē ma, ta ngi yēi lo: ke nūmui gbi lo, a ngi vūlui mayēi, ta ngi le lo ngēlē ma.

15 Ke ti wa a ndōlanga ngi yē, ko i jā atiē, ke kina ngi wōma-beletsia ti toni, ke ti gbandēa ti ma.

16 Ke Jisu i ti wālea, i ndē ti ma, ye: A gbē ndōpō mūmua ti wa nya yē, ke a wā ti mābali, gbāmailē nāsia nyoko lo Ngéwo gēnyēi hū va.

17 A tōnya nge wu ma, nūmui gbi lo, ē Ngéwo gēnyēi gūru kia ndōpō wūlō na, ē wa na fō.

18 Ke mahū-gbē-mo yēla i ngi molia, ye: Kūru-moi yēkpēi, gbo nga pē, ngi kūnafō lēvu jō?

19 Ke Jisu i ndēnga ngi ma, ye: Gbē va lo bu nya wāle a nū yēkpē? Nū gbi ī gbēkpēni, ngīye yēla, ta lo a Ngéwo.

20 Bi sāwetsia go lo: Bā pūē-gbīa, bā nū wā, ba kūma wē, bā nde-jēli hōu, bi ke bēlē hōu, ke bi njē.

21 *Ke i ndēnga, ye: Hindēi jisia gbi lo ngi hōunga a nya lapau gbēi.*

22 *Ke ina Jisu i hindēi jisia mēnini, e i ndēnga ngi ma, ye: ke hāni yēla i lōngo bi va yē wēlē: Na gbi mājia i bi yēya, bi kole fēli-bēla ma, ke bi sō-hāni jōnga ngēlē-gōhū, bi wa, bi tō nya wōma.*

23 *Ke kina i ji mēnini, ke ngi lī i nyānia, gbāmailē ngi gbātengo yelē gboñ.*

24 *Ke kina Jisu i toni ke ngi lī nyāningo lē, ye: i kpakpauni nāsia va kpāte ti yēya ti wa Ngēwo gēnyēi hū!*

25 *Bebēngo lē kameli va i lēwē mīji wō hū, kina kpāte-mo a wa Ngēwo gēnyēi hū.*

26 *Ke nāsia ti mēnini, te, yē lo na a wa bāwōma?*

27 *Ke i ndēnga, ye, hāni nāsia ti kpakpaungo nūnga va, tī kpakpauni Ngēwo va.*

28 *Ke Pita i ndēnga, ye: kpēle, mu gbi lōnga, mu tōnga bi ma.*

29 *Ke i ndēnga ti ma, ye: a tōnya ngi nge wu ma, nūmu gbī na a pēlē lō, o ndē-bēla, o ndēnga, o nyāha, o ndēngetsia Ngēwo gēnyēi va,*

30 *Na ē sō-hū gbōtōma kpēlēi ji ma, ke ndōloi na hū a wāma kūnafō lēvu.*

31 *Ke i pū mahū fēlēi wūmbua, i ndē ti ma, ye: kpēle, mu lima Jerusalemi hū, ke hāntsia gbi profi-tisia tiye nyēgini wō nūmu hindō-lōi va ta wē lo.*

32 Gbāmailē ta ngi vē lo kafɾɿsia wē, ta ngi yele lo, ta ngi hōu lo a nyāmungo, ta ndāya vāli lo ngi ma.

33 Kē ta ngi lēwē lo, ti ngi wā, kē fōlō isāwagēi ma, a hijē lo gboma.

34 Kē tī hindēi jɿsia hūgōni kūlō be, kē njiēi ji lōwungo ye lē ti ma, kē tī hindēɿsia hūgōni na iye ndēni.

35 Kē kina i wēni, kia iye lāni Jeriko gbēla, mbōlē-mo yēla i hēini pētēi yāka ma, a feli wē.

36 Kē kina i fāhēi ti wō mēnini ta lēwē, kē i molia, ye, hū lo a gbē.

37 Kē ti ndēnga ngi ma, te, Jisu Nazareti-mo, a lēwēma.

38 Kē i gbāwua, ye, Jisu Davidi ngi lōi, mānu nya ma.

39 Kē nāsia tiye tūgo, ti gbandēa ngi la, kō i lōndō, kē a gbāwu lēkē, Davidi ngi lōi, mānu nya ma.

40 Kē Jisu i lōnga, i ndē ti wā a ngiē. Kē kina i wāni, kē i ngi molia,

41 Ye: gbo bi lōni ngi pē bi ma? kē i ndēnga, ye: Ndēmōi, kō ngi tūwo lo.

42 Kē Jisu i ndēnga ngi ma, ye: Tūwo lo, hi lōnyēi i bi bāwō.

43 Kē-yakpē kē i tūwo lōnga, i tō ngi wōma; a Ngéwo lātō. Kē nūngēɿsia gbi, kina ti toni, ti lātō vēnga Ngéwo wē.

NGŪ XIX.

Ke Jisu i wa, i lēwē Jeriko hū.

2 *Ke kpēle, tā-mo yēla lo iye na, ngi bijēi lo a Sakiu, ta lo iye nāvō-yando-bela ti mahū-gbē, ke ngi gbātengo ye lē.*

3 *Ke iye lōni lo i Jisu lo, gbē nūmu lē a ngiē, ke i gūni fāhēi va, gbāmailē ngi gūtungo ye lē.*

4 *Ke i lēwēa tūwo a pīmē, i lē sikami-wūlu hū ngi lo va; gbāmailē iye lēwē pēlēi na lo.*

5 *Ke kina Jisu i hitini hindēi na, ke i ngi yāmetsia lenga, i ngi lo, i ndē ngi ma, ye: Sakiu, pē kākà, bi yēi, gbāmailē a fōlōi ji, nga hēi bi yē pēlēi bu lo.*

6 *Ke i pēa kākà, i yēi, i ngi gūru a kōhū nē.*

7 *Ke kina ti toni ke ti gbi gbonyea, te, i ya mēhē mē va a nūmui na hinda nyāmu-mo a ngiē.*

8 *Ke Sakiu i lōnga, i ndē Ndēmōi ma, ye: kpēle, Ndēmōi, nya jōhāntsia ngi kolea ndīa, ngi fē felibela we, ke ina ngi nūmu gbi gāfanga lo, hāni gbī hū, nga gāma lo hēma nāni.*

9 *Ke Jisu i ndēnga ngi ma, ye: Fōlōi ji lo mbūwō hinda i wā pēlēi ji bu, gbāmailē ta bē Abrahami ngi lōi lo a ngiē.*

10 *Gbāmailē nūmu hindō-lōi i wā lo ndō va, ke bāwō va na iye lōni-hū.*

11 *Ke kia ti hindēi jītsia mēnini, ke i ndā lōnga,*

i sālē hēi, ye; gbāmailē iye Jerusalemi gbēla lo, ke ji va, tiye gīli, te, Ngéwo gēnyéi a wa lo ke-yakpē.

12 *Fālē i ndēni, ye: Tā-mo wā yēla i lini ndōlo hū po, kēnyéi jō va ngi vūlui va, i yāma.*

13 *Ke i ngi boilōpō putsia wālea, i ti go a mīna putsia, i ndē ti ma, ye: A fēlēgo ngīye nga wa.*

14 *Ke ngi laltsia ti dōi lo a ngiē, ti ngō wīli lō ngi wōma, te, mū lōni a tā-moi ji iye mu mahū.*

15 *Ke kina i wēni, pōma i yāmani, kina i kēnyéi jōni, ke i ndēnga ti boilōpōi jtsia wāle ngi yē, nāsia iye nāvōi vēni ti we, ko i ko na ti sōni fēlē-golēi hū.*

16 *Ke ihālagē i wā, ye: Ndémoi, bi mīnēi i hūnga a mīna pū.*

17 *Ke i ndēnga ngi ma, ye: Tā mīa, boilōpō yēkpéi; gbāmailē bi tōnya wēnga kúlō pōti hū, ye tā-wā pū mahū.*

18 *Ke ifēlēgē i wā, ye: Ndémoi, bi mīnēi i hūnga a mīna lōlu.*

19 *Ke i ndēnga ji be ma, ye: Bia be, ye tā-wā lōlua mahū.*

20 *Ke ipēka i wā, ye: Ndémoi, bi mīnēi gbēle, ngi ndama-gbāteni kpāya hū:*

21 *Gbāmailē ngi lūwai lo bi ma, jiva nūmu kpàkpàu lo abiē, ba na wūmbu bi ndāni, ba na lēwē bī hīni.*

22 *Ke i ndē ngi ma, ye: nga bi jēli lo a bi lā-yiēi, bia boilōpō nyāmvi: bi koi lo ke nūmu.*

kpàkpàu lo angē, nga na wūmbu ngī ndāni, ke nga na lēwē ngī hīni,

23 *Gbe va lo bī nya nāvōi vēni nāvō mālūvēmēi, ko kina ngi wa lo ngi nya ndēi jō, ke hāni mātōngo gboma?*

24 *Ke i ndēnga nāsia ma ti lōni na, ye, a mīnēi wūmbu ngi yēya, wu fē na wē mīna pūa ti ngi yēya.*

25 *(Ke ti ndēnga ngi ma, te, Ndēmōi, mīna pūa lo ngi yēya.)*

26 *Gbāmailē ngi nge wu ma, nūmui gbi lo a sō, ta fē lo ngi wē; ke nūmui ē sō, na be a sō, ta mbūmbu lo ngi yēya.*

27 *Ke nya gonyoi nāsia tīye lōni ngi ye ti mahū, a wa a tiē mbēi, wu ti wa nya yāma.*

28 *Ke kina iye hindēi jtsia lēni, ke i ya tūgo a le Jerusalemi hū.*

29 *Ke kina i wēni kia iye lāni Betfage gbēla, ke Betani, ngtyē ma na ta tōlia Elaion, i ngi wōma-beletsia fēlēa lō.*

30 *Ye: a li fūlēi hū i wu lāwa, wu wa lo na, wa sō dogbe mālē lo ngīlingo, nūmu gbi ī hēi lē ma; a ngi vūlō, wu wa a ngiē mbēi.*

31 *Ke ina nūmu gbi lo, i wu molia lo, gbe va lo wa ngi vūlō? Nī wa ndē ngi ma, wē, gbāmailē Ndēmōi i gbēnga ngi va.*

32 *Ke nāsia i ti lōni, ti ya, ti mālē, kia i ndēi la ti ma.*

33 *Ke kina tiye sō dogbēi vūlōma, ngi mābelēi ti ndēnga ti ma, tē, gbē va lo wa sō dogbēi vūlō ?*

34 *Ke ti ndēnga, tē, Ndēmoi i gbēnga ngi va.*

35 *Ke ti wā a ngiē Jisu yē; ke ti ti gūletsia wūnga sō dogbēi ma, ke ti Jisu hēinga mahū.*

36 *Ke kia i lini ke ti gūletsia vōmbōa pēlēi hū.*

37 *Ke kina iye lāni ngiē Elaion gbēla, tō-pōma-beletsia ifāhēi gbi ti tātōa a gōhūnela, ta Ngēwo lātō ngēlēya ngēngē wāwatsia gbi va ti toni,*

38 *Tē: Māhēi na betēngo lē a wāma Ndēmoi bijēi hū, ndīleli ngēlē-gōhū, ke māvō ngēlē ma.*

39 *Ke Faristsia ti tēnga ti fāhēi lā, ti ndēnga ngi ma, tē: kāra-moi, gbandē bi wōma-beletsia ma.*

40 *Ke i pōtēa, i ndē ti ma, yē: ngi nge wu ma, ina jtsia ti lōndōa lo kotutsia bē ta gbāwu lo ke-yakpē.*

41 *Ke kina iye lāni kpēla, i tā-wāi gbē, i wō fa:*

42 *Yē, ina bi kō lo, bia bē, bi vōlōi jī hū, hindetsia ti bi līleli va! ke ti lōwungo lē nā bi yāmeṣia ma.*

43 *Gbāmailē fōlōtsia ta wa lo bi ma, bi gonyotsia ta ndōwa bō bi ma, ti bi bēmbē, ti bi gbē hū kākēi gbi lo ma.*

44 *Ke ti bi yālewu a ndōloi, bia ke bi lēngetsia, ke tē kotu yēla lō ngi mbēi mahū bi hū, gbāmailē bī bi vāma gbēlēi goni.*

45 *Ke i wā Ngēwo wēlēi bu, i tātō a nāsia gbāla ta mājia wē mbu, ke nāsia ta ngēya wē.*

46 *Ye ti ma, nyégingo lē, nya wēléi hē-wēlē lē, kē wu pēa a hūma-bēla ti lōwa.*

47 *Kē a kāra wē fōlō gbi ma Ngéwo wēléi bu: kē almami watsia kē kolo-nyégi-belētsia, kē nūnga wāwatsia ti ngi lōnga ngi wā va.*

48 *Kē ti hindéi loni pē va, gbāmailē nūngetsia gbi ti wō iye lōi lo ngi wō mēni va.*

NGŪ XX.

Kē kina i wēni fōlōi nāsia yēla ma, kia i nūngetsia gārani Ngéwo wēléi bu, kē i njia yēkpē lē, kē almami watsia kē kolo-nyégi-belētsia ti wā ngi ma, kē nūnga wāwatsia.

2 *Ti ndē ngi ma, tē, ndē mu ma, a gbē māha-lā-yia lo, ba hindéi jtsia wē, o yē lo, i bi goni a māha-lā-yiēi jì?*

3 *Kē i pōtēa, i ndē ti ma, yē: nya bē nga wu moli lo a hinda yēla, wu ndē nya ma.*

4 *Johani ngi baptisimi i hijēni ngēlē-gōhū lo, o a nūnga ma?*

5 *Kē ti ti wū hitēnga a ti nyonyo, tē, ina mu ndēa lo, mē, ngēlē-gōhū, a ndē lo, yē, gbē va lo wu ngi hōui a tōnya?*

6 *Kē ina mu ndēa lo, mē, nūnga ma, nūngetsia gbi ta mu hō lo a kotu, gbāmailē ti hōui lo a tōnya, tē, Johani profiti lē.*

7 *Kē ti pōtēa, tē, tī kō hindéi i hijē na.*

8 *Kē Jisu i ndēnga ti ma, ye, kē nya bē ngi ndē wru ma, a gbē māha-lā-yīa lo nga hindēi jīsia wē.*

9 *Kē i tātōa a sālēi jī hēla nūngētsia ma: Tā-mo yēla i ngēyako gāta hite, i ndō ngēngē-bēla yēya, i li ndōlo hū po hū lembingo.*

10 *Kē ikpēlēi ma i boilōpō lo ngēngē-bēla yē, kō ti ngi go ngūlu wēi hū ikātēi hū; kē ngēngē-bēlētsia ti ngi lēwēa, ti ngi yāma a yēya haka.*

11 *Kē i boilōpō wēka lōnga gboma, kē ti ta bē lēwēa, ti ngi hōuma wūfēngo, ti ngi yāma a yēya haka.*

12 *Kē isāwagē lōnga gboma, kē ti ta bē nemua, ti ngi gbīa ngītiya.*

13 *Kē Ndēmōi ngēyako gātēi va i ndēnga, ye: Nga gbo wē? Nga nya līma lōi dō lo, tēnga kina ti ngi loa lo, ta ngi bēlē.*

14 *Kē kina ngēngē-bēlētsia ti ngi loni, kē ti ti wū hitēnga ti nyonyo ma, tē, jī lo pō-hāni jō-moi lē, a wa, mu ngi wā, kē pō-hāni i wēnga a mu wō.*

15 *Kē ti ngi gbīa ngēyako gātēi hū, ti ngi wā. Fālē gbo lo Ndēmōi ngēyako gātēi va a pē atiē?*

16 *A wa lo, i ngēngē-bēlēi jīsia wā, i ngēyako gātēi vē pēkā wē; kē kina ti mēnini, ti ndēa, tē, Ngēwo i kpula ma.*

17 *Kē i ti gbēlēa, i ndē ti ma, ye, gbo hō a jī nyēgingo? kotui tō-bēla ti gbēlēima, ta sē lo i wēnga a ngūi kundōi va.*

18 Nūmui gbi lo a gūla kotui na ma, a wōlō lo: ke nūmui na a gūla ngi ma, a ngi gbukpulu lo.

19 Ke almami watsia, ke kolo-nyégi-beleṣia ti ndōi lo ngi hōu va ikpēléi sē ma, ke ti lūwa nūngeṣia ma, gbāmailē ti koi lo, te, i sālēi ji lēni ti ma lo.

20 Ke ti ngi mānenga, ti ne-bela lō, ti ti vūlui wē a tōnya-bela, ko ti ngi lā-yiṣia hōu, ko ti ngi wā sāmēi yēya, ke ngi gbāyēi.

21 Ke ti ngi molia, te: kāra-moi, mu ko lo, me, ba njia lē ba kāra wē a tōnya, ke bē nūmu yāma gūru, ke ba Ngéwo hindēi gāra a tōnya:

22 Māhōungo lē mu nāvō-māha vē Sisari wē, o mā fē?

23 Ke i ti gāsōi longa, i ndē ti ma, ye: Gbe va lo wa nya hūgo?

24 A nāvō yēla ge le angē. Yē gbiāyē lo i ma, ke kolo-nyégingoi i mahū? Ke ti pōtēa, te: Sisari wō mā.

25 Ke i ndēnga ti ma, ye: Fālē, a fē Sisari wē nāsia Sisari wō lē, ke a fē Ngéwo wē, nāsia Ngéwo wō lē.

26 Ke tī gūni a ngi lā-yiṣia hōula nūngeṣia yāma. Ke ti wū hū i wūnga ngi gbembōi va, ke ti lōndōa.

27 Ke Sadduṣia ti tēnga ti wā ngi yē, nāsia ta māwali, te: hijē gbī hā hū ī lē; kē ti ngi molia:

28 Te, kāra-moi, Musa i nyégi lo mu wē, ye: ina nū ngi ndē i hā lo, nyāha ngi yēya, ke i hā ī

ndēnga lēni, ngi ndē i ngi nyāhēi jō lo, i hū lo ngi ndēi wē.

29 Ndēnga wofēla lo ti ye na, ihālagē i nyāha jō lo, i hā, ī ndēnga lēni.

30 Ifēlēgē i ngi jō, i hā, ī ndō lēni.

31 Isāwagē i ngi jō, ke iwofēlēgē be, ke tī ndēnga gbi lōni, ke ti hā.

32 Ikēlēmēi nyāhēi be i hā.

33 Fā'lē hijē gbē-kūna-hāi hū, yē lo ngi nyāhēi lē? gbāmailē ti wofēla ti ngi jōni.

34 Ke Jisu i pōtēa, i ndē ti ma, ye: ndōloi ji hū ti lēngetsia ta sō wē lo, ta ti vē sō va,

35 Ke nāsia ta gīli atiē ti māhōungo ndōloi na jō va, ke hijēi hāi hū, tē sō wē, tē ti vē sō va.

36 Gbāmailē tē hā gboma, ke ti hēwungo a Ngēwo lō-beletsia, ke Ngēwo lēnga atiē; gbāmailē hijēi hāi hū lēnga lo atiē.

37 Ke hijēi va hāi hū, Musa be kei lo ndōgbōi hū, kina i Ndēmōi wāleni a Abrahami Yēwoi, ke Isaki Yēwoi, ke Jakobi Yēwoi.

38 Ke Ngēwo yā a ngiē hātsia va, ngiye ke ifūlūtsia va, gbāmailē ti gbi ta vū ngi hū lo.

39 Ke kolo-nyēgi-beletsia ti tēnga ti pōtēa, ti ndē, te, kara-moi, bi ndēnga pānda.

40 Ke na wōma ti lī ī lōni ti ngi mōli a hinda gbi kūlō be.

41 Ke i ndēnga ti ma, ye: Iye na ta ndē, te, Kristi Davidi ngi lōi lo?

42 *Kē Davidi ngi vūlui i ndē ngūlē goloī hū, ye: Ndēmōi i ndēi lo nya Lēmōi ma, ye: hēi nya yēja lōkōi ma,*

43 *Ngīye nga bi gonyoṣia wē ta hēi wūru bi gowoṣia va.*

44 *Fālē Davidi i ngi wālē a Ndēmō, ngi lōi i yē na hō?*

45 *Kina nūngēṣia gbi tiye wōlō ma, kē ti ndēnga ngi wōma-beḷēṣia ma, ye:*

46 *A gbēlē kolo-nyēgi-beḷēṣia va, ti lōni a jiala ndōma gūha hū, ti lōnga a fāma fēlē-gomeṣia hū, ke hēma watsia sinagogṣia hū, kē hēma yēkpēṣia mēhē mēmēṣia.*

47 *Ta kpāwōṣia ti wēlēṣia mē, kē kō ti ti lo, ta hē gūha wē, jṣia lo ta sēli wāi jō lo.*

NGŪ XXI.

Kē i mahū gbēnga, i to nāsia ti gbātengo ye lē ta ti bōya hāntsia wu nāvō wumēi hū.

2 *Kē i kpāwō velingo yēla longā, i nāvō mūmu fēlēa wu hū.*

3 *Kē i ndēnga, ye: a tōnya nge wu ma kpāwō velingoī ji i pūnga hū, i lēwē ti gbi ma.*

4 *Gbāmailē jṣia gbi ti pūnga bōya hantsia hū ti hāni gbōtōṣia hū, kē ta ngi veli hū, i gbi wūnga i ngi yēyu.*

5 *Kē kia ti tēnga ti Ngēwo wēlēi yā lēni, tē*

magbātengo lē a kotu yēkpēa, ke bōya hānia, ke i ndēnga, ye,

6 Hāni jtsia wa ti lo, ifōlōtsia ta wa lo, kina te kotu yēla lō ipēkēi mahū, na ē gūla.

7 Ke ti ngi molia, te, kāra-moi, ke mī gbē hindēi jtsia ta wēma? ke gbo nāli lē, kina hindēi jtsia ta wēma?

8 Ke i ndēnga, ye: A kpēle tā wu yande. Gbāmailē ti gbōtōma ta wa lo nya bijēi, te, Kristi lo angē, ke ikpēlēi i la kpēla; fālē wā tō ti ma.

9 Ke kina wa koi ma lo mēnima, ke yēyē hindētsia, a wā lūwa, gbāmailē hindēi jtsia ta wa pēn, ke ikēlēmēi i sāngē.

10 Ke i ndēnga ti ma, ye: mbōnda ta hijē lo mbōnda ma, kēnyē kēnyēi ma.

11 Ke ndōloi ikpēli wāi a ye lo hinda gēgea, ke ndōle wā, ke kpēkpē, ke mālūwa ma hinda, ke nāli wāwā ta wē ngēlē ya.

12 Ke hindēi jtsia gbi lūgo ta wu hōu lo, ke ta lō wu ma wu wā ra, ta wu vē sinagogtsia we, ke kpindi wēlētsia bu, ta wa awuē māhanga lābu, ke sāmanga nya bijēi va.

13 Ke a wē lo wu wē a sēli.

14 Fālē a pū wu nēmahuṣia wu lī ā hēlē na va wa ndēma.

15 Gbāmailē nga wu go lo a ndā, ke nēmahū-lēwē na wu lōmanyōtsia gbi tē gū pōma gbāa va, o ti lāpila.

16 *Ke ndē-bēla ta wu mayīa lo a bāya, 'ke mbōnda, ke mbānga, ta pē lo ti wu lēnga wa.*

17 *Ke nūnga gbi ta wu lōlo awuē nya bijēi va.*

18 *Ke wa wūndiēi yēla be ā lōhū.*

19 *A wu yāfētsia hōu a ndī lēli.*

20 *Ke kina wa toma Jerusalemi mbēmbēngo a ko, a ko ke ngi nyūni gbēlēi a la kpēla.*

21 *Gbē nāsia taye Judia hū ti wēla ti li ngīyetsia hū, ke nāsia taye ndīa, gbē tī gbīa na, ke nāsia taye tātētsia hū, gbē tā wa hū.*

22 *Gbāmailē fōlōi jtsia tēnya wē vōlōa lo, ko hindēi nāsia gbi ti nyēgingo ti wē.*

23 *Ke pōwō lo nāsia ma taye kōhū, ke nāsia ma nyīni vē ndēngētsia wē fōlōi nāsia ma; gbāmailē mone wā lo aye ndōloi hū, ke ndī lēwē nūngēi jtsia ma.*

24 *Ke ta gūla lo a mbōwē yāi, ti lī atiē a kōhōa ndōloi gbi hū, ke kafrtsia ta nyīmi lo Jerusalemi ma, ngīyē kafrtsia ti gbēlēi a wē.*

25 *Ke nālia lo taye fōlōi hū, ke ngālui hū, ke lumbelēketsia hū, ke mone ndōloi hū bōndētsia ma, a yēyē; gbōyēi, ke nja gātētsia ta jūlē.*

26 *Nūnga ti ltsia ta nyāni a ndūwa, ke hindēi nāsia gbi va, ta wāma ndōloi hū, gbāmailē ngēlēgōhū ngi gbāyētsia ta jejia lo.*

27 *Ke ikpēlēi na ma ta nūmu-hindō-lōi do lo a wa ngēlēi ma a kpāya, ke māvō wā.*

28 *Ke kina hindēi jtsia ti tātōa lo a wēla, a*

ngēlēya gbē, wu wu wuṣia wūmbu, gbāmailē wu wūmaōi i la kpēla.

29 Ke i sālē hēinga ti ma, ye: ndāha wūrui gbēle, ke ngūrutsia gbi.

30 Kina ti gbokua lo, wa to lo, wu ko wu vūlutsia va, wē, ngēvō i la kpēla.

31 Nī wua bē, kina wu hindēi jṣia loa lo ti wē, a ko ke Ngéwo gēnyēi i la kpēla.

32 A tōnya ngi nge wu ma bōndēi ji ē lēwē, ngīye gbi a wē.

33 Ngēlē-gōhū ke ndōloi ta lēwē lo, ke nya lā-yiṣia tē lēwē.

34 A kpēle wu vūlutsia va, ko wu lṣia tā mīni a mēli wēla, ke ndō hōula, ke ndēvui ji māgbésia, ke fōlōi na i wa wu ma a kora ma.

35 Gbāmailē kia mánina a wa lo ti gbi ma, ti hēini ndōloi yāma.

36 Fālē, a māne wē, wu hē ku gbi ma, ko ti gīli awuē māhōungo wu bāwō hindēi jṣia gbi yēya ta wāma, ke wu lō nūmu hindō-lōi lābu.

37 Ke a fōlōi iye kāra wē lo Ngéwo wēlēi bu; ke a kpindi i gbāa i yī ngīyēi hū ta tōli a Elaion.

38 Ke nūngēṣia gbi ti wa ngi yē a ngēndē tēte, Ngéwo wēlēi bu ngi wō mēni va.

NGŪ XXII.

Ke kōmē gbohūi na tokpōlō gbī hū i la kpēla, na ta tōlia tēwē mahū (paska).

2 *Ke almami watsia ke kolo-nyégi-beletsia ti ngi lōngā, ko ti ngi wā; jiva ti lūwai lo nūngeṣia ma.*

3 *Ke Satani i wa Judasi hū, ta tōli a Karioti-moi na iye pū mahū fēletsia līa.*

4 *Ke i yā i wū hite a almami watsia ke kūgbe-ṣia, a yē pē i ngi mājia ti ma a bāya.*

5 *Ke ti gōhūnengo, ti nda ngi go va a nāvō.*

6 *Ke i kūrua a ikpē yēkpē lo, ngi mājia va ti ma a bāya fāhēi wōma.*

7 *Ke fōlōi i wa kpohūi va tokpōlō ī gbī hū, ikpēlēi ta tēwē-mahūi wā.*

8 *Ke i Pita lōngā, ke Johani, ye: A li, wu tēwē mahui gbāte mu va, mu mē.*

9 *Ke ti ndēnga ngi ma, te: mī lo bi lōni mu gbāte na?*

10 *Ke i ndēnga ti ma, ye: kpēle, kina wu wā lo tā-wāi hū, tā-mo yēla a wu mālē lo, a li a nja-re, a tō ngi ma pēlēi bu, a wa na.*

11 *Ke wa ndē lo pēlē-moi ma, we, kāra-moi ye bi ma, kūndoi lo mī hindēi nga tēwē-mahū mē na, ke nya wōma-beletsia?*

12 *Ke a kūndo wā ge lo a wuē ngēlēya mbu gbātengo, mīa lo wa gbāte na.*

13 *Kẹ ti ya, ti mālē, kia i ndēni ti ma, kẹ ti tēwē-mahūi gbātenga.*

14 *Kẹ kina ikpēlẹi iye wāni, kẹ i hēinga mēhē mē va, ta tō-bela pū mahū fēletsia.*

15 *Kẹ i ndēnga ti ma, ye, ngi mānia gboi tēwē-mahūi ji mē awuē, nga la mone.*

16 *Gbāmailē ngi nge wu ma, ngē la mē gbomu ngīye kẹ a wē Ngéwo gēnyéi hū.*

17 *Kẹ i bōlẹi wūmbua, i sē-gbā, i ndē, ye: A ji wūmbu, wu kolẹ wu nyonyo ma.*

18 *Gbāmailē ngi nge wu ma, ngē la ngēyukoi ingūru wa yéi gbolẹ gboma, ngīye Ngéwo gēnyéi a wāma.*

19 *Kẹ i kpohūi wūmbua, i sē-gbā, i ngālē, i fē ti we, ye: Nya lūwui lo a ji, na fēngo wu va; a ji wē, wa gīli angē.*

20 *Kẹ i bōlẹi bẹ wūmbua, ji ti kpoyoni a mēhē mēla, kẹ i ndēnga, ye: Bōlẹi ji lo ngō-yēla nīnēi lẹ nya nāméi hū, na fāyango wu va.*

21 *Kẹ kpēlẹ, nūmui na i nya mājia a bāya, ngi lōkōi ta nyadéi lẹ.*

22 *Kẹ a tōnya, nūmu-hindō-lōi lo lima, kia tiye ndāni; kẹ pōwō lo tā-moi na ma, na i ngi mājiani a bāya.*

23 *Kẹ ti tātōa a molila ti nyonyo ma, tē, yē lo ti lā a hindéi ji wē.*

24 *Kẹ fā lo iye ti lā yē lo a wēma imbāwāi.*

25 *Kẹ i ndēnga ti ma, ye: kafrtsia ti māhētsia ' '*

wēni ti mahū lo, ke nāsia ta wē ti mahū a kpāya, ta ti lōlia hinda yēkpē-bela.

26 Ke wua, wē wē nī; ke na i mbāwāi lē wu lā, gbē i wē kia ikūlōi na, ke na i ngūi lē, kia na na a kpē-gbā.

27 Gbāmailē yē lo njōngo, na hēini a mēhē mē, o na a kpē-gbā? Na ɾ lē a mēhē mē? Ke ngi wu lū lo kia na na a kpē-gbā.

28 Wua lo wu lembia hēini angē nya hūgotsia hū.

29 Ke ngi kēnyēi hēnga kākā ma wu wē, kia nya Kēi i hēi la kākā ma nya wē.

30 Kō wu mēhē mē, wu kpolē wē, nya mesēi ma, nya gēnyēi hū; wu hēi māha hēimeɽsia ma, wa Israeli bōnda pū mahū fēlɽsia jēli.

31 Ke Ndēmōi i ndēnga, ye: Simoni, Simoni, kpēle, Satana i mānia i wu jō ngi yēya, kō i wu gbekpe kia mbā na.

32 Ke ngi hēnga bi va bi lōnyēi a gbāhā; ke kina bi wōtēa lo, bi ndēngeɽsia gbāya.

33 Ke i ndēnga ngi ma, ye, Ndēmōi, nya hūgbā-tengo lē li va bi wōma kpindi wēlɽi bu, ke hā hū.

34 Ke i ndēnga, ye, ngi nge bi ma, Pita, te-hīnɽi ē gokō lē a fōlōi jì ngīye ba māwali hū-sāwa, be, bi nya go.

35 Ke i ndēnga ti ma, ye: kina ngi wu lōni nongba gbi ɾ wu yēya, ke kpāva, ke kowa, wu gbē lo hāni gbi va? Ke ti ndēnga, te, hāni gbī ɾ lē.

36 Ke i ndēnga ti ma, ye: ke nūmui na nongba

ngi yēya, gbē i mbūmbu, ke kpāva be, ke nūmui mbōwa ī ngi yēya, gbē i ngi gūlēi mājia, i yēla yēya.

37 Gbāmailē ngi nge wu ma, ke ji na nyégingo a gboyo lē nya hū. Ke ti ngi gbānga hinda nyamu-beleṣia līa, gbāmailē hindēṣia ti nya va kelema lo ti ma.

38 Ke ti ndēnga, te, Ndémoi, kpēle, mbōwa fēlēa lo bēi. Ke i ndēnga, ye: i gūa.

39 Ke i gbāa, i li kia ge a pē ngīye Elaion mahū, ke ngi wōma-beleṣia ti tōnga ngi wōma.

40 Ke kina i hitini hindēi, ke i ndēnga ti ma, ye, a hē, kō wā wa hūgo hū.

41 Ke i gbāa ti gbēla kia nūmu a kotu wīli, i ndōa hū, i wōmbi kpàkpà, i hē:

42 Ye: Nya Ke, ina bi lūmango lē, bōlēi ji gbāa nya ma, ke nya līma hinda ī lē, ke bi ndēi i wē.

43 Ke Ngéwo lō-mo yēla i gēnga a ngiē, i hijē ngēlē-gōhū a ngi gbāya.

44 Ke iye ndapi hū lo ngi nēmahū, ke i hēnga a kpāya gboñ, ke ngi vōndōi iye lē kia nūma gātē wā-wa na, a gūla ndōloi ma.

45 Ke kina i hijēni hēi ma, iye wāni ngi wōma-beleṣia yē, i ti mālē ta yī ndī minī va.

46 Ke i ndēnga ti ma, ye: Gbē va lo wa yī? A hijē, wu hē, kō wā wa hūgo hū.

47 Ke kina lē iye yīama, kpēle, ke fāha, ke na ta tōlia Judasi, pū mahū fēlēṣia ti yēla, i ya ti lūgo, i la Jisu gbēla, ngi lā jōmi va.

48 *Kẹ Jisu i ndēnga ngi ma, Judasi bi nūmu hindō-lōi mājia a bāya a ndā-gōmi?*

49 *Kina ndsia tiye ngi ma ti toni hindēi a wēma, ke ti ndēnga ngi mu, te, Ndēmōi, ma ndēwē wē lo a mbōwēi?*

50 *Kẹ ti yēlagē, i almami wāi ngi boilōpōi lēwēa, i ngi yējā wōli dēwēnga.*

51 *Kẹ Jisu i pōtēa, i ndē, ye: Gbē iye nī. Kẹ i jā a ngi wōli, i ngi bāwō.*

52 *Kẹ Jisu i ndēnga almami watsia ma, ke kūglanga Ngēwo wēlēi va, ke nūnga wāwatsia nāsia tiye wāni ngi yē, ye: wu wa nya yē a mbōwani, ke tilpōni kia ti li hāma-mo yāma?*

53 *Fōlō gbi ma ngi Ngēwo wēlēi bu ma wuēni, ke wū lōkō lambōni nya ma: ke wu ndā gbēlēi lo, ke kāya ma kpōngo a sō nyāmu.*

54 *Kẹ ti ngi wūmbua, ti li, ti wa a ngiē almami wāi wēlēi bu; ke Pita i tōnga ti ma, ī kūkama po.*

55 *Kina ti ngombu yāteni pēlēi bu, ke tiye hēini, Pita i hēi ti lā.*

56 *Kẹ nyāha boilōpō yēla i ngi longa, kina i hēini ngombui gbēla, i ngi gbē tī, i ndē, ye: Tā-moi ji bē, iye ngi wōma lo.*

57 *Kẹ i māwalia ngi hinda ma, ye: nyāhapōi, ngi ngi gō.*

58 *Kẹ hū lembingo kūlō ipēkēi i ngi lo, i ndē, ye: Bia bē biye ngi wōma lo. Kẹ Pita i ndēnga, ye: Tā-moi nya ī lē.*

59 *Ke wamandē ndēwē yēla na wōma, ke ipēka yēla i ndēnga ngi ma a kpāya, ye: A tōnya, ji be iye ngi wōma lo, gbāmailē Galili-mo lo a-ngiē.*

60 *Ke Pita i ndēnga, ye: Tā-moi, ngi njiēi go ba ndē. Ke ke-yakpē, kia le iye yāma, ke te-hīnēi i gōkō lēa.*

61 *Ke Ndēmōi i wōtēnga, i Pita gbē. Ke Pita i gilia a Ndēmōi lā-yiēi, kia iye ndēni ngi ma, ye: Te-hīnēi ē gōkō lē, ba māwali lo nya hinda ma hū sāwa.*

62 *Ke Pita i gbā ngitiya, i wō kékélē.*

63 *Ke nūngēisia ti Jisu hōuni, ti ngi yēle, ti ngi lēwē.*

64 *Kina ti ngi yāma yilini, ti ngi lēwē ngi yāma; ti ngi moli, te: Ndē, yē lo i bi lēwēni?*

65 *Ke hinda gbōtōma wēka lo ti ndēni ngi ma a nyāmungo.*

66 *Ke kia ngēlē i wōni, nūnga wāwatsia, ke almami watsia, ke kolo-nyéyi-beletsia, ti wa hinda yēla, ti li a ngiē ngū hitemēi, te:*

67 *Kristi lo abiē? ndē mu ma. Ke i ndēnga ti ma, ye: ina ngi ndē wu ma, wē hōu a tōnya;*

68 *Ke ina nya be ngi wu moli, wē pōtē, ke wē gbē nya ma ngi li.*

69 *Ji wōma kūna nūmu hindō-lōi a hēi lo Ngēwo gbāya yēja lōkōi ma.*

70 *Ke ti gbi ti ndēnga, te, Bia lo hō Ngēwo ngi Lōs lē? Ke i ndēnga ti ma, ye: wua wē nya lē.*

71 *Kẹ ti ndēnga, tẹ: Gbẹ va lo mu lōni a sēli-mo! gbāmailẹ mu vūlutsia mu mēnia ngi lā hū.*

NGŪ XXIII.

Kẹ fāhẹi gbi ti hijẹa, ti li a ngiẹ Pilati yẹ.

2 *Kẹ ti tātōa a ngi māyia gela, tẹ, mu tā-moi ji mālẹi lo, a bōndẹi wū wōtẹ, a ti mābali ndōlo-nāvọ vẹ va Sisari wẹ, yẹ, ta ngi vūlui lo Kristi lẹ māhẹi.*

3 *Kẹ Pilati i ngi molia, yẹ: Bīa lo Jewutsia ti māhẹi lẹ? kẹ i pōtẹa ngi ma, i ndẹ, yẹ: Bi dēnga.*

4 *Kẹ Pilati i ndēnga almami watsia ma, kẹ nūngetsia ma, yẹ: Ngī kāyẹ loni tā-moi ji ma.*

5 *Kẹ ti yīa a kpāya, tẹ: a nūngetsia jejia, a kāra wẹ Judia gbi hū, tātōnga Galili ma, i hiti hindẹi ji ma.*

6 *Kẹ kina Pilati i mēnini Galili, kẹ i molia, yẹ, ina tā-moi Galili-mo lẹ.*

7 *Kẹ kia i kōni kẹ i Herodi hēmbeji hū lo, kẹ i ngi lōa Herodi yẹ, na ngi vūlui bẹ iye Jerusalemi hū a na gbẹlēmẹi.*

8 *Kẹ kina Herodi i Jisu loni, kẹ i gōhū nēnya gboñ, jiva iye lōi lo i ngi lo hū lembingo, gbāmaḍẹ i hinda gbōtōma mēni lo ngi va: kẹ i gililo, yẹ, a to lo i kama-yēngẹ wẹ.*

9 *Kẹ i ngi molia a molli gbōtōa, kẹ Jisu i njia gbi wōtēni ngi ma.*

10 *Kẹ alrami watsia, kẹ kolo-nyégi-bẹletsia, ti lōnga, ta ngi māyia gẹ lẹkẹ a kpāya.*

11 *Ke Herodi, ke ngi gò-beletsia ti gbēlēa ngi ma, ti ngi yele, ti ngi māyili a ndōma gōle, ti ngi lō gboma Pilati yē.*

12 *Ifōlōi sē ma, Pilati ke Herodi ti wēnga a mbānga, gbāmailē tōma lo iye ti lūa hū ngōva ma.*

13 *Ke Pilati i almami watsia wālea, ke mahū-gbē-beletsia, ke nūngetsia.*

14 *I ndē ti ma, ye: wu wa a tā-moi ji nya yē, kia nūmui na na a nūngetsia ti wū hū wōtē; ke kpēle, ke nya, kina ngi ngi molini wu yāma, nji kāyē gbi loni tā-moi ji hū, hāni nāsia va wu ngi māyia geni va.*

15 *O Herodi be, gbāmailē ngi wu lōi lo ngi yē, ke kpēle tī hinda gbi wēni a ngi yē, a hā gāma wēle.*

16 *Fālē, nga ngi lēwē lo, ngi gbē ngi ma, i li.*

17 *Gbāmailē māhōungo yelē, i gbē nūmu yēla ma ti we kōmēi ma.*

18 *Ke ti gbi ti gbāwua yēla kpē, tē ā tā-moi ji wa, bi gbē Barabasi ma mu we.*

19 *Na njanja hinda yēla va, i pēni tā-wāi hū, ke nū wā va, ti ngi wili kpindi wēlē bu.*

20 *Ke Pilati, ngi lūmango, i gbē Jisu ma, i ndēnga gboma ti ma.*

21 *Ke ti gbāwua, te, ngi kpàkpà krosi ma, ngi kpàkpà krosi ma.*

22 *Ke i ndēnga ti ma isāwagēi ma, ye: Gbe hinda nyāmu lo tā-moi ji i pēnga? ngi hinda gbi*

loni ngi hũ mǎhōungo i hā ; fālē nga ngi lēwē lo, ngi gbē ngi ma, i li.

23 Ke ti gbonda hũ a ti wōi ngēlē ma, ta molì ngi kpàkpà va krosi ma ; ke ti wōtsia, ke almami watsia ti ndēi ti lēwēa.

24 Ke Pilati i sēlia, i wē kia ti molì la.

25 Ke i gbēnga na ma ti wē na njanja hinda va, ke nū wā va ti pīlini kpindi wēlēi bu, na tiye molini, ke i Jisu vēa ti wē, kia ti lōni la.

26 Ke kina tiye lima a ngiē, ke ti Simoni hōunga Kirine-mo yēla a hijē kpālēi hũ, ta lo ti krosi lāni ngi ma, pōpō va Jisu wōma.

27 Ke fāha gbōtōa ti tōnga ngi ma, ke nyāhanga, nāsia ta ngi wōwo, ta ngāya wu ngi va.

28 Ke Jisu i wōtēa ti yē, i ndē, ye : Jerusalemi ngi nyāha-lēnga, wā wō nya va, ke a wō wu vūlutsia va, ke wu lēngetsia.

29 Gbāmailē, kpēle, ifōlōtsia lo wāma, na hũ ta ndēma, tē, nāsia ti betēngo lē ti gbēmango, ke kōi nāsia tī ndēnga lēni, ke nyint̄sia, tī fēni ndō wē.

30 Ke ta tātō lo a ndēla ngīyētsia ma, tē : gūla mu ma, ke bēmēletsia ma, mu māvēlē.

31 Gbāmailē ina ti hindēi jtsia wēnga ngūru wūndu hũ, gbo ta wēma imbēi hũ ?

32 Ke ti ya a hinda nyāmu-bēla wēka fēlēa, ke tī ti wā va.

33 Ke kina tiye wāni hindēi ta tōli a Ngū-gōkō. na lo ti ngi kpàkpài krosi ma, ke hinda nyāmu-

beletsia be; yēla ngi yēja lōkōi ma, ke ipēkēi ngi gōwoi ma.

34 *Ke Jisu i ndēnga, ye: Nya Ke, mānu ti ma, ji va tī hindēi go ta pē. Ke ti ngi gūlēi golea, a ndā gbē la.*

35 *Ke nūngetsia ti lōnga, ta kpēle: ke mahū-gbē-beletsia be, ti ngi yelea, te, A mbānga bāwō, gbē i ngi vūlui bāwō; ina Kristi lo a ngiē, Ngēwo mahō-moi.*

36 *Ke ko-beletsia be ti ngi yelea, ta wā ngi yē, ta ngi go a ndō dagba.*

37 *Te: ina Jewutsia ti māhēi lo abiē bi vūlui bāwō.*

38 *Ke kolo nyégingo lo iye ngi mahū Helleni yiēi hū, ke Latini, ke Hibru: JI LO JEWUÍZIA TI MAHÉI LĒ.*

39 *Ke hinda nyāmu-bela ti yēla na tiye heleni, i njia nyāmu lēnga ngi ma, ye: ina Kristi lo abiē, bi vūlui bāwō, ke mua.*

40 *Ke ipēkēi i pōtēa, i gbāndē ngi ma, ye: Bē lūwa Ngēwo ma, jī va bia be bi sēli hinda yakpēi hū lo?*

41 *Ke mua, mu na lo a tōnya, gbāmailē mua lo pāgēi jōma, mahōunga mu hinda nyāmuťsia va: ke tā-moi ji i hinda gbi wēni nyāmungo.*

42 *Ke i ndēnga Jisu ma, ye: Ndēmōi, gīli angē, kina bi wa lo bi gēnyēi hū.*

43 *Ke Jisu i ndēnga ngi ma, ye: A tōnya*

ngi nge bi ma, fōlōi ji ma, bia, ma ye lē
Paradisi hū.

44 Ke fōlō ngūndia ye lo, ke kpindi welēnga
ndōloi hū gbi ngīye ke kpoko vōlōi.

45 Ke fōlōi i gbindia, ke kōlēi Ngēwo wēlēi bu, i
bēla ndīa.

46 Ke kina Jisu i gbāwuni ngēlēya, ke i ndēnga,
ye: Nya Ke ngi nya yāfēi vēnga bi yēya mahū-gbē
va, ke kina i ji lēni ke i hānga.

47 Ke kina kūgbēi, iko-bēla hondo yēlēi mahū, i
na, loni iye wēni, ke i Ngēwo lātōnga, ye: A tōnya,
tā-moi ji tōnya-mo ye lē.

48 Ke nūngetsia gbi tiye wāni to va, kia ti hin-
detsia loni ti wēni, ti ti līmetsia lēwē ti yāma.

49 Ke ngi go-beletsia gbi, ke nyāhangetsia ti tōni
ngi ma, ta hijē Galili ti lō kūhama po, ta hindēi
jtsia gbē.

50 Ke kpēle, tā-mo yēla lo iye na, ngi bijēi a
Josufu, ngū hite-mo yēla, ke nūmu yēkpē lo a ngiē,
ke tōnyango.

51 Tā-moi ji iye lūmani ti wu hitēi ma, ke na ti
pēni; iye hijēni Arimatia lo, Jewutsia ti lā-wa yēla
hū, ngi vūlui bē iye Ngēwo gēnyēi mawulō.

52 Tā-moi ji i lē lo Pilati yē, i Jisu ngi wōmēi
veli.

53 Ke i ngi njēinga, i bēmbē kūla gōlē hū, i ndā
kāmba hū, tiye mbōni kotu hū, hindēi tī nūmu gbī
lai lo na.

54 *Ke hūgbāte vōlōi ye lē, ke Sabati i la kpēla.*

55 *Ke nyāhangetsia be nāsia ti hijēni Galili ti tō
ngi wōma, ti kāmbeī gbē, ke ngi wōmēi la gii.*

56 *Ke ti yāma ti hēwēa hūgbāte ke mali wulōa, ti
lēvu Sabati vōlōi ma, kia sāwēi ndēni.*

NGŪ XXIV.

*Ke ifōlōi ihālagēi ma i loēi hū, a ngēnda tetēi, ti
wā kāmbeī gāma, ti wa a hēwētsia tiye hūgbāteni,
ke mbānga wēka ti ti wōma.*

2 *Ke ti mālēa kotui gīkilingo kāmbeī la ma.*

3 *Ke ti wanga, ke tī Ndēmōi Jisu ngi wōmēi
mālēni na.*

4 *Ke kina i wēni, kia ti wū hū wūngo ye lē gboñ
hindēi ji va, kpēle hindō fēlēa ti lōni ti gbēla kūla
māvōngo hū.*

5 *Kia tiye lūwani, ke ti ti yāmētsia wē ndōlomēi,
ti ndē ti ma, te, gbē va lo wa fū-moi goli hā-
bēla lia.*

6 *Ī bēi, ke i hijēa ndōwu: A gīli kia iye ndēni
wu ma, kina lē iye Galili hū.*

7 *Ye, ta nūmu hindō-lōi vē lo nūnga nyāmuṣsia ti
yēya, ti ngi gbàkpà krosi ma, ke fōlōi isāwagēi ma a
gbā lo ndōwu.*

8 *Ke ti gīlia a ngi lā-yiēisia.*

9 *Ke ti hijē kāmbeī gāma, ti hindēi jtsia gbi lē
nāsia ma, ti pū mahū yēla, ke nāsia gbi ma ti loni.*

10 *Ke Maria Magdalini ye lē, ke Joana, ke Maria Jakobi ngi njē, ke nyāha wēkētsia, tiye ti wōma, ti hindēi jtsia lēni tō-beletsia ma.*

11 *Ke ti lā-yiçtsia ti wēni kia njia gbāma na, ke tī ti hōuni a tōnya.*

12 *Ke Pita i hijēa, i li a pimē kāmbēi gāma, i māwē, i kūla gōletsia lo ti lāni gbà, i yāma, ngi nēmahū wūnga na va iye wēni.*

13 *Ke kpēle, ti fēlēgē, ti ya fō yakpē na ma, fūla yēla hū, ta tōli a Emausi na hū gūhango ye lē Jerusalemi ma stadia nū sūwa gboyongo.*

14 *Ke ti yepēnga hindēi jtsia gbi va, tiye wēni.*

15 *Ke kina i wēni, kia tiye yepema ta ti nyonyo moli, ke Jisu ngi vūlui i la ti gbēla, i li ta tiēni.*

16 *Ke ti yāmetsia hōungo ye lē, ke tā ngi yō.*

17 *Ke i ndēnga ti ma, ye: gbe yepē lo a jtsia wa ndēwē wu nyonyo ma, kia wa jia? Ke gbe va lo wu lī nyāningo?*

18 *Ke ti yēlagē na ngi bijēi Kleopasi, i pōtēa, i ndē ngi ma, ye: Bia lēkē lo hōta abiē Jerusalemi hū, na bī hindēi jtsia gō ti wēni fōlōi jtsia ma?*

19 *Ke i ndēnga ti ma, ye: gbe hinda? ke ti ndēnga ngi ma, Jisu va, Nazareti-moi, na profiti ye lē, kpāyango ngi wēlē hinda hū, ke njia hū Ngēwo yāma, ke nūngeçtsia gbi.*

20 *Ke kia almami waçtsia ke mu mahū-gbē-beletsia ti ngi vēni, ti ngi jēlini, ngi wā va, ke ti ngi gbàkpà krosi ma.*

21 Kē muye to, me, ta lo nūmūi lē a Israeli wumūō-wō; kē a jì gbi, fōlōi jì lo isūwagēi lē kia hindēi jtsia tiye wēni.

22 Kē nyāhanga tēnga ti ma līa nāsia ti līni a ngēnda tetēi kāmbeī gāma, ti pēi lo mu wū hū i wū.

23 Kē kina ti ngi wōmēi loni, kē ti wa, ti ndē te, ti Ngēwo lō-bela be loni nene hū, nāsia ti ndēni, te, ngi vūngo lē.

24 Kē ti tēnga ti mu līa ti līni lo kāmbeī gāma, ti mālē kia nyāhangētsia ti ndēni, kē ta lo ti ngi loni.

25 Kē i ndēnga ti ma, ye: O wua wu nēmahū ī lēwēni, kē wu lī lelēngo hōu va a tōnya na gbi profittsia ti ndēni wō!

26 Mā-ī-hōuni Kristi va, i mone a hindēi jtsia, i wa ngi māvōi hū?

27 Kē i tātōnga Musa ma, kē profittsia gbi, i kolo nyēgingōtsia gbi hūge atiē ngi vūlui va.

28 Kē ti la fūlēi gbēla, hindēi tiye lima na, kē i pēnga pēngo be a lēwē lo.

29 Kē ti ngi hūhōunga a kpāya, te, A mu hēi, gbūmailē kpoko lo, kē fōlōi i ya na; kē i wānga hēi va ta tiēni.

30 Kē kina i wēni, kia i hēni mēhē mē va ta tiēni, i kpchūi wūmbu, i mbēte, i ngālē, i fē ti we.

31 Kē ti yāmeṣsia ti lāwōa, kē ti ngi gonga, kē i lōnga hū ti yāma.

32 *Kẹ ti ndēnga ti nyonyo ma, tẹ: Mu l̄isia t̄i mu moni mu gōhū, kia iye p̄eni amuē p̄l̄i hū, kẹ kia i kolo nyégingōtsia hūgeni amuē?*

33 *Kẹ ti hijēnga ikp̄l̄i sē ma, ti yāma Jerusalemi hū, ti māl̄ē pū mahū yēl̄etsia, ti yāndongo, kẹ nd̄sia ta tiēni ye l̄ē:*

34 *Tẹ: Nd̄moi, i gb̄ianga nd̄wu a t̄onya, i gēnga a Simoni.*

35 *Kẹ ti ndēnga ti ma hind̄etsia ti ye w̄eni p̄l̄i hū, kẹ kia ti ngi goni kpohui yal̄l̄i hū.*

36 *Kia ti hind̄i j̄tsia l̄eni, kẹ Jisu ngi v̄l̄ui i l̄onga ti l̄ia, i nd̄ ti ma, ye: Nd̄l̄eli iye wu ma.*

37 *Kẹ muamua i l̄ēnga atiē, ti lūwa gboñ, ta ḡli, tẹ, ti ngāfa longa.*

38 *Kẹ i ndēnga ti ma, ye: Gb̄e va lo wa lūwa? Kẹ gb̄e va lo wu n̄mahutsia ti ḡli?*

39 *Nya-l̄k̄ōtsia gb̄e l̄e, kẹ nya gowōisia, wu k̄o, kẹ nya v̄l̄ui m̄ia. A j̄a anḡe, wu to; gb̄amail̄ē nduwu i ngāfa ma, kẹ k̄al̄e, kia wa to i nya ma.*

40 *Kẹ kina i ji l̄eni, kẹ i ngi l̄k̄ōtsia gēnga atiē. kẹ ngi gowōtsia.*

41 *Kẹ kia l̄e t̄i h̄ōuni a t̄onya k̄ōh̄n̄gi va ti wū hū wūngo, kẹ i ndēnga ti ma, ye: m̄h̄e lo mb̄ei wu ȳya?*

42 *Kẹ ti ngi gōnga a nȳe ȳl̄ingo, kẹ komi ta.*

43 *Kẹ i mbūmbua, i m̄ ti yāma.*

44 *Kẹ i ndēnga ti ma, ye: Njiēi j̄tsia lo ngi nd̄eni wu ma, kia l̄e ngiye wu l̄ia, nge, hind̄etsia gbi ta w̄*

lo, násia nyégingo Musa jáwāi hū, ke profitísia, ke ngūlē goloi hū nya va.

45 Ke i ti nēmahutsia lawōa, ko ti kolo nyégingotsia hūgo.

46 I ndē ti ma, ye: Nī lo nyégingo, ke nī lo māhōungo Kristi i mone, i gbāa ndōwu fōlōi isāwagēi ma.

47 Ke ko ti nēmahūi wōtē lē, ke mānula hinda nyāmua ma ngi bijēi hū kēnyēi gbi lā, tātōngo Jerusalemi hū.

48 Ke wua lo sēlia avuē hindēi jtsia va.

49 Ke kpēlē, ngi nya Ke lā-yiēi lõnga wu ma, ke a hēi tā-wāi Jerusalemi hū, ngīye wu māyīlingo a ye lē a kpāya a hijē ngēlē ma.

50 Ke i gbāa ta tiēni, ti hiti Betani hū, ke i ngi lõkōtsia lenga, i ti bētē.

51 Ke kina i wēni, kia lē i ti bētēma, ke i gbenda ti ma, i lē ngēlē-gōhū.

52 Ke ti māwēnga ngi yē, ti yāma Jerusalemi hū, a kōhūne wā,

53 Tiye Ngéwo wēlēi bu lo ku gbi ma, ta Ngéwo lātō, ta ngi bēlē. Amin.

(Ikēlēma.)

NJĪA-YĒKPĒĪ JOHANI NYĒĠINI.

NGŪ I.

Itātōmēi Njiēi iye na lo, ke Njiēi ta Ngéwo yelē, ke Njiēi Ngéwo yelē.

2 *Na sē lo iye itātōmēi a Ngéwo.*

3 *Ta lo i hāntsia gbi gbāteni; ke ngi wōma hāni gbi iye gbāteni, na iye gbāteni.*

4 *Ngī hū lo Ndēvu iye na; ke Ndēvui na lo i wēni a nūnga, i ti vōvō.*

5 *Ke Hēmui i vōa kpindi hū; ke kpindi ī hūgoni.*

6 *Hindō yēla lo iye na Ngéwo tēwēni, ngi bijēi lo a Johani.*

7 *Ta sē lo i wāni sēli va; sēli hōu va Hēmui ma, ta lo nūmui gbi a hōu a tōnya ngi jā hū.*

8 *Ta ī lē Hēmui na a wē a ngiē, ke tiye ngi dēwē lo, sēli hōu va Hēmui na ma.*

9 *Ta lo Hēmui itōnyagēi yelē, na a Hēmu ge a nūnga gbi, ta wa ndōloi hū.*

10 *Iye ndōloi hū lo; ke ta lo iye ndōloi gbāteni; ke ndōloi iye ngi goni.*

11 *Iye wāi lo ngi ndēi yē, ke ngi ndētsia tī ngi gūluni.*

12 *Ke na gbi yē, ti ngi jōni, tia lo, i kpāya vēni, ti wē a Ngéwo lēnga; nā yē ta ngi bijēi hōu a tōnya.*

13 *Nāsia tīye ti lēni a nāma; tabao ndūi iye lūmani; tabao nūmu be iye lūmani, ngtyema Ngéwo.*

14 *Ke Njiēi iye gbāte lo a Ndū; iye mu lūahū; ke mu ngi loa ngi gbātēi hū, kpātēi Kēi lo yakpēi lēkē va, vēnjo a mānuma, ke tōnya.*

15 *Ke Johani iye sēli hōui lo ngi va, a gbao, ye: Ji lo ngi yē ngi yā lē: Nūmui na, a wāma nya wōma, iye nya lūwo lo; gbāmailē iye nya lūwo lo.*

16 *Ke a ngi laxēi mu gbi, mu soa mānuma mānuma va.*

17 *Gbāmailē Musa lo iye sāwēi vēni; mānuma ke tōnya tīye wāni a Jisu Kristi lo.*

18 *Nūmu gbi ī la Ngéwo do ī lē ku gbi ma; ngi Lōi yakpēi iye ndēni, na nī i Kēi yāka hū, i ngi gēa a muē.*

19 *Ke Johani ngi jēli lo, kina Jewutsia ti almamtsia ke Levitsia dēwēni, ta hijē Jerusalemi hū ngi moli va, ye: Yē lo abiē?*

20 *Ke i lūma a tōnya, ī magālini, ke i lūma a tōnya, ye: Kristi yā angē.*

21 *Ke ti ngi mōlia, tē: gbē hāni hō? Eliasi lo*

abiē? ke i ndēa, ye: ta yā angē. Bia lo profiti na abiē? Ke i pōtēa, ye: sāgō.

22 Ke ti ndēnga ngi ma, te: yē lo abiē? ko ma lūma nā wē ti mu lēwēni, be gbē bi vūlui va?

23 I ndē: Nya lē a ngō yēlēi a gbao ngōlēi hū: a pēlēi bona gbāte Ndēmoi wē, kina profiti Isaya, iye ndēni wō.

24 Ke nā Faristsia tiye, ti ti dēwēni.

25 Ke ti ngi mōlia, te ngi ma: gbe lē ho ba baptisi wē, ina Kristi na yā abiē o Eliasi, o profiti nā?

26 Ke Johani i pōtēa ti ma, ye: nga baptisi wē a nja lo, ke yēla lo dōni wu lia, nā wū ko;

27 Ta lo a wāma nya wōma, iye nya lūwo lo, ngi gokēi ingēyēi nya mā-ī-hōuni vūlō va.

28 Hindēi jtsia tiye wēni Betabara lo Jordani wōma, na Johani iye baptisi wē na.

29 Fōlō wēkēi na ma Johani i Jisu lo, a wa ngi yē, i ndē: Ngēwo ngi Bāla-lōi gbēle, na a hinda nyāmui wūmbuma ndōloi hū!

30 Ji lo na ngi yēma, nge: Hindō lo wāma nya wōma, na nya lūgo; gbāmailē iye nya lūgo lo.

31 Ke ngiye ngi go, ke ta ngi ge lo a Israelitsia, na va māa, ngi wā baptisi wēma a nja.

32 Ke Johani i sēli hōua, ye: ngi Ngāfēi doi lo, a hijē ngēlē-gōhū, a yēi kina Bōmukūlō na, ke i hēi ngi ma.

33 Ke ngiye ngi go, ke na i nya dōni baptisi

wōma a nja, i ndē lo nya ma: tā lo ba lo Ngāfēi a yēi, i hēi ngi ma, ta sē lo, a baptisi wē a (Ngéwo) Ngāfa yakpēi.

34 Kē ngi toa, ngi sēli hōua, kē ji lo Ngéwo-hindō-lōi lē.

35 Fōlō wēkēi ma gboma Johani i dōni, kē ngi wōma-bēla fēlēa.

36 Kē kina iye Jisu lo a jīa, i ndē: a Ngéwo ngi Bāla-lōi kpēle!

37 Kē ngi wōma-bēla fēlēisia ti mēnia, a yīa, kē ti tōa Jisu wōma.

38 Kē Jisu i wōtēa, i ti lo, ta tō ngi wōma, i ndē ti ma, ye:

39 Gbē lo wa kōkoli? Kē ti ndēa ngi ma, te: Rabbi, na mīa ta ndē: Kā-moi, mī lo bi na?

40 Kē i ndēa ti ma: a wa, wu to. Kē ti wa, ti hindēi lo i na. Kē tiye na lo ta tiēni a fōlōi na; gbāmailē kpoko vōi yelē.

41 Na fēlēi tiye Johani wō mēnini, ti tōni ngi wōma, yēla lo Anderu, Simoni Pita ngi ndēi.

42 Ta yēsē lo iye ngi ndēi vūlui, Simoni, doni, i ndē ngi ma, ye: Mu Messia doa, ta lo ta pōtē Kristi.

43 Kē i wā a ngiē Jisu yē. Kina Jisu i ngi loni, i ndē, ye: Simoni lo abiē, Jona ngi lōi; ta bi dōli lo a Pita, ta lo ta ndē a kotu.

44 Fōlō wēkēi na ma lo iye lūmai lo a lila Galili

hũ, ke i Filipi doa ; ke Jisu i ndĕa ngi ma : tō nya wōma.

45 *Ke Filipi iye nũ Betsaida lo, Anderu ke Filipi ti dĕi.*

46 *Ke Filipi i Natanieli do, i ndĕ ngi ma, ye : mu nũmui loa, na Musa sãwĕi hũ, ke profitsia tiye nyĕgini, Jisu, Nazareti-moi, Josufu ngi hindō-lōi.*

47 *Ke Natanaeli i ndĕ ngi ma, ye : hinda yĕkpĕ a gbãa lo Nazareti hũ ? Filipi i ndĕ ngi ma, ye : wa, bi to.*

48 *Ke Jisu i Natanaeli doa, a wa ngi yĕ, i ndĕ ngi ma, ye : kpĕle, Israeli-moi lo a tōnya, nã ùĩ bãya gbĩ ngi hũ.*

49 *Ke Natanieli i ndĕa ngi ma, ye : mĩ gbĕ lo bi nya goni ? ke Jisu i pōtĕ, i ndĕ ngi ma, ye : kpĕi Filipi iye bi dōlini, gbĕi bi ye ndãha wũlui bu, ngiye bi doi lo.*

50 *Natanieli i pōtĕ, i ndĕ ngi ma, ye : Rabbi, Ngĕwo ngi Hindō-lōi lo abiĕ ; Israelit̄sia ti mãhĕi lo abiĕ.*

51 *Ke Jisu i pōtĕa, i ndĕ ngi ma, ye : ji va ngi ndĕni bi ma, nge, ngi bi doi lo ndãha wũlui bu, bi hōu a tōnya ? Ba hãni wãwã do lo, ti dĕwĕ j̄tsia ma.*

52 *Ke i ndĕnga ngi ma : a tōnya, a tōnya, ngi ndĕ bi ma, ji wōma, wa ngĕlĕ-gōhũ do lo i lawō, ke Ngĕwo ngi anjel̄tsia ta bĕ de ta yĕi nũmu hindō-lōi ma.*

NGŪ II.

Ke fōlōi isāwagēi ma nyāha-jō-gōmēi lo, iye Kana, Galili hū, ke Jisu ngi njēi iye na lo.

2 *Ke Jisu, ke ngi wōma-belésia tiye ti dōli lo nyāha-jō-gōmēi ma.*

3 *Ke kina tiye lōni a ndō, Jisu ngi njē, i ndē ngi ma, ye: ndō gbī ti yēya.*

4 *Ke Jisu i ndē ngi ma, Mamēi, gbo lo nga pē a biē? kpēi i la wāi lo nya va.*

5 *Ngī njēi i ndē boilōpōtsia ma, ye: njēi gbi lo, i ndēa lo wu ma, a pē.*

6 *Ke kotu ya-vē woita lo tiye hēi na, kina Jewu-tsia ti wē-hindēi na ngūa wē va, ti gbi gāli fēlē o sūwa jōngo.*

7 *Jisu i ndē ti ma, ye: a fētsia vēnda a nja, ke ti ti vēnda, i hiti ndā jō.*

8 *Ke i ndē ti ma, ye: a ndā na, wu li la fāhēi imahū-moi yē mēhēi, ke ti yā la.*

9 *Ke kina fāhēi imahū-moi mēhēi va iye njēi goni na tiye gbāteni a ndō (ke iye kpē go iye gbāteni, ke boilōpōtsia ti njē lāni tiye koi lo) fāhēi imahū-moi mēhēi va, i nyāha-jō-moi dōli;*

10 *I ndē ngi ma, ye: nūmui gbi a tātōmēi a ndō yēkpē hēi lo, ke kina nūnga ti gbolēa lo pānda, ke na nī nyāmungo, ke bi ndō yēkpē lāma-gbātē ke ikpēi ji.*

11 *Kabānde dōtōmēi ji lo Jisu i pēni Kana Galili hū, ke i ngi gbātēi hūge, ke ngi wōma-belēsia ti ngi hōu a tōnya.*

12 *Ji wōma i yēi Kaperni, ta, ngi njē, ke ngi ndēnga, ke ngi wōma-belēsia, ke ti lembini na fōlō gbōtōa.*

13 *Ke Jewuṣia ti gōmēi paska iye hiti lo ma, ke Jisu yā Jerusalemi hū.*

14 *Ke i toa kā-wé bu ndsia ta nīkanga mājia, ke mbālanga, ke bōmukūlōa, ke nāvō mawōvi-bela ti hēini.*

15 *Ke kina iye ngēya mūmu gbāteni a gbāto, i ti gbe kā-wé bu mbālangetsia, ke nīkangetsia, i nāvō wōtē-belēsia ti nāvōi vāya, i ti mesēi gūla.*

16 *I ndē na ma, ta bōmukūlōtsia mājia, ye: a hāni jtsia wūmbu bē; wā nya Ké wēlēi wē a fēlēgo-bela ti wēlē.*

17 *Ke na iye nyégini ke i hitia ngi wōma-belēsia ti nēmahū: ndī gbandi bē wēlēi va, i nya mēa.*

18 *Ke Jewuṣia ti ndē ngi ma, tē: Gbē nāli lo, bē ke a muē, ji va ba hindēi jtsia wē?*

19 *Ke Jisu i pōtēa, i ndē ti ma, ye: A kā-wēi ji nyāni, ke fōlō-sāwa hū nga tō lo.*

20 *Ke Jewuṣia ti ndēa, tē: nū fēlē gboyongo, ke fō woi ta kā-wēi ji ti tōma, ke bē ba tō lo fōlō sāwa hū?*

21 *Ke iye yīa ngi gbūha 'gā-wé ma lo.*

22 *Ke kina iye hijēni hēi hū, ngi wōma-belēsia*

tiye gīli lo, ke iye ji lē lo ti ma; ke ti kolo hōua a tōnya, ke njiēi Jisu iye ndēni.

23 Ke kina iye Jerusalemi paska ikōmēi vōlōi ma, ti gbōtōma ti ngi bijēi hōu a tōnya, kina tiye kabānde hindēsia loni, iye pēni na.

24 Ke Jisu ī ngi nēmahū wuana ti ma, gbāmailē i nūnga gbi go lo.

25 Ke i nga-māni gbi jōni nūmu i wa a sēli va ngi mbā ma, gbāmailē i hāni go lo nūmu hū.

NGŪ III.

Hindō yēla iye na Farisi-mo, ngi bijēi Nikodemu, Jewutsia ti mahū-mo.

2 Na vūlui lo iye wāni Jisu yē a kpindī, i ndē ngi ma, ye: Rabbi, mu ko lo ke kā-mo lo abiē, bi hijēni Ngéwo yē; gbāmailē nūmu gbi ē kabānde hindēi jtsia wē, bi pēma, ngtyema ta Ngéwo ta ye lē.

3 Ke Jisu i pōtē, i ndē ngi ma, ye: A tōnya, a tōnya, ngi ndē bi ma, ngtye ma nūmu a lē wōma gboma, ē gū a Ngéwo gēnyēi do lo.

4 Nikodemu i ndē ngi ma, ye: nūmu a yē lē kina i wōva lē? A li lo gboma hū fēlē ngi njēi gōhū i lē?

5 Jisu i pōtē, a tōnya, a tōnya, ngi ndē bi ma, ngtye ma, nūmu a lē a njēi ke Ngāfēi, ē gū a lila Ngéwo gēnyēi hū.

6 Na n̄i ndūi i ndēni, ndū lē, na n̄i Ngāfēi i ndēni ngāfa lē.

7 Bi hū a wū ji va ngi ndēni bi ma, nge, wa lē lo gboma?

8 Fēfēi a ve lo hindēi gbi i lōni, i ve na, ke ba ngi wōi mēni lo, ke bī hindēi go a hijē na, ke hindēi a li na; n̄i nūmui gbi lo na Ngāfēi i ndēni.

9 Nikodemu i pōtē, i ndē ngi ma, ye: hindēi jtsia ta yē wē?

10 Jisu i pōtē, i ndē ngi ma, ye: bia lo Israeli-belēsia ti gā-moi abiē, ke bī hindēi jtsia go?

11 A tōnya, a tōnya, ngi ndē bi ma, nge, hāni na mu kongo, ta lo ma ndē; hāni na mu toa, ta lo ma sēli hōuma, ke wū mu jēli jōni.

12 Ina ngi. hāntsia ti yīa lēa lo wu ma ndōēi ji hū, ke wē hōu a tōnya, wa yē hōu a tōnya ina ngi hāntsia ngēlē-gōhū yīa lēa lo?

13 Ke nūmu gbi i la li lē ngēlē-gōhū, ngtye ma na i hijēni ngēlē-gōhū, Nūmu-hindō-lōi na ngēlē-gōhū.

14 Ke kina Musa iye kālī deni ngēlēyā ngōlēi hū, n̄i be Nūmu-hindō-lōi a dema ngēlēyā.

15 Ta lo nūmui gbi i ngi hōu lo a tōnya ē lōhū, ke kūnafo lēvu lo a jō.

16 Gbāmailē Ngéwo iye lōi lo n̄t a ndōloi, ta lo i ngi lōi yakpēi vēni, iye jōni; ta lo nūmui gbi lo ngi hōua lo a tōnya, ē lōhū, ke kūnafo lēvu lo a jō.

17 Gbāmailē Ngéwo iye ngi Lōi dēwēni ndōloi hū, i ndōloi jēli va, ko ndōloi a bāwō ngi hū.

18 Nūmui na a ngi hōu a tōnya, tē ngi jēli; ke nūmui na ī ngi hōuni a tōnya, ngi lēngo lē ke-yakpē; gbāmailē ī Ngéwo Lōi yakpēi i jōni, ī ngi bijēi hōuni a tōnya.

19 Ke jēli lo a ji, ke Fōfōi i wā ndōloi hū, ke nūnga ti lōnga a kpindi i dēwē fōfō ma; gbāmailē ti wē-hindēsia nyāmungo lē.

20 Gbāmailē nūmui gbi a hinda nyāmu wē tolōngo lē a fōfōi, tabao ē wa fōfōi gāma; ko ngi wē-hindēsia ta ge woi.

21 Ke nūmui na a tōnya hindēi wē, a wa lo fōfōi gāma, ko ngi wē-hindēsia ti ge; gbāmailē ti wēni Ngéwo hū lo.

22 Hindēi jtsia wōma Jisu, ta ngi wōma-belēsia ti wā Judia lōi hū; mīa lo ta tiēni. ti ge na, ti baptisi wē.

23 Johani be iye baptisi wē lo Ainin, Salemi gbēlānga, gbāmailē nja gbōtō iye na lo, ke ti wā, i ti baptisi wē.

24 Gbāmailē tīye Johani wīli lē kpindi wēbu.

25 Ke Johani ngi wōma-belēsia ke Jewutsia ti yia ngua va.

26 Ke ti wā a Johani wē, ti ndē ngi ma, tē: Rabbi, nūmui na ta wu yelē Jordani wōma, na nī be sēli hōuni ngi yē, kpēle, ta sē lo baptisi wē na, ke nūnga gbi ti wa ngi yē.

27 Ke Johani i pōtē, i ndē, ye, hindō ē gū a hāni gbi jō lo, ngtye ma a hijē ngēlē-gōhū lo, i vē ngi yē.

28 Wu vūlui wa nya jēli lo, na ngi ndēni, nge, Kristi yā angē, ke tā-mo lo angē ngi lūgo.

29 Nūmui na a nyāhēi jō, nyāha-jō-moi lē; ke nyāha-jō-moi ngi mbāi, na i dōni, a ngi wō mēni, ke ngi gōhūnēingo gboñ; gbāmailē i nyāha-jō-moi wō mēnia. Nya gōhūnēi lavēa na.

30 Ta a gbōtō lo, ke nya nga gonye lo.

31 Nūmui na a hijē mahū, i ti gbi mahū lo; nūmui na a ndōloi hū, ndōloi-hū-mo lē; a ndōloi yīa lo, a ndē; nūmui na a hijē ngēlē-gōhū, i ti gbi mahū lo.

32 Ke hāni na i toa, ke i mēnia, i jēli hōuma; ke nūmu gbi t ngi jēli hōuni.

33 Ke nūmui na, a ngi jēli hōu, i ndēa lo Ngéwo tōnyango lē.

34 Ke nūmui na Ngéwo i tēwēni, a Ngéwo yēi lo lē; gbāmailē Ngéwo t Ngāfēi hūmani a vē a ngiē.

35 Kēi i lōngo lē a Ndōi, ke i hāntsia gbi vēa a ngiē.

36 Nūmui na a Ndōi hōu a tōnya, i kūnafo lēvu lo jōni; ke nūmui na t Ndōi hōuni a tōnya, ē ndēvu do, ke Ngéwo ngi līdēi lo ngi ma.

NGŪ IV.

Kina nā Ndēmōi i kōni ke Farīstsia ti mēnia, ke Jisu i gbātei lo, ke ngi wōma-bēla ti gbōtōngo, i baptisi wē, ti dēwē Johani ma;

2 (*Ji va be Jisu ta vūli, iye baptisi wē, ke ngtye ma ngi wōma-belésia.*)

3 *Iye hijēi lo Judia, i lī gboma Galili hū.*

4 *Ma hōungo yelē ngi va, i dēwē a Samaria wē.*

5 *Ke i wa ta-wāi hū Samaria, na ta tōli a Sikara, ndōloi na gbēanga Jakobu iye vēni ngi hindō-lōi Josufu wē.*

6 *Ke mīa lo Jakobu ngi yā-lōwēi iye na. Jisu gāhū hāngo a ngi jiēi i hēi nja-lōwēi-la; ke fōlō ngūndia iye lē kinēi.*

7 *Ke nyápō yēla i hijē Samaria a wā njē-lama. Jisu i ndē ngi ma, ye: ngo gbolē va.*

8 *Gbāmailē ngi wōma-belésia tiye lī tā-wāi hū lo, mēhāni yēya va.*

9 *Ke Samaria nyápōi i ndēa ngi ma, ye: i yē na, bia, Jewu-mo a biē, ba nya mōli gbolē va, ke Samaria nyápō angē? gbāmailē Jewutsia tī gbēi gbī Samari-belésia ti hinda hū.*

10 *Jisu i pōtē, i ndē ngi ma, ye: ina biye Ngéwo bōyēi gōi lo, ke nūmui na i ndēni bi ma: ngo gbolē va, ba ngi mōli lo a ndēvu njēi vē lo biē.*

11 *Ke nyápōi i ndēnga ngi ma, ye: Ndémōi, hāni gbī na bi yēya ndā va, ke nja-lōwēi hū jujungo lē, mī lo bi hijēni na a ndēvu yēi na?*

12 *Bi wōngo lē bi dēwē mu kēi Jakobu ma, na i nja-lōwēi vēni mua, ke ta vūli be iye gbolē lo, ke ngi lēnga, ke ngi do-hāntsia?*

13 Jisu i pōtē, i ndē ngi ma, ye: nūmui lo gbi i njēi ji gbolēa lo ngi bōlo hū a bē lo gboma.

14 Ke nūmui gbi lo i njēi na gbolēa lo, nga fē ngi yē, ngi bōlo hū ē bē kūnafo; ke njēi na nga fē ngi yē, a wē lo ngi hū a nja-lōwa na a de ndēvū hū kūnafo.

15 Nyápōi i ndēa ngi ma, ye: Ndēmōi, ngo a njēi ji, ta lo nya bōlo hū ē bē gboma, tabao ngē wa bē nja lama.

16 Jisu i ndē ngi ma, ye: li, bi bi hīni dōli, wu wa bē.

17 Ke nyápōi i pōtēa, i ndē ngi ma, ye: hīni gbī nya yēya. Jisu i ndē ngi ma, ye: bi ndē lo a tōnya: bē hīni gbī nya yēya.

18 Gbāmailē biye hīni lōlua jōi lo, ke i na nā bi jōa, bi hīni yā na; na bi ndēni tōnya lē.

19 Nyápōi i ndē ngi ma, ye: Ndēmōi, ngi gīli nge profiti lo abiē.

20 Mu keni tiye hē-wē lo ngtyē ji hū; ke wē Jerusalemi lo hindēi lē, māhōungo nūnga ti hē-wē na.

21 Jisu i ndē ngi ma, ye: Nyápōi, nya hōu a tōnya, ikpēi lo wāma, kina wē hē-wē ngiyēi ji hū, o Jerusalemi, wē hē-wē na Kēi ma.

22 Wa hēi-wē, ke wū hāni na go; mu hāni go lo ma hēma; gbāmailē mbāwō i hijēni Jewutsia ma lo.

23 Ke ikpēi lo wāma, ke ta lo na, kina tōnya-hē-wē-bēla ta hē-wē Kēi ma ngāfa hū, ke tōnya hū; gbāmailē Kēi a nā bōndēi lo goli hē va ngi ma.

24 Ngéwo ngāfa lē, ke ndsia ta hē-wē ngi ma, ta hē lo ngi ma ngāfa hū, ke tōnya hū.

25 Nyápōi i ndē ngi ma, ye: ngi ko lo ke Messiai lo wāma (na ta tōli a Kristi, ke kina i wa lo, a hindēi gbi ge lo a muē).

26 Jisu i ndē ngi ma, ye: nya ngi yīama biē, nya lē.

27 Kē ji hū lo ngi wōma-belēsia ti wā, ke ti hū i wū, kina a yēpē a nyápōi, ke nūmu gbī t̄ ndēni ngi ma: gbo lo bi kolima? o gbo bi ndēma ngi ma?

28 Nyápōi i ngi ya-vēi lōa, i li ngi yē tā-wāi hū; i ndē nūnga ma:

29 A wa, wu hindōi lo, i hindēsia gbi lēni nya ma, ngi pēni ngōva ma; Kristi yā na ji?

30 Kē ti gbiq̄ tā-wāi hū, ti li ngi yē.

31 Ikpēi na ma ngi wōma-belēsia ti ngi mānene, te: kā-moi, mēhē mē.

32 Kē i ndēa ti ma, ye: mēhāni lo nya yēya mē va, wū ko.

33 Ta mīa na ngi wōma-belēsia ti ndēni ti nyōnyo ma: nūmu gbi wa le ngiē a mēhāni mē va?

34 Jisu i ndē ti ma, ye: nya mēhāni lo a nūmui wē hindēi wēla, na nya dōni, ke ngi yēngēi gboyo va.

35 Wā ndē, ngālui nāni lē, ke tū-hāni-tēwē gbēi i wa? kpēle, ngi ndē wu ma, a wu yāmēsia de ngēlēyā, wu gbāēsia hū gbē; gbāmailē ti gbōwua kinēi tēwē va.

36 Ke nūmui na a tēwē a pāwa jōla, ke a ngūlu wēi yāndo kūnafo lēvu hū; ke na a tū-hāni hī, ke i na a tēwē ta gōhūnēi lo a dēnga.

37 Ke ndālōngo hindēi ji ma njiēi tōnya lē: yēla a hī-wē, ipēkēi a tēwē.

38 Ngi wu dēwēa tēwē va, ta lo wē mone bi jō, wū ngēngē gbi wēni; nūnga wēkā ti yēngēa, ke wu wa ti yēngēi hū.

39 Ke Samari-belēsia ti gbōtōma tā-wāi na hū, ti ngi hōui lo a tōnya, nyāpōi lā-yiēi va, iye hōuni a sēli, ye: I hindēi gbi lēi lo nya ma, na ngiye pēni ngōva ma.

40 Ta mīa na kina Samari-belēsia tiye wāni ngi yē, ti ngi mānene, te, ta tiēni tiye lē; i lembi na fōlō fēlē.

41 Ti gbōtōma tiye hōui lo gboma a tōnya, gbāmailē ngi vūli lā-yiēi va.

42 Ti ndēnga nyāpōi ma, mū hōua na a tōnya bi lā-yiēi va; gbāmailē mu mu ngi wō mēnina, mua mu vūli be; mu kōa ke Kristi lo a tōnya, ndōloi Bāwō-moi.

43 Ta mīa fōlō fēlē wōma, i dēwē mīa ma, i li Galili hū.

44 Gbāmailē Jisu vūli be, iye hōui lo a sēli, ke profiti ē mbēlē jō ngi ndōloi hū.

45 Ke kina iye wāni Galili hū, Galili-belēsia ti ngo jō; tiye hindēi gbi doi lo, iye pēni Jerusalemi hū kōme-gāmēi; gbāmailē tia be tiye li lo kōme gamēi.

46 *N̄i gboma Jisu i wāni Kana Galili, hindēi iye n̄j̄i i wōtē a ndō. Kẹ Sāma-lākpāō yēla lo iye na, ngi hindō-lōi i higbẹ hū Kaperni.*

47 *Kẹ kina iye mēnini kẹ Jisu i gbiā Judia, i wā Galili hū, i li ngi yē, i ngi mānēnẹ ko a yei, i ngi hindō-lōi bāwō; gbāmailē lēkẹ i hā.*

48 *Kẹ Jisu i ndēa ngi ma, ye: kẹ wā nāli do p̄ei, kẹ hinda wāwā, wē hōu a tōnya.*

49 *Sāma-lā-kpa-lōi i ndē ngi ma, ye: Ndēm̄oi, yēi, nya lōi a la hā.*

50 *Kẹ Jisu i ndē ngi ma, ye: li biē, bi hindō-lōi vūngo lē; kẹ tā-moi i n̄j̄i hōua a tōnya Jisu i ndēni ngi ma, kẹ i ya ngiē.*

51 *Kẹ kina iye yeima ngi boilōpōtsia ti ngi mālē, ti ndē ngi ma, tē: bi hindō-lōi vūngo lē.*

52 *Kẹ i ti mōlia a ikp̄ei iye tātōni a bāwōla, kẹ ti ndēa ngi ma, tē: sina, kp̄ei iwofēlagē ma lo higb̄ei i gb̄eni ngi ma.*

53 *Ta m̄ia k̄ei iye goni kẹ māvul̄ei iye gb̄eni ngi ma a igb̄ei na lo Jisu iye ndēni ngi ma, ye: bi hindō-lōi vūngo lē; kẹ ta vūli bẹ i hōu a tōnya, kẹ ngi wēl̄ei gbi.*

54 *Ji lo kabāndē if̄el̄ēḡei lē Jisu i p̄eni kina iye gbiāni Judia hū, i wā Galili ma.*

NG Ū V.

Ji wōma Jewutsia ti gōmē-gb̄ei lo, kẹ Jisu i denga Jerusalem̄i ma.

2 Pōpa lo iye Jerusalemi, mbāla mājiamēi gbē-lānga, na ta tōli a Hibru yiēi hū Betesda, kolēnga hinda lōlua.

3 Jia hū lo higbe-bela gbōtōa, ke mbōlē-bela, ke tala-bela, ke na ti bēngo ti lāni, ta njēi jijialēi māwulo.

4 Gbāmailē anjeli yēla iye wā lo a gbē hūlāngo pōpēi hū i njē jija. Nūmui na yēsē a wīli njē hū, kina njēi jijialēi wōma, ke be higbe-gēaē lē a bawō lo.

5 Kē tā-mo yēla lo iye na higbe ngi ma fō nū yēla gboyongo mahū pū mahū woyakpa.

6 Kē kina Jisu i ngi loni i lāni, ke i kongo, ke i lembia na higbēi na hū, i ndē ngi ma, ye: bi lōni bi bāwō?

7 Kē higbe-moi i pōtēa, ye: Ndēmōi, nūmu gbī nya yēya, kina njē-jija lo, i nya wīli pōpēi hū; ke kina ngi yā lima, ke ipēka hitēa hū nya lūgo.

8 Jisu i ndē ngi ma, ye: hijē, bi bi kpukoi wūmbu, bi jia.

9 Kē tā-moi i bāwōa ke-yakpē; ke i ngi gbukoi wūmbua, i jia. Kē ifōlōi na sē lē tēnē ma yelē.

10 Kē Jewutsia ti ndēnga ngi ma na iye bāwōni: tēnē vōloi lo; mā-ī-hōunī bi va lila a bi gbukoi.

11 Kē i pōtēa ti ma, ye: nūmui na nya bāwōni, ta sē lo i ndēni nya ma, bi gbukoi wūmbu, bi jia.

12 Kē ti ngi mōlia, nūmui i gbē mīa iye ndēni bi ma, bi gbukoi wūmbu, bi jia?

13 Kē nūmui na iye bāwōni, iye nūmui go;

gbāmailē Jisu i dēwēa hindēi na ma; fāha gbōtō iye na.

14 Na wōma Jisu i ngi lo kā-wé bu; i ndē ngi ma, ye: kpēle, bi bāwōa, bā hinda nyāmu gbī wē gboma, o ngtye ma hāni nyāmu a wa lo bi yē.

15 Ke tā-moi yā i ndē Jewutsia ma, ye: Jisu mīa iye ngi bāwōni.

16 Ta mīa na Jewutsia ta tō Jisu wōma, ko ta ngi wā; gbāmailē i hindēi jtsia wēnga tēnē vōlōi ma.

17 Ke Jisu i pōtēa, ye ti ma: nya Kēi lo . yēngēma a gbēi ji bē, nya bē lo yēngēma.

18 Ke Jewutsia tia hinda hūlama lēkē ngi wā va; gbāmailē i tēnē vōlōi lēkē nyānini, ke i ndē lo gboma, ye: Ngéwo ngi Ke lē, a ngi vūli māhēwu a Ngéwo.

19 Ke Jisu i pōtēa, i ndē ti ma, ye: a tōnya, a tōnya, ngi ndē wu ma: Hindō-lōi ē hinda gbi wē a ngi wūmagē, ke na a Kēi do a pē; gbāmailē hāni gbi lo a pē, jīa lo Hindō-lōi a pē.

20 Gbāmailē Kēi lōngo lē a Hindō-lōi, ke a hāntsia gbi ge lo a ngiē na ta vūli a pē; ke a ngēngē wāwā ge lo a ngiē, ti dēwē jīa ma, ta lo wū hū a wū.

21 Ke kina Kēi a pē hā-belēsia ti hijē, i ndēvu vē tia, nī bē Hindō-lōi a ndēvu vē na wē i lōni.

22 Gbāmailē Kēi ē nūmu gbi jēli; ke i sēli gbi vēa ngi Hindō-lōi wē.

23 Ta lo nūnga gbi ta bāgo Hindō-lōi ma, kina ta bāgo Kēi ma. Nūmu na ē bāgo Hindō-lōi ma, ē bāgo Kēi ma, na iye ngi dōni.

24 A tōnya, a tōnya, nge wu ma, nūmui na a nya lā-yiēi mēni, ke i nūmui na hōu a tōnya, na nga dōni, kūnafo lēvu lo a jō, ke ē wa sēli gāma, ke i dēwēa hā hū, i wā ndēvu hū.

25 A tōnya, a tōnya, nge wu ma, igbēi lo wāma, ke ta lo na, kina hā-belēsia ta Ngēwo Hindō-lōi ngi wō mēni, ke na ta mēni ta ndēvu jō lo.

26 Gbāmailē kina nī ndēvui Kē vūli hū, nī be i ndēvu vēa Hindō-lōi wē, iye ngi vūli hū.

27 Kē i kpāya vēa a ngiē sēli wē va; gbāmailē ta lo Nūmu-hindō-lōi a ngiē.

28 Wū hū a wū a ji: igbēi lo wāma, kina na gbi ti kāmbeisia hū, ta ngi wō mēni lo;

29 Kē ta gbā lo na ti hinda yēkpē wēni, i hiti ndēvu hijē gbēi ma; ke na ti hinda nyāmui wēni i hiti hā-hijē gbēi ma jēli ma.

30 Ngē hinda gbi wē a nya vūli wūmagē; kina nga mēni ngi sēli wē; ke nya jēli tōnyango lē; gbāmailē ngi nya vūli wūma hinda lo ma, Kē na wūma hindēi i nya dōni.

31 Ina nga sēli hōu lo a nya wūmagē, nya jēli tōnya i lē.

32 Ipēka lo na nya hōu a jēli, ke ngi ko lo, ke sēli na, a nya jēli la tōnya lē.

33 Wu wō dēwēa Johani yē, ke i tōnyēi hōua sēli.

34 *K*e *ng*e *s*e*li* *h*o*u* *h*i*nd*o *y*e*ya* ; *k*e *h*i*nd*e*i* *j*i*s*i*a* *n*y*a* *nd*e, *t*a *l*o *k*o *w*a *b*a*w*o.

35 *T*a *l*o *h*e*m*u*i* *ifo*g*e, *k*e *imo*g*e *a* *n*g*i*e ; *w*u*y*e *l*u*m*a*i* *l*o *a* *g*o*h*u*n*e*i* *l*a *n*g*i* *h*e*m*u*i* *h*u *k*u*l*o *n*i.**

36 *K*e *s*e*li* *w*a *l*o *n*y*a* *y*e*ya* *n*a *i* *d*e*w*e*n*i *J*o*h*a*n*i *nd*e*i* *m*a ; *g*ba*m*a*i*l*e *n*ge*n*g*e*i* *K*e*i* *i* *v*e*n*i *m*be *g*bo*y*o *v*a, *i*n*ge*n*ge*i* *n*a *s*e *l*o, *a* *n*y*a* *h*o*u* *a* *s*e*li* ; *k*e *K*e*i* *l*o *n*y*a* *d*o*n*i.*

37 *K*e *K*e*i* *n*a *v*u*l*i *n*y*a* *d*o*n*i, *i* *n*y*a* *h*o*u* *a* *s*e*li* : *W*u *l*a *n*g*i* *w*o *m*e*n*i *l*e*a* *k*pe*i* *g*b*i* ; *n*g*i* *g*b*a*y*e*i* *b*e *w*u *t*o*i* *l*e*

38 *K*e *w*u *n*g*i* *y*ie*i* *g*e*l*e*n*i *w*u *h*u ; *g*ba*m*a*i*l*e *n*u*m*u*i* *i* *t*o*n*i *w*u *n*g*i* *h*o*u**n*i *a* *t*o*n*y*a*.*

39 *A* *k*o*l*o *y*e*k*pe*t*s*i*a *h*u*g*be*i*, *g*ba*m*a*i*l*e *w*a *g*li *w*e, *w*u *k*u*n*a*f*o *l*e*v*u*i* *j*o*a* ; *k*e *t*i*a* *l*o *a* *n*a *t*a *n*y*a* *h*o*u**a* *j*e*l*i.*

40 *K*e *w*e *w*a *n*y*a* *y*e, *k*o *w*a *nd*e*v*u *j*o.

41 *N*g*i* *m*be*l*e *g*b*i* *j*o*m*a *n*u*n*g*a* *y*e*ya*.

42 *K*e *n*g*i* *w*u *g*o *l*o *k*e *nd*o*m*a *g*b*i* *w*u *h*u *N*ge*w*o *v*a.

43 *N*g*i* *w*a *n*y*a* *K*e *b*ije*i* *h*u *l*o, *k*e *w*u *n*y*a* *j*o*n*i ; *k*e *i*p*e*k*a *w*a *l*o *n*g*i* *v*u*l*i *b*ije*i* *h*u, *t*a *l*o *w*a *n*g*i* *j*o.*

44 *W*a *y*e *h*o*u* *a* *t*o*n*y*a* *n*a *t*i *n*yo*n*yo *h*o*u*, *w*u *m*be*l*e*i* *n*a *w*o*k*o*l*i*m*a, *n*a *a* *h*ije *N*ge*w*o *l*e*k*e *y*e.

45 *W*a *g*li *w*e, *n*g*a* *w*u *m*a*y*a*f*a *l*o *K*e*i* *y*e ; *y*e*l*a *l*o *n*a *a* *w*u *m*a*y*a*f*a, *M*u*s*a *n*a *w*u *w*u *l*i *w*e*a* *n*g*i* *m*a.

46 *G*ba*m*a*i*l*e *t*i *nd*e *t*e, *w*u *y*e *M*u*s*a *h*o*u**i* *l*o *a**

tōnya, wa nya hōu lo a tōnya; gbāmailē i hāni nyégia na nya wō lē.

47 Kē ina wū ngi golo nyégingotsia hōuni a tōnya, wa yē nya la-yiētsia hōu a tōnya?

NGŪ VI.

Hindēi jtsia wōma Jisu i lī Galili gbōyēi wōma, ta lo a Tiberiasi ti gbōyēi.

2 Kē nūnga gbōtōa ti tōnga ngi wōma; gbāmailē tiyē kabāndētsia doi lo iye pēni higbe-belētsia ma.

3 Kē Jisu i ya ngtyē yēla mahū; mīa lo i hēi na a ngi wōma-belētsia.

4 Kē paskēi Jewuṣtsia ti gōmēi yekē i hiti.

5 Kē kina Jisu i ngi yāmēi deni, i fāha gbōtō lo ta wa ngi yē, i ndē Filipi ma, ye: Mī gbe lo ma mēhāni yēya, ta lo jiā ta mē?

6 Ji lo i ndēni ngi gōlē va, gbāmailē iye hindēi go lo a pēma.

7 Kē Filipi i pōtēa ngi yē, ye: kopo nū hundo fēlē gboyongo kpohū i gūni ti va, ta lo ti gbi ta mbūmbu kūlō be.

8 Kē ngi wōma-belētsia yēlagē, Anderu, Simoni Pita ngi ndēi, i ndē ngi ma, ye:

9 Hilōpō yēla lo bē kpohū gatē lōlu ngi yēya, ke nyē mūmu fēlēa, ke gbo lo a tiē nūnga gbōtōi jiā lūa hū?

10 Kē Jisu i ndēnga: pē nūngēi jiā ti hēi; ke

kpiti gbōtō lo iye hindēi na. Ta lo nūnga ti hēini hondo nū fēlē gboyongo mahū pū hondo gboyongo.

11 *Kē Jisu i kpohū gātēsia wūmbua; kē kina i kpoyoni a sē-gbīala, i fē ngi wōma-belēsia wē; ngi wōma-belēsia ti fē na wē tiye hēini, nī be tiye a nyēnga, kina ti lōi lo.*

12 *Kē kina ti gō iye vēni, i ndē ngi wōma-belēsia ma, ye: a ipēlētsia yāndo, na ti lōni; ta lo hāni gbi ē lōhū.*

13 *Na va mīa tiye ti yāndoni a dēnga ti tekpe pū mahū fēlē vēnda a kpohū lōlutsia ikpūkpūli, na i lōni, kina ti gbi ti kpoyoni a mēla.*

14 *Kē nūngēi ndasia, kina ti kabāndēi doni Jisu i pēni, tē: tōnya lo a ji profiti lo na a wa ndoēi hū.*

15 *Kē Jisu kongo kē ta wa lo ngi hōuma a kpāya, ti ngi wē a māha, i lī gboma ngīyē hū ke-yakpē lēkē.*

16 *Kē kina kpoko iye wēni na ngi wōma-belēsia ti lē gbōyēi hū.*

17 *Kē ti wīlia ndendēi hū, kē ti ya gbōya yāka wēkēi ma, Kaperni dēnga; kē kpindi yelē na ke Jisu iye wāi lo ti yē.*

18 *Kē gbōyēi dūmbēa, gbāmailē fēfē wā lo iye vē.*

19 *Kē kina ti njēi wūlini ti lī hōu hondo pū sāwa gboyongo, kē hondo wofēla gboyongo, kē nū nāni gboyongo; (o hōu hondo pū nāni gboyongo, kē nū nāni gboyongo mahū pū mahū lōlu,) ti Jisu lo,*

a jia gbōyēi mahū, kina i lāni ndendēi gbēlānga, ke ti lūwa.

20 Ke i ndēa ti ma, ye: nya lē, wā lūwa.

21 Ke ti lūma ti ngi wūmbu ndendēi hū, ke ke-yakpē ndendēi iye ngtyē ma la hindēi ti ye lo na.

22 Fōlō wēkēi na ma nūngēi na tiye dōni gbōya yāka wēkēi ma, ti to ke ndende wēka gbī na, ngīye na yakpē ngi wōma-belēsia tiye wīli hū; ke Jisu ī lini ta ngi wōma-belēsia ndendēi hū, ke ngi wōma-belēsia tiye lī lo kūhama, tia lēkē.

23 Ke ndende wēka ti wā, ti hijē Tiberiasi, hindēi na gbēānga tiye kpohū mē na, na wōma Ndēmōi i sē-gbā;

24 Ke kina nūnga ti toni ke Jisu īye na, ke ngi wōma-belēsia tia bē wīli ndendēi hū, ti wā Kaperni, ta Jisu wokoli.

25 Ke kina ti ngi loni gbōya wēka ma, hindēi ma, ti ndē ngi ma, tē: Ndēmōi, mī lo bi hijē na, bi wāi bē?

26 Ke Jisu i pōtēa, i ndē ti ma, ye: a tōnya, a tōnya, ngi ndē wu ma, wā lo nya gokolima kabandēsia va, ī lē, wu toni; ke wuyē kpohū gātētsia mēi lo, wu gō i vē.

27 Wā yēngē mēhāni va, na a nyāni, ke mēhāni na va, na a lembi kūnafo lēvui hū, nā Hindō-lōi a fē wuē; gbāmailē ta lo Ngéwo Kēi i ngi ma gūde wēa.

28 *Kẹ ti ndẹa ngi ma, tẹ: gbo ma pẹ, kọ ma Ngẹwo yēngetsia wẹ?*

29 *Jisu i pọtẹ, i ndẹ ti ma, ye: ji lo Ngẹwo yēngéi lẹ, wu ngi hōu a tōnya na i ngi dẹwēni.*

30 *Kẹ ti ndẹa ngi ma, tẹ: Gbẹ nāli lo bi kẹma na, kọ ma to mu hōu a tōnya? gbẹ yēngẹ lo ba pẹ?*

31 *Mu ketsia tiye Man mēi lo ngōlẹi hū, kina nyégingo la, i kpohū vẹi lo ti yẹ, a hijẹ ngẹlẹ-gōhū, mē va.*

32 *Kẹ Jisu i ndẹa ti ma, ye: A tōnya, a tōnya, ngi ndẹ wu ma, nge, Musa ī wu woni a kpohū na i hijēni ngẹlẹ-gōhū, kẹ nya Kẹ i wu woa a tōnya kpohūi na i hijēni ngẹlẹ-gōhū.*

33 *Gbāmailẹ Ngẹwo ngi gbohūi ta mīa, a hijẹ ngẹlẹ-gōhū, i wa ndōloi hū, kẹ i ngi lẹvu vẹ ndōloi va.*

34 *Ke ti ndẹnga ngi ma, tẹ: Ndẹmoi, mu go kūnafo a gbohūi ji.*

35 *Kẹ Jisu i ndẹ ti ma, ye: nya lo ndẹvu gbohūi angẹ. Nūmui na a wa nya yẹ, ndōlẹ ē ngi hōu kūnafo, kẹ nūmui na a nya hōu a tōnya ngi bọlo hū ē bẹ gbolẹ va.*

36 *Kẹ ngi ndẹa wu ma, nge: Kẹ wua wa bẹ, wu nya doa, kẹ wẹ hōu a tōnya.*

37 *Nā gbi Kẹi i vẹni mbe, ta wa lo nya yẹ; kẹ nūmui na a wa nya yẹ, ngẹ ngi lūkpẹ ngitiya.*

38 *Gbāmailẹ ngi hijēni ngẹlẹ-gōhū pẹ hinda wẹ va*

nya vūli wē, ngtyema nūmui na wē-hinda, na nya dōni.

39 Ji lo Kēi wē-hindēi lē, na nya dōni, kē na gbi i vēni nya wē, ngē hāni gbi lōhū; kē nga ngi wumbu lo fōlōi ikelemagē ma.

40 Ji lo nūmui wē-hindēi lē, na nya dōni; kē nūmui na gbi i Hindō-lōi loa, kē i ngi hōu a tōnya, a kūnafo lēvu jō lo, kē nga ngi wumbu lo fōlōi ikēlēmagē ma.

41 Kē Jewutsia ti gbōnyea ngi ma; gbāmailē i ndēa, ye: nya lo gbohui angē, ngi hijēni ngēlē-gōhū, (ngi wā ndōloi hū.)

42 Kē ti ndēa, tē: Jisu lo a ji, Josufu ngi hindō-lōi, na ngi kē kē ngi njē mu kongo? i yē na hō nū a ndē, ye: ngi hijēni ngēlē-gōhū lo, (ngi wā ndōloi hū?)

43 Kē Jisu i pōtēa, i ndē ti ma, ye: wā gbōnyea wu vūlutsia lūa hū.

44 Nūmu gbi ē wa nya yē, ngtyema Kēi, na nya dōni, a ngi lā, kē nga ngi wumbu lo fōlōi ikēlēmagē ma.

45 Nyégingo lē profittsia ti golotsia hū, kē Ngēwo a ti gbi gā lo: Nūmui na gbi i mēnia, kē Kēi i ngi gā, a wa lo nya yē.

46 Nūmu gbi ē la Kēi doi lo, ngtyema nūmui na ta Ngēwo ta yelē, na i Kēi doa.

47 A tōnya, a tōnya, ngi ndē wu ma, nge, nūmui na a nya hōu a tōnya, i kūnafo lēvu jōa.

48 Nya lo ndēvu gbohūi angē.

49 Wu keṣia ti Man mēi lo ngōlē hū, ke ti hā.

50 Ji lo gbohūi na i hijēni ngēlē-gōhū, i yēi, ta lo nūmu a mē, ko ā hā.

51 Nya lo ndēvu gbohūi angē, na i hijēni ngēlē-gōhū, i yēi, ina numu gbi i gbohūi ji lo mēa lo, a ndēvu jō lo kūnafo. Ke kpohūi na nga fē, nya lūi lē, na nga fē ndōloi ma lēvui va.

52 Ke Jewutsia ti yā ti nyonyo lūa hū, te: tā-moi ji, a yē ngi lūi vē mu wē mē va?

53 Ke Jisu i ndēa ti ma, ye: a tōnya, a tōnya, ngi ndē wu ma, ngīyema wa Nūmu-hindō-lōi ngi lūi mē, wu ngi nāmēi gbolē, wū ndēvu gbi jōmi wu hū.

54 Nūmui na a nya lūi mē, ke nya nāmēi gbolē, i kūnafo lēvu jōa, ke nga ngi wūmbu lo fōlōi ikēlēmagē ma.

55 Gbāmailē nya lūi mēhē lē a tōnya, ke nya nāmēi gbolē hāni lē a tōnya.

56 Nūmui na a nya lūi mē, i nya nāmēi gbolē, i nya hū lo, ke nya be ngi hū.

57 Ke kina Kēi vūlūngoi i nya dōni, ke ngi ndēvu jōma Kēi hū lo, ta mīa nūmui na, a nya mē, ta lo a ndēvu jō nya hū.

58 Ji lo kpohūi na lē, na i hijēni ngēlē-gōhū, i yēi, ngīyema kina wu keṣia ti Man mē la, ke ti hā; nūmui na a kpohūi ji mē, a ndēvu jō lo kūnafo.

59 Hāni jtsia lo iye ndēni kā-wē bu, kina iye kāi wē Kaperni.

60 Nī na ngi wōma-belēsia ti gbōtōma, kina ti jī mēnini, tē: njiēi jī kpakpaungo lē; yē lo a gū a mēnila?

61 Kē kina Jisu i koni ngi vūli hū, kē ngi wōma-belēsia lo gbōnyema ma, i ndē ti ma, ye: hindēi a wu jijia lo?

62 Ina wu Nūmu-hindō-lōi doa lo, a de hindēi na, iye na ngōva ma?

63 Ngāfēi mia, a ndēvu vē; ndūi lo a gbāma wē kūlō: njiētsia na nga ndē wu ma, ngāfēi lo atiē, kē ndēvui lo atiē.

64 Kē wu tēnga lo, na wū hōuni a tōnya. Gbāmailē Jisu iye koi lo itātōmēi na tī hōuni a tōnya; kē nūmui na a ngi mājia lo a bāya.

65 Kē i ndēa, ye: nī na nga ndē wu ma, kē nūmu gbi ē gū a wāla nya wē, ngtyema kē nya Kēi a fē ngi yē.

66 Ikpēi na wōma ngi wōma-belēsia ti gbōtōma ti yāma; tīye jiani gboma ta tiēni.

67 Kē Jisu i ndēa ipū mahū fēletsia ma: wa be wa li lo?

68 Kē Simoni Pita i pōtēa ngi ma, ye: Ndēmoi, yē lo ma li ngi yē? njiētsia lo bi yēya kūnajo lēvui va.

69 Kē mua mu hōu a tōnya, kē mua mu kō lo,

ke bia lo Kristi na abiē, Ngēwoē na ndēvu ngi hū, ngi Hindō-lōi.

70 *Ke Jisu i pōtēa ti ma, ye: ngīye wu pū mahū fēlēi hūwonyoni? Ke wu yēlagē Devili lē.*

71 *Ji iye ndēni Judasi va, Simoni ngi lōi; gbāmailē ta lo a ngi mājia lo a bāya; ipū mahū fēletsia yēlagē lo angiē.*

NGŪ VII.

Hindēi jtsia wōma Jisu i jia Galili hū; ji va ē jia Juri hū; gbāmailē Jewutsia ta ngi gōkoli ngi wā va.

2 *Ke Jewutsia ti kpūa-dō gōmēi i hitia ma.*

3 *Ngī ndēnga ti ndē ngi ma, tē: gbā bē, bi lī Judia, ta lo bi wōma-bēletsia ta bi yēngēsia lo, ba pē.*

4 *Gbāmailē nūmu gbī a hinda wē ndōwu hū, ke ta bē i lōni, ti ngi kō fōfō hū; ina bi hindēi jtsia wēngo lē, bi vūli gē a ndōloi ma.*

5 *Ke ngi ndēngēsia bē tī ngi hōuni a tōnya.*

6 *Ke Jisu i ndēa ti ma, ye: nya kpēi ī la wāi lo nya wē, ke wu gbēi ku gbi ma hūlango lē.*

7 *Ndōloi ē dōlo awuē, ke tōlongo a nya lo, ji va nga sēli hōu va, nge, ngēngēsia ti nyāmungo lē.*

8 *A wu gbūa-lō gōmēi ji mahū; gbāmailē ikpēi ī wāi lē nya wē pānda.*

9 *Kina i njiēi jtsia lēni ti yē, iye Galili lōni lo.*

10 Ke kina ngi ndēnga tiye lini mahū, ke ta be i ya gbūa-lō gōmēi mahū; fōfō hū iye lē, ke i ye ndōhū lo.

11 Ke Jewutsia ti ngi gōkolia kōmēi hū, ke ti ndēa, tē: ta lo mī?

12 Ke gbōnyē gbōtō ti ye pē lo nūnga lūahū ndālongo ngi ma; gbāmailē ti lēnga tē: nūmu yēkpē lo angiē; ti lēnga tē: sāō, a nūnga hūyāndē lo.

13 Ji be nūmu gbī ē ngi yīa lē fōfō hū; gbāmailē ta lūwā Jewutsia ma.

14 Ke gbūa-lō gōmēi līa, kinēi Jisu i li mahū; i li kā-wē bu, i kā wē.

15 Ke Jewutsia ti nēmahū wīa, tē: Tā-moi ji, i yē pēa i kolētsia goa, i la gāi lē wogba?

16 Ke Jisu i pōtēa ti mā, i ndē, yē: nya gāi nya wō i lē, ke na wō lē, i nya dōni.

17 Ina nūmu gbi i ngi wē-hindēi wēa lo, a kāi gō lō, ke be i hijē Ngēwo yē: o ina nya vūli yīa lo, ngi ndēma.

18 Nūmui na a ta vūli yīa lo, i ngi bēlē gōkolimā, ke nūmui na a na bēlē gōkoi i ngi dōni, ta vūli lo tōnya lē, ke hinda-nyāmu gbī i lē ngi hū.

19 Musa lo iye sāwēi vēni wuē? Ke wu yēlagē be wu sāwēi hōuni? Gbē lē wa gōkoli nya wā va?

20 Ke nūnga ti lūma, ti ndē, tē: ngāfa nyāmu lo bi yēya; yē lo gōkolimā bi wā va?

21 *Jisu i lūma, i ndē ti ma, ye: ngi ngēngē yēla wēa, ke wu gbi wū hū wua;*

22 *Ke kpēle Musa iye bili hitēni wu we, tī ndēni gbāmailē Musa wō lē, ke keṣia wō lē, ke wua tēnē vōlōi ma, wu nūmu hēi lo biliya.*

23 *Ina ti nūmu hēa biliya tēnē vōlōi ma, ta lo Musa ngi sāwēi ē nyāni, wu lī dēwē nya ma, gbāmailē ngi nūmu bāōwa tēnē vōlōi ma?*

24 *Wā sēli wē, kina wa nūmu dola; ke a hinda yekpē jēli hōu.*

25 *Ke Jerusalemṣia ti tēnga, te: ta yā ji nā ta gokoli pa va?*

26 *Ke kpē lē, a kā ji ye lē, ke tī hinda gbī lēma ngi ma. Mahū-belṣia ti kolo a tōnya, ke Kristi nā vūli lo?*

27 *Ji va, mu hindēi go lo tā-moi ji i hijēi na, ke kina Kristi a wāma, nūmu gbī ē ngi hijēmēi go.*

28 *Ke Jisu i kpāwo kā-wē-bu kina iye kāi wēma, ye: wu nya go lo, ke wu nya hijēmēi go lo; ke ngi wāni a nya wūmagē, ke tōnya lē nūmu na nya dōni, nā nī wū ko.*

29 *Ke ngi ngi go lo, gbāmailē ngi hijēa ngi yē lo; ke ta lo nya dōni.*

30 *Ke tia hinda gokolima ngi hōu va, ke nūmu gbī i ngi hōuni; gbāmailē ngi gbēi i la wāi lē.*

31 *Ke nūnga ti gbōtōma ti ngi hōua a tōnya, ta ndē, te: kina Kristi a wa lo, a kapāndē hinda wē lo, i dēwē jiā ma, tā-moi ji pēa?*

32 *Ke Faristsia ti mēnia, ke nūnga lo gbōnyema hindēi jtsia va ndālongo ngi ma; ke Fari-stsia, ke almami watsia ti kogubanga dōa, ngi hōu va.*

33 *Ke Jisu i ndēa ti ma, ye: ku wūlō nī nga ye wu līa; ke ngi ya na yē, i nya dōni.*

34 *Wa nya gokoli lo, ke wē nya do, hindēi nga ye na, wē wā na.*

35 *Ke Jewutsia ti ndēa ti nyonyo lūa hū: mī lo a li na, ta lo mē ngi do? a li lo ti vāyangōi yē Hellentsia hū līa, i Hellenśia gā?*

36 *Gbē yīa bōnda lo a jī, i ndēni; wa nya gokoli lo, ke wē nya lo; ke hindēi nga ye na, wē wa na?*

37 *Fōlōi ikēlēmagē gbūa-lō gōmēi, ifōlō wāi na ma, Jisu i dō, i kpāwo, ye: ina nūmu gbi i bōlō hū bēngo lē, gbē i wa nya yē, i gbolē.*

38 *Nūmūi na a nya hōu a tōnya, kina kolo yēkpēi i ndēi la, ngi gōi hū ndēvu-gbēluyetsia ta yēi.*

39 *(Ke i ye jī lē Ngāfēi va lo, ta lo nā ta ngi hōu a tōnya ta jō; gbāmailē Ngēwo Yāfēi tīye na; gbāmailē tīye Jisu bētēi lē.)*

40 *Nūnga gbōtōma kina ti jī mēnini, te: tōnya lē, jī lo profiti lē.*

41 *Ipēkā te: jī lo Kristi lē; ke ti tēnga, te: Kristi a hijē lo Galili hū?*

42 *Kolo yēkpēi tīye ndēni, ye: Kristi a hijē Davidi*

ngi bōndéi hū lo? ke ɪ hijēni tē-hū lo Betlehemi, hindéi Davidi iye na.

43 Tāmia nūnga ti nyonyo lūahū, iye gōloni ndālongo ngi ma.

44 Ke ti lénga ti lōni ta ngi hōu lò; ke nūmu gbī ɪ lōkō wēni ngi ma.

45 Ke kogubetsia ti wā almami watsia, ke Faristsia yē, ti ndē ti ma, tē, gbē lē wū wāni a ngiē?

46 Ke kogubetsia ti pōtēa, tē: nūmu gbī ɪ la yiēi lo, kina tā-moi ji i na.

47 Ke Faristsia ti pōtēa ti yē, tē: wa bē ti wu māmua?

48 Mahū-belésia yēla bē o Faristsia, ti ngi hōu a tōnya?

49 Ke nūngéi jtsia, ti sāvēi gō, ti yēlingo lē.

50 Nikodimu i ndē ti ma, yē; nūmui na i wāni Jisu yē a kpindi, yēlagē lo a tiē.

51 Mu sāvēi a nūmu gbī jēli lo, ā la ngi wō mēni, ke i kō nā a pē?

52 Ke ti pōtēa, ti ndē ngi ma, tē: bia bē, Galilimo lo abiē? A gōkoli wu tō, ke Gabili hū lo profiti gbī ē hijē na.

53 Ke nūmui gbī ti ya ti wetsia bu.

NGŪ VIII.

Ke Jisu i li ngīyēi Olivi hū.

2 *Ke a ngēnda tetēi i wā gboma kā-wé-bu; ke nūnga gbi ti wā a ngiē, ke i hēa, i ti gā.*

3 *Ke kolo-nyégi-bēla, ke Faristsia ti wā ngi yē a nyāha, ti hōuni a pōē-gbā; ke kina ti ngi hēni ti līa.*

4 *Ti ndē ngi ma: Kā-moi, nyápōi jī tiyē hōuni a pōē-kpīa, kina iye pē.*

5 *Ke Musa sāwēi hū iye ndēni lo mu ma, ye: mu bōndēi ta ho lo a kotu, ke be gbē?*

6 *Ji lo ti ndēni ngi gole va, ta lo ta kāyē hōu ngi ma; ke Jisu i māwēa a ndōi ma nyégi a ngi lōkōyuo, pēngo bēkē ī ti wō mēnima.*

7 *Ke kina ti nōni ngi molila ma, i ngi hijē, i ndē ti ma, ye: nūmui na nī, ī hinda nyāmu wēi lē, gbē ta yēsē i kotu wīli ngi ma.*

8 *Ke i māwēa gboma, i ndōi ma nyégi.*

9 *Ke nā ti mēnini, ti ti hinda nyāmu gōnga, ti līma, ti kpīa a ngila-ngila, i tātō imbāwa, i ma i hiti ikūlō wūlōi ma; ke Jisu i lōa lo ta yākpē, ke nyápōi, i dōni ndīa.*

10 *Ke kina Jisu i hijēni, ī nūmu gbī loni, ke nyápōi; i ndēa ngi ma, ye: nyápōi, ā bi mayāfa-bēla? nūmu gbī ī bi leni?*

11 *I ndēa, ye, nūmu gbī ī nya leni, Ndēmoi; ke*

Jisu i ndēa ngi ma, ye: nyā be ngi bi leni; bi li; bā hinda nyāmu wē gboma.

12 *Ke Jisu i yīa ti yē gboma, ye: nya lo hēmu vōi angē ndōloi va; nūmui na a tō nya wōma, ē jīa kpindi hū, ke a ndēvu-hēmu-vōi lo jō.*

13 *Ke Faristsia ti ndēa ngi ma, te: bia lo jēli hōuma bi vūli ma, bi jēli tōnya ī lē.*

14 *Ke Jisu i pōtēa, i ndē ti ma, ye: Ji be ngi sēli hōuma nya vūli ma, nya jēli tōnya lē; gbāmailē ngi nya hijēmēi go lo, ke hindēi nga li na; ke wē nya hijēmēi go, ke hindēi nga li na.*

15 *Wa jēli wē ndūi ma lo, ngē nūmu gbī jēli.*

16 *Ke ina ngi jēli wēa lo nya jēli tōnya lē; gbāmailē nya yāngo ī lē, ke ma Kēi i lē, na nya dōni.*

17 *Nyēgingo lē be wu jāwēi hū, ke nūnga fēlēa ti jēli tōnya lē.*

18 *Yēla lo angē nya sēli hōu nya vūli ma, ke Kēi na nya dōni, a sēli hōu nya ma.*

19 *Ke ti ndēa ngi ma, te: Bi Ke lo mī? Jisu i pōtē, wu nya go, nya Ke be wu ko; ti ndē, te: wu ye nya goi lo, wa nya Ke be go lo.*

20 *Njēi jīsia Jisu i ndēni nāvō-lāma kpātēmēi, kina iye kāi wē kā-wē-bu; ke nūmu gbī ī ngi hōuni, gbāmailē ngi gbēi ī la wāi lē.*

21 *Ke Jisu i ndēa gboma, ye: ngi ya mbē, ke wa nya gokoli lo, wu wā hinda nyāmuṣsia hū; hindēi nya bi na, wē gu a wāla na.*

22 *Ke Jewutsia ti ndēa, te: a ngi vūli wā. lo? gbāmailē ye, hindēi nga li na, wē gū a wāla na.*

23 *Ke i ndēa ti ma, ye: wa hijē mbui lo, nya hijē makū lo: ndoēi-ji-hū-mo yā angē.*

24 *Ji va ngi ndē wu ma, nge, wu hā wu hinda nyāmutsia hū; gbāmailē ina wū hōuni a tōnya, ke nya lē, wa hā wu hinda nyāmutsia hū lo.*

25 *Ke ti ndēa ngi ma, te: Yē lo abiē? Ke Jisu i ndēa ti ma, ye: ji be na vūli ngi ndēni wu ma itātōmēi.*

26 *Hāni gbōtō lo nā ndē va, ke wu jēli va; ke nā nya dōni tōnyango lē, ke nā ngi mēnia ngi va, ihindētsia mīa ngi ndēma ndoēi ma.*

27 *Ti hūgoni, ke ta lo Kēi yā lēma ti yē.*

28 *Ke Jisu i ndēa ti ma, ye: kina wu Nūmu-hindō-lōi gbāwōa lo, ta lo wa kō, ke nya lē; ke ngi nya wuma hinda gbi wēma, ke hāni nya Ke nya gāi lo, tia vūli mīa nga ndē.*

29 *Ke nūmui nā nya dōni ma ta lē; Kēi ē gbe nya yāngo ma; gbāmailē nga hindēi nāsia wē ku gbi ma, na a ngi lī lēli.*

30 *Kina i njiēi jtsia lēni ti gbōtōma ti ngi hōu a tōnya.*

31 *Ke Jisu i ndēnga Jewui nāsia ma, ti ngi hōuni a tōnya: ina wu noa nya lā-yiēi ma, ke wu wēa nya wōma-bēla a tōnya;*

32 *Ke wa lōnyēi go lo, ke tōnyēi a wu wu māwo.*

33 *Ke ti lūma a ngiē, mu hijēni Abrahamama ma,*

lo, ke mū wē lē ndūo nūmu gbi yē; bi yē ndēa bē, wa bau lo?

34 Jisu i pōtēa ti ma, ye: a tōnya, ngi ndē wu ma, nūmui lo gbi a hinda nyāmu wē, boilōpōi lo a ngiē hinda nyāmu ma.

35 Kē boilōpōi ē ye pēbu kūnafo, ke ndōi a lo lo kūnafo.

36 Kē ina ndōi i wu māwōa lo, wu wua māwō lo a tōnya.

37 Ngi kō lo wu hijēni Abrahama ma lo, ke wa gōkoli nya wā va; gbāmailē nya yiēi ē lo wu hū.

38 Hāni ngi toni ma nya Kē, ta mīa nya ndē; ke na wu toni ma wu ke, ta mia wa pē.

39 Kē ti pōtēa ti lē ngi ma, te: Abrahama mu ke lē. Jisu i ndēa ti ma, ye: ina Abrahama ngi lēnga lo awuē, wa Abrahama ngi yēngetsia wē lo.

40 Kē kpēle, wa kōkoli nya wā va; nūmui i tōnya yiēi lēa wu ma, na ngi mēni a Ngéwo, Abrahama ī ji wēni.

41 Wa wu ke ngi yēngetsia lo wē. Kē ti ndēu ngi ma, te: mū lēni a pōē; Kē-yakpē mu yēya, Ngéwo bē.

42 Jisu i ndē ti ma, ye: ti ndē te: Ngéwo wu ke lē, wa lōlo angē; gbāmailē ngi hijēni Ngéwo yē lo; ngi wāni bē a nya wūmagē, ke ta lo nya dōni.

43 Gbē lē wē njiēi gō nya ndē; gbāmailē wē gū nya lā-yiēi mēnila.

44 Kē Devili lo wu ke lē; ke wu kēi wē hindēsia

lo wa pē; nūmu-wā-mo lo a ngiē i hijē itātōmēi kē iye tōnya hū; gbāmailē tōnya gbī ngi hū; i nde-gola lo a ngi vūli ndēi lo lē; gbāmailē nde-gola-mo lo a ngiē, kē i lo a ngiē fa.

45 Kē jī va nga tōnya yiēi lē wu ma wē hōu a tōnya.

46 I gbē lo a kege ngi hinda nyāmu wēa? kē ina ngi tōnya yiēi lēa lo, gbē lē wē nya hōu a tōnya?

47 Nūmui na a Ngéwo wō lē, a Ngéwo lā-yiēi mēni lo, kē wū mēnima, gbāmailē Ngéwo wō ya a wuē.

48 Kē Jewutsia ti pōtēa, ti ndē ngi ma, tē: mu ndēma pānda, kē Samariti-mo lo abiē, kē Devilī lo bi yēya?

49 Jisu i pōtē, yē: Devilī ē nya yēya, kē bā mīa nga kō nya kē ma, Kē wu wē bāgo nya ma.

50 Kē ngī nya vūli bēlē gōkoli ma, nūmu yēla na a kōkoli, a jēli.

51 A tōnya, a tōnya ngi ndē wu ma: nūmu gbi i nya lā-yiēi hōua lo a tōnya, ē hā do kī-nafo.

52 Kē Jewutsia ti ndē ngi ma, tē: mu kō lo na kē Devilī lo bi yēya; Abrahamā i hā, kē profittsia ti hā, kē bi ndēa bē, ina nūmu bi la-yiēi hōua lo a tōnya, ē hā gō kūnafo.

53 Bi wōngo lē bi dēwē mu kē Abrahamā ma, nā i hā, kē profittsia ti hā; gbē lo bi bi vūli wēma la?

54 Jisu i pōtēa, yē: ina ngi nya vūli bē lo gōma

nya bēlēi hinda gbi ī lē; nya Kē māa i nya bēlēi goma, nā nī wa ndē, wē, wu Yēwoi lo a ngīē.

55 Wu la ngi gō ī lē, kē ngi nji gō lo, kē ina ngi ndēa lo nge ngi ngi gō, nga wē lo a nde-golamo wu yē; kē ngi ngi gō lo, nga ngi yiētsia hōu a tōnya.

56 Wu kē Abrahamama iye gōhūnēi lo, i nya vōlōi do, i to, kē ngi gōhūnēa.

57 Kē Jewutsia ti ndēnga ngi ma, tē: bi fō ī hiti lē nū fēlē gboyongo mahū pū, kē bi Abrahamama doa lo?

58 Jisu i ndēa ti ma, yē: a tōnya, a tōnya ngi ndē wu ma, gbēi lē Abrahamama iye na, ngi yē na lo.

59 Kē ti kotutsia wūmbua ngi hō va; kē Jisu ngi vūli lōwua, i gbīa kā-wē-bu, i jia ti līa, nī i gbiāni.

NGŪ IX.

Kē kina iye dēwēma, i nūmu yēla do, tiye ndēni pūmūngo.

2 Kē ngi wōma-bēlēsia ti ngi molia, tē: Kā-mo, yē lo hinda nyāmui wēni, tā-moi ji, o ngi lē-bēla, ji va ti ngi lēni ngi būmūngo?

3 Jisu i pōtēa, yē: Tā-moi ji ī hinda nyāmu vēni, o ngi lē-bēla bē; kē ta lo Ngēwo ngi yēngētsia ta wē i gē ngi hū.

4 Ngā yēngē lo nā yēngēi i nya dōni, ji vōlō lē

lẹ, kpindi i wa lo, ta lo nūmu gbi ē gū a yēngēla.

5 Ji lẹ ngi ndoḗi hū, hēmu-vōi lo angē ndoḗi va.

6 Kina i ji lēni, i ndā-yēi wū ndoḗi ma, i pōlōi hugbo a ndā-yēi, i pōlōi jia pūmu-moi yāmētsia ma.

7 Kē i ndēnga ngi ma, ye: li, bi wua pōpēi hū Siloam, (na nī ti pōtēa lo, ta lo: a tēwē;) tā mīa i lini ngi yē, i mua, kina i wāni a hinda lo.

8 Kē ngi hēinyoḗsia, na tiye ngi loni ngōva ma, kē tiye ngi lēi lo ngi bumūngo, tē: Ta ya ji, iye hēni a feli wē?

9 Ti lēnga tē: ta lo; ipēka, tē: kpīango lē a ngiē; ta vūli i ndē, ye: nya lē.

10 Tā mīa ti ndēni ngi ma, tē: bi yāmēsia ti yē wēni ti la-wōni?

11 I pōtē, i ndē, ye: hindōi ti tōli a Jisu, ta pōlōi gbāteni, i sia nya yāmēsia, i ndē nya ma: li, bi wua pōpēi hū Siloam, kē ngi ya, ngi wua, kē ngi hinda doa.

12 Kē ti ndēnga ngi ma, tē: ta lo mī? i ndē, ye: ngi kọ.

13 Kē ti wā a ngiē Faristsia yē, a na tiye ngi lēni bōlongo.

14 Kē tēnē vōlōi ma ye lē Jisu iye pōlōi gbāteni, i ngi yāmēsia lawō.

15 Kē Faristsia bē ti ngi molia gboma, tē: i yē pēni, i hinda loni? I ndē ti ma, ye, i pōlōi lo puni nya yāmēsia, ngi mua, kē ngi hinda loa.

16 *Tā mīa Faristsia tēnga ti ndē ngi ma, tē: Tā-moi ji Ngéwo wō ī lē; gbāmailē ē tēnē vōlōi hōu. Ipēkā tē: Tā-moi, i yē na hinda nyāmu-mo a ngiē, a gū a kapānde hindēi nytko wē? kē ti lūahū golea.*

17 *Kē ti ndēa gboma pūmu-moi ma: bē gbē ngi va, ji i bi yāmēsia lawō? I ndē, yē: profiti lo a ngiē.*

18 *Kē Jewutsia tiye hōuni a tōnya ndālongo ngi ma, kē ngi būmūngo ye lē, i hinda loa; ngtyema ti ngi lē-bēla dōlini nā ngi yāmēi iye lawōni, nā iye hinda doni.*

19 *Kē ti ti molia, tē: wu lōi lo, nā wuyē ndē, wē, iye lēi lo ngi būmūngo, i yē wēa nā a hinda lo?*

20 *Ngī lē-bēla ti pōtē, ti ndē ti ma, tē: mu ko lo kē ji lo mu lōi lē, kē iye lēi lo pūmungo:*

21 *Kē i yē pēni i hinda loa nā mū ko, o nūmui ngi yāmēsia lawōni, mū ko, ngi wōvāngo lē, ngi molī, i yā lo ta vūli ma.*

22 *Ngī lē-bēla ti ji lo lēni, gbāmailē ta lūwa Jewutsia ma, ji va Jewutsia tiye gboyonia a hūlala, ina nūmu gbi i ndēa lo, ye: Kristi lo a ngiē, ta gbā lo kā-wē-bu.*

23 *Tāmīa ngi lē-bēla tiye ndēni, tē: ngi wōvāngo lē, ti ngi mōli.*

24 *Kē ti tā-moi dōlia gboma, nā pūmungo ye lē, ti ndē ngi ma, tē: sē vē Ngéwo wē; mu ko lo kē tā-moi ji hinda nyamu-wē-mo lē.*

25 *I pōtē, i ndē, ye, ina hinda nyamu-wē-mo lo*

a ngiē, o sād, ngī kō; hāni yēla ngi kōngo, ke nya būmūngo ye lē, ngi hinda lo nā.

26 *Ke ti ndēa ngi ma gboma, te: igbo wēni abiē? i yē pēni, i bi yāmētsia lawōni?*

27 *I pōtē ti ma, ye: ngi wēla a ndzla wu ma, ke wu mēnini; wa ye pē wu mēni gboma? Wa wē lo wōte a ngi wōma-belēsia?*

28 *Ke ti ngi yēlea, ti ndē, te, bia lo ngi wōma-moi abiē, ke mua lo Musa ngi wōma-belēsia a muē.*

29 *Mu kō lo ke Ngēwo i yiēi lo Musa yē, ke ndālongo ji ma, mū hindēi go i hijēi na.*

30 *Tā-moi i pōtē, i ndē ti ma, ye: kapānde hinda lo a ji, wū hindēi go i hijēni, ke i nya yāmētsia lawōni!*

31 *Mu kō lo ke Ngēwo ē hinda nyāmu-wē-bela wō mēni, ke ina hē-mo lo, nūmu Ngēwo ma i ngi wē-hinda wē, ta lo a ngi wō mēni.*

32 *Kina ndoēi iye tātōni nūmu ī mēni lē, ke nūmu gbi iye la yāmētsia lawōa, na tiye ndēni pūmūngo.*

33 *Ti ndē te tā-moi ji Ngēwo wō ī lē, ē gū i hinda gbi wēla.*

34 *Ke ti pōtēa, ti ndē ngi ma, te: tiye bi lēni polon bē hinda nyamu hū lo, ke ba mu gā lo? ke ti ngi gbā ngītiyā;*

35 *Ke kina Jisu iye mēnini ke ti ngi gbā ngītiyā, kina i ngi doni, i ndē ngi ma: bi Ngēwo-hindō-lōi hōu a tōnya?*

36 *I pōtē, i ndē, ye: yē lo a ngiē, Ndēmōi tā lo ngā ngi hōu a tōnya?*

37 *Jisu i ndē ngi ma, ye: bi ngi loa, ke tā lo a ngiē, nā a yīa biē.*

38 *Kē i ndēa, ye: Ndēmōi, ngi hōu a tōnya, ke i hēa ngi ma.*

39 *Jisu i ndē, ye: sēli va lo ngi wāni ndoēi ji hū, tā lo nā tē hinda lo, kọ wēi tā to, ke na tā to, kọ wēi ta būmū.*

40 *Kē Faristsia nā ta tiēni ti ye lē, ti njiēi jtsia mēnini, ti ndē ngi ma, tē, mua bē mu būmungo lē?*

41 *Jisu i ndē ti ma, ye: ti ndē wu būmūngo lē, wū wa hinda nyāmu gbi jō; ke wē nā mu toa, fālē wu hinda nyāmui i lōa wu ma.*

NGŪ X.

A tōnya, a tōnya, ngi ndē wu ma, nge: Nūmui na ē wa a ndā wē mbāla gātēi hū, ke i de ngēlēya a kākā wēka ma wēlē, ta sē lo hūma-mo, ke kapū-mo.

2 *Kē nūmui na a wa a ndā wē, mbāla-mahū-gbē-moi lo a ngiē.*

3 *Ngī yē lo pēi-la-wō-moi i lawō, ke mbāletsia ta ngi wō mēni; a ngi vūli bāletsia dōli a ti bijēi, i gbā a tiē ngitīyā.*

4 *Kē kina i gbā lo a ngi bāletsia, ke i yā ti*

lūgo, ke ngi bāletsia, ti tōa ngi wōma; gbāmailē ti ngi wōi go lo.

5 *Ke tē tō hōta wōma; ta wēla lo ngi ma; gbāmailē tī hōtēi ngi wōi go.*

6 *Sālēi ji lo Jisu iye ndēni ti ma, ke tī hūgoni hantsia iye njā lē ti ma.*

7 *Ke Jisu i ndēa ti ma gboma, ye: a tōnya, a tōnya, ngi ndē wu ma, nge: nya lo nētēi angē mbāletsia va.*

8 *Nā wō gbi ti wāni nya lūgo, hūma-bēla lo atiē, ke kapū-bēla, ke mbāletsia tī ti wō mēnini.*

9 *Nya lo ndēi angē, ke nya jā hū, ina nūmu wa lo hū, a bāwō lo, ke a wa lo hū, i gbā, a mēlima jō lo.*

10 *Hūma-moi ī wāma, ngtye ma hūma wē va, ke pā wē va, ke nyāni wē va; ngi wā, ko ta ndēvu jō lo, ke ta lo ta jō gbōtōngo.*

11 *Nya lo mbāla-mahū-gbē-mo yēkpēi angē: mbāla-māhū-gbē-mo yēkpēi, a ngi lēvui vē ngi bāletsia va lo.*

12 *Ke nūmui nā ti ngi hūvelini, mbāla-mahū-gbē-moi ī lē, mbālanga ngi wō ī lē, i nyāngbēi doa lo a wa, ke i ti lōa i wēla; ke nyāngbēi i ti hōua, i mbālanga hūvāya.*

13 *Hūveli-moi a wēla; gbāmailē ti ngi hūveli lo, ke mbālanga ti gbē ī ngi ma.*

14 *Nya lo bāla-mahū-gbē-ma yēkpēi angē, ngi nya bālanga go lo, ke nya ndetsia ti nya go lo.*

15 *Kina Kēi nya gongo la, ni be ngi Kēi gongo, ke ngi nya lēvui la mbālanga va.*

16 *Kē mbāla wēka lo nya yēya, kātēi ji hū mamo yā a tiē; tia be ngā wa lo a tiē, ke ta nya wōi mēni lo; ke kāta yēla be lo a ye na, ke mbāla-mahū-gbē-mo yēla.*

17 *Ji va lo nya Kē lōngo angē; gbāmailē ngi nya lēvui lāi lo; ta lo nya mbūmbu gboma.*

18 *Nūmui gbi ē mbūmbu nya yēya, ngi ndā a nya wūmagē lo, kpāya lo nya yēya ndā va, ke kpāya lo nya yēya mbūmbu va gboma; ke sāwēi ji ngi sōni nya Kē yēya.*

19 *Tā māa ke Jewutsia ti lūahū golea njiēi jtsia va.*

20 *Ti gbōtōma ti ndē, tē: Devilī lo ngi yēya, ngi gbōwango lē; gbē lē wa ngi wō mēni?*

21 *Ipēkā a tē, nūmui na Devilī ngi yēya ngi yā yā a ji. Devilī i gū lo a pūmū-mo ngi yāmēsia wōla?*

22 *Kōmēi kā-wē nīna va; ke kolē-gbēi i ye na lē.*

23 *Kē Jisu iye jiāi lo kā-wē-bu, Salomoni ngi vākēi bu.*

24 *Kē Jewutsia ti ngi bēmbēngo, ti ndē ngi ma, tē, hū a yē lembi ba mu nēmahū dēwē? ina Kristi lo abiē, ndē mu ma lēn.*

25 *Jisu i pōtē ti ma, ye: ngi ndēa wu ma, ke wū hōuni a tōnya; ngēngēi nāsia ngā pē nya Kē bijēi hū, ti iēli hōu nya va.*

26 *Kẹ wū hōuni a tōnya; gbāmailē wū nya bālanga hū, kina ngi ndēi la wu ma:*

27 *Nya bālanga ta nya wō mēni lo, kẹ ngi ti go lo, kẹ ti tō nya wōma.*

28 *Kẹ ngi ti go lo a kūnafo lēvu; kẹ tē lōhū kūnafo, tabao nūmu gbi, ē ti gbia nya yēya.*

29 *Nya Kẹi na ti vēni mbẹ i wōni ti gbi ma, kẹ nūmu gbi ē gūa ti gbia la nya Kẹi yēya.*

30 *Mā nya Kẹ mu yakpē.*

31 *Tāmīa Jewutsia ti gotu wūmbuni gboma, ngi hō va.*

32 *Jisu i pōtē ti ma, ye: njīa gbōtō yēkpēi ngi kea awuē, a hijē nya Kẹ gē; ngēngēi nāsia va gbē lo, wa nya hō a kotu?*

33 *Kẹ Jewutsia ti pōtēa ngi yē, te: ngēngē yēkpē va, mē bi hō a kotu, kẹ njīa nyāmu va; gbāmailē, numu lo abiē, ba bi vūli wē a Ngēwo.*

34 *Jisu i pōtē ti ma, ye: nyégingo ī lē wu jāwēi hū, ngi ndēa, nge, ngēwoa lo awuē?*

35 *Ina i ti dōlia lo ngēwoa na njiēi a hijē Ngēwo yē, kẹ kolo ē mawōvi,*

36 *Wē ngi va, na Kẹi hēni kāka ma, i tēwē ndoēi hū, ba njīa nyāmu wē; gbāmailē ngi ndēa, nge, Ngēwo Hindō-lōi lo angē?*

37 *Ina ngi nya Kẹ ngi yēngētsia wēi lo, wā nya hōu a tōnya.*

38 *Kẹ ina ngi pēa lo ji bẹ wū nya hōu a tōnya, a ngēngētsia hōu a tōnya, tā lo wā ko*

wu hōu a tōnya, ke Kēi lo nya hū, nya be ngi ngi hū.

39 *Ji va ti ngi gokoini ngi hōu va, ke i ya bāwōi lo ti yēya.*

40 *Ke i ya gboma Jordani wōma, hindēi Johani i baptisi wēi na halēi, ke mīa iye na.*

41 *Ke ti gbōtōma ti yāma ngi yē; ti ndē te: Johani iye kapānde gbiāni; ke hindēi gbi Johani iye ndēni tā-moi ji va, tōnya lē.*

42 *Ke ti gbōtōma tiye ngi hōuni a tōnya mīa lo.*

NGŪ XI.

Kēna yēla mīa iye higbe hū, ngi bijēi lo a Lazaru, Betani-mo, Maria ke Marta ngi ndē ti dēi hū.

2 *Maria na mīa iye Ndēmoi mālīni, i ngi goi mayēla a ngi wūndiēi, nā ngi ndē Lazaru iye higbe hū.*

3 *Tāmīa ngi ndēnga tiye wō dēni Ndēmoi yē, te: kpēle, numui bi ngi lōngo la ta higbe hū.*

4 *Ke kina Jisu iye mēnini, i ndēni, ye: higbēi ji hā va ī lē, ke Ngéwo bēlēi va; ta lo Ngéwo-hindō-lōi a mbēlē jō va.*

5 *Ke Jisu ngi lōngo ye lē a Marta, ke ngi ndēnya-lōi, ke Lazaru.*

6 *Kina iyē mēnini ke ta lo higbe hū i lembi ku fēlē hindēi iye na.*

7 Na wōma i ndē ngi wōma-bēlēsia ma: a mu li Judia gboma.

8 Ngi wōma-bēlēsia ti ndē ngi ma, te: Kā-mo, Jewuṣsia tiye lōi gē ti bi hō a kotu, ke ba li na gboma?

9 Jisu i pōtē: gbēi pū mahū fēlē ī lē fōlōi hū? ina nūmu gbi i jia lo a fōlō ī goi lo, gbāmailē i hēmu-vōi doa ndōēi ji hū.

10 Ke ina nūmu gbi i jia lo kpindi hū, i go, gbāmailē hēmu-vō gbī na.

11 Jīsia lo i ndēni; ke na wōma i ndē ti ma, ye: Lazaru, mu mbāi lo yīma; ke ngi ya, ta lo ngā ngi wū nji hū.

12 Ke ngi wōma-bēlēsia ti ndēa, te: Ndēmōi, ina i nji hū lo, i pēma pānda.

13 Ke Jisu i ngi hālēi lo yīa lē, ke tiye tote iye yīa nji va lo ndēvu hū.

14 Ke Jisu i ndēnga ti ma lēn: Lazarū i hā.

15 Ke nya gāhū gbiāngo lē wu va ji ngi ya na, tā lo wu hōu a tōnya; gbāmailē bē, a mu li ngi yē.

16 Ke Toma, na ta tōli a Diddemu, i ndē ngi mbānga ma: a mu li mua bē, tā lo mu hā a ngiē.

17 Ke kina Jisu i wāni i to, ke ti ngi la kāmbēi hū vōlō nāni kinēi.

18 Betani iye Jerusalemi gbēānga lo hōu hondo pū gboyongo, ke hondo wofēla gboyongo mahū nū sawa gboyongo mahū fēlē.

19 *Ke Jewutsia ti gbōtōma, ti wā Marta, ke Maria yē, ti mānēne va, ti ndē va.*

20 *Ke Marta kina i mēnini ke Jisu lo wāma, i li ngi malē; ke Maria iye hēi lo gbē pēlē bu.*

21 *Ke Marta i ndēa Jisu ma, yē: Ndēmōi, ti ndē te, bi ye bē lo nya ndē ī wa hā.*

22 *Ke ngi kọ lo ke ji bē na hāni gbi ba mōli Ngéwo ma, Ngéwo a fē lo biē.*

23 *Jisu i ndē ngi ma, yē: bi ndē a hijē lo gboma.*

24 *Marta i ndē ngi ma, yē: ngi kọ lo ke a hijē lo gboma kēlēma-hijē-vōlōi ma.*

25 *Jisu i ndē ngi ma, yē: nya lo hijēla hēi hū angē, ke ndēvu: nūmui na a nya hōu a tōnya, gbāmailē bē iye hāni, ke a vu lo.*

26 *Ke nūmui na gbi a vū i nya hōu a tōnya, ē hā kūnafo. Bi ji hōu a tōnya?*

27 *I ndē ngi ma, yē: I, Ndēmōi, ngi hōu a tōnya ke Kristi lo abiē, Ngéwo ngi Hindō-lōi, na a wa ndoēi hū.*

28 *Ke kina iye ji lēni, i li ngiē, i Maria ngi ndē-nyāha-lōi dōli ndōwu hū; yē: Ndēmōi i wā, a bi dōli.*

29 *Kina nī i na mēnini, i hijē ke-yakpē, i wā ngi yē.*

30 *Ke Jisu īye wāi lo tēi hū, ke iye hindēi na lo nā Marta ngi mālēni na.*

31 *Jewuī nāsia nī ta tiēni tiye pēlē bu, ta ngi manēne kina ti Maria doni, i hijēni ja, i gbā,*

ti tō ngi wōma, te: i lima kāmbēi gāma lo wō va na.

32 Ke kina Maria i wāni Jisu yē, i ngi loi i gūla ngi go bu i ndē ngi ma, ye: Ndēm̄oi, ina bi ye bē lo, nya ndē i wa hā.

33 Kina Jisu ngi loni a wō, Jewuṣṣia be ti wāni ngi yē, ta wō, i gbonye ngāfēi hū, ke ngi lī hēlea.

34 I ndē, ye: mī lo wu ngi lāi na? ke ti ndēa ngi ma, te: Ndēm̄oi, wa, bi to.

35 Jisu i wō.

36 Ke Jewuṣṣia ti ndēa, te: kpēle, kina ngi lōngo a ngiē.

37 Ke ti tēnga ti ndēa, te: Tā-moi jī i pūmū-moi ngi yāmēi lawōni ē gū pēla tā-moi jī be ā hā?

38 Tāmīa Jisu i gbonye gboma ngi vūli hū, i wā kāmbēi gāma, kpūlu iye lē; ke kotu lāni ma.

39 Jisu i ndē, a kotu wūmbu. Nūmui na iye hāni ngi ndē-nyā-lōi, Marta i ndē ngi ma, ye: Ndēm̄oi, a gbēi jī ta gūma; gbāmailē fōlō nāni i hā.

40 Jisu i ndē ngi ma, ye: ngiye ndēni bi ma, nge, ina bi hōula a tōnya, ba Ngēwo bāgēi do lo?

41 Ke ti kotui wūmbu hindēi na tiye hēi lāi na. Ke Jisu i ngi yāmēi dea ngēlēya; i ndē, ye: Kēi, ngi sē-gbīa bi ma, jī bi nya wō mēnini;

42 Ke ngi kō lo ke ba nya wō mēni lo ku gbi ma; ke gbāmailē nūnga va, ti dōni nya gbēa, ngi jī lēni, tā lo ta hōu a tōnya, ke bia lo bi nya dōni.

43 *Kina i gboyoni a yīala, i gbāu a ngō wā, ye: Lazaru gbā!*

44 *Kē nūmui na iye hēi hū, kē i gbiā, ngi lōkōi kē ngi goi ngilingo a kamba-gūletsia; kē ngi yāmēi ngilingo ye lē a kūla-gūtu. Jisu i ndē ti ma, ye: a ngi vūlo; wa pē i li.*

45 *Kē Jewutsia ti gbōtōma na tiye wāni Maria yē ti hindēsia doni Jisu pēni, ti ngi hōu a tōnya*

46 *Kē ti tēnga ti ya tiē Faristsia ye, kē ti ndēa ti ma, tē, gbē hinda lo Jisu i pēni.*

47 *Kē almami watsia ti yāndoa kē Faristsia jēmē bu, kē ti ndēa, tē, gbo ma pē; gbāmailē tā-moi jī kabānde gbōtō gbā?*

48 *Ma mu gbēa lo ngi ma, nūnga gbi ta ngi hōu lo a tōnya; kē Romi-bēla tā wa lo; kē ti muye yēi lo, kē mu nūnga.*

49 *Kē ti yēlagē ngi bijēi lo a Kaifasi, almami wāi lo a ngiē fōi na va, i ndē ti ma, ye: wū hānda gbī gō.*

50 *Wē gīli, kē a nyāndē lo mu va, tā lo nūmu yēla a hā nūnga va, kē nūnga gbi tā-mōnē va.*

51 *Kē iye jī lēni ngi wūmagē, kē gbāmailē tā lo almami wā a ngiē fōi na ma, i profisi wē, kē Jisu a hā lo nūnga gbi va (ndoēi gbi va).*

52 *Kē kēnyēi nāsia lēkē va i lē, kē kō i Ngēwo lēnga yāndo hinda yēla nā a tiye vāyani hū gbi.*

53 *Kē i hijē vōlōi na ma tiye ngo yēlēi lāni a dēnga, kō ta ngi wā.*

54 *Tāmīa Jisu ī la jīama gboma fōfō hū Jewuṣsia līa, ke i ya ndo yēla hū ngōlēi gbēānga ta-wā yēla hū, ta tōli a Efraim, mīa lo iye na tā ngi wōma-belēsia.*

55 *Ke Jewuṣsia ti pāskēi iye lōni i hitima, ke ti gbōtōma ti gbīa ndoēi hū, ti lī Jerusalemi paskēi a la hitima, ti vūli hūgbāte va.*

56 *Ke ti Jisu gokolia, ta ndē ti nyonyo lūa hū, kina tiye dōni kā-mēi: gbo wa gīlila, ke ē wa kōmēi hū?*

57 *Ke almami watsia ke Farisṣia, tiye ndēi lo, te: ina nūmu gbi i hindēi goa lo i na ge, ko ta ngi hōu.*

NGŪ XII.

Ke Jisu fōlō woita paska gōmēi ā la hiti, i wā Betani, hindēi Lazaru iye na, nā iye hāni, na iye pēni i hijē hēi hū.

2 *Mīa lo ti mēhēi gbātēi na ngiē, ke Marta i kpē-gbīa, ke Lazaru yēlagē lo a ntiē, nā tiye hēini mēsēi ma a ngiē.*

3 *Ke kina Maria i nardu wūlo bōlēi wūmbuni, bā gbanga, i jia Jisu go ma, i ngi go mayēla a ngi wūndiēi, pé-bu iye vēndai lo, a ngāloi ikunēnēni.*

4 *Ke ngi wōma-belēsia yēlagē, Judasi, Karioti-moi, Simoni ngi ndē, na a ngi mājia a bāyagē:*

5 *Gbe lē ngūloi ji bī mājiani kopo hondo sāwa gboyongo va, bi vē feli-bēla wē?*

6 Ke ji iye ndēni ti ye ma feli-bela i gbē lo ngi ma, ke gbāmailē hūma-mo lo a ngiē, ke nongbēi iye ngi yēya lo, ke hāntsia tiye pū hū.

7 Ke Jisu·i ndēa, ye: gbē ngi ma, nya gbou gbē va lo, i ji lama-gbāteni.

8 Gbāmailē wa nyāni-belēsia lē ku gbi ma, ke nya lo ma wuēni i lē ku gbi ma.

9 Jewutsia ti gbōtōma tiye koi lo te lā lo na, ke tiye wāni Jisu va lēkē, ke ko wēi ta Lazaru bē lo, na i pēni i hijē hēi hū.

10 Ke almami watsia ti hūla ko wēi ta Lazaru bē wā.

11 Gbāmailē ngi va lo Jewutsia ti gbōtōma ti lini, ti Jisu hōua a tōnya.

12 Ngēlē wēkēi na ma nūnga gbōtōi na ti wāni mēhē-mē gōmēi ma, kina ti mēnini lē Jisu lo wāma Jerusalemi hū.

13 Ti tōkpō bēkēa wūmbu, ti li ngi mālēma; ta gbau, te: Hosana Israeli ti māhēi ma, betēngo lē nā a wa Ndēmōi bijēi hū.

14 Ke Jisu kina i sō dogbēi dōni, i hēi mahū, kina nyégingo la.

15 Bā lūwa, Sioni nyāha-lōi: kpēlē bi māhēi a wa; i hēini sō dogbēi mahū.

16 Hāni jia lo ngi wōma-belēsia hālēi tī hūgoni; ke kina ti Jisu betēni, ke ti gilia, ke hāni jtsia ti nyégingo ye lē ngi va, ke ti hindēi jtsia wēa a ngiē lo.

17 *Tāmīa nūngēi na ta tiēni ti yelē, kina i Lazaru dōlini kāmbei hū, i pē i hijē hēi hū, ti hōu a sēli.*

18 *Ji va lo nūnga be ti ngi mālēni, gbāmailē tiye mēni lo, ke i kabāndēi ji wēa.*

19 *Tāmīa Faristsia te ti nyonyo lūa hū, wu ko lo ke wē hinda gbi wē; kpēlē ndōloi gbi, i ya ngi wōma.*

20 *Ke Helleni-bēla ti tēnga tiye na līa ti wāni hē wē ma mēhē-mē gōmēi gāma.*

21 *Tāmīa jīa sē lē ti wāni Filipi yē, na iye Betsaida-mo, Galili hū; ti ngi mānene, te, nya Ke, ma Jisu do lo.*

22 *Ke Filipi i wā, i ndē Anderu ma, ke Anderu ke Filipi ti ndēa Jisu ma gboma.*

23 *Ke Jisu i pōtēa ti ma, ye: ikpēi i wā, na nūmu-hindō-lōi a betē.*

24 *A tōnya, a tōnya, nge wu ma, ngtyema ngo gālēi i gūla ndōēi ma, i hā, i lo na ta yāngo; ke ina i ha lo, a wa lo a ngūlu-wa gbōtō.*

25 *Nūmui na ngi lōngō a ngi lēvui, a ndōlōhū, ke nūmui na ngi dōngo a ngi lēvui ndōēi ji hū, a ndāmagbāte lo kūnafo lēvu hū.*

26 *Ma nūmu gbi a kpēi-gbīa lo mbē, gbē i tō nya wōma, ke hindēi nga ye na, na nya boilōpōi a ye na; ina nūmu gbi i kpēi-gbīa lo mbē, tā lo nya Ke a mbego ngi ma.*

27 *Kpēle nya lī i vāwōlia, ke gbe lo ngā ndē?*

Kéi nya bāwō gbéi ji ma ; gbāmailē ji va lo ngi wāni gbéi ji ma.

28 *Kéi, bi bijéi bētē. Ké ngō i gbā ngēlē-gōhū, yē : ngi mbetēa, ké nga mbētē lo gboma.*

29 *Tāmīa nūngéi na tiyē dōni ti gbēānga, kina tiyē mēnini, te, ngēlē mia a gbandē ; ti lénga, te, Anjeli mīa a yēpē ngi ma.*

30 *Ké Jisu i pōtēa, i ndē, yē : ngōi ji ī gbīani nya va, ké gbāmailē wu va.*

31 *Sēlē ndoéi ji hū i wa na, ké māha ndōloi, ta gbā lo ndoéi ji hū na.*

32 *Ké nya, kina ti nya wūmbua lo ndoéi hū nūnga gbi ngā ti gbi la lo nya yē.*

33 *Ji i ndēni ndālōngo gbē hū lo a hū la.*

34 *Ké nūnga ti pōtēa ngi ma, te : mu mēnia ké sāwéi hū lo Krīsti a yē na kūnafo, ké ba yēpē, nūmu-hindō-lōi a wūmbu lo ngēlēya ? Yē lo a nūmu-hindō-lōi ji ?*

35 *Ké Jisu i ndēnga ti ma, yē : hēmu-vōi wa liēni lē lē kūlō nī, a jīa ji hēmu-vōi i wu yēya ; kpindi a wē woi wu ma ; gbāmailē nūmui na, a jīa gbīndi hū, ī hindéi go a li na.*

36 *Ji lē hēmu-vōi i wu yēya, a hēmu-vōi hōu a tōnya, kō woi wa wē a hēmu-vō lēnga. Jīsia lo Jisu i ndēni, ké i ya ngi vūli lōwu ti ma.*

37 *Ké ji bē i kabāndē gbōtō gbīani ti yāma, ké tī ngi hōuni a tōnya.*

38 *Tā lo Isāia, profiti ngi lā-yiéi a dēwē, na iyē*

ndēni wo: Ndēmoi, nā mu yiēi hōuni a tōnya? Na nī ngi yē Ndēmoi lōkōi iye geni?

39 Famīa tiye gūni a ngi hōula a tōnya, gbāmailē Isaiia i ndēi lo gboma:

40 I ti yāmēsia bōlēa, i ti l̄sia kpākpāwua, ta lo tē hinda lo a ti yāmēsia, tabao tē ti l̄sia hinda hūgo; ke ti wōtē, nga ti bāwō lo.

41 Jia lo Isaiia iye ndēni, kina i ngi bētēi doni, i ngi yīa lē.

42 Gbāmailē bē mahū-bēlēsia lua hū ti gbōtōma ti ngi hōu a tōnya, ke jiva Faristsia tiye gayeni a ngiē, ke tā ti gbīa woi kamēi.

43 Gbāmailē tiye lōi lo nūnga ti ti dātō i dēwē Ngēwo dātōi ma.

44 Jisu i gbau, ye: nūmui a nyā hōu a tōnyu, ī nya hōuni a tōnya, ke nūmui na i nya dōni.

45 Ke nūmui na a nya do, i na do, i nya dōni.

46 Ngi wā kina hēmu-vō na ndoēi hū, ta lo nūmui gbi, i nya hōu lo a tōnya, ē ye gbindi hū;

47 Ke ina nūmu gbi i nya yiētsia mēnia lo, ī hōu a tōnya, ngē ngi jēli; gbāmailē ngī wāni ndoēi jēli va, ke ndoēi bāwō va.

48 Nūmui na a gbēle nya ma, ke ī nya lā-yiētsia jōni, iye la jōi lo ā ngi jēli, njiēi na ngiye ndēni, ta sē lo a ngi jēli la kēlēma vōlōi ma.

49 Gbāmailē ngī jī lēni vūli va, ke Kēi va, na nya dōni; ke Kēi na nya dōni, i nya woa a sāwēi na nga ndē, ke njiēi na nga ndē.

50 *Ke* *ngi* *go* *lo*, *ke* *ngi* *jāwēi* *kūnafo* *lēvu* *lē*; *tāmīa* *na* *gbi* *nga* *ndē* *Kēi* *bē* *a* *ndē* *nya* *ma* *nī* *nya* *bē*.

NGŪ XIII.

Ke *kpēi* *Paska* *gōmēi* *īye* *hiti* *lē* *Jisu* *i* *kō* *ngi* *gbēi* *i* *wā* *na* *a* *gbīa* *ndoēi* *ji* *hū* *i* *li* *Kēi* *yē*, *ndōngo* *yelē* *ngi* *ndēi*, *na* *tiye* *ndoēi* *hū*, *iye* *lōi* *lo* *a* *tiē*, *i* *hiti* *ikēlēmēi*.

2 *Ke* *kina* *mēhē* *mēlēi* *i* *gēlēni*, *Devili* *i* *pūa* *na* *Judasi*, *Karioti-moi*, *ngi* *lī* *hū*, *Simoni* *lōi*, *ngi* *mājia* *va* *a* *bāya* :

3 *Kina* *Jisū* *i* *kōni* *ke* *Kēi* *i* *hāntsia* *gbi* *vēa* *ngiē*, *ke* *i* *hijēa* *Ngēwo* *yē* *lo*, *ke* *i* *li* *Ngēwo* *yē*;

4 *I* *hijē* *mēhē* *mēmēi* *i* *ngi* *gūmbetsia* *lā* *kāka* *ma*, *i* *kūlo* *gūtu* *wūmbu*, *i* *mbēmbē* *ngi* *ma*.

5 *Na* *wōma* *i* *njēi* *wū* *bōli* *hū*, *i* *tātō* *a* *ngi* *wōma* *belésia* *go* *ma* *wuala*, *a* *ngēla* *a* *kūla* *gūtui* *na* *iye* *bēmbēni* *ngi* *ma*.

6 *Ke* *i* *wā* *Simoni* *Pita* *yē*; *ke* *Pita* *i* *ndēa* *ngi* *ma*, *ye*: *Ndēmōi* *bā* *nya* *go* *ma* *wala*?

7 *Jisu* *i* *pōtēa*, *i* *ndē* *ngi* *ma*, *ye*: *nā* *nga* *pē*, *bī* *kō* *lo*, *ke* *ba* *kō* *lo* *tūwa* *ma*.

8 *Pita* *i* *ndē* *ngi* *ma*, *ye*: *kūnafo* *bē* *nya* *go* *ma* *wā* (*wua*). *Jisu* *i* *pōtēa* *ngi* *ma*, *ye*: *ina* *ngē* *bi* *wāi* *lo* *bi* *ndā* *yā* *angē*.

9 *Simoni* *Pita* *i* *ndē* *ngi* *ma*, *ye*: *Ndēmōi* *nya* *gōi* *ma* *lēkē* *ī* *lē*, *ke* *nya* *lōkōtsia* *ma* *bē*, *ke* *nya* *wūi*.

10 *Jisu i ndē ngi ma, ye: nūmui na ngi wāngo, ī lōni i mua ngtye ma ngi gotsia ma, ke ngi ma gbi gōlēngo lē; ke wu gōlēngo lē, ke gbī ī lē.*

11 *Gbāmailē i nūmui go lo, a ngi mājia a bāya; tāmīa i ndēni, ye: wu gōlēngo, ke gbī ī lē.*

12 *Tāmīa ti go ma wālēi wōma, i ngi gūmbésia wūmbu, i hēi gboma, i ndē ti ma, ye: wu hindēi go lo, ngi pēni a wuē?*

13 *Wa nya dōli a Kā-moi ke Ndēmōi, ke tōnya mīa wa ndē, gbāmailē nī ngi na.*

14 *Ina nya lo wu Lēmōi ke Kā-moi lē, ngi wu gotsia ma wā, wua be māhōungo lē wu nyonyo go ma wā.*

15 *Gbāmailē tōmbe mīa ngi kēni a wuē, ko wa pē, kina ngi pēla a wuē.*

16 *A tōnya, a tōnya ngi ndē wu ma, nge, ke boilōpōi ī wōni i dēwē ngi lēmōi, tabao tō-moi ī wōni i dēwē nā ma i ngi dōni.*

17 *Ina wu hindēi jtsia gonga lo, wa betēngo lo, ina wu ti wēngo lo.*

18 *Ngī yīama wu ghi va, ngi nā go lo ngi ti hūwoyoni; ke koloi lā-yiēi ko a dēwē: nūmui na a mēhē mē angē, i ngi digbēi dea ngēlēya nya va.*

19 *Ngī ndēa wu ma nā a ye ma ī wa, ke kina i wa lo, wa hōu lo a tōnya, ke ta lo angē.*

20 *Tōnya lē, tōnya lē, ngi ndē wu ma, nge: nūmui na, a nūmui gbi jō lo, nga tō, i nya lo jōni; ke nūmui na, a nya jō, i nā jōa, nā nya dōni.*

21 *Kina Jisu i ji lēni ngi lī i hēlē ngāfa hū, i gbā lo gboñ, i ndē, ye: a tōnya, a tōnya, ngi ndē wu ma, nge: wu yēla lo a nya mājama a bāya.*

22 *Kē ngi wōma-belésia ti ti nyonyo gbēa, tī nūmui gōi ma:*

23 *Kē Jisu ngi wōma-belésia yēla iye digbini ngi yāka hū lo nā Jisu lōngo la.*

24 *Simoni Pita i nāli gē a ngiē, kō a ngi mōli, yē lo a wēa nūmui nā, a ngi yīa lēma.*

25 *Kē ta i lāni Jisu ngi yāka hū, i ndē ngi ma, ye: Ndémōi, yē lo?*

26 *Jisu i pōtē ngi ma, ye: tā lo a nūmui nā nga kekelē wūlō vē ngiē, kina ngi dōmbua lo: kē kina i kekelē wūlōi lōmbua, i fē Judasi, Karioti-moi wē, Simoni ngi lōi.*

27 *Kē ikeke wūlōi wōma Satani i wā ngi hū; kē Jisu i ndēa ngi ma, ye: nā wa pē, pē kàkà.*

28 *Kē nūmui gbī tiye mesēi ma tiye kō, gbē va lo i ji lēni ngi ma.*

29 *Gbāmailē ti tēnga tiye tō, kē nōngba iye lo Judasi ngi yēya, kē Jisu iye ndēni lo ngi ma, hāni nāsia yēya na mu lōngo la mēhē mē gōmēi va, o tā lo ma hāni vē feli-bela ma.*

30 *Kina i mēhāni kekelēi jōni, i li ngītiya ke-yakpē, kē kpindi i wēa.*

31 *Tāmīa kina iye lini ngītiya, Jisu i ndē, ye: Nūmu-hindō-lōi, i betēa, kē Ngéwo betēngo lē ngi hū.*

32 *Ina Ngéwo ngi betēngo lē ngi hū, Ngéwo bē a*

ngi betēngo lo ngi vūli hū; ke a ngi betē lo ke-yakpē.

33 Ndēnga mūmua, ke kpē wūlō nī ma wuēni ma ye lē, wa nya gokoi lo, ke kina ngi ndēni Jewutsia ma, hindēi nga li na, wē gū a wāla na, nī ngi ndē wu ma nā.

34 Sāwa nīna lo ngi vēnga a wuē, tā lo wa lō a wu nyonyo, kina ngiye lōi lo a wuē; tā lo wua be wa lō a wu nyonyo.

35 A ji lo nūnga gbi ta koma tē nya wōma-bela lo a wuē, ina wu lōa a wu nyonyoa.

36 Simoni Pita i ndē ngi ma, ye: Ndēmoi, mī lo ba li na? Ke Jisu i pōtē ngi ma, ye: hindēi nga i na, bē gūa tōla nya wōma nā, ke ba tō lo nya wōma ku wēka ma.

37 Pita i ndē ngi ma, ye: Ndēmoi, gbē lē ngē tō bi wōma nā? nga nya lēvui lā lo bi va.

38 Jisu i pōtē ngi ma, ye: ba bi lēvui lā lo nya va? A tōnya, a tōnya, ngi ndē bi ma, nge: tē-hinēi ē gōkō lē ke bi mālinga nya ma hū sāwa.

NGŪ XIV.

Wā pē wu līsia ti hēle: A Ngēwo hōu a tōnya, a nya be hōu a tōnya.

2 Nya Ke ngi wēbu kūndo gbōtōa lo na; ti ndē te nī ī lē ī na, nga ndē lo wu mā, ngi yā ngi hinda gbātē wu va.

3 Kē ina ngi yā lo hinda gbātema wu va, nga wa lo, ngi wu jō gboma nya vūli yē; kē hindēi nga ye na, nā wua bē wa yē na.

4 Kē hindēi nga li na wu kō lo, kē ipēlēi wu kō lo.

5 Tomasi i ndē ngi ma, yē: Ndēmōi, mū hindēi go bi lima na, kē ma yē pē mu pēlēi go?

6 Jisu i ndē ngi ma, yē: nya lo pēlēi angē, kē tōnyfi, kē ndēvui; nūmu gbī ē ya Kēi yē, ngtye ma nya hū.

7 Ma wu nya go lo, wa Kē bē go lo; kē i hijē bē wu ngi goa, kē wu ngi doa.

8 Filipi i ndē ngi ma, yē: Ndēmōi, Kēi gē a muē, i gū mu va.

9 Jisu i ndē ngi ma, yē: ngi lembini gboñ ma wuēni, kē wū nya go, Filipi? nūmui na i nya doa, i Kēi doa, kē wa yē ndē na, Kēi gē a muē?

10 Wū hōuni a tōnya kē nya lo Kēi hū, kē Kēi nya hū? njietsia nga ndē wu ma, nya vūli wūmagēi ī lē nya ndē wu ma, kē Kēi nā i nya hū, tā lo ngēngetsia wēma.

11 Wu nya hōu a tōnya, kē nya lo Kēi hū, Kēi nya hū, o nya hōu a tōnya ngēngēi vūlutsia lēkē va.

12 A tōnya, a tōnya, ngi ndē wu ma, nge, nūmui na, a nya hōu a tōnya ngēngēi nāsia nga pē, tā lo tā bē a pē, kē ngēngēi wūwā, ti dēwē jtsia ma a pē, gbāmailē ngi yā nya Kēi yē.

13 *Ke hāni gbi lo wa moli nya bijēi hū, na lo nga pē, tā lo Kēi a betēma ndoi hū.*

14 *Ina wu hāni gbi molia lē nya bijēi hū, ngu pē lo,*

15 *Ina wu lōngoi angē, a nya jāwēisia hōu.*

16 *Ke nga hē lo Kēi ma, tā lo a wu go a lāvalē wēka, ke wa tiēni wa yelē kūnafo.*

17 *Tōnya yāfēi be, na ndoēi ē gū a jō lo, gbāmailē ē ngi do; tabao i ngi go lo, ke wu kō lo; ke tā lo wu hū, ke a ye wu hū lo.*

18 *Nge wu lō kina pōndoa ti na, nga wa lo wu yē.*

19 *Ke kūlō ni ndoēi ē nya do kūnafo, ke wa nya do lo, gbāmailē ndēvu nya hū, wa ndēvu jō lo be.*

20 *Ke ifōlōi na ma lo wa kō, ke nya lo nya Kēi hū, ke wua nya hū, ke nya wu hū.*

21 *Nūmui na nya jāwēi ngi yēya, i ti hōu, tā mīa ngi lōngo angē; ke nūmui na ngi lōngō angē, nya Ke a lō lo a ngiē, nga lō lo a ngiē, nga nya vūli ge lo a ngiē.*

22 *Judasi i ndē ngi ma, ye: Karioti-moi ī lē, Ndēmōi, i yē na, ba bi vūli ge lo amūē, ke ndoēi ī lē?*

23 *Jisu i pōtē, i ndē ti ma, ye: ina numu lōnga lo angē, a nyā lā-yiētsia hōu lo, nya Ke a lō lo a ngiē, ke ma wa lo ngi yē, ke ma ye ta lō yē.*

24 *Nūmui na ngi lōngo ī lē angē, ē nya lā-yiētsia*

hōu, ke njiēi na ā mēni nya wō ī lē; ke Kēi na nya dōni.

25 *Jtsia lo ngi ndēma wu ma, ji le ma wuēni lē.*

26 *Ke Ngēwo yāfēi na lāvalēi lē, na Kēi a tēwē nya bijēi hū, tā lo a wu gā a hāni gbi; ke a wa lo a hāntsia gbi wū lēmai ma, nā gbi ngtye ndēni wu ma.*

27 *Ndīlēi ma wuēni ye lē; ndīlēli ngi vēnga wuē; ngi vēni kina ndoēi fē la wuē; wā pē wu tsia ti hēlē; tabao wa pē ī lūwa.*

28 *Kē wuyē mēni lo kina ngi ndēni wu ma, ngi yā mbē, nga wa lo gboma wu yē; ina wu lōngo lē angē wu gōhū a nei lo; gbāmailē ngi ndēa, ngi ya Kēi yē. Gbāmailē nya Kē wōni nya ma.*

29 *Ke ngi ndēa na wu ma, a yzma i wēnga, ke kina i wēa lo, wa hōu lo a tōnya.*

30 *Ji wōma ngē yēpē kākà a wuē; gbāmailē ndoēi ji ngi māhēi a wāma, ke ī hāni gbi jōni nya hū.*

31 *Ke tā lo ndoēi a ko ke nya nya Kē lōngo lē, ke kina Kēi sāwēi wēa nya wē, nī bē nga pē. A hijē, mu li.*

NGŪ XV.

Nya lo tōnya ndō-wūlui angē; ke nya Kē lo kpāla-moi a ngiē.

2 *Bēkēi gbi nya hū na ē wā, mbūmbu lo na; ke*

bēkēi na gbi a wa, a ma nikpa lo, kọ a wā a ngūlu-wa gbōtō.

3 *Ke wu gōlengo lē, njiēi va, na ngi ndēni wu ma.*

4 *A lo nya hū, nya bē ngi lo wu hū; kina mbēkēi ē wā a ngūlu-wā a ngi wūmagē, ngtye ma a lo ndō-wūlui hū, nī wua bē wē pē, ngtye ma wa lo nya hū.*

5 *Nya lo ndō-wūlui angē, wua lo imbēkētsia a wē. Nūmui nā a ye nya hū, nya bē ngi ngi hū, tā sē lo, a wā a ngūlu-wā gbōtō; gbāmailē nya wōma wē gū a hinda wēla.*

6 *Ina nūmu rye lo nya hū, ta pīli lo kina mbēkē na, ke i bēa, ke nūnga ti ti woyōa, ti ti wīli ngombui ya, ke ti moa.*

7 *Ma wu ya lo nya hū, ke nya lā-yiētsia ti ye wu hū, wa hāni gbi moli lo wu lōi la, ke a wē lo a wuē.*

8 *Ji hū lo nya Ke betēngo, ke wa wā a ngūlu wā gbōtō, ta lo wa wē a nya wōma-bēla.*

9 *Kina Kēi i lōnga angē, nī nya lōngo a wūē; a lo nya lōmēi hū.*

10 *Ina wa nya jāwētsia hōu lo, wa ye lo nya lōmēi hū, kina ngi ngi Ke ngi jāwētsia hōui lo, ngi ngi lōmēi hū.*

11 *Hāni jtsia lo ngi ndēni wu ma, kọ nya gōhūnēi a lo wu hū, ke wu gōhūnēi yā a hīti.*

12 Nya jūwēi lo ji tā lo wa lō a wuē nyonyo, kina nya lōngo la a wuē.

13 Nūmu gbī ī ndōma wā jōni i dēwē ji ma, nūmui i ngi lēcui lā ngi mbāngetsia va.

14 Wua lo nya mbāngetsia a wuē, ina wu hindēi gbi wēa lo nga ndē wu ma.

15 I hijē ji ma ngē wu dōli a boilōpōa; gbāmailē boilōpōi ī hindēi gō ngi lēmoi a pē; kē ngi dōli a nya mbānga; gbāmailē hindetsia gbi ngi mēnia nya Kēi yē, ngi kōnga a wuē.

16 Wū nya hūwoyoni, kē nya ngi wu hūwoyoni, ngi wu wēni, kē wa li, wa a ngūlu-wā, kō wu wuwetsia tā lo; hāni gbi lo wa lo moli Kēi va nya bijēi hū, kō a fē wuē.

17 Hāni jtsia lo ngi ndēni wu ma nge wu lō a wu nyonyo.

18 Ma ndōēi dōa lo a wuē, wa kō lo, kē i ndōnga angē a la a dō a wuē.

19 Ma ndōēi wu lo a wuē, ndōēi a lō lo a ngi ndēi, kē ji va ndōēi wo ya a wuē, kē nya lo ngi wu hūwoyoni ndōēi hū, fālē ndōēi dōngo a wuē.

20 A gīli a njiēi ngi ndēni wu ma, boilōpōi ī wōni ngi lēmoi ma; ina ti nya yāfa lo, ti wua bē yāfa lo; ina ti nya lā-yiētsia hōua, ta wū ndetsia bē hōu lo.

21 Kē hāni jtsia gbi lo ta pē a wuē nya bijēi va; gbāmailē tī nūmui gō nya dōni.

22 Ti ndē tē ngi wāni, ngi yāa ti yē, hinda

nyāmu iye ti ma, ke māwē gbī tī ma ti hinda nyāmui va.

23 Nūmui na tōlōngo angē, tōngoi a nya Ke be.

24 Ma ngiye ngēngetsia wēni, nūmu wēka gbī ē pē, hinda nyāmu gbī tī ma, ke ti hinda nyāmu wēnga ti dōlo angē, ke nya Ke mu vēnjo.

25 Ke ji a wa dēma, ta lo njiēi a wa dēma na nya va nyēgingo sāwēi hū, ti dōnga angē gbāma.

26 Ke kina lāvalēi i wa lo, nā nya tō wu yē, a hijē Kēi yē, tōnya yāfēi be, nā a hijē Kēi yē, a nya hōula a sēlē.

27 Ke wu be, wa nya hōu lo a sēlē, gbāmailē ma wuēni yēlē i hijē itātōmēi.

NGŪ XVI.

Hāni jtsia lo ngiye ndēni wu ma, ko wu lī ā dēwē.

2 Ti wu kpīa lo kā-wēsia bu; ikpēi be a wa lo, ke nūmu gbī lo a wu wā, a gīli lo, ye: i kpē-lo-gbīani Ngéwo we.

3 Ke hāni jtsia lo ta pē a wuē; gbāmailē tī Kēi go lo, o nya.

4 Ke hāni jtsia ngiye ndēni wu ma, ke kina kpēi i wa lo, wa gīli lo, ke ngiye ndēi lo wu ma; ke hāni jtsia ngāye ndēni wu ma itātōmēi; gbāmailē ma wuēni yēlē.

5 Ke ngi ya nā na yē na nya dōni, ke wu yēla be, wū nya molini, mī lo ba li na?

6 *Ke gbāmailē ngiyē hindēi jtsia lēi lo wu ma, māmauma lēkē i wu lī vēnda.*

7 *Gbāmailē bē ngi tōnyēi lēma wu ma, māhōungo lē wu va, ngi li mbē, gbāmailē ngi li lo mbē, nēpomoi ē wa wu yē; ke ina ngi ya lo, nga ngi dē lo wu yē.*

8 *Ke kina i wā lo, a ndoēi hinda nyāmu lē lo; ke tōnya hinda va, ke jēli la.*

9 *A hinda nyāmu, gbāmailē tōnya tē nya hōu a tōnya;*

10 *Tōnya hinda va, gbāmailē ngi lima nya Ke yē lo; ke wū nya lo gboma.*

11 *A sēli la, gbāmailē māhēi ndoēi ji i jēlia.*

12 *Hāni gbōtōa lo na lē ndē va wu ma, ke wē gū lē ti bū nā.*

13 *Ke kina ta, tōnya yāfēi, i wā lo, a dō lo wu lūgo tōnyēi gbi hū; gbāmailē ē ngi vūli yā lē, ke hāni gbi lo, a mēni, nā lo a ndē, ke a hāntsia ge lo a wuē ta wāma.*

14 *A nya bētē lo, gbāmailē a nya ndēi jō lo, ke a ke lo a wuē.*

15 *Hantsia gbi Kēi yēya nya wō lē; fālē nge a nya ndēi wūmbu lo, i ke a wuē.*

16 *Kū wūlō wē nya do, ke gboma, kū wūlō nī, wa nya do lo, gbāmailē ngi ya Kēi yē.*

17 *Ke ngi wōma-bēlēsia, ti tēnga, ti ndēa ti nyonyo lūa hū, tē: gbo lo a ji ndēma mu ma! Kū wūlō nī wē nya do, ke gboma, kū wūlō*

ni wa nya do lo, gbāmailē ngi lima Kēi yē lo?

18 Tāmīa ti ndēni, tē: gbo lo a ji i ndēni, kū wūlō ni? Mū hāni go, i ndēni.

19 Kē Jisu iye koi lo, kē ti lōi lo gboñ ti ngi moli, i ndē ti ma, yē: wua lo wu nyonyo molima a na ngi ndēni, kū wūlō nī, wē nya do, kē gboma, kū wūlō nī, wa nya do lo?

20 A tōnya, a tōnya, ngi ndē wu ma, nge, wa wō lo, wu gbau, kē ndoēi gōhūnēi lo, kē wu ma a māma lo, kē wu māmanui a wōtē lo a kōhūnēi.

21 Nyāha kina i ya ndōlēma ngi māmanungo; gbāmailē ngi gbēi i wā, kē kina ni i ndōi lēa lo, ē gili gboma a gbālēi kōhūnēi va, kē i nūmu lēa ndoēi hū.

22 Kē māmaūma lo nā wu joni, kē nya wu do lo gboma, kē wu lēsia ti gōhūanēi lo, kē wu gōhūnēi, nūmu gbī ē gbīa wu yēya.

23 Kē ifōlōi na ma wē hāni gbī moli; a tōnya, a tōnya, ngi ndē wu ma, nge, hāni gbī wa nya Kē moli va, nya bijēi hū, a fē lo wu yē.

24 I hiti jō gbēgbēi ma, wū hāni gbī moli lo nya bijēi hū; a moli, wa jō lo, ta lo wu gōhūnēi a vēnda.

25 Hāni jtsia ngiye ndē wu ma lēnga-yīa hū, kē kpēi lo wāma, kina nge lēnga-yīa lē wu ma, nga nya Kē yīa lē lo lēn wu ma.

26 *Fōlōi na ma wa moli lo nya bijēi hū, ke ngī ndē wu ma, nga hē lo Kēi yē wu va :*

27 *Gbāmailē Kēi vūli bē lōngo lē a wuē, ji va wu lōa angē ; ke wu hōua a tōnya, ke ngi hijēni Ngéwo yēlē.*

28 *Ngi hijēni Kēi yē lo, ngi wā ndoēi hū ; ngi gbāa ndoēi hū gboma, ngi li Kēi yē.*

29 *Ngi wōma-belēsia ti ndē ngi ma, tē : kpēle, bia nā yāama lēn, bi yāama gboma sālēi hū ;*

30 *Mu kō lo nā a tōnya, ke bi hindēsia gbi gō lo, ke nūmui gbī ī lōni, i bi moli, jiva lo mu hōua a tōnya, ke bi hijēni Ngéwo yē lo.*

31 *Jisu i pōtē ti ma, yē : wu houa nā a tōnya ?**

32 *Kpēle, ikpēi lo wāma, ke i wā na, ke wa vāya lo nūmu gbi ngi vūli yē, ke wa nya lō lo nya yāngo, ke nya yāngo ī lē ; gbāmailē ma Kēi i lē.*

33 *Hāni jtsia ngi yē ndēni wu ma, ke nya hū lo wu ndīlēli jō : ndoēi hū wa mōnē jō lō, ke a lī dō, ngi gboyoa a dēwē ndoēi ma.*

NGŪ XVII.

Njiēi jtsia lo Jisu iye ndēni ; i ngi yāmēsia de ngēlēya, i ndē, yē : Kēi, ikpēi i wā, bi Lōi bētē, tā lo bi Lōi bē a bi bētē.

2 *Ke bi ngi woa a kpāya ndūtsia gbi mahū, tā lo a kūnafo lēvu vē ti gbōtōma wē, kina bi fēi la ngi wē.*

3 Ke ji kūnafo lēvu lē tā lo ta bi go tōnya Yēwo yakpēi, ke Jisu Kristi nā biye tēwēni.

4 Ngi bi betēa ndoēi hū; ngi gboyoa a ngēngēi wēla, na biye fēni mbe pē va.

5 Ke nā, O Kēi, nya bētē a bi vūli, a mbētē ngiye jōni abiē ndōloi ā la gbāte.

6 Ngi bi bijēi gēnga a nūnga nā biye fēni mbe ndōloi hū, bi wō yelē, ke bia lo bi ti vēni mbe, ke ti bi lā-yiēi hōua.

7 Ti ko lo nā ke hāntsia gbi na a gbi ti vēni mbe, ti hijēni biē lo.

8 Gbāmailē ngi njiēi vēnga tiē na biye fēni mbe, ke ti ti jōanga, ke ti kōnga a tōnya, ke ngi hijēni biē lo, ke ti hōua a tōnya, ke bia lo, bi nya dōni.

9 Ke ngi hēa ti va, ke ngi hēma ndoēi va, ke nā va biye ti vēni mbe; gbāmailē ti bi wō lē a tiē.

10 Ke nya ndetsia gbi, bi wō lē, ke bi ndetsia nya wō lē; ke nya betēngo lē ti hū.

11 Ke ngi la ndoēi hū, ke jtsia lo ti ndoēi hū; ke ngi wa biē. Kē holingoi! ye bi nda bijēi hū, na biye ti vēni mbe, tā lo ta wē yēlagē, kina mu yēlagē na.

12 Kina ma tiēni yelē ndoēi hū, ngi ti lāma-gbāteni bi bijēi hū lo, nā bi ti vēni mbe, ngi ti lāma-gbātea, ke ti yēlagē be tī lōi hū, ngiye ma hindō-nyāni-lōi, tā lo kolo yēkpēi yiēi, a wa dēwēma.

13 *Kẹ* *ngi* *wa* *nā* *biē*, *kẹ* *hāni* *jtsia* *nya* *ndē* *ndoēi* *hū*, *tā* *lo* *ta* *pē* *nya* *gōhūnēi* *a* *wa* *dēma* *ti* *hū*.

14 *Ngi* *ti* *woa* *a* *bi* *lā-yiēi*, *kẹ* *ndoēi* *i* *dōlongo* *a* *tiē*; *gbāmailē* *ndoēi* *hū-mo* *yā* *a* *tiē*, *jiva* *ndoēi* *hū-mo* *yā* *angē*.

15 *Ngī* *hēni* *bi* *ma*, *kọ* *ba* *ti* *wūmbu* *ndōloi* *hū*, *kẹ* *tā* *lo* *ba* *ti* *gbā* *hinda* *nyāmu* *hū*.

16 *Ndoēi* *hū-mo* *yā* *a* *tiē*; *gbāmailē* *bẹ* *ndoēi* *hū-mo* *angē*.

17 *Bi* *wā* *ti* *golē* *bi* *dōnyēi* *hū*, *bi* *lā-yiēi* *tōnya* *lē*.

18 *Kina* *bi* *nya* *dēwēni* *ndoēi* *hū*, *nī* *bẹ* *ngi* *ti* *dēwēni* *ndoēi* *hū*.

19 *Kẹ* *ti* *va* *lo* *ngi* *nya* *vūli* *vēni*, *tā* *lo* *tia* *bẹ* *ta* *ti* *vūli* *vē* *tōnyēi* *hū*.

20 *Nya* *bao* *ngi* *hēma* *jia* *lēkē* *va*, *kẹ* *nā* *va* *bẹ* *va*, *ta* *nya* *hōu* *a* *tōnya* *ti* *lā-yiēi* *hū*.

21 *Tā* *lo* *ti* *gbi*, *kọ* *ta* *yē* *yēla*, *kina* *bia* *Kēi*, *bi* *na* *nya* *hū*, *kẹ* *nya* *bi* *hū*; *ta* *lo* *tia* *bẹ*, *ta* *yē* *yēla* *mu* *hū*; *tā* *lo* *ndoēi* *a* *hōu* *a* *tōnya*, *kẹ* *bia* *bi* *nya* *dōni*.

22 *Kẹ* *mbētēi* *bi* *vēni* *mbe*, *ngi* *vēnga* *a* *tiē*, *tā* *lo* *ta* *yē* *yēla*, *kina* *mu* *na* *yēla*.

23 *Ngī* *ti* *hū*, *kẹ* *bi* *nya* *hū*, *tā* *lo* *ti* *lōmēi* *a* *yē* *yēla*, *tā* *lo* *ndoēi* *a* *kọ*, *kẹ* *bia* *bi* *nya* *dōni*.

24 *Kēi*, *ngi* *lōni* *tia* *bẹ* *nā* *bi* *ti* *vēni* *mbe* *ma* *tiēni* *mu* *yelē*, *hindēi* *ngi* *nā*, *tā* *lo* *ta* *nya* *bētē* *do*, *na* *bi* *vēni* *mbe*; *gbāmailē* *biyē* *lōi* *lo* *angē* *ndōloi* *ā* *la* *gbāte*.

25 *O tōnya Kēi, ndōloi i bi gonī; ke nya ngi bi gonga, ke bia bi nya dōni.*

26 *Ke ngi bi bijēi yā lēa ti ma, ke nga ndē lo, ke ndōmēi na bi lōngo la angē, ko a ye ti hū, ke nya ti hū.*

NGŪ XVIII.

Ke kina Jisu iye njiēi jtsia lēni, i lī ta ngi wōma-belēsia gbēlui Kidron wōma, hindēi kātēi iye na, nā i lī na, ke ngi wōma-belēsia.

2 *Ke Judasi bē, nā iye ngi mājiani a bāyai, iye hindēi goi lo; gbāmailē iye lī lo na ku gbi ma a ngi wōma-belēsia.*

3 *Judasi, kina i kongga gbōtōa jōni, ke kogūgbanga almami watsia ke Fartsia ti yēya, ke i wā a hēmu-vōa, ke kōtua, ke ko-hāka.*

4 *Tāmīa Jisu i hāni gbi gonī a wāma ngi ma, i gbīa, i ndē ti ma, ye: yē lo wa kōkoli?*

5 *Ke ti pōtēa ngi ma, tē: Jisu Nazareti-moi. Jisu i ndē ti ma, ye: tā lo angē. Ke Judasi bē, nā ngi mājiani a bāyai i dōni ta tiēni.*

6 *Kina nī i ndēni ti ma, tā lo angē, ke ti yāma wōma, ti gūla ndōēi ma.*

7 *Ke i ti molia gbōma, ye: Yē lo wa kōkoli? ke ti ndēa, tē: Jisu, Nazareti-moi.*

8 *Jisu i pōtē, ye: ngi ndēa wu ma, nge, tā lo angē; fālē ina wua lo nya gōkolima, gbē jiā ti li tiyē.*

9 Tā lo njiēi ko a dēwē na iye ndēni, nā a biye fēni mbe, ngī yēla be lōihū.

10 Kē Simoni Pita i ngi bōwēi lānga, i almami wāi ngi boilōpōi nōna, i ngi yēja-wōli dēwēa. Boilōpōi bijēi lo a Malkusi.

11 Kē Jisu i ndēa Pita ma, ye: bi bōwēi wa tēi hū: bōlēi na nya Kē fē mbe bī lōni ngi gbolē?

12 Kē ko-bēla, kē kojokēlēi, kē Jewuṣia ti gogūgbeṣia ti Jisu hōua, ti ngi yīli.

13 Kē ti yā a ngiē Annasi yēsē yē; gbāmailē Kaifasi ngi mbēla mīa, nā almami wāi yelē fōi na sē ma.

14 Kē Kaifasi lo iye ndāhi vē Jewuṣia we, ye, māhōungo lē, nūmu yēla i hā nūnga va.

15 Kē Simoni Pita i tōa Jisu wōma, kē nī ngi wōma-moi wēkēi pēni, ngi wōma-moi na almami wāi iye koi lo, kē i yā Jisu yē almami wāi wēbu.

16 Kē Pita iye dōni pēi la lo ngītiya; kē ngi wōma-mo wēkēi i gbīa ngītiya, nā nī almami wāi iye koni, kē i yā nyápōi yē, iye pē-la-mahū-gbē, i wa a Pita kōhū.

17 Kē nyápōi nā a pē-la-mahū-gbē, i ndēa Pita ma, ye: Tā-moi jī ngi wōma-bēṣia yēlagē lo abiē? i ndē, ye: nya ī lē.

18 Kē boilōpōtsia, kē kogūgbeṣia ti dōi na, na tiye ngombui yateni a tekēi; gbāmailē kolēi iye na lo, kē tiye gowō lo ti vūli, kē Pita dōni ta tiēni, a gowō ta bē.

¶

19 Ke almami waɗ i Jisu molia a ngi wōma-belésia, ke ngi gāi va.

20 Jisu i pōtē ngi ma, ye: ngi yiāi lo lēn ndoēi hū, ngiye kāi wē kā-wēbu, ke templi hū, hindēi Jewutsia tiye li na ku-gbi-ma, ke ndōwu hū ngi njia gbi lēni.

21 Gbe lē ba nya moli? ti moli na ti nya wō mēnini, na ngige ndēni ti ma; kpēle ti ko lo na ngiye ndēni.

22 Ke kina iye njiēi ji lēni, kogūgbetsia ti yēlagēi nā dōni ngi gbēānga, i Jisu gbōlē a ngi lōkōi, ye: ba lūma almami wāi wē nī?

23 Jisu i pōtē ngi ma, ye: ina ngi hinda nyāmu lo lēni, nya hōu a sēli hinda nyāmu va, ke ina gbēkpē lē, gbe lē ba nya gbōlē?

24 Ke Annasi iye ngi dēwēi lo ngi yīlingo Almami wāi Kaifasi yē.

25 Ke Simoni Pita i dōni a gowo ta vūli. Tāmīa ti ndēni ngi ma, te: ngi wōma-belésia yēla lo abiē; i māli, i ndē, ye: Tā yā angē.

26 Almami wāi boilōpōtsia yēlagē ti bōnda hū lo, ta na Pita ngi wōli dēwēni, ye: ngiye bi loni kātēi hū wa ta?

27 Ke Pita mālēa gboma, ke ke-yakpē tē-hinēi i gōkō lēa.

28 Ke ti Jisu wūmbua Kaifasi yēya, ti li a ngiē njia dē-jēmēi bu, ke hūmbungo yelē; ke ti vūli be tī

li njia dē-jēmēi bu, kọ ta ti ma nyégi wēi, ke kọ ta paska mēhēi mē.

29 Kẹ Pilatu yā tiyē, i ndē, ye: gbe yā lo wu wāla ndālongo tā-moi ji ma?

30 Kẹ ti pōtā, ti ndē ngi ma, te: Ti ndē te sāwa nyani-mo yā angiē, mū wa a ngi vē biē.

31 Kẹ Pilatu i ndā ti ma, ye: A ngi wūmbu, wu ngi jēli, kina wu sāvēi i nā. Tāmīa Jewutsia ti ndēni ngi ma: mā-ī-hōuni mu va, mu nūmu gbi wā.

32 Kẹ njiēi Jisu i ndēni, kō a wa dēma na iye ndēni ndalongo gbe-hā lo, a hā la.

33 Kẹ Pilatu i yā njia-dē-jēmēi bu gboma, i Jisu dōli, i ndē ngi ma, ye: bia lo Jewutsia ti māhēi abiē?

34 Jisu i pōtē ngi ma, ye: bi vūli lo bi hindēi ji lēma? O ipēkā lo ti nya yā lēni bi ma?

35 Pilatu i pōtē, ye: Jewu lo angē? bi bōndēi vūli, ke almami wātsia ti bi vēa mbe. Gbo bi pēa?

36 Jisu i pōtē: nya gēnyēi ī ndoēi ji hū; ti ndē te, nya gēnyēi i ndoēi ji hū lo, nya boilōpōtsia ta go lo, kọ wēi, ta nya vē Jewutsia we, ke kpēle nya gēnyēi ī bē.

37 Tāmīa Pilatu i ndēni ngi ma, ye: māha lo abiē hō? Jisu i pōtē: bia bi ndēa, be māha lō angē. Hindēi ji va lo ta nya lēni; ke hindēi ji va lo ngi wāni ndoēi hū, kọ nga sēli hōu tōnyēi ma; nūmū na gbi tōnyēi ngi hū, ta nya wō mēnima.

38 *Pilatu i ndē ngi ma, ye: gbo lo tōnya lē? ke kina iye ji lēni, i gbiā, i lī gboma Jewutsia ye, i ndē ti ma, ye: ngī kāyē gbi doni ngi ma kūlō be.*

39 *Ke pē-hinda lo wu yēya, ko nya nūmu yēla vē wuē paska gōmēi ma; fālē wu lōni ngi Jewutsia ti māhēi vē wuē?*

40 *Ke ti gbi ti gbaua gboma, te: tā-moi ji ī lē, ke Barabbasi; ke Barabbasi hūma-mo yelē.*

NGŪ XIX.

Tāmīa ke Pilatu Jisu wūmbua i ngi lēwē.

2 *Ke kolakpatsia ti ngāli hēmbē vēa, ti pu ngi wū-mba, ke ti kūmba nyē-nyēi wua ngi ma.*

3 *Ti ndē, te: gōhūnēi, Jewutsia ti māhēi, ke ti ya ngi lēwēma a ti lōkōtsia.*

4 *Tāmīa Pilatu i lini gboma ti yē, i ndē ti ma: kpēle, ngi wala a ngi wu yē, tā lo wa ko ke ngī kāyē gbi doni ngi ma.*

5 *Ke Jisu i gbīa ngāli hēmbēi yīlingo ngi ma, ke kūmba nyēnyēi. Ke Pilatu i ndēa ti ma, ye: A tā-moi ji gbē!*

6 *Kina almami watsia, ke kogūgbetsia ti ngi doni, ti gbau ngēlēya: a ngi kpàkpà ngūlui ma, a ngi kpàkpà ngūlui ma. Pilatu i ndē ti ma, ye: a ngi wūmbu, wu ngi kpàkpà ngūli ma, ke ngī kāyē gbi doni ngi ma.*

7 Jewuṣia ti pōtē ngi ma, tē; sāwa lo mu yēya, ke ndālongo mu jāwēi ma māhōungo i hā, gbāmailē i ngi vūli wēa a Ngéwo ngi hindō-lōi.

8 Tāmīa kina Pilatu i njiēi na mēnini, ke i lūwa gboma.

9 Ke i yā gboma jēli-jēmēi bu, i ndē Jisu ma, ye: mī lo ba hijē na? Ke Jisu i lūmani ngi yē.

10 Ke Pilatu i ndēa ngi ma, ye: bē yiāma nya yē? bi kō, ke kpāya lo nya yēya bi kpàkpà va ngūli ma, ke kpāya lo nya yēya, bi bāwō va?

11 Jisu i pōtē, ye: kpāya bī jō kŭlō bē nya va, ngīye ma a hijē ngēlēya lo i vē biē; fālē nūmui na, i nya vēni biē, tā lo hinda nyamu wāi jōni.

12 Ke mīa lo Pilatu iye lōni i ngi wūmaō, ke Jewuṣia ti gbau ngēlēya, tē: ina bi pēa lo tā-moi jī i li Sisari ngi mbā bi yā abiē. Nūmui gbi lo a ngi vūli wēa māha, i yīa Sisari ma.

13 Kina Pilatu i njiēi na mēnini i gbāa a Jisu, i hēi sēli hēwuli ma, hinda yēla na ta tōlia kotu-gāmēi, ke Hībru yiēi hū Gabbata.

14 Ke hāka-hūgbāte-vōlōi paskēi va, ke fōlōi ngūndia kinēi i ndē Jēwuṣia ma, ye: A wu māhēi gbē!

15 Ke ti wōa ngēlēya: a li a ngiē, a li a ngiē, wu ngi kpàkpà ngūli ma. Pilatu i ndē ti ma, ye: nga wu mahēi kpàkpà ngūli ma? Ke almami wāṣia ti pōtēa, tē: māhēi gbi mu yēya, ngīye ma Sisari.

16 *Tāmīa na i ngi vēni ti yē, kɔ ta ngi kpàkpà ngūli ma. Kɛ ti Jisu hōua, ti lī a ngiē.*

17 *Kɛ i ngi wūli hōua, i lila hindēi ta lōli a ngū-goko gāma, na ta tōli Hībru yiēi hū a Golgota.*

18 *Mīa lo ti ngi kpàkpà na ngūlui ma; kɛ ipēka fēlēa ta tiēni; yēla kākēi yēla ma, ipēkēi kākā wēkēi ma, Jisu i ti līa.*

19 *Kɛ Pilatu i kolo nyégia, i pū ngūlui ma, kɛ na iye nyégini, tā lo JISU NAZARETI-MO, JEWUÍSIA TI MĀHĒI.*

20 *Kolo nyégingoi ji lo Jewuísia ti gbõtōma ti keni; gbāmailē hindēi tiye Jisu kpàkpà na ngūlui ma, iye tā-wāi gbēa lo; kɛ tiye nyégi lo Hībru ti yiēi hū, kɛ Helleni ti yiēi hū, kɛ Romani ti yiēi hū.*

21 *Kɛ Jewuísia ti almami watsia ti ndēa Pilatu ma: bā nyēi Jewuísia ti māhēi, kɛ na iye ndēni, Jewuísia ti māhēi lo angē.*

22 *Pilatu i põtēa: na ngi gbɔyoo a nyégila, ngi gbɔyoo a nyégila.*

23 *Kɛ kolagbaōtsia kina ti Jisu kpàkpà ngūlui ma, ti ngi gūmbetsia wūmbu, ti kolē kàka nāni, kolagbaōi gbi ma ngi ndā; kɛ ngi lōmēi ndagbōgbōngo ye ī lē, gbi vengo i lē.*

24 *Tāmīa ti ndēni ti nyonyo lūahū, ma mbēla; a mu ndā gbē nūmui ngi wō a ye lē. Tā lo koloi lā-yiēi a dēwē na i ndēni; ti nya gūmbetsia golēa*

ti lūahū, ke nya lōmēi ti ndā gbīa va. Hindēi jīsia lo kolāgbaōtsia tiye pēni.

25 Ke Jisu ngi njē iye dōni ngūlui gbēānga lo tiye Jisu kpàkpàì ma, ke i ngi njē ndēi nyđ-lōi Maria, Kleopasi ngi nyāhēi, ke Maria (Magdalenì) Magdala-mo.

26 Kina Jisu i ngi njēi doni, ke ngi wōma-moi i dōni gbēānga, nūmui i lōi la, i ndē ngi njēi ma, ye: māmai, bi lōi gbē.

27 Ke i ndēa ngi wōma-moi ma, ye: bi njēi gbē. Ke kina i hijēni igbēmēi na ma, ngi wōma-moi, i lā a ngi ngi pēbu.

28 Ji wōma Jisu i kōngo ke hāntsia gbí ta gboyoa, kolo yēkpēi lā-yiēi a wa dēma, ye: nya bōlo hū bēa.

29 Ke fē lo iye hēini vēndango a nja-dāgba; ke ti nja-vēi vēnda a nja-dāgbēi, ti pū hissopi yā, ti pu ngi lā.

30 Kina Jisu i nja-dāgbēi jōni, i ndē, ye: i gboyoa! ke i ngi wūi hēlēa, i hā.

31 Tāmīa Jewuṣsia, gbāmāilē hūgbāte wē-gbē ma mīa, ke pōmētsia tī lo hēlēni ngūlui ma tēnē vōlōi ma, gbāmāilē tēnē vōlōi iye lōni kūlō nī i hīti, ti Pilata mānēne, kō ti gbāletsia ta ngālē, ke ta ta li a tiē.

32 Ke kolāgbaōtsia ti wā ti ihālagēi ngi gbālēi yāe, ke ipēkēi tiye ti hēlēni ngūlui ma ta tiēni.

33 Ke kina ti wāni Jisu yē, ti to, ke i hā ke-yakpē tē ngi gbāletsia yāngaini.

34 Ke kologbaōtsia yēlagē a kpai i ngi yāka ma bōla, ke nāma ta nja ti gbā.

35 Ke nūmui na i toni i hōui lo a sēli; ke ngi jēli tōnya lē; ke iye koi lo, ke i tōnya lēa, ko wu hōu a tōnya.

36 Ji va hindēi jtsia tiye wēni ko kolo yēkpēi lā-yiēi a wa dēma: ngi gbāle yēla bē ē yāle.

37 Ke gboma kolo yēkpē wēka iye ndēni lo: ta ngi gbē lo nā tiye ngi nēmuni a kpāi.

38 Ke ji wōma Josufu, Arimati-moi, Jisu ngi wōma-mo yēla ndōwu hū, ji va a lūwa Jewutsia ma, i Pilatu mānene Jisu wōmēi wūmbu va; ke Pilatu i lūma ngiē; tāmā i lini, i Jisu wōmēi wūmbu.

39 Ke Nikodemu bē i wa, nā iye wāni pēi Jisu yē a kpindi; i wā a hāni hū kpōnga a kijē, ke aloi, hinda yēla mini kinēi.

40 Ke ti Jisu ngi wōmēi wūmbua, ti mbēmbē kūlagoi hū, kina Jewutsia ti wē-hindēi iye nā nūmu gbowua va.

41 Ke hindēi na tiye ngi helēni ngūlu ma, kāta lo iye na, ke kātēi na hū kām̄ba. nāna lo iye na, ngi hū nūmu gbi tiye lani na la.

42 Mā lo Jisu tiye lāi na, gbāmailē Jewutsia tī hūgbāte-wē vōlōi i lē. Ke kām̄bēi iye lōni kūlō nī i hīti.

NGŪ XX.

Fōlōi ihālagēi lofi hū, Maria Magdala-moi i hūmbu, kina kpindi iye na lo, i lī kāmbēi gāma, ke i kotui lo mbūmbungo kāmbēi la ma.

2 *Ke i wīmīa, i lī Simoni Pita yē, ke pōma-mo wēkēi yē, na Jisu lōngo la, i ndē ti ma, ye: ti Ndēmōi wūmbua kāmbēi hū, ke mū hindēi go ti ngi lū na.*

3 *Tāmīa Pita, ke pōma-mo wēkēi ti lī kāmbēi gāma;*

4 *Tāmīa ti vēnjo ti wīmeni a lēnga, ke pōma-mo wēkēi i wēmē, i dēwē Pita ma, ta yēsē i li kāmbēi yāma.*

5 *Ke i māwēa, i hūgbē, i kūlētsia lo ti lāni; ke i li hū.*

6 *Ke Simoni Pita i wā a tō ngi wōma, i lī kāmbēi gōhū, i kūla gōlētsia lo ti lāni;*

7 *Ke kūla gūtui iye ngi wū-mba, iye lāni a kūla gōlētsia, kólókólóngo i lāni a ngi wūmagē hinda yēla.*

8 *Ke pōma-mo wēkēi be nā yēsē iye lini kāmbēi gāma, i to, i hōu a tōnya.*

9 *Ke tīye koloi lā-yiēi gōi le, ke a hijē lo gboma hēi hū.*

10 *Ke pōma-bēlētsia ti yā ti yētsia.*

11 *Ke Maria iye dōi lo kāmbēi gbēānga a wō; ke kina iye wōma, i māwē, i kāmbēi hūgbē;*

12 Ke i anjelia fēlēa doa, ti mayīlingo kūla gōlē hū; ti hēni yēla ngi wū, ke yēla ngi gōiya, hindēi Jisu ngi bōmēi iye lāi na.

13 Ke ti ndēa ngi ma, tē: māmāi, gbē lē ba wō? I ndē ti ma, ye: gbāmailē ti nya Lēmoi wūmbua, ke ngi hindēi gō, ti ngi lā na.

14 Ke kina i gboyoni a jēlila, i ngi vūli wōtē, ke i Jisu doa dōni, ke iye kō ke Jisu mīa.

15 Jisu i ndēa ngi ma, ye: Māmāi, gbē lē ba wō? Yē lo ba kokoli? Tā iye tō, a kāta hū yēngē-mo mīa, i ndē ngi ma, ye: Kēi, ina bi ngi wūmbua bē, hindēi gē angē bi ngi lāi na, nga ngi wumbu lo na.

16 Ke Jisu i ndē ngi ma, ye: Maria! i ngi vūli wōtē, i ndē ngi ma, ye: Rabboni! nā iye lōni i ndē: Ndēmoi!

17 Jisu i ndē ngi ma, ye: bā jā angē; gbāmailē ngi dēi lē nya Ke yē; ke li nya dēnga yē, bi ndē ti ma, bē, ngi dē nya Ke yē, ke wu Ke yē, nya Yēwoi, ke wu Yēwoi yē.

18 Maria, Magdala-moi, i lī, i ndē ngi wōma-belēsia ma, ye: i Ndēmoi loa, ke i hindēi jīsia lēa ngi ma.

19 Ke fōlō yakpēi na ma a kpokoi fōlōi ihālagēi ma lōi hū, kina nētētsia tiye gbouni, hindēi na ngi wōma-belēsia tiye yāndoi na; gbāmailē ta lūwa Jewutsia ma, Jisu i wā, i dō ti lā, i ndē ti ma: Ndēi i ye wu ma!

20 Ke kina iye ji lēni i ngi lōkōtsia, ke ngi gākēi

ge atiē. Ke ngi wōma-belēsia ti gāhū gbā, kina ti Ndēmōi doni.

21 Ke Jisu i ndēa ti ma gboma, ye: Ndilēi i ye wu ma! kina nya Ke nya dōni, n̄t bē ngi wu doa la.

22 Ke kina iye ji lēni, i lēvu ti ma, i ndē ti ma, ye: a ngāfa yēkpēi jō.

23 Nūmui na gbi lo wa mānu ti hinda nyāmuṣia ma, wu mānu ti ma; ke nūmui na gbi lo, wa ti hinda nyāmuṣia jō, wu ti jōa.

24 Ke Tomasi ipū mahū yēlagēi, ta tōli a Didimu, ta tiēni ye ī lē, kina Jisu i wāni na.

25 Ipōma-bēla wēkēṣia ti ndē ngi ma, te: Mu Ndēmōi loa. Ke i ndēa ti ma, ye: ngtyema nga lo ngi lōkōṣia ma lōndima gbōṣia, ngi nya lōkōyūēi pū lōndima gbōṣia hū, ngi nga lōkōi wā ngi gākēi hū, ngē hōu a tōnya.

26 Ke kū wofēla wōma ngi wōma-belēsia tiye pēbu lo gboma, ke Tomasi iye na lo ta tiēni; ke Jisu i wā pē gboungo yelē, ke i dōa ti lā, i ndē, ye: ndilēi i ye wu ma!

27 Ke i ndēa Tomasi ma, ye: bi lōkōyūēi hiti bē, bi nya lōkōṣia lo; bi lōkōi hīti bi ngūa nya yakēi ma, bā bē a tōnya hōula, ke hōu a tōnya.

28 Ke Tomasi i pōtēa, i ndē ngi ma, ye: nya Lēmōi, ke nya Yēwoi!

29 Ke Jisu i ndē ngi ma, ye: Tomasi, ji bi nya

loa, bi hōua a tōnya, nā ti betēngo lē, tī toni, ke ti hōu a tōnya.

30 Ke nāli wēkā gbōtōa tōnya lē Jisu iye pēni ngi wōma-belēsia yāma, nā nyégingo ī lē kolēi ji hū.

31 Ke jiā ti nyégingo lē, tā lo wua a tōnya, ke Jisu Kristi lo a ngiē; Ngéwo ngi hindō-lōi; ke hōula a tōnya wa kūnafo lēvu jō lo ngi bijēi hū.

NGŪ XXI.

Handēi jisia wōma lo Jisu i ngi vūli geni gboma a ngi wōma-belēsia Tiberiasi gbōyēi mahū; ke nī iye ta vūli geni.

2 Simoni Pita iye na lo a tēnga, ke Tomasi, nā ta tōli a Didimu, ke Natanaeli, Kana-moi i Galili, ke Zebedi ngi hindō lōtsia, ke pōma-bēla fēlēa wēkā.

3 Simoni Pita i ndē ti ma, ye: ngi ya nye gbema. Ti ndē ngi ma, mu bē, ma li lo ma biē; ti li ti wīli ndēndē hū ke-yakpē; ke a kpindi na, tī hāni gbi hōuni.

4 Ke kina ngēlē iye wōni Jisu i dōni ngīyēi ma, ke ngi wōma belēsia tīye ko ke Jisu mīa.

5 Ke Jisu i ndēa ti ma, ye: ndēnga, mēhēi lo wu yēya? Ti pōtē, tē, sāō.

6 Ke i ndēa ti ma, ye: a bōmēi wīli ndēndē yēya yākēi ma, wa jowē lo. Tāmīa ti pīlini, ke tīye gūi a ndāla nyēi gbōtōtsia va.

7 Tāmīa pōma-moi na Jisu lōngo la, i ndē Pita

ma, ye: Ndémoi m̄ia. Ke kina Simoni Pita iye mēnini Ndémoi m̄ia, i ngi nye-gbe gūmbēi bu ngi ma, gbāmailē ngi gāmbingo yelē; i ngi vūli wīli gbōyēi hū.

8 Ke pōma-bēla wēkēsia ti wāni ndende wūlō hū lo, gbāmailē ti ma iye gūhāni ngtyē ma, hōu hondo yēla kinēi, ta mbōmēi la a nyēnga.

9 Kina n̄i tiye wāni ngtyēi ma, ti teka yombu lo na, ke nyēi lāni na, ke kpohū.

10 Jisu i ndē ti ma, ye: a wa a nyēi nā wu hōuni.

11 Simoni Pita i dē ngtyē ma, i mbōmēi la ngtyē ma, vēndanga a nyē wāwā; hondo yēla mahū nū fēlē gboyongo mahū pū, mahū sāwa; ji be ti gbōtōngo yelē, bōmēi iye bēlani.

12 Jisu i ndē ti ma, ye: a wa, wu mēhē mē; ke pōma-belēsia yēla be i loni i ngi molila, yē lo abiē? gbāmarlē tiye koi lo, ke Ndémoi m̄ia.

13 Ke Jisu i wa i kpohū wūmbu, i fē ti yē; n̄i be i pēni a nyēi.

14 Kpē isāwagēi ma lo nā Jisu i ngi vūlui genī a ngi wōma-belēsia, na wōma kina iye hijēni hēi hū.

15 Kina ti gboyoni a mēhē mēla Jisu i ndē Simoni Pita ma, ye: Simoni, Jona ngi hindō-lōi, bi lōngoi angē? i dēwē jiā ma? I ndē ngi ma, ye: I, Ndémoi, bi ko lo, ke nya lōngoi abiē. I ndē ngi ma, ye: nya bāla lōtsia lago.

16 *I ndē ngi ma hū fēlē gboma, Simoni, Jona ngi hindō-lōi bi lōngo lē angē? I ndē ngi ma, ye: I, Ndēmōi, bi kọ lo, ke nya lōngo lē abiē. I ndē ngi ma, ye: nya bāletsia lago.*

17 *I ndē ngi ma hū sāwa, ye: Simoni Pita, Jona ngi hindō-lōi, bi lōngo lē angē? Pita ngi lā iye lēwēi lo, gbāmailē iye ndēi lo hū sāwa, bi lōngo lē angē? Ke i ndēa ngi ma, ye: Ndēmōi, bi hāndetsia gbi go lo, bi kọ lo, ke nya lōngo lē abiē. Jisu i ndē ngi ma, ye: nya bālangetsia lago.*

18 *A tōnya, a tōnya ngi ndē bi ma, kpē bi dālānga yelē, biye bi vūli mayīli lo, bi jīa hindēi na bi lōi la, ke kina bi wōvama, ba bi lōkōtsia vōmbō lo, ke nū wēka lo a bi mayīli, i li abiē hindēi na bī lōni, bi li na.*

19 *Ji lo i ndēni ndālongo gbē hā lo a hā lo, a Ngēwo bētē lo. Ke kina i ji lēni, i ndē ngi ma, ye: tō nya wōma.*

20 *Ke Pita a wōtē-wōtē i pōma-moi na lo Jisu lōngo la a tō ngi wōma, na iye digbini ngi yāka hū, mehēi mēmēi, i ndē, ye: Ndēmōi, yē la a ngiē a bi mājiama a bāya?*

21 *Kina Pita ngi lōni, i ndē Jisu ma, ye: Gbē lo nūmui ji a pē?*

22 *Jisu i ndē ngi ma, ye: ina ngi lōni i māwulo, ke nya wa, gbē mā na biē? Bia tō nya wōma.*

23 *Ke njiēi ji i vāya hū ndēngetsia lā hū, ke pōma-moi na ē hā. Ke Jisu iye ndēni ngi ma, ē*

hā ; kẹ ina ngi lẹi lo i māwulo kẹ nga wa, gbẹ m̄a na biẹ ?

24 *Pōma-moi ji lo, i sẹli hōuni hindẹi j̄isia ma ; i handẹi j̄isia nyẹgi ; kọ mu kọ lo, kẹ ngi jẹli tōnya lẹ.*

25 *Kẹ hāni wẹkū gbọtọa lo na gboma Jisu pēni, na ti ndẹ gbi nyẹgingo lẹ, nga tọ ndođi gb̄i bẹ vūli ẹ gū a kolofsia hōula, nā ti nyẹgi. Amin.*

(Nj̄i yẹkp̄i na Johani iye nyẹgin̄i ik̄elēm̄i.)

HARVARD UNIVERSITY

<http://lib.harvard.edu>

**If the item is recalled, the borrower will
be notified of the need for an earlier return.**

WINTER
MAY 8 2008
FEB 12 2008

**PAGE NOT
AVAILABLE**